ÍTÉL A TÖRTÉNELEM

A SZÁLASI-PER

A VÁD, A VALLOMÁSOK ÉS AZ ÍTÉLET

A Magyar Országos Tudósító
és a Magyar Távirati Iroda
hivatalos kiadásaiból

Szerkesztette:
ÁBRAHÁM FERENC
és
KUSSINSZKY ENDRE

STUDIUM GENERALE
Zuglói Egyetemi Könyvtár
1143 Budapest, Ilka u. 7-9.
940
TÖRÖLVE

HIRADÓ KÖNYVTÁR
BUDAPEST, 1945

A tárgyalás

A népbírósági tárgyalások során eddig nem látott nagy érdeklődés mellett kezdte meg kedden, 1946 február 5-én délelőtt a népbíróság *Jankó* Péter tanácsa *Szálasi* Ferenc és hat társa bűnügyének főtárgyalását. A Zeneakadémia nagytermét és a karzatokat zsúfolásig megtöltötte az érdeklődő közönség. A tárgyalás érdekessége, hogy a bűnper hét vádlottjának két-két védője van. A tárgyalást 9 óra 27 perckor nyitotta meg Jankó tanácselnök, akinek intézkedésére fogházőrök kíséretében vonulnak be a vádlottak. Elől *Szálasi* Ferenc, utána *Szőllősi-Naszluházc* Jenő, *Kemény* Gábor, *Beregfy-Berger* Károly, *Gera* József, *Vajna* Gábor és *Csia* Sándor

A bíróság tagjai:

Jankó Péter tanácselnök.
Lészay Béla kisg.
Sipos Imre Szakszerv. Tanács.
Korbacsics Pál komm.
Mérő József szocdem.
László Adolf Polg. dem.
Horváth István Nemz. Parasztpárt.

A vádat *Frank* László népügyész és *Nagy* Vince politikai ügyész képviseli.

Az elnök először *Szálasi* Ferenc személyi adatait kérdezi. Szálasi elmondja, hogy nős, 1897 január 6-án Kassán született, magyar állampolgár, budapesti illetőségű, vallása római katolikus, hadiiskolát végzett, a vezérkarnál őrnagy volt, vagyona nincs, apja neve néhai *Szálasi* Ferenc.

— Mi a foglalkozása?

Szálasi: Magyarország nemzetvezetője. (Gúnyos derültség.)

Elnök: (Erélyes hangon.) Tehát önnek ez a mániája még mindig tart. De talán nem is mániája, ez rossz tréfa a nemzettel, vagy arcátlanság. Majd rá fog jönni, hogy melyik.

Szálasi: Szabadna...

Elnök: Nem szabad semmit! Feleljen, büntetve volt?

Szálasi: Kérem, védekezési jogom...

Elnök: Ez nem védekezés, ez arcátlanság.

Szálasi: Nem kérem, engem törvényesen választottak a nemzet vezetőjévé. (Gúnyos derültség.) Bejelentem a bírói elfogultságot.

Elnök: Megteheti. Volt büntetve?

Szálasi: Igen. Az 1921. évi III. t.-c. alapján háromévi fegyházra, 1938-tól 1940-ig.

Ezután *Szőllősi* Jenő került sorra. Szőllősi 1913 január 18-án született Antalfalván, magyar állampolgár, makói illetőségű, anyanyelve magyar, négy gyermeke van, iskolai végzettsége műegyetem és egyetem. Tartalékos százados. Vagyona van: háza és 93 hold földje. Reáljogú gyógyszertára volt. Apja neve: *Naszluházc* Lajos, anyjáé Szőllősi Ilona, büntetve nem volt.

Az elnök folytatja a személyi adatok felvételét. *Kemény* Gábor elmondja, hogy 1910-ben született Budapesten, illetősége budapesti, állampolgársága és anyanyelve magyar, más nyelven is beszél, gazdasági iskolát végzett. Jogtudományi doktorátusa és országos közigazgatási szakvizsgája van, foglalkozása volt külügyminiszter, újságíró.

Elnök: Külügyminiszter? Éppen erről lesz szó, hogy milyen külügyminisztérség volt ez.

Elmondta még Kemény, hogy vagyona nincs és büntetve volt, de rehabilitálták.

Beregfy Károly 1888-ban született Cservenkán. Magyar állampolgár, szegedi illetőségű, anyanyelve magyar, foglalkozása tényleges tiszt, vezérezredes, hadiiskolát végzett. Vagyona nincs, szülei nem élnek, büntetve nem volt.

Dr. Csia Sándor 1894-ben született. Állampolgársága és anyanyelve magyar, más nyelvet nem beszél, nős, vagyona nincs, büntetve nem volt.

Vajna Gábor Kézdivásárhelyen született, elvált, magyar állampolgár. Érettségije és hadiiskolája van. Katona volt, rangja szolgálatonkívüli ezredes. Vagyona nincs.

Elnök: Foglalkozása?

Vajna: Belügyminiszter.

Elnök: Ön is belügyminiszter?

Vajna: Egyébként országgyűlési képviselő.

Elnök: Ön most is belügyminiszternek érzi magát? Azt sem teszi hozzá, hogy volt belügyminiszter. Most is belügyminiszter?

Vajna: Még nem mentettek fel...

Elnök: Önre is vonatkozik az előbbi rendreutasításom, hogy állítása arcátlanság, vagy orvosi probléma.

Vajna ezután közli, hogy büntetve nem volt, majd az elnök *Gera* József személyi adatait veszi fel.

Gera Makón született. Állampolgársága és anyanyelve magyar, a Tudományegyetem orvosi fakultását végezte el, két lakóháza van Makón. Büntetve volt egyszer háromhónapi fogházra és háromévi hivatalvesztésre, majd négyhónapi fogházra.

Elnök ezután felszólítja a védőket, hogy jelentkezzenek a védelem képviseletében, majd megkezdődött a vádirat és a pótvádirat ismertetése.

A vádirat

A népügyészség Szálasi Ferencet hűtlenség büntettével, továbbá a népbírósági törvény 11 szakasza 1, 3, 4, 5, és 6. pontjába ütköző háborús bűntettel, — Vajna Gábort hűtlenség bűntettével és a NBR. 11. §. 4. 5. és 6. pontjaiba ütköző háborús bűntettel, — Szölősi (Naszluhác) Jenőt hűtlenség büntettével és az NBR. 11. §-ának 3. 4. 5. és 6. pontjaiba ütköző háborús büntettekkel, — dr. Csia Sándort hűtlenség büntettével és az NBR. 11. §-nak 3. 4. és 5. pontjaiba ütköző háborús büntettekkel, — dr. Gera Józsefet hűtlenség büntettével és az NBR. 11. szakaszának 4. és 5. pontjába ütköző háborús büntettel, — dr. báró Kemény Gábort hűtlenség büntettével és az NBR. 11. §-nak 1. 3. 4. 5. és 6. pontjaiba ütköző háborús büntettekkel, — Beregfy (Berger) Károlyt az NBR. 11. §-nak 1. 4. 5. és 6. pontjaiba ütköző háborús büntettekkel és a 13. szakasz 7. pontjába ütköző háborús büntettel vádolja.

Szálasi a vádirat szerint — 1944 augusztus 31-én este megjelent Winckelmann Otto németbirodalmi rendőrtábornok és magyarországi SS és Gestapó főparancsnok lakásán és közölte vele, hogy Horthynak és a Lakatos kormánynak a német szövetségből való kiugrása küszöbön áll. A magyar állam nemzetközi helyzetét érintő tit-

kot illetéktelen személlyel közölt és cselekménye az állam érdekét veszélyeztette. Cselekményét háború idején abból a célból követte el, hogy a titok idegen állam hatóságának tudomására jusson. A fenti bűncselekmény politikai jellegű, mert célja az államhatalom erőszakos úton való megszerzése volt és összefüggésben áll a terhelt vád tárgyává tett többi bűncselekményével. Szálasi ugyanakkor felajánlotta Winckelmannak azt is, hogy kész a kormányt átvenni.

Szálasi a német csapatoknak Magyarországra történt bevonulása után, 1944 április elején a német követségen dr. Walton Ágoston és Szentirmay Félix útján találkozót kért Veesenmayer Edmund Németbirodalmi követtől. A találkozó megtörtént és háromnegyed óra hosszat tartott Szálasi ekkor kijelentette, hogy nemzeti szocialista világnézetet mint alapvető gondolatot Európa részére elfogadja és ezt megfelelő módon Magyarországon átveendőnek tartja, ha uralomra fog kerülni. A háborúval kapcsolatban kijelentette, hogy nézete szerint Magyarországnak a legtotálisabb erőkifejtéssel kell hozzájárulnia a német célok megvalósításához.

A vádirat részletesen felsorolja Szálasi idevonatkozó tárgyalásait és megállapítja, hogy október 15-ig összesen nyolc ízben kereste fel Veesenmayert. A németektől kívánta, hogy hatalomátvételének politikai és rendőri előfeltételeit teremtsék meg. Saját biztonsága érdekében azt javasolta, hogy a Magyarországon tartózkodó német csapatok zárkózzanak fel a fronton küzdő két magyar hadsereg mögé, mert szerinte a legnagyobb veszélyt a határon küzdő két magyar hadsereg jelentette. Részletesen megbeszélték a hazaárulás végrehajtásának legapróbb részleteit. 1944 szeptember 26-án Veesenmayer Hitlerhez repült a főhadiszállásra, a tárgyalások eredményeiről jelentést tenni, Szálasi pedig Pfeffer-Wildenburck SS főcsoportvezető hivatalában tartózkodott éjjel-nappal hogy biztonságban legyen. Szálasi egyre türelmetlenebbül várta a hatalom átvételét. Veesenmayer október 5-én érkezett vissza Hitlertől, Winckelmannal együtt felkereste Szálasit és beszámolt a Hitlernél tett látogatása eredményéről.

1944 október 15-én a német haderők a Várat elfoglalták és Horthyt elfogták. Ezt követően Szálasit Veesenmayer magához hivatta, hogy a fordulatról informálja. Szálasi Ferenc a főhatalmat az ország fölött átvette és a német követség épületéből rádió útján a fegyveres nemzethez hadparancsot intézett, amelyben bejelentette a hatalom átvételét. Október 17-én Kemény Gábor kíséretében felkereste a Werbőczy-utcai német hadiszálláson őrizetben lévő Horthy Miklóst, aki azonban a hatalomátvétel tekintetében Szálasi által előterjesztett javaslatot nem fogadta el.

1944 október 18-án délután 5 órakor a németek fogságában levő és a Németországba való elszállításához csomagoló Horthy Miklóst végül sikerült arra kényszeríteni, hogy Szálasi Ferencet utólag kormányfővé dezignálja, annak kilátásba helyezésével, hogy a már korábban fogságba vetett fiát, ifjabb Horthy Miklóst a németektől visszakapja. A dezignáláshoz a szintén erőszakkal eltávolított Lakatos Géza miniszterelnök ellenjegyzését Szálasi Ferenc Szőlősi Jenő útján csupán október 31-én tudta kierőszakolni Tihanyban.

Szálasi Ferenc a fenti cselekményével — hangzik a vádirat — külhatalom kormányával szövetkezett avégett, hogy a magyar állam ellen ellenséges cselekményre bírja és a külhatalmat kényszerintézkedésre indítani törekе-

dett A kényszerintézkedés bekövetkezett. Szálasi, mint nemzetvezető az ország fölötti főhatalmat a leírt módon erőszakkal megszerezte és azt 1945 május 1-ig gyakorolta, amikor az amerikaiak elfogták.

Szálasi elrendelte a totális országmozgósítást és erőkifejtést. A totális mozgósítás csúcs-szerveként tárcanélküli miniszterséget állított fel és erre Kovarcz Emilt nevezte ki. Tizenkettőtől 70 éves korig nemre való tekintet nélkül munkaszolgálatra kötelezték a lakosságot. Nemzetvezetésének ideje alatt tizennégy új hadosztályt állíttatott fel s egy hadosztály 12.000 emberből állt. Statáriumot rendelt el a szökésre, az engedetlenségre és a felbujtásra. A harcot Magyarország teljes felszabadítása után is folytatta. Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékben történt belesodródását vezetőállásban kifejtett tevékenységével előkészítette. Meggátolta a kormányzót abban, hogy a fegyverszünetet megkösse.

A vádirat a továbbiakban részletesen foglalkozik a Szálási által 1935 március havában megindított nyilasmozgalom szervezkedésével. Megállapítja a népügyészség vádirata, hogy a pártmozgalmat Szálasi Ferenc irányította, a párttagoknak megtiltotta a politikai véleménynyilvánítást, katonás fegyelmet követelt minden emberétől és ezt a mozgalmat végül a már ismertetett módon, a németekkel szövetkezve, erőszakos úton hatalomra juttatta.

Szálasi elrendelte az ország lakosságának és termelő eszközeinek Németországba való kitelepítését. Rendelkezései folytán Németországba települt a hadsereg még kézbentartható része, továbbá mintegy negyvenezer levente és az ország köztisztviselőinek nagyrésze, a közhivatalokkal együtt. Kitelepült a gyárak gépállománya, az ország állatállománya, a MÁV vontató és gördülő anyaga, a magyar Korona, az ékszerekkel és a Nemzeti Bank arany- és értékfedezete, — a nemzeti vagyon csaknem teljes egészében. Szálasi Ferenc vezetőjellegű cselekményével a nyilasmozgalomnak segítséget nyujtott a hatalom megszerzésére irányuló lázadáshoz és a hatalom megtartásához.

Szálasi Ferenc hatalomra jutása után a zsidókat hat csoportba osztotta. Az első csoportba a külföldi menleveles zsidók tartoztak, akiknek 1944 november 20-ig a Palatinusházakba való összegyüjtését rendelte el. A második csoportba az úgynevezett „kölcsön-zsidók" tartoztak, férfiak 16-tól 60 és nők 17-től 50 évig és ezeknek a német kormány részére való átadását rendelte el, hogy a közös hadviselés érdekében őket munkába állítsák. A harmadik csoportba soroltaknak gettóba tömörítését rendelte el, a negyedik csoport tagjai a mentesítettek voltak, akik a politikai, gazdasági és társadalmi életben nem vehettek részt. Az ötödik csoport az úgynevezett egyházi személyeket foglalta magában s ezeknek valamely rendházba való elkülönítését rendelte el. Végül a hatodik csoportba a zsidófajú külföldi állampolgárokat sorolta, akik 1944 december 1-ig az ország területét kötelesek voltak elhagyni.

Szálasi Ferenc rendelkezése magába foglalta a Németországba kiszállítandó zsidók törvénytelen kivégzését, mert nyilván tudta Hitler rendelkezését, hogy a zsidókat kiirtja, — de a többi kategóriába tömörített zsidóknak is mérhetetlen szenvedést juttatott osztályrészül. Szálasi eltűrte és hallgatólagos jóváhagyását adta ahhoz, hogy a zsidóknak nyilvánított magyar állampolgárok tízezreit nyilas pártszolgálatosai megkínozzák és kivégezzék és a megtorlás elmaradásával párt-

szolgálatosait további kínzásokra és gyilkosságokra bátorította. Ezekről a cselekményekről Szálasinak nyilvánvalóan tudomása volt, mert az éjszakai lövöldözések és az utcán, valamint a Dunában talált holttestek ténye köztudomású volt. Szálasi Ferenc fenti cselekményeivel és mulasztásaival részese emberek belföldön és külföldön elkövetett törvénytelen kivégzésének és megkínzásának.

Szálasi Ferenc nyomtatványban, gyülekezet előtt elmondott beszédben és rádió útján huzamos időn át olyan tevékenységet fejtett ki, amely alkalmas volt arra, hogy az ország háborúba lépése, illetőleg a háború fokozottabb mértékben való folytatása érdekében a közfelfogást jelentős mértékben befolyásolja és az országra káros irányba terelje. A vádirat részletesen felsorolja Szálasi inkriminált újságcikkeit és beszédeit.

Tüzetesen felsorolja a vádirat Vajna Gábor bűnlajstromát is. Megállapítja, hogy Vajna 1943 márciusában Berlinben tárgyalt Himmlerrel a magyarországi nyilasmozgalom uralomra juttatása érdekében. 1944 májusában elkísérte Szálasit Veesenmayerhez, majd Hőttl német megbízottal tárgyalt a hatalomátvételről. Vajna feladata volt a csendőrség és a rendőrség átállítása. A hatalomátvétel után Szálasi kezéből elfogadta a belügyminiszterséget s egyik első ténykedése volt, hogy negyven-ötven baloldali egyént internáltatott.

Elrendelte Mindszenty és Shvoy püspökök internálását, számos üldözöttet kiszolgáltatott a németeknek, kiszállíttatta az országos bűnügyi nyilvántartó hivatal anyagát Németországba, elrendelte a Dunántúli vegyesházasságban élő zsidók összeszedését és 1945 márciusában olyan rendelkezést adott ki, hogy a zsidóktól elvett ékszereket, drágaságokat és perzsa szőnyegeket vagónokba rakva Németországba vigyék ki. Belügyminisztersége idején szünet nélkül folytak a fegyveres nyilas pártszolgálatosok kegyetlenkedései, akik kedvük szerint lőtték agyon a védtelen embereket. A zsidótanács tagjai hasztalanul kérték Vajna Gábort az atrocitások megszüntetésére, panaszaik meghallgatásra nem találtak. Vajna rendelte el a még Budapesten lévő zsidók gettóba tömörítését, nevetségesen csekély kalória értékben szabta meg a zsidók élelmezési fejadagját, de a szerencsétlenek még ezt a csekély élelmet sem kapták meg, mert azt a nyilasok ellopták. A gettóban 68 ezer ember pusztult el, erőszakos halál, betegség és éhség következtében. Mintegy hatezer embert részben a Dunaparton, részben a főváros egyéb területén agyonlőttek.

Vajna Gábor 1944 novemberében elrendelte az ellenállási mozgalomban résztvett Bajcsy-Zsilinszky Endre, Kiss János és társai letartóztatását és bár módjában állt volna, nem akadályozta meg a szabadsághősök ellen hozott halálos ítélet végrehajtását. Nem akadályozta meg számos elfogott partizán kivégzését sem. Székesfehérvárnak a németek által történt visszafoglalásakor az oroszokkal visszatért zsidókat felkoncoltatta. Cselekményeivel felbujtója és részese volt emberek törvénytelen kivégzésének és megkínzásának.

A vádirat részletesen felsorolja Vajna Gábor uszító cikkeit és beszédeit.

Szőlősi Jenő vádlott ugyancsak résztvett a hatalomátvételt megelőző tárgyalásokban, vezetője volt a nyilaspárt képviselői csoportjának és legfőbb bizalmasa Szálasinak. 1943-ban elvállalta az Összetartás című nyilas napilap felelős szerkesztői tisztjét, majd 1944 október 16-án Szálasi mi-

niszterelnökhelyettessé nevezte ki. Első tényked̈ése volt, hogy a hatalomátvétel alkalmával történt eseményeket törvényesítette, s a képviselőház elé terjesztette azt a törvényjavaslatot, amely Szálasi államfői megbizatását volt hivatott legalizálni. Életre hívta a jobboldali képviselőkből megalakított Nemzeti Szövetséget, amelynek célja az volt, hogy a fegyverszünet megkötését megakadályozza. Mint miniszterelnökhelyettes elfogadta és magáévá tette Szálasi kormányprogramját, beleértve a zsidóság ellen foganatosított intézkedéseket is. A zsidók tömeges megkínzása és törvényellenes kivégzése Szőllősi hallgatólagos hozzájárulása mellett folytatódott, tehát részese volt emberek törvénytelen kivégzésének és megkínzásának. Ezenkívül számos uszító hangú cikket írt, illetve beszédet mondott.

Csia Sándor ugyancsak résztvett a hatalomátvételt megelőző tárgyalásokban, tagja volt a Nemzeti Szövetségnek és a nyilaspárt részére a megalakulás napjától kezdődően agitációs munkát végzett. Főként társadalmi összeköttetései révén igyekezett a pártot népszerűsíteni. Szálasi 1941-ben Csia Sándort nevezte ki állandó helyettesévé. 1944 október 15-e után Csia a háromtagú kormányzótanács egyik tagja lett, s mint ilyen legfőbb tanácsadója a nemzetvezetőnek, kötelessége lett volna a bűncselekmények megtorlásának szorgalmazása, de ezt a kötelességét nem teljesítette, sőt magatartásával több tízezer zsidón elkövetett gyilkosságot előmozdított és megkönnyített.

Dr. Gera József volt az összekötőkapocs a nyilas pártépítés és a németek között és a vád tárgyává tett hűtlenség bűntettét Szálasi Ferenccel együtt és közösen követte el.

A vádirat ismerteti Gera „pártépítő" tevékenységét és szerepét a hatalomátvétel óráiban. Fegyvereket osztott szét a nyilas pártszolgálatosok között, eligazító hivatalt állított fel és a nyilaspárt egyes osztályai élére azonnal osztályvezetőket nevezett ki. Később vezetőt bízott meg a kiürítés végrehajtásával. Gera résztvett a Szálasi-kormány minisztertanácsain, majd 1945 márciusában a kormányzótanács tagja lett. A zsidók ellen elkövetett tömeges gyilkosságokról nemcsak, hogy tudomása volt, de azokat megakadályozni vagy megtorolni nem igyekezett és így részese emberek törvénytelen kivégzésének.

Báró Kemény Gábor számos alkalommal tárgyalt a hatalomátvételt megelőző hónapokban a német megbízottakkal. Rendszeres besúgója volt a németeknek, akikkel — főleg Kurt Haller útján — minden bizalmas belpolitikai hírt közölt. Kemény tudatta 1944 szeptember 11-én Hallerrel azt is, hogy a kormányzótanács elhatározta, hogy fegyverszünetet kér a szövetségesektől. Felhívta a németek figyelmét, miképen lehetne Horthyt a legkönnyebben félreállítani. Javaslatot tett a németeknek az ország fokozottabb megszállása iránt. Rendőri intézkedéseket követelt, az akkori miniszterelnök letartóztatására. Azt javasolta, hogy Hitler hívja meg a német főhadiszállásra Horthyt és így a kormányzó távolléte alatt elvégezheto a „nagytakarítás". Szálasival együtt garanciát kért arra a németektől, hogy a nyilas pártszolgálatosokat felfegyverzik. Kemény Gábor, mint Szálasi külügyminisztere, a külügyminisztérium tisztviselői közül többeket letartóztatott, sőt többeket közülük az ellenséggel való cimborálás címén feljelentett. Általában mindent elkövetett a nemzet totális harcbavetése és a háború fokozottabb folytatása érdekében.

A vádirat felsorolja Kemény Gábor

uszító cikkeit és beszédeit és kiemeli, hogy Kemény rendelte el a külügyminisztérium kiürítését, illetve kitelepítését. Megállapítja a vádirat, hogy Keménynek kötelessége lett volna a külföldi védettséget élvező zsidók élet- és vagyonbiztonságáról gondoskodni, ezt tudatosan elmulasztotta és így részese emberek törvénytelen kivégzésének.

Beregfy Károly több alkalommal tárgyalt Szálasival a hatalomátvétel módozatairól és résztvett a nyilas lázadás előkészítésében. Szálasi megbízta azzal, hogy adott jelre a honvédség tisztikarát ezredparancsnokságig lemenően váltassa le. 1944 október 15-én Szálasi felhívására jelentkezett, elvállalta a honvédelmi miniszterséget s egyben a vezérkar főnöke és a kormányzótanács tagja lett. Mint honvédelmi miniszter és vezérkari főnök a puccs után azonnal hozzálátott a honvédség átszervezéséhez és totális harcbavetéséhez. Felállította a Hunyadi SS páncélgránátos hadosztályt, amelynek magyar tagjait német SS tisztek képezték ki s az alakulat legfelsőbb vezetése is a németek kezében volt. Elrendelte a honvédség tagjai részére a hungarista köszöntést, majd a szökött honvédek azonnali felkoncolására tett intézkedést. Budapest felszabadulása után a főváros visszafoglalása érdekében ismételt követelésekkel lépett fel a németeknél, akik két támadást is indítottak Budapestért, de természetesen eredménytelenül. Beregfy elrendelte a honvédségnek az ország területéről Németországba való fokozatos kivonását s így az ő intézkedésének tudható be, hogy a sorköteles magyar fiatalság tízezrei még ma sem térhettek vissza hazájukba. Ismételten tanácskozott Guderian és Keitel német tábornagyokkal, sőt Szálasival együtt Hitlernél is megjelent, aki megígérte, hogy Magyarországot egészen a Kárpátokig „fel fogja szabadítani." Tárgyalást folytatott Himmlerrel is arranézve, hogy magyar honvédekből külön SS hadosztályt állítsanak fel.

Beregfy, mint vezérkari főnök külön bíróságot tartott működésben s ez a bíróság végeztette ki Bajcsy-Zsilinszky Endrét, Kiss Jánost és a többi szabadsághőst. Beregfy eltűrte, hogy a keretlegények és az SS tagjai több tízezer munkaszolgálatost meggyilkoljanak és így részese emberek törvénytelen kivégzésének. A vádirat ezenkívül több újságcikkét és uszító beszédét inkriminálja. 1945 májusában mindezek tetejébe Beregfy memorandumot intézett az amerikai hadsereg vezérkari főnökéhez s ebben felajánlotta szolgálatait, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy az amerikaiak őt és a fogságban lévő honvédeket az oroszok ellen felhasználják.

A terjedelmes vádirat felolvasása után Jankó elnök szünetet rendelt el.

Szálasi Ferenc

Ennek befejezése után a fogházőrök bevezették *Szálasi* Ferencet, akinek védője előterjesztést kívánt tenni:

— Kérem az elfogultsági kifogás tárgyában határozatot hozni, tekintettel arra, hogy Szalasi Ferenc ezt a kifogást megtette s kérem, hogy a vádlott ezt személyesen terjeszthesse elő.

Rövid tanácskozás után az elnök

kihirdette a népbíróság határozatát, amely szerint az idevonatkozó törvények értelmében a főtárgyalás megkezdése *után* csak *kizáró okokat* lehet érvényesíteni, miután pedig itt *elfogultsági kifogást* emeltek, a népbíróság a kifogást *visszautasítja*. (A közönség az elnök bejelentését megtapsolja.)

A védő semmisségi okot jelentett be.

Jankó tanácselnök: A március 19-ének dátuma, Szálasi Ferenc, Önt hol érte?

Szálasi: Tanácselnök úrnak egy bejelentéssel tartozom..

Elnök: Arra feleljen, amit kérdeztem!

Szálasi: A védelemnek teljes megbénítását látom...

Elnök: Megértette, amit mondottam?

Szálasi: Megértettem!

Elnök: Feleljen!

Szálasi: Kérek engedélyt arra, hogy bejelentsem az elfogultsági kifogást.

Elnök: Nem engedélyezhetem, mert kérelmét a népbíróság hivatalból visszautasította.

Szálasi: Akkor viszont a tanácselnök úrnak azt kell mondanom, hogy mint mániákus mit feleljek erre?

Elnök: Ezt Önnek kell tudnia!

Szálasi: Nem! A tanácselnök úrnak kell tudnia, hogy mániákus vagyok-e vagy sem!

Elnök: Elmeorvosi megfigyelését kéri tehát? Ez, látja, épkézláb gondolat lenne.

Szálasi: Nagyon helyes! A tanácselnök úr nem szakembere ennek.

Elnök: Kérhetjük, hogy megvizsgáltassuk Önt?

Szálasi: Hogyha mániákusnak tartanak engem, és az én vallomásomtól függ emberek élete, akkor tessenek ezt a lépést megtenni. Egyáltalán, én mindig a nemzetem érdekét tartottam szem előtt.

Elnök: Ne keressen kibúvót; erre a kérdésre feleljen igennel, vagy nemmel, kéri, vagy nem kéri elmeorvosi megvizsgálását?

Szálasi: Ez a népbíróságra tartozik. Nem éntőlem kell kiindulnia.

Elnök: Felelete most is olyan, mint volt esztendők folyamán. Bűnösnek érzi magát?

Szálasi: Nem!

Elnök: Hol találta Önt március 19-e időpontja?

Szálasi: Nem tudok már visszaemlékezni.

Elnök: Önnek volt értesülése a március 19-én bekövetkezett dolgokról ezt megelőzően?

Szálasi: Nem volt tudomásom róla. Akkor tudtam meg, amikor bekövetkezett.

Elnök: Kitől, mikor értesült róla?

Szálasi: Hajnalban, amikor bejöttek a német csapatok.

Elnök: Előre nem tudott... Érintkezésbe lépett Ön a német csapatok katonai vezetőivel és mikor?

Szálasi: Erre nézve méltóztassék megengedni, hogy naplómba betekinthessek, mert eddig nem volt alkalmam rá.

Elnök: Április 3-án találkozott Ön a naplójában foglaltak szerint először Németországnak úgynevezett magyarországi követével és teljhatalmú megbízottjával. (A tanácselnök kikeresi az idézett helyet Szálasi naplójában, majd miután Szálasi kijelentette, hogy ez az ő naplója, a tanácselnök felolvasta a fentjelzett részletet.)

Elnök: (Olvasva.) A pártvezető április 3-án 19 órától kezdődően 20 óra 45 percig *Veesenmeyer* követtel beszélgetést folytatott a német követségen. A nyilas párt részéről jelen volt a pártvezető, *Csia* Sándor. A beszélgetés a pártvezető és Veesenmayer között a fenti személyek jelenlétében folyt le. Lényege és tárgya ugyanaz

volt, mint annak a beszélgetésnek, amelyet *Hötl* birodalmi hírszerző lakásán folyt le. Veesenmayer kijelentette, hogy ő nemcsak követ, hanem egyúttal *Hitler* személyes meghatalmazottja is Magyarországon. A pártvezető kérte, hogy nemzetközi jogilag ismertesse e méltóság természetét Magyarországra nézve.

Veesenmeyer kijelentette, hogy Magyarország és Németország között ilyen hivatalos méltóság a kiküldetés terén szerződés szerint nincsen. A különleges helyzet szükségessé tette, hogy ő ne csak követi minőségben legyen itt, hanem meghatalmazotti minőségben is. Ez már azért is szükségessé vált, mert ha csak mint követ jön, nem folytathat tárgyalásokat olyan pártokkal, amelyek a kormánnyal szemben ellenzékben állnak, neki azonban szüksége van arra, hogy ezekkel a pártokkal is hivatalosan érintkezhessék, hogy tiszta képet alkothasson Magyarország helyzetéről. A pártvezető ezt a megbizatást tudomásul veszi. Teljesen megérti a különleges helyzetet, de felveti a kérdést — folytatja a napló —, hogy Németország elfogadná-e a magyar államtól az ő személyes megbízottját Magyarországnak Németországgal szemben fennálló különleges problémái tisztázására.

Elnök: Mit felelt erre Veesenmayer?

Szálasi: Kérem felolvasni az egész beszélgetést.

Elnök: Jön erre egy felelet, amely *minden magyar embernek arcába kergette volna a vért* és megjegyezte volna élete utolsó pillanatáig, nem pedig felolvasásra kérné ezt a mondatot, amely így hangzik: „Ez a beterjesztés akkor lenne lehetséges, ha a magyar hadsereg vonulna be Németországba, nem pedig fordítva". Szálasi Ferenc erre hallgatott — a nagy magyar! (Közönség: Fujj! Fujj!) Önnek ebből az egy mondatból látnia kellett azt a megalázó megkülönböztetést, amelyet Németország, az állítólagos hű szövetséges a magyar szuverénitás tekintetében tesz. Magyarország részéről Németország olyan megbízottat, akinek joga van a német belügyekbe is beavatkoznia és az ellenzéki pártokkal kapcsolatot felvennie, csak akkor fogadhatna, ha magyar csapatok szállnák meg Németországot. Következik ebből, hogy Németország részéről Magyarország megszállása ellenséges cselekedet volt.

Szálasi: Ebből egyáltalán nem következik!

Elnök: Hát mi következik?

Szálasi: A magyar és német kormány között együttes megállapodás jött létre a német csapatoknak behívása szempontjából. A Sztójay-kormánynak első megnyilatkozásából ki is derült.

Elnök: Veesenmayer a német hadseregnek ide való bevonulását jogcímnek tartotta a politikai téren való olyan beavatkozásra vonatkozóan is, amelyre Németországban a magyar követ nem kapott volna engedélyt. Ez egy szakember megjegyzése volt.

Szálasi: Legfeljebb Veesenmayer egyéni véleménye volt.

Elnök: Önnek erre egyetlen szava sem volt? Az Ön akarati elhatározása volt azonban, hogy ezzel az emberrel tovább tárgyalt.

Szálasi: A magyar nemzet érdekének akarata volt, nem az enyém!

Elnök: Ne vegye szájára azt, hogy mi volt.

Szálasi: Amennyiben ez a nemzet érdeke volt," azt a közeljövő el fogja dönteni. Még egyáltalán nem záródott le az események sorozatában semmi döntő.

Elnök: Önök itt vannak és még mindig nem okultak a német csodafegyverek csődjéből. Önök még mindig jósolnak. Április 3-a után kormányzói ki-

hallgatásra jelentkezett. Erre emlékszik? Mi volt az Ön kormányzói kihallgatásának lényege és főcélja?

Szálasi: Kérem az egészet felolvasni!

Elnök: Ejnye, ejnye, egy nemzetvezető, akinek ilyen átlagon alul van a memóriája? Hát Ön semmire sem emlékszik? — Majd a naplónak a kormányzói kihallgatásra vonatkozó részét és részleteit olvasta fel, amely szerint ez a kormányzói kihallgatás inkább ismerkedés jellegű volt. A kormányzó álláspontja a németekkel szemben a napló szerint az, hogy a németek őt kicsalták és ennek tulajdonítható az ország katasztrofális helyzete. A katonai helyzettel kapcsolatban a kormányzónak az volt az álláspontja, hogy inkább a Szovjettel szemben kellene bevetni az erőket.

A napló ismertetése után az elnök megállapította, a vádlott és a kormányzó között lefolyt megbeszélés konklúziója az, hogy a pártvezető kifejtette a kormányzó előtt, hogy 14 millió magyar, a nemzet minden tényezője két határozott tényezőt lát: az államfőt, aki elválaszthatatlan nemzetünktől és a nyilaskeresztes pártot, amely egyedülálló mozgalom a nemzet követeléseinek biztosítására. Kifejezésre juttatta, hogy jogosan tekintheti önmagát (a pártot) a nemzet gerincének. A kormányzónak kell döntenie abban a kérdésben, kívánja-e, hogy a nemzet és a Horthy-család közötti összhang az új európai rendben, egy újonnan kialakuló jövőben is meg legyen, illetve biztosítva legyen.

Elnök: Választ ezekre a feljegyzésekre, a kormányzó állásfoglalására a napló nem tartalmaz. Önnek mi volt a benyomása?

Szálasi: Az, hogy sikerült megkapnom a kormányzótól a jobboldali kibontakozás szempontjából egy kezdeményező lépésre az engedélyt és a németek felé és erről neki jelentést tehetek.

Elnök: A kormányzóval, vagy az általa kinevezett kormánnyal ezt követőleg állott-e vele valamilyen nexusban?

Szálasi: Sztójayn keresztül. Az első kormányzói kihallgatás után úgy május 3—20. között tájékoztattam megbeszélésemről. Akkoriban Sztójaynak a belpolitikai kérdésben az volt az elképzelése, hogy a szélsőjobboldalon álló pártokból új kormányt alakít. Az volt a nézete, hogy az összes jobboldali pártok oszlassák fel önmagukat és egy új kormánypártban egyesüljenek. Én egy ilyen kezdeményezéssel szemben határozottan elutasító álláspontra helyezkedtem. Az volt a véleményem, hogy évtizedeken keresztül a hungarista mozgalom nem azért harcolt, hogy...

Elnök: Szóval elutasító álláspontra helyezkedett.

Szálasi: Igen.

Elnök: Ön nem ajánlotta fel a Sztójay-kormányba való bekapcsolódást?

Szálasi: Csak abból a szempontból, hogy arra kértem Sztójayt, jelentse meg először a kormányzónak, hogy van-e valami kifogása az ellen, ha a nyilaskeresztes párt is résztvesz a kormányban.

Elnök; Mivel válaszolt Sztójay erre?

Szálasi: Elfogadta a kormányzóhoz az üzenetközvetítést és közölte, hogy nincs semmi kifogása sem személyem, sem a párt ellen.

Elnök: Végül hogyan fejlődött oda a dolog, hogy augusztus 29-én Ön már nehezen jut kormányzói kihallgatáshoz?

Szálasi: Nem tudom, milyen erők akadályozták ezt meg nemcsak augusztus 9-én, hanem már azelőtt is.

Elnök: Végül augusztus 29-én Ön a kormányzó elé jutott. Mi volt a célja

Önnek azzal, hogy a kormányzó elé jusson?

Szálasi: Figyelmeztetni akartam, hogy az a lépés, amelyet kezdeményezett, előkészített, kimondottan alkotmányellenes.

Elnök: Milyen lépés volt ez?

Szálasi: Már júliusban hallottunk arról, hogy a kormányzó *Lakatos* Gézát bíztá meg a miniszterelnöki teendők ellátásával anélkül, hogy akkori miniszterelnökét erről értesítette volna.

Elnök: Önök a németekkel nem közölték ezt?

Szálasi: Erről nem tudok, különben is mindenki tudta a városban, hogy mire készül a kormányzó, mert puccsról beszéltek.

Elnök: És mit célzott volna ez a puccs?

Szálasi: Úgy hallottuk, hogy *egy tábornoki kormány megalakítását*, ugyanazzal a céllal, mint később Romániában. Az egész országban beszéltek már erről, Lakatos október 16-án erről említést tett, július 18-án adta át neki a kormányzói megbízólevelet, amit azonban ő nem fogadott el, hanem kérte a kormányzót, hogy először *tisztázza a helyzetet a németekkel, mert a németek beleegyezése nélkül nem akarja átvenni a miniszterelnökséget.*

Elnök: Ezt mind csak szóbeszéd alapján vallja?

Szálasi: Erről beszéltek, de ezek később mint tények is beigazolást nyertek. Kilencvenkilenc százalékban a kisemberek beszéde volt, azonkívül a Sztójay-kormányból jöttek ezek a hírek. Egyébként úgy hallottuk, hogy Miklós Béla útja nem járt eredménnyel a németeknél, mert a tábornoki kormány nem felelt volna meg a németek szempontjainak. A Lakatos-kormány puccs-szerű kinevezése tehát egyelőre elmaradt, azonban vajúdott egészen a romániai eseményekig és amikor Romániában bekövetkezett az elszakadás a tengelytől, itt is élénkebb ütemben hajtódott végre az a kezdeményezés, amelyet a kormányzó még júliusban indított a Lakatos-kormány kinevezésére.

Elnök: Önnek a benyomása az volt, hogy a kormányzó szándékai és tervei, a háborúból való, a német szövetségből való kiválást készítik elő?

Szálasi: Igen, még pedig határozottan alkotmány- és törvényellenesen.

Elnök: Augusztus 29-én végül is a kormányzó elé jutott. Milyen közvetlen céllal?

Szálasi: Hogy figyelmeztessem lépésének következményeire és bejelentsem, hogy mielőtt ezt a lépést megtenné, felajánlom az egész hungarista mozgalmat, amelynek segítségével a kibontakozás símább formában hajtható végre. Figyelmeztetni akartam, hogy alkotmányellenes és törvényellenes lépésre készül.

Elnök: Nem arról van szó, alkotmányellenes vagy törvényellenes a lépés, hanem *a nemzet életéről van szó.* Ne kerüljön ilyen szánalmas ellentétbe önmagával, hiszen Ön maga mondta azt, hogy a nemzetnek az alkotmánya csak addig jogosult, amíg a nemzet életét, nem pedig pusztulását jelenti. Akkor a lényeg a nemzet élete volt, mert a nemzet inkább élni akar alkotmány nélkül, mint elpusztulni alkotmánnyal.

Szálasi: Nagyon helyes, ez volt a mi felfogásunk is.

Elnök: Önök ezt úgy valósították meg, hogy *alkotmány nélkül még el is pusztították a nemzetet, csupa negatívummal.*

Szálasi: Mi mindenkor a nemzet becsületét néztük, így is cselekedtünk.

Elnök: És a kormányzó erre mit felelt:

Szálasi: Kérem a napló felolvasását (Gúnyos derültség)

Az elnök ezután a naplóból olvas fel részleteket az augusztus 29-i kormányzói kihallgatásról. Mint a napló mondja, a pártvezető megállapítása szerint a kormányzó rendkívül ideges, kapkodó, nyugtalan. Keze reszket, homloka verejtékezik. A pártvezető véleménye szerint a kormányzó úgy viselkedett mint az olyan ember, aki nehéz döntés előtt áll, aki lelkiismeretével viaskodik és inkább önmagát akarta meggyőzni álláspontjának helyességéről, mint a pártvezetőt. Május 3-án megkapta az engedélyt az államfőtől, hogy belpolitikailag és külpolitikailag kezdeményezhessen, július 25-én pedig engedélyt arra, hogy a kormányban résztvehessen, pártjával együtt.

Elnök: (Továbbolvassa a hungarista naplót): Magyarország területén három tényező méri össze erejét: Moszkva a bolsevizmussal, London a plutokráciával és Berlin a népi mozgalom erejével. Ebben a helyzetben a nemzetnek határozott célkitűzést kell adni és olyan vezetőt kell élére állítani, akiben megbízik és célkitűzéseit szentesíti.

Azt javasolja a kormányzónak, álljon a nemzet élére és elhatározásának garanciáját a nyilaskeresztes párt és hungarista mozgalom képezze. A kormányzó nem válaszolt erre a javaslatra. A pártvezető felhatalmazást kér a kormányzótól, hogy tudatával és beleegyezésével a kormány felelős vezetőivel tárgyalásokat folytathasson, hogy a szükséges kibontakozás szolgálatában legszélesebb alapokra fektetett kormány létrejöhessen. A kormányzó itt félbeszakítja s idegesen, kapkodva a harctéri helyzetet vázolja. *Élesen bírálja a német eddigi hadvezetést, különösen azt, hogy Hitler mindig beleszól a katonák dolgába, holott nem ért hozzá. Meggyőződése, hogy a háborúnak hamarosan vége lesz.* Nyomatékosan hangsúlyozza: Sajnos, igen hamarosan vége lesz.

Érezhető, a „sajnos" szó hangsúlyozásából, hogy a németek feltétlen vereségével számol.

Ilyen időkben természetesen mindent el kell követni, nehogy összeomlás következzék be Magyarországon. A miniszterelnök hetek óta beteg, külügyminiszter nincs, olyan időkben, amikor Romániában súlyos események történtek. A kormány felállításával hiába kísérletezett, Imrédyvel, Jurcsekkel és a többivel való kísérletek sem vezettek eredményre. Ezért szükségesnek találta, hogy sajátmaga hozzon létre kormányt, mert az a kormány, amelyet a németek akartak, csődöt mondott. Most olyan kormányt akar létrehozni, amely elsősorban adminisztratív.

A rendet és fegyelmet kell biztosítani, a pártok politizálását olyan időkre kell halasztani, amikor az oroszok nem állnak a Kárpátok szorosainál.

A pártvezető félbeszakítja a kormányzót és figyelmezteti arra, hogy az országban általánosan beszélnek arról, hogy a kormányzó alkotmányellenesen vezeti az ügyeket.

A kormányzó azt válaszolja, hogy van törvény, amely rendeletekkel való kormányzást törvényesíti.

A pártvezető tudomásul veszi ezt az alkotmányjogi magyarázatot.

A kormányzó kéri, hogy pártjával maradjon csendben és őrizze meg a nyugalmat.

A pártvezető biztosítja, hogy a párt eddig is megőrizte nyugalmát s jövőben is megőrzi mindaddig, amíg nem provokálják. A pártvezető felhatalmazást kér a kormányzótól, hogy Hitlernél kihallgatást kérhessen. A kormányzónak nincs kifogása ez ellen, csak arra kéri pártvezetőt, most még ne tegye meg ezt a lépést, mert rövi-

desen minden tisztázódni fog s aztán meg lehet látni, mit lehet csinálni. Most csak rövid időre tud rendelkezésére állni, de később majd alkalmat ad hosszabb megbeszélésnek is.

Az elnök ezután a napló *„Vélemények"* című fejezetét olvassa fel. *A kormányzó teljesen az angolszász-zsidó cimboraság markában van. Már nem hisz a németek győzelmében. A németbarátságról mult időben beszél.* A pártvezető meggyőződése, hogy a kormányzó súlyos lépésre határozta el magát és az elkövetkezendő egy hónapon belül *határozottan vár valamit, talán angolszász biztatást Magyarország kiugrására.* A kormányzó nem akarja alkotmányosan tovább vinni az ügyeket, hanem csak úgy, ahogy az angolszász-zsidó cimboraság neki sugalmazza. *A kormányzó állásfoglalása megkönnyíti a Nyilaskeresztes Párt Hungarista mozgalom helyzetét,* amely ugyanolyan fegyverekkel fog küzdeni, mint a kormányzó az angolszász-zsidó cimboraság szolgálatában. A pártnak mindent el kell követnie, hogy ha a kormányzó „becstelenné válna", a nemzet ne essen a becstelenség halálos mélységébe.

Az elnök megkérdezte a vádlottat, hogy a felolvasottak egyúttal mostani tanuvallomását jelentik-e?

Szálasi: Igen.

Elnök: Önt 1945 október 5-én kihallgatták a magyar államrendőrség politikai osztályán. Lényegében azt vallotta, hogy augusztus 29-én a kormányzó azon az álláspontón volt, hogy Magyarországnak a háborút minden rendelkezésére álló eszközzel folytatnia kell s ezért nevez ki katonai kormányt. Itt ellentmondás van a napló „Véleménye" és rendőrségi vallomása között.

A vádlott a napló további részleteinek felolvasását kérte és azt hangoztatja, hogy a kormányzó álláspontjában volt ellentét, nem pedig az ő véleményében.

Elnök: Leszögezem, hogy Ön nem tud összhangot teremteni rendőrségi vallomása és a napló feljegyzései között.

Mire célzott ön, hogy helyes volt a mozgalom országépítésének az a döntése, hogy az átmeneti időben az 1939. II. t. c. alapján kell végrehajtani a kormányzást. Miféle döntés volt már augusztus 29-én a mozgalom országépítése részéről?

Szálasi: A kivételes hatalommal való kormányzás törvényes alapon lehetséges volt.

Elnök: És ki fog ezen az alapon rendeletekkel kormányozni?

Szálasi: A m. kir. minisztérium, ahogy a törvénycikk előírja.

Elnök: Ön augusztus 29-e után hamarosan találkozott *Wickelmannal* a magyarországi német rendőrség és általában a biztonsági szolgálat legfelsőbb parancsnokával. Mikor ismerte őt meg?

Szálasi: Akkor ismertem meg személyesen, az augusztus 29-e utáni találkozón.

Elnök: Ki kezdeményezte a találkozást?

Szálasi: Kölcsönös volt a kívánság, mint ahogy kölcsönösnek nevezhető a Veesenmayerrel történt találkozásnál is.

Elnök: Ha augusztus 29-én a kormányzó mindenáron a háború folytatása mellett tört lándzsát ön előtt — ahogy ön a rendőrségi kihallgatása alkalmával jellemezte a kormányzó akkori állásfoglalását — akkor nem értem, hogy augusztus 31-én miért kellett vészharangot kongatni *Winckelmann* előtt a kormányzó törvényellenes szándékairól?

Szálasi: Mert annyi ellentét volt a kormányzónak a beszédében és válaszadásában, azonkívül tudtam már a

júliusi eseményekről is és így nyugodtan feltételezhettem, hogy ez csak egy megnyugtató kijelentés volt részéről felém.

Elnök: Kifejezetten nem közölt ön Winckelmannal egyebet is? Hogy szükségessé válik Magyarországnak a német szövetségből való kiválása?

Szálasi: Kérném felolvasni a napló megfelelő részeit. (Derültség.)

Nagy Vince politikai ügyész: És ha elpusztult volna a naplója?

Szálasi: Akkor még súlyosabb helyzetben lettem volna.

A bíróság a tárgyalást félbeszakította.

A február 6-i tárgyaláson az elnök folytatta *Szálasi* kihallgatását.

Elnök: Tegnapi vallomása szerint Ön minden bizonnyal augusztus 31-e táján lépett érintkezésbe először *Winckelmann* Ottóval. Ki hozta létre ezt a találkozást?

Szálasi: Már nem emlékszem rá.

Elnök: Az általános tájékoztatáson kívül, mi volt a közvetlen célja ennek a beszélgetésnek?

Szálasi: A kölcsönös megismerkedés és a belső helyzet tisztázása, mert a kormányzó a legmesszebbmenően el volt szánva arra, hogy külön utakon fogja megoldani Magyarország belső kérdéseit.

Elnök: Egyszerre de kényes lett az alkotmányellenesség terén. Ha ezt megtartotta volna végig, mindenféle vonatkozásban . . .

Szálasi: Ez meg is történt a hungarista mozgalom részéről (Zaj a hallgatóság körében).

Elnök: Konkrét értesülése a fegyverszüneti tárgyalásokról nem volt augusztus 31-én?

Szálasi: Voltak ilyen értesüléseim.

Elnök: Közölte ezt Winckelmannal? Winckelmannal minden bizonnyal beszélt erről.

Szálasi: Nem!, nem emlékszem rá, hogy erről beszéltünk volna.

Elnök: Egyszóval tagadja, hogy Winckelmannal konkrét közlést tett volna abban az irányban, hogy a kormányzó fegyverszüneti kérést készít elő.

Szálasi: Nem emlékszem rá. Általános megbeszélés volt a belső helyzetről, úgy ítélem meg, hogy bizonyos hivatalos és nemhivatalos körök készítik elő Magyarországnak kiállását a háromhatalmi szövetségből, azonban konkrét formában nem merült fel, hogy kik azok a személyek, akik a fegyverszünetet előkészítik.

Elnök: Tehát augusztus 31-e után, a megtörtént megbeszélés után hogyan fejlődtek a dolgok?

A vádlott ezután általános formában elmondja, hogy a hungarista mozgalom mindenkor a nemzet és az államfő közös elhatározásából akarta megvalósítani a hatalom átvételét és ennek megfelelően szervezkedett. A lényeges az volt, hogy a magyar nemzet akarata nyilvánuljon meg a hatalom átvételénél és ne jussunk bárki másnak, idegen hatalomnak a segítségével hatalomra. Éppen ennek a szervezési előkészületnek a következtében igen súlyos akadályt jelentett számukra az, hogy német hivatalos részről kijelentették, bármiképen is szervezkednek a kormány ellen, a német szuronyokkal fogják magukat szemben találni. Ezt német hivatalos részről közölték velük még akkor mikor az első disszidálás történt a hungarista pártból. Ekkor közölték vele, hogy menjen ki Berlinbe és ott részletesen beszéljék át a belpolitikai helyzetet.

Azzal számoltunk — folytatta Szálasi — hogy éppen olyan sorsra fognak juttatni a németek, mint ahogyan a vasgárdát Romániában elintézték, amikor a hatalom átvételét szervezték meg. Winckelmannak megmondtam,

hogy a kormányzónak lépésével sem a magyar nemzet, sem a nyilaskeresztes párt hungarista mozgalom semmiesetre sem tud egyetérteni, ha Magyarországon egy ilyen lépés a kormányzó részéről vagy a szociáldemokrata párt, vagy akár a független kisgazda párt részéről történne. Megmondtam neki azt is, hogy a mi szempontunkból kérünk garanciát, hogy a németek semmi körülmények között sem fogják a nyilaskeresztes párt hungarista mozgalom kezdeményezéseit a romániai Vasgárda sorsára juttatni, mert nem vagyok hajlandó arra, hogy egy évtizedes mozgalom emiatt tönkremenjen.

Elnök: Látja, megint elhallgat nagyon lényeges dolgokat. Ön a vasgárdával kapcsolatban egészen mást mondott. Azt a konkrétumot mondotta, hogy *nem hajlandó német katonai és rendőri támogatás nélkül hozzákezdeni akciójához*, mert enélkül látja azt a veszélyt, hogy a vasgárda sorsára jut.

Szálasi: Ez nincs ellentétben, ez éppen ezt támasztja alá.

Elnök: A feljegyzés szerint itt megbeszélték volna *„a kibontakozás politikai rendészeti szelvényének tervezéseit"*. Mit értett Ön politikai rendészeti szelvény alatt?

Szálasi: Ennek a kibontakozásnak a biztosítását.

Elnök: Kinek a részéről? A németek részéről?

Szálasi: Minden tekintetben.

Elnök: Már megint tagad. Mindent tagad, de majd elébe fogom tárni szavait.

Szálasi: Nem tagadok én semmit.

Elnök: De ezt tagadja, mert — amint elébe fogom tárni — ott van *Kemény* jelentése, amelyben kifejezetten az foglaltatik, hogy feltétlenül szükséges a német politikai rendészet közreműködése, mert vannak dolgok, amik az Ön részéről egyenesen foganatosíthatatlanok, például a miniszterelnök letartóztatása.

Szálasi: Ez valószínűleg Kemény külügyminiszter úrnak a magánvéleménye lehetett. (Derültség).

Elnök: De olyan magánvélemény, amelyet Ön mindenesetre osztott azon keresztül, hogy a naplójába felvette ezt a jelentést.

Szálasi: Én irányelvként rögzítettem, azt, amit tennem kell a németek együttműködésével azért, hogy ne jussunk a Vasgárda sorsára.

Elnök: Ne beszéljen megint mellé!

Szálasi: Nem mellébeszélek.

Elnök: Arról van szó, helyeselte-e Ön Keménynek, az Ön külügyi jobbkezének azt az álláspontját, hogy feltétlenül szükség van a német politikai rendészet közreműködésére, mert különben bizonyos intézkedéseket, így például a miniszterelnök letartóztatását, foganatosítani képtelenek.

Szálasi: Nem helyeseltem.

Elnök: Kíváncsi vagyok mit fog szólni *Kemény* ahhoz, hogy vezére őt megtagadja.

Szálasi: Ez egyáltalában nem jelent megtagadást. Igaz, hogy *Kemény* jelentését, amit írásban beadott, elolvastam, de nem helyeseltem és most sem helyeslem.

Elnök: Miért nem fűzött megjegyzést hozzá? Vannak jelentései *Keménynek*, amelyekre Ön megjegyzéseket írt. Elébe tárom például *Kemény* augusztus 29-i jelentését, amelyben *Kemény* arra hivatkozik, hogy *a jövőben a németekkel szemben önérzetesebb eljárás lesz követendő*. Erre Ön indignálódva ráírta, hogy ezt nem osztja, mert a hungarista mozgalom mindig önérzetes volt, lojalitásról pedig így szó nem lehet. Első a hungarista mozgalom szempontjainak diadalra juttatása. Ez példa arra, hogy amennyiben Ön nem helyeselte *Kemény* jelentésének tartalmát, megjegyzést írt rá.

9740.53/89.

Szálasi: Nem mindegyikre.

Elnök: Tehát Ön itt az azonosság vállalását *Kemény* jelentésével megtagádja. Akkor mi szükség volt a németek bevonására egyáltalán ennél a 13-i tanácskozásnál, ha Önök a német segítségre egyáltalán nem reflektáltak?

Szálasi: Amint már kifejtettem, nem akartam a mozgalmat a Vasgárda sorsára juttatni, mert tudtam, hogy a németek el fognak járni velünk szemben, ha mi nélkülük kezdeményezünk valamit.

Elnök: Szóval csak azt a negatívumot igyekezett biztosítani, hogy a németek ne foglaljanak Önökkel szemben állást?

Szálasi: Arra a legrosszabb esetre állítottam be az egész hatalomátvételt, amely érhette volna a Hungarista Mozgalmat.

Elnök: Ne beszéljen megint mellé! Azt kérdeztem, hogyan akarta elkerülni, hogy a Vasgárda sorsára jussanak. Azt akarta biztosítani, hogy az Önök fellépésével szemben ne történjék német ellenintézkedés, vagy pedig *pozitív német közreműködést kívánt?*

Szálasi: Azt kívántam, hogy a németek részéről ne induljon akció ellenünk.

Elnök: A napló jegyzetei, amelyeket elébe fogok Önnek tárni, ebben a lényeges pontban *élesen cáfolják az Ön vallomását.* Ez megint mutatja, hogy mennyiben áll Ön helyt.

— Szeptember 16-án volt Önnek egy megbeszélése *Greifenberg* tábornokkal. Ekkor Ön azt mondotta *Greifenbergnek*, hogy az Ön felfogása szerint a totális háborúba való bevetés céljaira Magyarországnak 800.000—1,000,000 főnyi hadsereg áll rendelkezésére, csupán felszerelni kell a német hadiiparnak, mert a magyar ipar felszerelni képtelen.

Szálasi: Igen.

Elnök: Szóval ezt Ön kétségtelenül mondotta?

Szálasi: Igen, természetesen.

Elnök: Szóval felajánlotta nyolcszázezer-egymillió embernek *a vágóhídra vitelét egy reménytelen háborúban.* Most nem is beszélek a háború erkölcstelen céljáról, csak reménytelenségéről.

Szálasi: A háborúnak nem volt erkölcstelen célja.

Elnök: Csend legyen! Erkölcstelen célja volt. Ezzel szemben Ön ne vitázzék, akinek nincs meg az erkölcsi érzéke, hogy ennek a háborúnak erkölcstelen voltát felfoghassa. (Taps). Ha még egyszer merészel visszafeleselni, sötét zárkát kap. Megértette?

— Szeptember 19-én folyt le egy beszélgetés *Kemény* Gábor jelenlétében Ön és Kurt Haller között. Ön arra hivatkozott, hogy a kormányzó megszegte az alkotmányt a pártok feloszlatásakor, a Lakatos-kormány kinevezésekor és a fegyverszünet mellett való állásfoglaláskor. A pártok feloszlatásával kapcsolatban Haller is osztotta a maga meg nem értését, de nem értette, hogy a Lakatos-kormány kinevezésében és a fegyverszünet mellett való állásfoglalásban miért lát Ön alkotmányellenességet. A Lakatos-kormány kinevezésével kapcsolatban Ön már megmondotta, hogy az állítólagos alkotmányos eljárásnak a be nem tartása fájt Önnek, az, hogy nem kérdezték meg az akkori vezető pártpolitikai tényezőket. A fegyverszünetre nézve pedig Haller is azt mondja, hogy a fegyverszünettel szemben a minisztertanács is elutasító álláspontot foglalt el. Erre Ön azt felelte, hogy Lakatos a kormányzónál összehívott tanácskozáson a fegyverszünet mellett szavazott. Itt kapcsolódik be közvetve a szeptember 10-i kormányzótanácsnak a ténye. Emlékszik Ön erre?

— Elébe tárom Önnek naplójából Keménynek a Hallerral folytatott beszélgetésről szóló jelentését. Kemény szeptember 11-én kijelenti: Kijelentettem Hallernak, ha a kormányzótanács a fegyverszünet mellett dönt, *Szálasi ezt alkotmányellenesnek minősíti* és saját elhatározásából átveszi a hatalmat. Ennek egyetlen előfeltétele volna, hogy *a politikai rendőri intézkedéseket a németek kezdeményezzék*, mert például a miniszterelnököt letartóztatni Szálasiék nem tudják. Ez áll Kemény jelentésében

Szálasi: Ezt én megkaptam és a napló mellé odatettem.

Elnök: De Ön nem osztja az ebben a jelentésben foglaltakat?

Szálasi: Nem.

Elnök: Az Ön álláspontja szerint nem volt szükség a német politikai rendészeti közreműködésre?

Szálasi: Nem.

Elnök: Menjünk tovább. Ebből megállapítható, hogy Önök már szeptember 10-én tudtak a kormányzótanácsról, de hogy mi volt az eredmény, azt még nem tudták. A szeptember 19-i beszélgetésnél Ön már tudott az eredményről. Mi volt ez az eredmény, hogy a kormány ugyan ellenkező álláspontot foglalt el, de Lakatos javasolta a fegyverszünetet? A kormányzó milyen álláspontion volt?

Szálasi: Kimondottan amellett volt, hogy meg kell tenni ezt a kezdeményezést.

Elnök: Tehát a kormányzó és Lakatos kisebbségben maradt a kormánnyal szemben?

Szálasi: Ez volt az értesülésem.

Elnök: Ennek dacára Ön mégis úgy képzelte megoldani a helyzetet, hogy a kormányzót kihívják a főhadiszállásra, mint március 19-én is történt és *azalatt itthon végrehajtják a teljes és radikális rendszerváltozást.* Tehát Ön ilyen kényelmes módon óhajtotta megoldani a hatalom-átvételt. A kormányzót ki akarta csalni mint március 19-én. *Szintén nagy hősre való megoldási módozat.*

Szálasi: Ezzel kapcsolatosan annyit akarok előterjeszteni, hogy ugyancsak megmondtam a németeknek, hogy akkor én is kinn akarok lenni a főhadiszálláson.

Frank népügyész: Erről szó sincs a naplójában.

Szálasi: Világos, hogy az ember azt ír bele a naplójába, amit akar.

Elnök: Ön aggályának adott kifejezést, hogy memorandumaira még nem kapott választ. Erre Haller közölte, hogy a válasz elvi megadását az a tény fogja jelenteni, hogy ön a hatalmat átveszi. Két memorandumot intézett *Hitlerhez*, az elsőt június 6-án, a másodikat júliusban. Mi volt az első memorandum tartalma, mert nincs értelme, hogy felolvassam.

Szálasi: Kérem az ismertetését.

Elnök: Az volt a tartalma, hogy ön felajánlotta közreműködését a Hitler által elgondolt Európa rendezésére?

Szálasi: Természetesen.

Elnök: Helyeselte ön március 19-ét?

Szálasi: Egyáltalán nem.

Elnök: Tehát lényegében az Ön szolgálatainak a Hitler által elgondolt vonalon való felajánlása volt az első memorandum főtárgya.

Szálasi: A lényege nem a hitleri vonal alátámasztása volt, hanem az új világnézet győzelemre juttatása.

Elnök: Ön fölajánlotta közreműködését.

Szálasi: Igen.

Elnök: Miről szól a második memorandum?

Szálasi: Úgy emlékszem, az Európaközösség megszervezéséről a teljes háború vitele érdekében.

Elnök: Szóbakerült-e önnek az az óhaja, hogy mielőtt a hatalmat át-

veszi, Hitlerrel megbeszélést lát szükségesnek?

Szálasi: Igen.

Elnök: A németek bizonyos aggályokat hangoztattak, hogy esetleg nem lesz erre idő, végül ön megnyugodott és a következő kijelentéseket tette: „Amennyiben nem volna lehetőség a találkozásra, úgy a hatalom átvételében politikai, valamint katonai magatartásában minden erővel és eszközzel rendelkezésre áll, de ha a kérdések a nacionalista és szocialista Európaközösséget érintik, kénytelen ragaszkodni a találkozáshoz." Így volt ez?

Szálasi: Igen.

Elnök: Ön Hallert figyelmeztette, hogy a harc az időnyeréshez szükséges, de félő, hogy Németországnak ezzel a magatartásával *Magyarországon politikai pánik kap lábra, mert lassan nem ismerik ki magukat az emberek.* Hivatkozott ön arra, hogy Lakatos ki meri mondani, hogy az ellenség nyomasztó fölényben van, burkoltan vagy nyiltan ajánlatokat tesz az ellenségnek és ezzel határozottan destruál. A németek a március 19-én letartóztatott politikai foglyokat visszaadják a magyar kormánynak és mindenki joggal kérdezhei, miért volt egyáltalán szükség akkor március 19-re. Így volt?

Szálasi: Igen.

Elnök: Tehát *ön németebb volt a németeknél.*

Szálasi: Dehogyis.

Elnök: A németek szabadon engedték azokat a politikai foglyokat, akiket az ország örök gyalázatára *az itteni pártok segítsége mellett* egy állítólagos szövetséges hatalom lefogott *és akkor ön óvást emelt szabadonbocsátásuk ellen.*

Szálasi: Nem emeltem óvást.

Elnök: Ön azt mondotta, hogy ez helytelen.

Szálasi: Március 19-e után is mondottam, hogy teljesen felesleges volt március 19-e megtétele.

Elnök: Megint mellébeszél. Egyáltalán nem hősi póz. Miért nem meri megmondani, hogy helytelenítette, hogy azokat az embereket, akik az ön által elképzelt irányvonallal szembehelyezkedtek, szabadon bocsátották. Miért nem mondja meg ezt?

Szálasi: Én mindent megmondok, amit lelkiismeretem parancsol. A németeknél ezek a foglyok őrizetben voltak, azután szabadonbocsátották őket, én a nyilaskeresztes párttal együtt tiltakoztam az ellen, hogy nem magyar bíróság elé kerülnek. Megmondottam a németeknek, nem fogjuk megengedni, hogy a németek bármiképen is eljárjanak velük szemben. Ez összefüggésben van azzal, miért engedik őket szabadon, tartsák őket tovább őrizetben, a magyar kormány majd intézkedik.

Elnök: Micsoda beszéd ez? Ön azt mondotta, hogy azért kifogásolta szabadonbocsátásukat, mert akkor esetleg nem magyar, hanem német bíróság elé kerülhetnek. Ha szabadonbocsátják, akkor fenyegeti őket ez a veszély?

Szálasi: Az elvről magáról van szó.

Elnök: Egészen egyszerű dologról van szó. Az ön gyávasága odáig megy, hogy *saját feljegyzéseit megtagadja.* Az volt a beállítás, hogy az emberek lassan nem ismerik ki magukat az érthetetlen német beállítással szemben és mit gondoljon a nyilaskeresztes „magyar", ha a március 19-én letartóztatott politikai foglyokat szabadlábra helyezik?

Szálasi: Természetesen.

Elnök: Tehát ön azt tartotta volna helyesnek, ha továbbra is fogvatartották volna őket?

Szálasi: Nem. Én kimondottan *a németek szempontjából néztem, hogy*

miért tartóztatták le őket, ha szabadon engedték.

Elnök: Ezért önt még a saját párthívei is ki fogják nevetni.

Szálasi: Mindenesetre nem vagyok gyáva.

Elnök: A német vezetésnek ebből a magatartásából könnyen mindenki arra következtethet, hogy a háború utáni Európa-közösséget imperialisztikusan akarja megépíteni. Érdekes, azért önben is felcsillant néha ez a meglátás. Nyomozati vallomásában még ennél is többet mond, azt, hogy tisztában volt azzal, hogy a háború győzelmes befejezése után a németek Európát a maguk céljainak megfelelően imperialisztikus alapon szervezik be, de akkor Németországgal szemben a hungarizmus megvívja a maga győzelmes szabadságharcát. Ezen mindenkinek gondolkozóba kell esnie. Ön még most sem gondolkozik? Ön a hungarizmusnak olyan erőt és jelentőséget vél tulajdonítani, amely Németországgal szemben — tegyük fel, győzelem esetén — győzedelmeskedni tud?

Szálasi: Igen.

Elnök: Mi ez?

Szálasi: A szellem mindig erősebb, mint bárki más. Ha az igazság az életet szolgálja, akkor az igazság fog győzni és nem átmeneti hangulatok.

Elnök: Van önnek lelkiismerete ilyen frázisokat mondani?

Szálasi: Ez nem frázis.

Elnök: Ez frázis. Egy olyan világhatalommal szemben, amely körülbelül 80 millió lelket számlál és az Ön feltételezése szerint legyőzi az egész világot, a szellem alapján tízmilliós népet győzelemmel hitegetni! Szörnyű lelkiismeretlenség és annál döbbenetesebb, mert *maga meglátta, hogy imperialisztikus céloktól kell tartani!* A napló ezt így fejezi ki: (Felolvassa.) *„A pártvezető meggyőződése, hogy a háborút a németek fogják megnyerni, ellenben a békét a hungarizmus fogja megnyerni."* (Derültség.)

Az elnök ezután áttért a szeptember 28-án és 29-én Hallerrel, illetőleg *Reichenberggel* folytatott megbeszélésekre. A naplóban közölt vélemény szerint kívánatos, hogy a pártvezető ne éppen a német követségen legyen, hanem olyan biztonsági helyen, ahonnan intézkedéseit kiadhatja, *de azért kiküszöbölhető az a formai gyanú, hogy a német hivatalos hatalommal a legteljesebb összhangban tette volna meg lépéseit.*

Az elnök megállapította, hogy Veesenmayer már szeptember 26-án közölte vele a Führer kívánságát, hogy Szálasit helyezzék német védelem alá, amíg Veesenmayer a főhadiszállásra ment.

Szálasi kijelentette hogy a német követség mellett lévő házban, de exterritoriális helyen kapott helyet 26-án, 28-án pedig átment a német rendőrség házába a Verbőczy-utcába.

Elnök: Emlékszik arra, hogy szeptember 26-án Veesenmayer közölte Önnel, hogy a Führer Magyarország részéről egyedül Szálasi Ferencet tekinti felelős tényezőnek minden vonatkozásban?

Szálasi: Igen.

Elnök: Magyarország mint független állam részéről egy külföldi állammal szemben felelős tényező? Mi ez?

Szálasi: Én csak rögzítettem azt, amit Veesenmayer mondott...

Elnök: Tehát Ön is érez ebben valamit?

Szálasi: Nemcsak most, hanem akkor is megmondtam Veesenmayernek, teljesen fölösleges, mert független állam vagyunk.

Elnök: Miért nincs benne a naplóban?

Szálasi: Nincs előírva, hogy mit írjak be a naplóba.

Elnök: Szánalmas felelet az Ön ré-

széről. Előírva nincs ugyan, de ha Ön naplót vezetett, feltételezhető, hogy abba minden lényeges állásfoglalást bevesz. Ebben a naplóban tömegével szerepelnek olyan megjegyzések, amelyek századrész annyira sem fontosak, mint az, hogy Ön tiltakozik az ellen, hogy Németország részéről velük szemben felelős tényezőként jelöljék meg.

Szálasi: Vannak viszont igen súlyos elhatározások és döntések, amelyek nem valók semmiképen sem naplóba.

Az elnök ezután visszatért a naplóra, amely ismét a kormányzókérdéssel foglalkozik. *Veesenmayer* is osztotta azt a véleményt, hogy mégis *fontos volna a kormányzót egyszer utoljára nyomatékosan figyelmeztetni*, bár nem remél tőle semmit. Szálasi véleménye szerint a kormány tökéletesen el van szánva arra, hogy a fegyvert leteszi, de lehetőleg csak az angolszászok felé, a Szovjet felé elszántan harcolna, mindaddig, amíg garanciát nem kap. Szerinte ha a kormányzó kiesik a megoldásból, nem okoz nehézséget, mert a kormányzói szék megüresedésekor összeül a koronatanács és azonkívül az országgyűlés akaratnyilvánítását is ki lehet kérni. Veesenmayer megkérdezi, hogy a pártvezető az országgyűléstől tenné-e függővé a hatalom gyakorlását.

— Erre Szálasi Ferenc, a magyar alkotmány rajongója — állapította meg az elnök — kijelenti, hogy ez esze ágában sincs! (Derültség.) — Ön, az alkotmány őre, itt *utólagos* parlamenti jóváhagyásra gondolt tehát?

Szálasi: Igen.

Elnök: Az Ön lelkiismereti nyugalmát biztosította volna az a feltevés, hogy valóban az országgyűlés akarata lesz Szálasi hungarista mozgalma mellett! *(Gúnyos derültség!)* — Különben amikor a vasgárda szerepével való párhuzamról volt szó, Veesenmayer előtt Ön kijelentette, hogy a megoldást csak úgy tudja elképzelni és vállalni, ha ez a legszorosabb együttműködésben történik a Magyarországon lévő német erővel és e hatalom képviselőivel.

Szálasi: Igen. Természetesen. Így láttam, azzal az indokolással, amelyet elmondottam.

Elnök: Ön előzőleg azt mondotta, hogy a szeptember 13-i megbeszélés ahhoz volt szükséges, hogy biztosítsa mint *negatívumot*, hogy a németek részéről *ellenakció* Önökkel szemben bekövetkezni nem fog

Szálasi: Igen.

Elnök: De ez *negatívum*, itt pedig azt mondja, csak akkor tudja elképzelni és vállalni a megoldást, ha ez *a legszorosabb együttműködésben történik a németekkel*. Ez az együttműködés pedig még az Ön „talajgyökér" terminológiája mellett is *pozitívumot* jelent.

Szálasi: Még pedig azt, hogy nem fognak beleszólni a kibontakozásba. Nem együttműködést értettem.

Elnök: De igen. A Magyarországon lévő német erőkkel együttműködés *feltétlen pozitívumot jelent* mindkét részről. Hogyha ez nem így van *Ön vagy nem tud gondolkodni, vagy fogalmai még az elképzeltnél is zavarosabbak*. Erre vonatkozólag idézek a naplóból: „A tervezett akció időpontjául azt a határidőt kell megjelölnünk, *amikorra a Magyarországon tartózkodó német csapatok felzárkóznak a fronton küzdő két magyar hadsereg mögé, hogy jelenlétükkel megakadályozzák az itthoni események következtében számításba jöhető megbomlást.*" — Hát mi ez? A német csapatok felzárkózása a fronton küzdő két magyar hadsereg mögé, — ez Önnek negatív közreműködés?... Csodálom, Ön nem gondol arra legalább, hogy *a sötétben lapuló obskurus párthívei röstelkednének Ön miatt?*

Szálasi: Nem hiszem ... Az elmúltak miatt nincs okunk a restelkedésre.

Elnök: Ön szerint akkor, amikor azt a határidőt várták, ez csak azt jelenti, csak azért volt szükség a németekre, hogy ne csináljanak semmit. A veszélyt az átállással szemben a határon küzdő két magyar hadsereg jelenti. Ön megtette az intézkedéseket *Beregfy* révén arra, hogy adott jelre a magyar parancsnokságok leváltása megtörténjék. A két hadseregparancsnok személyét már kiválasztották. *Garanciát kért arra is, hogy a fegyvereket, amelyeket megigértek, meg is kapják.* Ez is negatívum? Veesenmayer e kéréseket előjegyezte.

— Október 2-án napló szerint felkereste Önt Verbőczy-utcai szállásán *Kovarcz* Emil és *Kemény* Gábor. Kovarcz jelentette, hogy a hatalom átvételére a döntés megérkezett. Kérte a pártvezetőt, hogy az előre elkészített hadparancsot rendelkezésre bocsássa. Szükség van rá, hogy Bécsbe vihessék sokszorosítás céljából, hogy a hatalom átvételének napján terjeszthessék. Igaz ez?

Szálasi: Igen, technikai előkészületek folytak.

Elnök: Ön már akkor, október elsején átadta *Kovarcznak* annak az úgynevezett hadparancsnak szövegét, amit azután október 15-én a rádióban felolvastak.

Szálasi: Igen.

Elnök: Itt van azután szó arról, hogy felvetődött a Nemzeti Szövetség parlamenti megalapításának gondolata. Emlékszik erre?

Szálasi: Igen.

Elnök: Ön október 2-án Veesenmayerrel találkozott, miután Veesenmayer visszajött Hitler főhadiszállásáról. Veesenmayer akkor tudomására hozta Önnek, hogy *Hitler döntött, a kormányzó nem maradhat helyén, el kell távolítani.* Önnek kell átvennie a miniszterelnökséget. Veesenmayer arra kérte a pártvezetőt, ne hagyja el Werbőczy-utcai szállását. Winckelmannak az volt az álláspontja, hogy a kormányzót el kell távolítani Magyarországról, amivel szemben Ön állást foglalt, még pedig a következő nagyon érdekes indokolással:

„A kormányzó Németországba való szállításával *feleslegesen csinálnánk belőle vértanút.* Ezzel inkább veszélyeztetnénk Magyarország belső nyugalmát, mint azzal, hogy a nagy nemzetárulási és hűtlenségi perben mint közvetlenül meghallgatott tanú szerepelhessen és önmaga felett mondjon ítéletet."

— Persze, Ön nemzeti árulási és hűtlenségi pereknek folyamatba tételére gondolt? Sőt egészen bizonyosan következtethető, hogy ilyen vágyálmok még mindig meglehetősen szép számban bolyonganak az Ön elképzelésében. Erre enged következtetni nyilván tegnapi kijelentése is, hogy az események folyamata még mindig nem zárult le.

Szálasi: Egyáltalán nem következtethető. Én a gondolataim mellett mindig megmaradok.

Elnök: Tehát Ön belátja, hogy az események sorozata részben csakugyan nem zárult le, részben pedig csakugyan lezárult. Nem zárult le annyiban, hogy a romok, a pusztulás, amit Önök, túl az európai sorsközösség vonalán mozogva itthagytak, azok még itt vannak és eltakarításuk a jövő eseményeinek keretébe tartozik. Csakhogy ott a tévedés, hogy amit Önök akartak, annak egyszersmindenkorra vége. A jobboldal bukása lezárult, *a jövő a baloldalé.*

Szálasi: Az én felfogásom az, hogy Krisztus tana, a nacionalista és a szocialista eszmék gyakorlata ... (Közbekiáltások: Tömeggyilkos, csibész! Gyáva!)

Elnök: Csend legyen! Krisztus nevére rátérünk később, az Önök egész működésének értékelésénél, hogy mennyiben feleltek meg azok Krisztusnak.

Szálasi: Amióta élek, mindig szerinte élek.

Elnök: Ön megkérdezte Winckelmannt, hogy mikor fog kezdődni az akció, hogy megfelelően készülhessen rá. *Az egész vonatkozásban rendkívül szánalmas szerepet játszott a pártvezető, aki megkérdezte Winckelmannt, hogy mikor kezdődik az akció.*

Szálasi: Minden szövetségesnél így van. (Gyáva! Csirkefogó!)

Elnök: Kérem a karhatalmat, *érélyesen gondoskodni arról, hogy ezek a közbeszólások megszűnjenek.* Mit mondott?

Szálasi: Ez természetes viszony egy nagyhatalom és egy kisebb hatalom szövetségében. A kisebb hatalomnak tudnia kell a nagyhatalom elhatározásairól.

Elnök: Akkor, amikor Ön ezt ilyen tisztán látja, Ön egy győzelmes *Németországgal szemben mégis a kis hatalmat győzelemre akarta juttatni.*

Szálasi: Igen. A továbbiakban is fenntartom azt, hogy a szellem irányít mindent.

Elnök: Miért nem irányította a szellem Szálasit akkor, amikor kénytelen volt megalázkodni?

Szálasi: Nem megalázkodás volt.

Elnök: Az Ön fogalmai szerint.

Az elnök ezután folytatta a napló ismertetését: „A németek részéről megtörtént a döntés ennek végrehajtására, azonban függővé teszik attól, hogy lehetséges volna-e egy olyan döntést hozni, amelyből biztos módon kiolvasható lenne az, hogy *a nemzet elhatározásából*, utolsó alkateleméig végső elhatározásából hajtotta végre a szükséges és egyértelmű átállást Németország oldalára. A német vezetésnek erre szüksége van éspedig két okból: *Európa minden népe együtt ellene fordult*, akár mint *megszálló*, akár mint *barát*, akár mint *ellenség* jelentkezett valamely nép földjén. A német vezetés szempontjából rendkívül fontos lenne, ha kimutathatná a tényt, hogy a háború legválságosabb szakában *önkéntes és teljes csatlakozást kap* Délkelet-Európa vezető népe részéről. *A hungarista mozgalom ezt a német szándékot tudomásul veszi és helyesnek tartja.*"

Szálasi: Igen, itt domborítottam azt ki, hogy ...

Elnök: Kidomborította az Önök mozgalmának *teljes erkölcsi érzékhiányát* és a nemzet érdekeivel való *teljes szembeállítását.* Ön nem vette észre abból, hogy Európa minden népében jelentkezett az életösztön, — hiszen Ön is rámutatott arra, hogy mindegyik nép szembefordult a németekkel — *egyedül Szálasi Ferenc Magyarországa* vállalkozott arra, hogy megadja a németeknek ezt az erkölcsi elégtételt és további alapot, hogy önkéntes támogatást kapott. Mit gondolt, hogy Európa többi népének vezetői vannak megőrülve, hogy helytelenül látnak és ellene fordulnak annak a Németországnak, amelyet Ön győztesnek látott? — — — — Nem volt Önnek néha nyugtalan pillanata, hogy Ön van megőrülve? (Helyeslés.)

Szálasi: Nem kérem. Amennyiben a tanácselnök úr részéről gyanúokok merülnek fel erre vonatkozólag, megvannak az eszközök kezében ...

Elnök: Nem erről van szó, hanem arról, Ön nem gondolt-e arra, amikor leszögezi, hogy Európa valamennyi népe Németország ellen fordult, *azoknak* a vezetői az őrültek, vagy a magyar nép vezetői.

— Vagy az „őrültek" szó helyébe

azt a szót is tehetjük, hogy *gazemberek*. (Lelkes helyeslés.)

Szálasi: A naplóból azonban ki lehet...

Elnök: Nem a naplóból! Arra feleljen, nem volt-e Önnek ingadozása egy pillanatig sem, hogy akkor, amikor egész Európa Németország ellen fordult, nem az a helyes út, amelyet Ön követ? Hogy merte Ön vállalni azt a rettenetes felelősséget, kockázatot nemzetével szemben, hogy egy olyan úton vigye, amivel szemben a világ minden népe szembehelyezkedik?

Szálasi: Én a német nemzetben csak eszközét láttam az új világnézetnek. Az egész világ igazságtalan lehet az eggyel szemben, különösen akkor, amikor a szellem, az új világnézetnek gyakorlati végrehajtásáról volt szó. *(Gúnyos derültség.)*

Elnök: Megmondtam már, hogy nem vitázunk itt a háború céljainak igazságosságáról, erkölcsösségéről vagy erkölcstelenségéről.

Szálasi: Kétezer évvel ezelőtt az igazság hite volt a földön és Krisztust mégis keresztre feszítették.

Elnök: Szóval Ön a nemzetet úgy gondolta igazsághoz juttatni, hogy keresztre feszítteti. *Ebből azonban a nemzet nem kér.*

Szálasi: Egyáltalán nem. Én vállalom a szenvedést.

Elnök: Ez *frivolitás.*

Szálasi: Átérzem a felelősséget és minden egyes tettemért vállalom a felelősséget.

Elnök: Milyen alapon gondolta Ön azt, hogy reális eredményre lehet jutni az egész világgal szemben, amikor mindenki szembehelyezkedett a németekkel?

Szálasi: Ez nem jelenti azt, hogy akkor *reménytelen* volt Németország helyzete katonapolitikailag, hadászatilag, gazdaságpolitikailag, hanem jelentett *ügyetlen* politikai és gazdasági vezetést német részről.

Elnök: Ügyetlen vezetés és erőhiány is.

Szálasi: Erőhiány nem, a döntő a minőség.

Elnök: A világgal szemben nem mindig a minőség döntött. Az Önök propagandája elhitette azt, mintha a túloldalon minőségi fegyverek nem lennének, pedig *a túloldalon is voltak legalább olyanok, mint a németeké* és abban a pillanatban, amikor a materiális felkészültség ténye fennállott, *bekövetkezett az, amit Churchill megjósolt.* Önnek egy szándéka és egy célja volt: a hatalom!

Szálasi: Én tudtam azonban azt, hogy amikor a túloldalon minőségileg is utólérik a német felfegyverkezést, Németország akkor már egy következő nagy lépést tesz.

Elnök: Ez csak feltételezés és vágyálom, de nem reális alapon nyugvó tudomás.

Szálasi: Igen, reális alapon nyugvó tudomás volt.

Elnök: Hol vannak a reális alapok?

Szálasi: Azért a reális alapok meglehetnek. Németország kezében megvoltak biztosan, de katonailag elvesztette a háborút.

Elnök: Megvoltak biztosan... Körülbelül azon a nívón állunk, mint amikor a vurstliba kimenő cselédlány papagállyal kihuzatja a planétát, hogy az biztosan tudja az igazságot.

Szálasi: Ha a planétában az igazság van, akkor az meg is fog valósulni. *(Gúnyos derültség.)*

Elnök: Október 4-én Ön újra megbeszélést folytatott *Winckelmannal.* A napló szerint Ön ezt mondja: „Hungarista felfogás szerint külpolitikai kérdés nem merülhet fel az egyes államok részéről az európai közösségen belül, mert ez egyetlen politikai, gazdasági és gazdaságtár-

sadalmi egység. Csupán az *európai nagytérnek* vannak külpolitikai kérdései, a többi *nagytérről*. Ezt a külpolitikát viszont Berlin irányítja az európai közösség minden államában." A magyar szuverénitásnak ez az értelmezése — fűzte hozzá az elnök — „magyar" hazafira vall.

Szálasi: Igen, mert az európai közösség feltétlenül meg fog alakulni, akár tetszik ez egyeseknek, akár nem. *(Gúnyos derültség.)* Akkoriban a nemzeti szocializmus mint új világnézet Berlint tette meg központnak.

Elnök: Nagyon *emelkedett nívóra vall ez a következtetés.* A személyi viták olyan nagyok voltak, hogy Veesenmayer még abba is beleszólt, hogyan alakítsák meg a Szálasi által létesítendő kormányt.

Ezután folytatta a napló ismertetését: Veesenmayer említést tesz Ön előtt arról, a német vezetést úgy képzeli, hogy nyilatkozatot adnának ki, amely szerint a kormányzó beleegyezik abba, hogy a politikai hatalom kivételével az ország katonai és gazdasági vezetése közvetlenül a tanácsadók közbeiktatásával, *német kezekbe kerülne.* Veesenmayer hozzáfűzte, hogy az ő vélem-nye szerint ez a megoldás nem járható út. A pártvezető azt mondta, hogy konkrét javaslatot fog tenni a hatalom átvételével kapcsolatosan felmerülő kérdéseknek általa elképzelt megoldására. Veesenmayer ezt elfogadta. *A végén a német vezetés kísérletet tett arra, hogy Magyarországot imperialista módon állítsa be a nemzeti szocialista rendbe.*

— Milyen világosan látott Ön ebben az egy vonatkozásban — fűzte hozzá az elnök. — Ön szerint egyetlen csodaszer a hungarizmus, még a német imperializmussal szemben is.

Szálasi: Igen. (Gúnyos derültség.)

Elnök: Ön ebben az időpontban, október 4-e táján megszövegezte már a kormányzó által aláírandó lemondási nyilatkozatot?

Szálasi: Igen.

Elnök: Két eshetőséget említ fel a napló: a kormányzó lemond, az új kormány leteszi az esküt, összeül az országtanács és *megválasztják a nádort;* a másik lehetőség, hogy a kormányzó lemond, aláírja a lemondási nyilatkozatot, az új kormány tagjai pedig az új miniszterelnök kezéoe teszik le az esküt. A napló adatai szerint ön október 8-án beszélgetést folytatott Veesenmayerrel és felvetette azt a kifogását, hogy a kormány semmit sem csinál sem katonailag, sem belpolitikailag. A jelenlegi belpolitika gyökeres felszámolására igen gyors időn belül sor kerül, függetlenül a katonai helyzettől. Ennek alapja az a megbeszélés legyen, amely a magyar és német mozgalom csúcsszervei között folyt le szeptember 13-án. Veesenmayer hallgatott a hatalom átvételéről.

— Meg kell tehát állapítani — mondja az elnök — hogy a napló szerint *nem* Veesenmayer sürgette a hatalom átvételét, *hanem a hungarista mozgalom.* A pártvezető szerint tényleges katonai eredményeket csak olyan kormány segítségével lehet elérni, amely teljes mértékben a háború folytatása mellett van. Amíg ilyen biztosíték nem áll fenn, katonailag kedvező helyzet nem alakulhat ki és nem várható ez belpolitikai téren sem.

— A magyar parlament részéről azonban ilyen kezdeményezés egyáltalában nem várható — mondotta a napló tanusága szerint a nemzetvezető Veesenmayernak — különösen, ha többség megnyeréséről is szó van, mert a többség mindenkor a mindenkori rendszer kiszolgálója volt. A parlamentben sikerre csak akkor lehetne számítani, ha a legerőteljesebb

kisebbség teszi ezt az elhatározó lépést. *Ha ilyen kezdeményezés elegendő arra, hogy a német vezetés közbelépjen, úgy a terv végrehajtható.*

— Talán a német vezetés közbelépését ön most is megkísérli negatívumnak minősíteni? — kérdezte az elnök a vádlottól.

Szálasi: Itt egy parlamenti többség kialakításáról és nem a hatalom átvételéről van szó.

Elnök: Ön megengedhetőnek tartja, hogy a parlamenti többség kialakítása érdekében a németek közbelépjenek?

Szálasi: A német beavatkozás fennállott a szövetségközi szerződés alapján.

Elnök: Ne tagadja le a saját írását. *Mit szólnak ehhez az ön hívei, ha azt látják, hogy még azt is letagadja, amit írt.* Ezt még a testvérei is megállapíthatják.

Szálasi: Nem tagadok le semmit, csak magyarázom.

Elnök: Nem tagad? Hát még egyszer leszögezem. Azt mondotta ön, hogy a parlament részéről az átállítás kezdeményezését várni nem lehet, mert a többség mindenkor szolgalelkű kiszolgálója a mindenkori rendszernek. Azt mondotta, hogy ettől a hungarista átállítás irányában kezdeményezés nem várható? Igen?

Szálasi: Igen.

Elnök: És azt mondta, legfeljebb akkor, ha igen erőteljes kisebbség teszi meg az elhatározó lépést és ha ez elegendő arra, hogy a német vezetés közbelépjen, úgy a terv végrehajtható. Vagyis azt mondotta, hogy *nem a többség kezdeményezésére hajtható végre a terv, hanem erőteljes kisebbség kezdeményezésére a német segítséggel.*

Az elnök ezután további részleteket olvasott fel a naplóból, amely említést tesz arról, hogy a kormányzót teljesen ki kell kapcsolni a magyar politikai életből. A pártvezetőnek az az álláspontja, hogyha Horthyt sikerül eltávolítani, olyan ütést kap az ellentábor, amely teljesen meg fogja bénítani cselekvőképességét. A pártvezető arra kéri *Hallert*, hogy *a tervet végrehajtó tisztek minden körülmények között biztonságba kerüljenek és a német védelem minden erejét élvezzék.* Olyan tisztekről van ugyanis szó, akikről nem akarja, hogy tettük alkalmával elpusztuljanak, mert a nemzetnek nemcsak halott, hanem élő hősökre is szüksége van.

Szálasi: Ugyanúgy történt ez, mint a túloldalon a hatalom átvételénél. A hatalom átvételénél mindíg olyan technikai lépések történnek...

Az elnök ezután a napló október 10-i feljegyzéseit ismertette. Ekkor a pártvezető *Hallerral* folytatott megbeszélést. *Veesenmayer* kijelentése szerint *a pártvezető az egyetlen felelős személy Magyarországon.* Ha ez így van, ebben pedig nem kételkedhetünk, mert hivatalosan adták tudomására, akkor nem tudja megérteni, hogy ennek a felelősségnek hogyan tudjon eleget tenni, amikor két napig fogságban tartották, akkor, amikor a legfelelősségteljesebben kellett volna cselekednie.

A naplónak erre a feljegyzésére az elnök gúnyosan jegyezte meg: vagyis *Szálasi Ferenc kikéredzkedett a szobafogságból.* Ilyen szerepet szánt a német legfelsőbb vezetés Magyarországnak...

A napló szerint a pártvezető tudni szerette volna, hogy a németek politikai és katonai harcot akartak-e folytatni Magyarországon, időnyerésből, vagy mint a Bácskát, úgy akarták beépíteni politikai és katonai háborús tervükbe. E két eshetőség ugyanis különböző végrehajtást követelt volna,

különösen akkor, ha csak harcot akarnak folytatni időnyerés céljából. Ebben az esetben ugyanis a német hadvezetőség nem nélkülözhette a sokmillió harckész embert, a több millió mázsa kenyérgabonát, és az élelmezés biztosítására szolgáló állatállományt. A pártvezető szerint ezeket ebben az esetben *mind át lehetne telepíteni a Dunántúl nyugati részébe, ahol fel lehetne készülni Magyarország felszabadítására* úgy politikailag, gazdaságilag, mint társadalmilag egyaránt.

Elnök: Tehát Ön itt most felajánlja az emberek áttelepítését, többmillió métermázsa kenyérmagnak és élelmezést biztosító állatnak Nyugatra vitelét, amiből még csak nem is Önök éltek jól, hanem *a németek, ezért éhezünk és nyomorgunk most mi.*

Szálasi: Nem. Egyáltalában nem.

Elnök: De hiszen Ön veti fel itt a gondolatot, ezt Ön sugalta.

Szálasi: Meg voltam győződve a háború megnyeréséről és ha tőlem függött volna, minden személyt kiüritettem volna Magyarországról és vittem volna Nyugat felé, ha lehetséges lett volna.

Az elnök a továbbiakban ismertette Szálasi naplóját, amely szerint Szálasi Haller előtt sürgette a végleges belpolitikai kibontakozást, és azt, hogy állítsák helyre a rendet német katonai igazgatással.

— Tehát Ön német katonai igazgatást kért Magyarországon, — szegezte le az elnök.

Szálasi: A németek okmányszerű bizonyítékokat akartak szerezni a kormány szerződést szegő magatartásáról. Ha ezt megkapták, tudomásom szerint maguk akartak cselekedni és úgy akarták végrehajtani a végleges kibontakozást, ahogy nekik tetszett.

Elnök: Október 11-én Veesenmayer felkereste Önt és (ismertette a naplót): kijelentette, hogy a nemzetiszocialista átállítás időpontja egyelőre még mindig nem adható meg. A német vezetés minden körülmények között magyar kezdeményezésre számít és lehetőleg a síma megoldás mellett van. Pártvezető tudomásul veszi a fejtegetéseket, de újból kijelenti, hogy szobába bezárva felelősséget nem tud vállani a dolgokért úgy, ahogy szeretné. Tudomásul veszi Veesenmayernek azt a válaszát, hogy személyi biztonsága változatlanul veszélyeztetve van, tehát itt kell maradnia. *Megismétli azonban, hogy véleménye szerint a legteljesebben elérkezett az ideje annak, hogy az átállítás azonnal megtörténjék.*

— Tehát ez is csupa sürgetés az Ön részéről az átállítás és a hatalom átvétele érdekében.

Szálasi: Az események sürgettek.

Elnök: Kijelentette Ön még, hogy nem is csodálja a párttagok türelmetlenségét, mert már kereken egy hónapja vannak ebben a túlfeszített állapotban. Október elseje óta minden ugrásra készen áll úgy személyi, mint tárgyi vonalon. Ebből a szempontból a végrehajtásnak semmi akadálya nincs.

— Ezután következett az október 14-e *Haller* felkereste Önt. A napló tanusága szerint Ön feltette a kérdést, ki fogja megnyerni a háborút, ha Németország azt történetesen elvesztené. Az Ön véleménye szerint a háborúnak ebben az esetben csak két győztese lett volna: *Moszkva és Tókió.* Moszkva nem engedte volna meg a plutokrata zsoldoshadnak előrenyomulását. Ha Németország kiesett volna a háborúból, a következő 24 órában Japán a legszorosabb szövetségi szerződést kötötte volna a Szovjettel — fejtette Ön ki Haller előtt. Megjegyezte még, hogy a jelenlegi katonai helyzet ilyen lehetőség kialakulását nem teszi lehetetlenné.

— Mindebből az következik, Ön számolt azzal a lehetőséggel, hogy

Németország kiesik a háborúból, csak ámította önmagát. Ekkor gondolhatott volna egy nagy magyar költő soraira, amely úgy szól: *„Ha kell, tedd rá éltedet, de a hazát könnyelműen kockára ne tedd"*.

Az elnök ezután szünetet rendelt el, majd a népbírák, és a vád és védelem képviselői tettek fel kérdéseket a vádlotthoz az 1944 október 15-ét megelőző eseményekkel kapcsolatosan.

Lészay Béla népbíró intézett elsőnek kérdést:

— A kormányzó azt mondta, hogy még várjanak. — Úgy értette ezt, hogy addig ne tárgyaljunk a németekkel, amíg nem várjuk be, hogy a háború sorsa merre folyik?

Szálasi: Nem így értelmeztem. Általános jó tanács volt az én részemre.

Lészay: Ön a kormányzótól várta a kinevezését és mégis az egész naplóból kitűnik, hogy amennyiben a kormányzó nem nevezte volna ki, Ön erőszakkal akarta volna átvenni a hatalmat.

Szálasi: Nem tudom, hogy ez a naplóból kivehető-e. Emlékezetem szerint csak annyi, hogy amennyiben a kormányzó alkotmányellenesen és törvényellenesen akarja a nagy kérdéseket elintézni, ebben az esetben nem fogadom el az ő kezdeményezését.

Lészay: Ön *mégis német segítséggel került végeredményben uralomra*, mert a kormányzó nem nevezte ki Önt. Milyen kormányzati elvek alapján gondolta a hatalom átvételét?

Szálasi: Kimondottan koalíciós kormányt akartam, és hoztam is létre, minden egyes koalícióban résztvevő párt érdekeinek összehangolásával.

Lészay: Ön totális háborút akart?

Szálasi: Igen.

Lészay: A kormányzó pedig fegyverszünetet. Az Ön állítása szerint.

Szálasi: Igen, ez volt határozott benyomásom.

Lészay: Hogyan gondolta, hogy a németek tényleges segítsége nélkül tudja átvenni a hatalmat?

Szálasi: A nyilaskeresztes párt hungarista-mozgalom úgy politikai, mint gazdasági és társadalmi síkjában olyan erős volt, hogy teljesen felesleges volt bármilyen más erőnek igénybevétele. Ezt a nézetemet már március 19-e után kifejezésre juttattam.

Lészay: Miért tartotta akkor szükségesnek, hogy a németekkel tárgyaljon és a németek védelme alá helyezze magát?

Szálasi: Ez a német védelem alá való helyezés inkább a párttagok részéről merült fel, nem akartam eleget tenni neki. Kértek arra, hogy különösen a Lakatos-kormány részéről politikusok összeírása volt folyamatban. Ezért akarták, hogy kivonjam magamat ilyen lehetőség alól, ilyen nehéz időkben.

Horváth István népbíró: Mi szükség volt arra, hogy a német segítséget igénybe vegye, amikor azt mondotta, hogy nemzeti megnyilvánulásból lett nemzetvezető?

Szálasi: Én nem tudok arról, hogy a németek segítségét kértem volna Olyan segítséget kértem, amely negatívum volt.

Horváth: A fronton küzdő magyar hadsereg mögé milyen fegyveres erőket kért?

Szálasi: Én nem kértem, a németek már itt bent voltak.

Mérő József népbíró: Az egész kihallgatása alatt a nemzet érdekeire hivatkozott és alkotmányos formulákra. Ön a háború megüzenését alkotmányosnak tartotta?

Szálasi: Amennyiben úgy történt, ahogy előttem ismeretes, úgy a hadüzenetet nem tartottam azoknak a szabályoknak megfelelőnek.

Mérő: Az egész világ tudja, hogy

alkotmányellenesen üzentük meg a háborút. Akkor tiltakozott Ön a kormányzónál vagy a kormánynál ez ellen?

Szálasi: Az én véleményem szerint *már a német-szovjet háború is a világtörténelem legvéresebb ostobasága volt,* amit én megfelelőképen annak idején a pártban kifejezésre juttattam.

Mérő: Ennek dacára tiltakozott Ön a kormányzónál amikor ki akart lépni.

Szálasi: Én ez ellen egyáltalán nem tiltakoztam, csupán megmondottam, hogy becstelen, alkotmányellenes és törvényellenes lépést nem fogok megengedni.

Mérő: A háború megüzenése is alkotmányellenes volt.

Szálasi: Ha valaki alkotmányellenesen cselekszik, nem jelenti azt, hogy másnak is joga van erre.

Mérő: Azt mondotta, hogy a németek megnyerik a háborút, akkor fogja a hungarista mozgalom Magyarországon megnyerni a békét. Hogyan képzelte ezt el?

— Hogyan helyezkedhetik szembe egy tízmilliós nemzet egy 80 milliós nemzettel? Ön erre a kérdésre azt felelte tegnap, hogy az Ön meggyőződése szerint az igazságos eszme mindig győz. Tehát, akkor *szögezzük le, hogy ezt a háborút a demokrácia fegyvere és a demokráiia eszméje nyerte meg.* (Közönség: Úgy van! Úgy van!)

Szálasi: Ezt a háborút egyáltalán nem nyerte meg senki sem. A háború nem abban áll, hogy a harcoló fél kezéből kiütöm a fegyvert, hanem abból, hogy az utána következő békét mindenkinek jóléte és életbiztonsága alapján valósítják meg.

Mérő: Ezt biztosítja a demokrácia.

Szálasi: Abban nem kételkedem, mert a demokrácia mellett a többi világnézet kifejtheti nézeteit és nemes versengésben kialakul a végeredmény. Két felfogás szállt szembe egymással, ez nem jelenti azt, hogy egyik a másikat csirkefogónak tartsa.

Mérő: A baloldali politikusok letartóztatását miért helyeselte?

Szálasi: Azt akartam, hogy a magyar bíróság elé kerüljenek.

Mérő: Tiltakozott Ön ez ellen március 19-e után?

Szálasi: Természetesen megmondottam, hogy ez a magyar szuverenitás ügye, a németeknek ebbe beleszólásuk nincs. A demokráciák éppenúgy megcselekedték és minden egyes állam a világon, hogy azokat a politikai nézeteket valló személyeket, akik az ő akkori felségüket veszélyeztetik, legalábbis internálják és kiküszöböljék a nemzet életéből. Az egész világon így van.

Mérő: Önt azért vonják felelősségre, mert Krisztus tanait nem tartotta meg.

Szálasi: Azért, mert egyesek gazemberek voltak, az eszme és az eszmét hirdető közösség nem vonható egy kalap alá.

Mérő: Ha Ön a politikai életben valakivel tárgyalt és megegyezett és az nem tartotta meg a megegyezést, milyen embernek tartja.

Szálasi: A politkában ez az elgondolás egészen más elbírálás alá esik.

Mérő: Például a nemzetközi szerződések felrugását helyesnek tartja?

Szálasi: Nem tartom helyesnek, de a gyakorlati életben ez már előfordult, nemcsak Magyarország, hanem más ország esetében is.

Mérő: Ön a kormányzótól engedélyt kért arra, hogy kimehessen Németországba Hitlerhez, *aki már akkor felrúgta a nemzetközi szerződések halmazát.*

Szálasi: Nem tudok róla.

Mérő: Nem? Lengyelország, Oroszország, Csehország, Belgium és Magyarország is megszállás alá került, ami ellenséges cselekedetnek minősí-

tendő a magyar nemzet szempontjából, és nem a Hungarista Nyilaskeresztes Párt szempontjából. És Ön ezzel az emberrel tárgyalt volna s nem gondolt arra hagy Önt ugyanúgy be fogja csapni, mint az egész világot?

Szálasi: Nekem az 1944 október 15-ét megelőző időkben az volt a felfogásom Németországról, hogy szövetségközi viszonylatban a gyakorlati életben nem tehet másként, mint ahogy minden szövetséges cselekednék a saját érdekeinek védelme szempontjából különösen akkor, amikor a nagyhatalom élet-halálkérdéséről van szó.

Mérő: És Ön hitt volna neki?

Szálasi: Nem volt okom arra, hogy ne higyjek.

Mérő: Akkor ne csodálkozzék, hogy az Ön vezetői ide vitték az országot.

Korbacsics Pál népbíró: Ön hivatkozott a nemzet becsületére, hogy tehette mégis, hogy a legkritikusabb évben a magyar népet hozzá igyekezett kötni ahhoz a nemzethez, amellyel szemben az egész világ már megvetéssel viseltetett?

Szálasi: Arról nincs tudomásom, hogy az egész világ megvetéssel viseltetett a német nép iránt. Éppen ellenséges forrásokból tudom, hogy a német nép hatalmas harcát csodálattal figyelték angol részről és más ellenség részéről is, ami egyáltalán nem csodálatos. Két becsületesen harcoló ellenfél mindig megbecsülte egymást.

Korbacsics: A megvetésnek különböző formái vannak. *Megvetették a német népben a mérhetetlen brutalitásokat és azt, hogy Hitler és társai olyan lehetetlen, kilátástalan körülmények között is harcoltak.* Ön volt Magyarországon az, aki olyan elméleteket gyártott, amelyeken keresztül a magyar népet is erre a vonalra igyekezett beállítani. Hogyan egyeztetheti Ön ezt össze a magyar nemzet érdekeivel?

Szálasi: Összeegyeztethettem, mert, mint mondottam, a magyar nemzet érdekében állónak tartottam a hungarizmus végrehajtását és csak Németország mellett van rendszerezett európai közösség, ebben tudja megépíteni új jövőjét. Meg voltam győződve arról, hogy a régi világ a maga régi ideológiai rendszerével romokban hever és ezt az új világ fogja felváltani és ezt a magyar nemzet csak a hungarizmusban tudja megtalálni.

Korbacsics: Minden józan ember előtt világos volt, hogy a németek elvesztették a háborút és az is, hogy Önök csupán a hatalomrajutás érdekében igyekeztek a magyar nemzetet a németekhez hozzákapcsolni, tekintet nélkül arra, hogy ez a nemzet pusztulásához vezet és mint ahogy a németek sem voltak arra tekintettel, hogy a német nép elpusztul, ugyanúgy Önök Magyarországon ezt a tendenciát követték. *Ez hazaárulás* és nem a magyar nemzet érdekeinek védelme.

Szálasi: Nem.

Korbacsics: A tények és a későbbi események ezt bizonyítják. Ön hangsúlyozta, hogy Horthy állandóan fegyverszünet kötése, különbéke mellett volt. Hogy lehet az, hogy a németek ebben az időben Horthy irányában mégis nagyobb bizalommal viseltettek, mint Ön iránt?

Szálasi: Nem tudom, kérem talán megkérdezni Veesenmayert.

Sipos Imre népbíró:

— Tisztázzuk a becstelenség fogalmát. Ki a becstelenebb? Az, aki, ha az utolsó órában is, de belátja, hogy rossz útra vitte nemzetet és az utolsó percben is igyekszik menteni, ami menthető, az emberi élet, a drága magyar életet, a nagy nemzeti vagyonokat, avagy pedig az az ember, aki mindezekre nincs tekintettel és odadob minden nemzeti érdeket, minden emberiességet csupán hatalomvágyból,

odadobja továbbra is az emberek tízezreit és a nemzeti vagyonok milliárdjait önös érdekből. (Taps) Melyik a becstelenebb ember?

Szálasi: Az én felfogásom szerint a jelenlegi események egyáltalán nem zárultak le. Még nem győzött egyik fél sem. A nagy világkérdés, a problémák, amelyek a háborúban felmerültek, még egyáltalán nincsenek megoldva.

Elnök: Ön még mindig azt reméli hogy a fasizmus kezébe visszakerül a kard?

Szálasi: Tudom, hogy az új világnézet...

Elnök: Ez ellentmondást jelent, mert azelőtt Ön nem volt olyan bátor. Amikor azt mondottam, hogy az események nem zárultak le, azt mondtam, nem záródtak le annyiban, hogy a romokat, amiket a maga elferdült irányelveivel a jobboldal maga után hagyott, fel kell építeni és még csakugyan hosszú eseménysorozat előtt állunk. De hogy ennek a fejlődésnek az útján a jövő egyszersmindenkorra a baloldal, nevezetesen a szocializmus fejlődésének az irányában haladunk, ebben a vonatkozásban az események lezárultak. (Lelkes helyeslés). Azt mondta, hogy új világrend épül. Ennek mi a gyakorlati alapja?

Szálasi: Mi hungarizmusnak nevezzük. *Marx* is kialakította a világnézetét, ehhez mindenkinek joga van.

Elnök: Az orvostüneti problémák szaporodnak.

Szálasi: Mindig leintenek engem.

Frank László népügyész: A június 23-án kelt emlékiratban hangsúlyozzák, hogy a hungarizmus a magyar-német élettárs- és sorsközösség követelményeinek alapján áll. Ez azt jelenti, hogy a magyar és német sors össze van kötve. A magyar történelemből azt tanulta, hogy a magyar és a német sors össze van kötve és hogy ez szükségesség?

Szálasi: Igen.

Frank: Hallott Kolonics gyarmatosító törekvéseiről, a 48-as szabadságharcról, a Bach-korszakról, az évszázados harcról, amelyet a magyarság a Habsburgokkal folytatott szabadságáért és függetlenségéért és Ön a magyar történelemből mégis azt a tanulságot vonta le, hogy a magyar-német sorsközösség az egyedüli helyes út?

Szálasi: A magyar és német nép sorsközösségében rossz vezetők voltak, akik nem úgy szabályozták a helyzetet a Duna völgyében, hogy felesleges surlódások ne történjenek.

Frank: A történelem szerint a magyarság 1536-tól négy évszázadon keresztül harcban állt a Habsburgokkal és Ön szerint a négyszáz év tanulsága csak annyit jelent: *egyik vagy másik helytelen vezető cselekedetéből nem következik, hogy a négyszáz évnek történelme útmutatást nyujt a továbbiakra nézve.*

Szálasi: Vannak adottságok, amelyek kényszerítik a népeket az egymás melletti életre...

Frank: A négyszáz év nem arról biztosít, hogy okosan és bölcsen élhetett egymás mellett a két nemzet.

Szálasi: Ez viszont kiragadott gondolat. A magyar történelem fejlődését nézve rájövünk arra, hogy a Rajna és a Dnyeper között van a magyar nép sorsa beékelve.

Frank: Talán emlékszik arra, hogy a hungarista napló szerint a párt konjunktúrája erősen megnövekedik, rohanni fog a közönség a pártba, a másik a kommunizmus megmozdulása lesz, *amit a párt vérbe fog fojtani.* Ön azt mondotta, március 19-e után, hogy a németeknek ezt a lépését nem helyeselte. Amikor Hötzl megkérdezte Önt mi a véleménye a március 19-i eseményekkel kapcsolatban, Ön mit mondott

erre? Azt mondotta, hogy *Sztalingrád után kellett volna megcsinálni. A naplóban ez van bent.* Miért kellett volna akkor megcsinálni?

Szálasi: Gondolom azért, mert akkoriban jelentették ki a németek, hogy tótálisan fogják a háborút beállítani. Ez idő alatt pedig a baloldali politika nálunk nagyon megerősödött gazdasági és társadalmi életünkben és az ellenállóképességet teljesen szétforgácsolta.

Frank: Hogyan tartja azt összeegyeztethetőnek, hogy egyrészt helyteleníti a német megszállást, másrészt pedig Hötzlnek azt mondja, hogy *már Sztalingrád után kellett volna megcsinálni.*

Szálasi: Úgy értem, hogy ha már megcsináltuk, idejében kellett volna megcsinálni, és nem elkésve.

Frank: Minden magyar ember azt mondotta volna, hogy ez *súlyos szerződésszegés.*

Szálasi: A magyar kormány nyilatkozatban kijelentette, hogy behívta a németeket

Frank: Melyik kormány nyilatkozata volt ez?

Szálasi: Sztójayé.

Frank: Sztójay, ha jól emlékszem március 22-én lett miniszterelnök, hogyan hivatta volna ő be március 19-én a németeket.

Szálasi: Nem ők hívták be, a nyilatkozat történt az ő részükről.

Frank: Szóval elhitte, hogy ők hívták be.

Szálasi: Világos, ha ők ezt vállalták.

Frank: Ön volt az egyetlen ember, aki ezt elhitte.

Szálasi: Az meglehet.

Frank: Mennyi volt a hungarista párttagok száma?

Szálasi: A lakosság egy-másfél százaléka.

Frank: Ön korábbi kijelentésében alkotmányellenesnek minősítette a kormányzónak azt a lépését, amikor a Lakatos-kormányt kinevezte. *Talán az lett volna az aloktmányos ha olyan pártot juttat uralomra, amely mögött az ország lakosságának maximum másfél százaléka áll?*

Szálasi: Én mindig népszavazást akartam.

Frank: Miért nem csinálta?

Szálasi: Azért, mert akkor az ország kétharmad része már megszállás alatt volt.

Frank: Ön azt mondotta, hogy két fix pont van az országban; a kormányzó személye és a hungarista párt. *Tehát azt a pártot tartotta fix pontnak, amely mögött egy másfél százalékos kisebbség állott?*

Szálasi a továbbiakban azt igyekezett bizonyítani, hogy a kormányzótól felhatalmazása volt a németek felé való kezdeményező lépés megtételére és ebből a célból szüksége volt arra, hogy a kihallgatást is megemlítse. Tagadta, hogy a kihallgatás részleteit elmondta volna, kérte a napló idevonatkozó részleteinek a felolvasását. A népügyész szintén kérte a napló ismertetését.

Az ismertetés során kiderült, hogy Sztójay tényleg közölte a pártvezetővel, hogy az államfőnél történt kihallgatásról egyelőre hivatalosan, sajtóban, üléseken értekezleteken, vagy hivatalos írásokban *nem történhet említés,* azonban ha magántársaságban felmerül a kérdés — miután a tény le nem tagadható — felvilágosítást adhat.

A népügyész elébetárta Szálasinak, hogy augusztus 29-én a kormányzóval folytatott tárgyalásának tartalmát augusztus 30-án *ismét közölte a németekkel.* Szálasi kijelentette, hogy a németekkel olyan szoros politikai, gazdasági szövetségben voltunk, hogy *ezt nem tartja a titoktartás megsértésének.*

Frank: Igaz-e, hogy Önnek a koali-

ciós kormány csak ürügy lett volna ahhoz, hogy a hungarista párt tótális hatalomra jusson?

Szálasi: Ezt csak ötven év után szándékoztam megvalósítani, amint a hungarista alkotmány előírja.

Frank: Szóval igaz, az, hogy a koalíciós kormány Ön előtt csak átmenet lett volna. Kifelé mutatja a koalíciót, de azután következik a hungarizmus uralomra jutása.

Szálasi: A koalicióknak mindig ez a sorsa.

Frank: Ön azt mondotta egyik népbíró úrnak, hogy tudomása szerint *a hadüzenet sem volt alkotmányos.* Horthy tehát az első alkotmánysértést *1941-ben* és nem *1944-ben* követte el. Ön mégis 1944 május 3-án azt mondotta, hogy *amíg* Horthy nem lesz alkotmánysértő, addig Ön csak Horthyval együtt hajlandó csinálni valamit.

Szálasi: Minden körülmények között simán akartam a dolgokat elintézni. Felesleges volt súlyosabbá tenni a belső helyzetet, mint amilyen egyébként is volt.

Frank: A hatalom átvétele előtt számított-e Ön arra, hogy az országot ki kell majd üríteni?

Szálasi? A katonai hadműveletek folyamán természetesen a legrosszabb esetben számolni kellett ezzel.

Frank: Igaz-e, hogy *október 10-e előtt* megbízta *Csiát* és néhány társát hogy menjenek a japán követségre és kérjék fel egy megszállás esetén az ország érdekeinek védelmére?

Szálasi: Igen.

Frank: Ön tehát *annak tudatában, hogy az országot meg fogják szállni,* vállalkozott a hatalom átvételére és annak megakadályozására, hogy október 15-én megkössük a fegyverszünetet?

Szálasi: Nem annak tudatában vállalkoztam, de a legrosszabb esetre is el kellett készíteni a terveket.

Frank: De ha a kormányzó kiugrik a háborúból, akkor ez a legrosszabb eset nem következik be.

Szálasi: Ki mondta, hogy nem következik be?

Frank: Nyilván nem következik be. Romániát és Finnországot sem kellett kiüríteni.

Szálasi: Ha a hungarista mozgalom nem csinálta volna meg ilyen határozottan a hatalomátvételét, akkor *a németek részéről sokkal szörnyűbb dolgok történtek volna.*

Frank: Romániát nyolc nap alatt lerohanták.

Szálasi: Akkor nem tudják az urak, hogy mennyi német csapat volt útban Magyarország felé.

Szálasi ezután elismerte, hogy *sok magyar személyiségről adott információt a németeknek,* beszélgetés során, *de ebben nem lát semmi kifogásolhatót, mert a németek szerinte nem idegenek voltak.*

Frank: Igaz-e az, hogy Önnek júliusban volt egy elgondolása az egész hadviselésről, melynek élére egy vezetőt kell állítani: *Hitlert* akinek helyettese lett volna *Mussolini és Horthy?*

Szálasi: Igen.

Frank: Ehhez egy törzset kellett volna építeni.

Szálasi: Egy Európa-törzset.

Frank: Ebben Magyarország részéről Szálasi Ferenc lett volna.

Szálasi: Igen. Benne van a naplóban.

Nagy Vince politikai ügyész: Mi volt az isteni sugallata Önnek, hogy otthagyja a katonai pályát és így próbálja „boldogítani" ezt a nemzetet. Milyen tanulmányokat végzett?

Szálasi: 1922 óta a magyar nép és nemzet történelmét, földrajzát és néprajzát tanulmányoztam, azonkívül szociológiai könyveket.

Nagy: Történelmet és földrajzot mindenkinek tudnia kell. Ön csak neki

agrott vezérkari elhatározással, hogy politikát csinál?

Szálasi: Tudatosan készültem rá.

Nagy: Október 11-én az orosz hadsereg már eljutott Szegedig. Ön nyolctíz napos kedvező epizódra merészelt bazirozni egy hatalomátvételt, majd tizenöt-húsz hadosztállyal akarta megfordítani a világháború sorsát, mint a naplójában írja?

Szálasi: Ez a nagy kérdéssel nincs összefüggésben, csak átmeneti katonai akció lett volna, *a nagy katonai hadműveletet tavasszal akarták végrehajtani.* (Élénk derültség.) De ezt a fontos körülményt elhallgatták előttem, amikor 1944 decemberben Berlinben voltam.

Nagy: Szóval Ön a németekkel való megbeszélés alapján azt gondolta, hogy Sztalingrádtól kezdve másfél éven át csak taktikai okokból vonultak vissza. És nyugaton csak „becsalogatták" német területre az angolokat? Meg volt győződve róla, hogy ez harcászati taktika?

Szálasi: Ez nem *harcászati*, hanem *hadászati* kérdés. (Élénk derültség.)

Nagy: Ön a naplójában beszámol a külföldről dolgozó magyar lektoroknak — nyilván az önök nyilas lektorainak — az egyes államokról alkotott benyomásáról. 1944 augusztus 20-án eszerint Bécsben *teljes letargia* van, Hitlert *útálják*, Németországnak még csak *3 millió embertartaléka van*, határozott nézet mindenütt, hogy harcolni kell, de *a cél már nem a feltétlen győzelem, hanem a kompromisszumos béke.* Ezt az ön kiküldöttei jelentik.

Szálasi: Nem az én kiküldötteim.

Nagy: Akkor nem elfogult, hanem objektív emberek voltak. Egy évvel korábban, 1943 augusztusban azt írja naplójában, a németek 1943-ban csak *védekezni* fognak, az nyeri meg a háborút, aki 1944-ben *támadni* tud. Ön mindennek tudatában 1944 októberében vakmerően készült arra, hogy átvegye a hatalmat és Magyarországot további kalandba sodorja.

Szálasi: Ez csak az illetők szubjektív véleménye volt. Sok véleményt ki lehet hámozni a naplóból.

Nagy: Én két hónapon át tanulmányoztam a maga összes badarságait. *(Nagy derültség.)* Ön mindenre jól emlékszik, csak zavart akar kelteni, hogy talán az elnök úr, vagy más nem tudjuk ráolvasni. *Hálásak vagyunk önnek, hogy ezt a sok szamárságot leírta, mert nem a nyilas történetírás, hanem az igazságos demokrácia számára írta le.*

— Veesenmayerben és a többi németben nagyobb lelkiismeretesség volt mint önben, parlamenti vonalon is alá akarták támasztani a hatalomátvételt, *ön nem sokat törődött ezzel.*

— Ön folyton azt hirdette, hogy a jövő év a *„miénk"*, ön mindíg puccsra készült, merényleteket terveztetett a kormányzó és mindenki ellen, aki útjában állt.

Szálasi: Ez hazugság.

Nagy: Nem hazugság, jogerős törvényszéki ítéletek bizonyítják.

Szálasi: Ez ellen be is adtam jogorvoslati kérést.

Nagy: Fel kell vetnem a kérdést, mikor és mennyi pénzt kért és kapott a németektől vagy másoktól, hogy azok elősegítsék az ön hatalomrajutását?

Szálasi: Nem tudok róla. Az én tudomásom szerint a nyilaskeresztes párt hungarista mozgalom ilyen pénzeket nem kapott.

Nagy Vince politikai ügyész most elébe tárta a vádlottnak naplójának azt a részletét, amely szerint *a magyar nép vezetésre képtelen.* Magyarország területén *népi államok fognak létrejönni* és lesz a magyar állam területén egy magyar állam is. — Ezt Ön helyesli? — kérdezi tőle.

Szálasi: Ki mondta, hogy helyeslem? Tessék tovább olvasni. Benne van, hogy helyeslem-e. *Mecsér* mondta.

Nagy: Miért nem dobta ki pártjából? — Tehát Magyarország területén nemzetiségi államok fognak létrejönni és ezek közül az egyik Magyarország lesz, ezek pedig közvetlenül Berlinhez lesznek csatolva és onnan kapják irányításukat.

Szálasi: Ezt Mecsér továbbította mint német körökből kapott híreket.

Nagy: Így folytatja a napló: „Pártvezető hajlandó Mecsérrel beszélni, felveti a kérdést, *elfogadjon-e a párt külföldről anyagi támogatást vagy nem...* Pártvezető véleménye szerint *elfogadhatunk*, de nem egyedül a németektől. Leghelyesebb volna, ha *a németektől és olaszoktól egyaránt fogadnánk el. (Élénk derültség és zaj.)* A japánokat annyira lenézte, hogy tőlük nem akart elfogadni? *(Derültség.)*

Szálasi: Ez egy gondolat volt részemről. Ez minden pártnál felmerülhet, amely világnézeti alapon áll.

Nagy: Az, hogy külföldről kérjen pénzt?

Szálasi: Igen.

Nagy: Mutasson nekem még ilyet. Egy szuverén állam polgárait csak saját hadseregébe szokták besorozni. *Az az abuzus csak Magyarországon történt, hogy besoroztak a német hadseregbe nemcsak sváb származású fiatalembereket, hanem még magyarokat is bevittek az SS-be.* Mi volt Önnek a véleménye arról, hogy ezt megtették *Sztójayék* alatt?

Szálasi: Nem helyeseltem, mert *kungarista légiókat akartam* felállítani.

Nagy: 1943 januári naplójában a következőket írja: „A Nyilaskeresztes Párt állásfoglalása a német hadseregben önként szolgáló magyar állampolgárok kérdésében: kötelességteljesítésük nem járhat erkölcsi, szellemi vagy anyagi hátránnyal!" — Ön tehát kötelességteljesítésnek veszi, hogyha magyar állampolgárok önként beálltak idegen állam hadseregébe.

Szálasi: Ha mint világnézeti katonák harcolnak.

Nagy: De miért nem a magyar hadseregben?

Szálasi: A magyar hadseregben nem alakult ki az a világnézet, amely Európa vezetésére készült volna.

Nagy: Miért tartott fenn akkor Ön a tisztelt Beregfy úrral egy magyar hadsereget? Akkor az egész magyar hadsereget fel kellett volna oszlatnia.

Szálasi: A világnézeti nevelés megindult a hadseregben. Azonkívül minőségi alakulatokat állítottunk fel, amelyeknek lényege az volt, hogy a nagy világnézeti kérdéseket tisztázzák.

Nagy: Ne csavargassa a dolgokat. Ez állampolgárság kérdése. Nem szolgálhatnak magyar állampolgárok idegen hadseregben.

Szálasi: Dehogynem szolgálhattak.

Nagy: Azt láttuk, hogy a *fizikai* lehetőség megvolt rá.

Elnök: Ön azt mondja, hogy a hadseregnek világnézeti nevelésre volt szüksége. *Máskor meg azt, hogy az ország többsége Ön mögött állt,* vagyis hogy az Ön világnézetét osztotta. *Meg akarták fertőzni a hadsereget,* amely részben már meg volt fertőzve.

Nagy: Ön kialakította magában a „hungarista felfogást" és azt mondja, hogy ez világnézet. Minek ilyen ostoba címet adni neki? A marxizmus szocializmus néven ismert, de „hungarizmus" azt jelenti, hogy magyarizmus. Hogyan legyen valami magyarizmus néven egy általános, egész világra elfogadható ideológiai elnevezés? Nem parasztfogás ez? Itt Magyarországon magyarizmus, nacionalizmus, kint nemzetközi ideológia?

Szálasi: Nem akarok arról vitatkozni a népügyész úrral, hogy a marxizmus mint ideológia mit jelent és mit jelent a hungarizmus.

Nagy: Az egyikkel tisztában vagyok. *(Élénk derültség.)*

— Melyik esztendő az, amikor Ön megállapodott magával abban, hogy a hungarizmust fogja kifejleszteni és képviselni?

Szálasi: Kérem a Népügyész urat arra, hogy kérdéseiben olyan hangnemet használjon... (Mozgás és zaj a teremben. Felkiáltások: Piszok! Pfuj! Gyilkos!)

Elnök: Csend legyen! — *Három napi sötét zárkával büntetem.* Hogyan merészeli magának ezt a tónust megengedni! (Taps.) — Tessék tovább kérdezni!

Nagy: Ön jelentkezett egy időben a magyarországi Szociáldemokrata Pártnál és kérte, hogy felvegyék.

Szálasi: Nem kértem felvételemet.

Nagy: Miért jelentkezett?

Szálasi: Katonai beosztásomnál fogva alkalmam és lehetőségem nyílott, hogy hivatalosan eljárjak az egyes politikai pártoknál, hogy célkitűzésükről tájékozódjam és ebből a szempontból a szociáldemokrata pártnál is voltam.

Nagy: Nem fejezte ki kérését, hogy a Szociáldemokrata Pártba felvegyék és nem ajánlotta fel szolgálatait?

Szálasi: Nem... Meglehet, hogy ez a benyomás alakult ki, de ugyanígy voltam *Rassay*nál, *Bródy*nál és *másoknál*...

Nagy: Mindenütt felajánlotta szolgálatait?

Szálasi: Igen.

Nagy: A szociáldemokratáknál nem ajánlotta fel, hogy *Ön szervező tehetség* és ha megfelelő pozicióba teszik, megmutatja képességeit? (A vádlott válasza nem hallható.) Különben majd *Peyer* képviselő úr ezt el fogja mondani.

Nagy: Amikor Ön a fogságból kikerült, magáévá tette a Hubay-párti féle indítványt?

Szálasi: Magamévá tettem, mert a hungarista mozgalomnak megfelelt.

Nagy: Maga *Teleki* Pál indítványozta ezeknek a képviselőknek mandátumuktól való megfosztását. Ön ennek dacára a közvéleménnyel szemben mégis magáévá tette ezt a javaslatot.

Szálasi: Igen.

Védő: Volt tudomása arról, hogy a németek erőszakos lépés megtételére készülnek a kormány ellen?

Szálasi: Erre nézve voltak nekem olyan híreim, hogy Németországban minden körülmények között biztosítani akarják Délkelet-Európában azt a helyzetet, amely a győzelmes háborúnak kimenetelét megalapozza. Úgyhogy minden körülmények között e lépések a németek részéről bekövetkeztek volna, ha a magyar kormány részéről bármilyen lépés történt volna.

Védő: Kérte Ön a németeket erőszakos lépés megtételére?

Szálasi: Nem.

Védő: Szükséges volt, hogy a németek támogassák vagy hogy a németek közbe ne lépjenek?

Szálasi: Kimondottan határozottan az volt a célom, hogy a németeket minden erőszakos lépéstől távoltartsam és megakadályozzam azt, hogy belefolyjanak a magyar csapatok irányításába.

Védő: Bízott Ön a németek győzelmében?

Szálasi: Világos. Már 1944 október 15-e előtt határozottan és konkrét formában híreket kaptam, amelyek szerint a németek hadviselési és hadieszközök szempontjából *olyan új fegyverekkel bírnak*, amelyeknek segítségével a háborút könnyen és feltétlenül

megnyerhetik. Azonban nemcsak a németek részéről hallottam ezt, hanem a nemzetközi sajtónak is, különösen a semleges sajtónak megfelelő írásaiból is értesültem ezekről az új eszközökről, amelyek megjelentek a svájci, a spanyol, a portugál, a svéd és a török lapokban és az angol parlamentben *Churchill* részéről elhangzott beszédekből is kihámozhattam azt, hogy amennyiben az angolszászok a háborúban nem tudják bevetni kellő időben erejüket, Anglia olyan súlyos időket él át, amilyen súlyos időket az angol nép története folyamán még nem tapasztalt. Mindezek együttesen bennem azt a határozott képet alakították ki, *hogy az új hadviselés német katonai sikert hoz.* De különösen az a figyelmeztetés hatott rám, amelyet 1944 nyarán *Goldschmiedt, Basch* előtt, a német népcsoport vezetője előtt tett, hogy Hitler a felavatott új tiszteknek kijelentette, hogy igen nehéz és súlyos helyzet előtt áll Németország, de küzdeni kell, mert *utána az új eszközök kerülnek harcbavetésre* és itt félbeszakítva önmagát, *Hitler csak annyit mondott, remélem, hogy az Úristen a háború utolsó 14 napját meg fogja nekem bocsátani.* Németországban ezt a kijelentést meg is erősítették.

Védő: Milyen igéretet tettek Önnek a németek arra vonatkozólag, hogy Magyarország területéről igyekeznek távoltartani az orosz hadsereget?

Szálasi: Mindez megtörtént. Még október 15-e előtt határozottan kijelentették, hogy Magyarország számukra katonai szempontból sem átmeneti terület, hanem határozottan beépített bástya, ami annyit jelent, hogy hadászati szempontból életkérdés számukra.

Védő: Bizalommal voltak Ön iránt a németek?

Szálasi: Ha bizalommal lettek volna, akkor 1940 óta megtalálhattak volna. Négy éven keresztül a legteljesebb hidegséggel kezelték az egész hungarista mozgalmat. Ebből a szempontból is súlyos harcaim voltak. Nyugodt lelkiismerettel kijelenthetem, hogy az a megnevezés, amely először a parlamentben 1940 november 17-én elhangzott Teleki Pálnak a szájából, hogy *én orvos-pszichológiai tünemény vagyok* a magyar politikai életben, ezt megelőzően Németországban is elhangzott, éppen azért, mert nem voltam hajlandó a német nemzeti szocializmus gyakorlatát elfogadni. Kimondottan hungarista ideológiát akartam a magyar nép szempontjából megvalósítani.

Védő: Megfenyegették Önt a németek azzal, hogy internálják?

Szálasi: Ez sajnos megtörtént részükről, mégpedig 1944 március 19-e után, egyrészt mert élesen állást foglaltam a párt értekezletein a zsidókérdésnek általuk javasolt megoldásával kapcsolatban és azonkívül, mert a magyar kormányban nem akartam részt venni, ahogy ők elképzelték.

Védő: Mi a véleménye Önnek az orosz hadsereg teljesítményeiről?

Szálasi: Mint vezérkari tiszt ki kell jelentenem, hogy az orosz hadsereg történelme folyamán mindig megállotta helyét a legteljesebb mértékben, és itt ebben az óriási nagy küzdelemben egészen kivételesen nagy teljesítményekre tekinthet vissza.

Elnök: Reflekszióként visszatérek ügyvéd úr kérdésével kapcsolatban. Ön azt mondotta, hogy mély benyomást tett Önre 1944 nyarán az az állítólagos kijelentés, amely szerint Hitler azt mondotta, hogy az Úristen megbocsátja neki a háború utolsó 14 napját.

— Önnek gondolnia kellett volna arra is, vajjon ez a kijelentés nem éppen olyan értékű-e, mint az 1941 őszén elhangzott német állásfoglalás,

amely szerint az orosz hadsereg mint katonai tényező megszűnt létezni.

Szálasi: Ez az ő megítélésük volt akkoriban, de én mint vezérkari tiszt... tudtam, hogy nem így van. Tudtam, hogy blöff.

Elnök: Ha ez a megítélése szerint szánalmas blöff, akkor miért nem tekintette szánalmas blöffnek azt, ami 1944 nyarán hangzott el? Erre a kijelentésre feltette egy nemzet sorsát.

Szálasi: Ami 1941-ben elhangzott, nincs összefüggésben a hivatalos nézettel. Ez propaganda beállítás volt.

Elnök: Az utóbbi méginkább propaganda, mert méginkább szükség volt ilyen beállításra, amikor a német nép a végső csüggedés határán volt. *1944-ben még inkább láthatta volna, hogy a csodafegyverek csak mint utolsó mentsvár szerepelnek.* 1941-ben nem volt szükség ennyire propagandabeállításra, mint 1944-ben.

Szálasi: Meg kell mondanom, hogy ugyancsak 1944-ben szakirodalmi részről megjelent munkákból tájékozódtam.

Elnök: Október 15-én mi történt?

Szálasi: A rádiót hallgattam, amikor közben beolvasták a proklamáció szövegét. Werbőczy-utcai lakásomon hallgattam.

Elnök: Előre semmit nem tudott?

Szálasi: Nem.

Elnök: Mi volt az állásfoglalása?

Szálasi: Állásfoglalásom *egyelőre nem lehetett, mert egyedül voltam a lakásban,* minthogy vártam a fejleményeket és *alig vártam, hogy valaki jöjjön, hogy megtudjam a részleteket, mi történt.*

Elnök: Nem mehetett volna ki a lakásból?

Szálasi: A németeknek szigorú utasításuk volt, hogy ne engedjenek ki.

Elnök: Szálasi Ferencet *a szövetséges állam karhatalma őrizetében tartja,* szabad mozgásában akadályozza, — jegyezte meg az elnök — majd folytatta a kérdezést:

— Nem lehet, hogy a németek is féltek Öntől?

Szálasi: De, határozottan ezt állítom. *(Gúnyos derültség.)*

Elnök: Ön olyasmi egyéniség, akitől mindenki félt, *aki mindenben zavart csinált.* Mikor engedték ki azután?

Szálasi: Délután hívtak, hogy menjek a német követségre. Emlékezetem szerint délután 3 órakor át is mentem. *Ott találtam egy pár urat és érdeklődtem, hogy most már mi lesz.* Hogy kik voltak ott, nem emlékszem, összeverődtek majd huszan. Mostani vádlottársaim közül ha jól emlékszem *Vajna* volt ott, de határozottan nem emlékszem vissza. *Kemény* Gábort kértem, hogy mint összekötő maradjon nálam. Hivatalos információt a németek részéről *nem kaptam.*

— Beszéltek — folytatta a vádlott — mindenki engem ostromolt, kérdezték mi lesz, mire azt mondtam, hogy maradjanak nyugodtan.

Elnök: Mikor kapcsolódott be ön az úgynevezett hadparancsnak a rádióban való beolvasása, a fokozatos visszahívást jelentő *Vörös-féle* hadparancs beolvasása, *Beregfy* Budapestre hívása, stb.-re vonatkozólag.

Szálasi: Ezekre a konkrétumokra vonatkozó megbeszéléseket már lefolytatni nem kellett, ezek még a szeptember 13-i megbeszéléseken rögzítődtek le.

Elnök: Milyen utasításra történtek ezek?

Szálasi: Ezek mind ad hoc utasítások voltak.

Elnök: Szóval Szálasi megint nem mer kiállni, *gyáván úgy tünteti fel magát, mint aki semmit sem csinált.* 20—25-en voltak a német követségen, ezek ostromolták, ad hoc utasítások történtek. Ott szó kellett, hogy legyen

arról, hogy most jön Szálasi hatalomátvétele. Erről beszéljen, hol és kivel volt szó erről.

Szálasi: Erről fent a kormányzóval volt szó október 16-án.

Elnök: Akkor miért olvasták be a hadparancsot 15-én?

Szálasi: Én nem adtam ki a rendelkezést.

Elnök: Szálasi, a hős, szóval előre nem tudta a dolgokat. Ön október 15-én tehát úgy hajtotta fejét nyugovóra, hogy *most sem tudott arról, hogy a rádióban beolvasott hadparancs szerint már hatalomra került.* Erről is meglepetéssel értesült?

Szálasi: Én 16-án reggel jöttem ki az utcára.

Elnök: A német követségen nem közöltek önnel semmit?

Szálasi: Nem volt sok közölni való.

Elnök: A németek, az ön véleménye szerint is, *okirati bizonyítékot vártak* a kormányzó szövetségszegését illetően és ez a proklamáció a kormányzó részéről most megtörtént.

Szálasi: Rögzítve volt, hogy amint bármelyik oldalról olyan lépés történik, amely a háromhatalmi egyezmény...

Elnök: Tehát ön úgy állítja be, *előre rögzítve volt,* annyira nyilvánvalónak tartotta a kormányzói proklamáció beolvasásának eredményeként, most az ön hatalomátvétele lesz az időszerű, hogy ezért *nem is tartotta szükségesnek,* hogy beszéljen erről?

Szálasi: Erről nem beszéltem.

Elnök: Amikor a proklamáció elhangzott, minden további megbeszélés nélkül tudta, hogy most jön az ön hatalomátvétele. Így volt?

Szálasi: Igen.

Elnök: Na látja, végre ez világos beszéd.

Az elnök ezután a főtárgyalást félbeszakította és annak folytatását *február 7-én reggel 9 órára* tűzte ki.

A tárgyalás harmadik napján *Jankó* tanácselnök folytatta Szálasi kihallgatását az október 15-i eseményekkel kapcsolatban.

— Mikor esett szó először Ön és a vezető német személyiségek között kifejezetten arról, hogy most a hatalom átvétele következik?

Szálasi: Nem emlékszem, hogy ilyen beszélgetés lett volna, ellenben nagyon jól tudták, hogy a nyilaskeresztes párt hungarista mozgalom célkitűzése maga a hatalom átvétele.

Elnök: Mikor adta ki Ön az első utasításait a hatalom átvétele irányában?

Szálasi: 1944 szeptember 13-án.

Elnök: Október 15-éről beszélünk. Mikor adott Ön utasítást arra, hogy a szeptember 13-i megbeszélések eredménye most hatályosulni fog?

Szálasi: Külön utasítás nem ment ki, mert az 1944 szeptember 13-i elvi megbeszélés alapján, ha bármelyik oldalon bekövetkezik egy ilyen lépés, ez automatikusan azt fogja jelenteni...

Elnök: Szóval előre meg volt beszélve minden. Mi volt megbeszélve arról, hogy hogy történik technikailag a hatalomátvétel keresztülvitele?

Szálasi: Erre nézve csak *elvi iránypontokat rögzítettem Kovarcznak.*

Elnök: Mik voltak ezek az elvi iránypontok?

Szálasi: Részemről az a rendelkezés ment ki, hogy bármelyik oldalról következzék be egy puccs...

Elnök: Ez puccsnak volt minősítve?

Szálasi: Igen. És ebben az esetben a Kovarcz részéről kidolgozandó részletes terv alapján automatikusan meg kell indítani a puccsal szembeni ellenállást.

Elnök: Kovarcz referált Önnek arról, hogy hogyan dolgozta ki ezt a tervezetet?

Szálasi: Ő megmondta nekem, hogy

minden rendben van úgy a párt, mint a nemzet és az országépítés szempontjából. Az én szempontomból a részletek nem voltak lényegesek.

Elnök: Nem volt lényeges, hogy mit csinálnak a rendőrséggel, csendőrséggel, katonasággal?

Szálasi: Ez mind benne volt a tervben.

Elnök: Azt mondja el, mit tartalmazott ez a terv?

Szálasi: Erre nézve Kovarcz fog felvilágosítást adni.

Elnök: Ön ezt nem is tudta?

Szálasi: Én csak az irányelveket adtam. Megmondottam, hogy a puccsal kapcsolatban az egész pártot és a nemzetet megfelelőképen be kell állítani.

Elnök: Általános halandzsa.

Szálasi: Bocsánatot kérek...

Elnök: Ne kérjen bocsánatot.

Szálasi: Én nem mondhatok mást, mint amit tényleg mondottam.

Elnök: Talán mégis kellett, hogy szó legyen arról, hogy mi lesz a rendőrséggel, csendőrséggel, katonasággal, hogy fogják ezeknek a közreműködését biztosítani vagy az ellenállását letörni.

Szálasi: Erre nézve aggályaink egyáltalán nem voltak. Tisztában voltunk azzal, hogy egy ilyen kezdeményezés bármelyik oldalról is fog jönni, a nemzet legteljesebb ellenállásával fog találkozni és a nemzet vissza fogja utasítani az ilyen kiugrási próbálkozást.

Elnök: Önök meg voltak győződve, hogy a csendőrség, rendőrség és a katonaság Önök mellett lesz?

Szálasi: A legteljesebben.

Elnök: Szóval részletekben ez Önt nem érdekelte? Ön megbízott *Kovarcz* tervezetében?

Szálasi: Természetesen. Október 15-én este tíz-tizenegy órakor autón egy gellérthegyi magánlakásra vittek, mert *Veesenmayer* és Kurt *Haller* mondották, hogy kiéleződött a helyzet, nekik parancsuk van arra, hogy személyes biztonságomról minden körülmények között gondoskodjanak, ezért úgy látják jónak, hogy én a Várból elmenjek egy magánlakásba.

Elnök: Mit mondott Veesenmayer, miért van kiéleződve a helyzet, ha Önök mögött a nemzet többsége áll?

Szálasi: A Várban volt kiéleződve a helyzet. Körül volt véve a testőrség egyik zászlóaljával és tartottak attól, hogy ez a zászlóalj erőszakos lépéseket fog elkövetni a német követség területe ellen.

Elnök: Hogyan ítélte Ön meg a helyzetet? Voltak aggályai a hatalom átvétele tekintetében, vagy biztos volt, hogy hatalomra kerül?

Szálasi: Nekem 1937 óta, mikor először kijelentettem, hogy célunk a hatalom átvétele, *egyáltalán semmiféle aggályom nem volt.*

Elnök: Miféle utasítás szerepelt a *Kovarcz*-féle tervben a kormányzó személyére nézve, ha a kormányzó Önök szerint nyilt alkotmányszegést követ el?

Szálasi: Erre nézve nem emlékszem, hogy ment volna ki utasítás, de ha ő puccsot csinál, a nemzetnek megvan a joga a védekezésre. Ugyanúgy cselekedtem volna, mint ahogyan cselekedtem 15-én és 16-án.

Elnök: Ön még mindig úgy fogja fel, hogy a kormányzó a nemzet *ellenére* követte el azt, amit ekkor tett? A kormányzó követett el a nemzet ellen *előzőleg sok mindent, ez volt azon nagyon kevés tettei közül az egyik, amikor a nemzet érdekében kívánt volna cselekedni. (Taps.)*

Szálasi: Nekem más a felfogásom.

Elnök: Önnek a felfogása az volt, hogy pusztuljon akár egy millió ember, *csak Szálasi Ferenc és zagyva*

hungarizmusa uralomra kerüljön. (Nagy taps.)

Szálasi: Ez ellen élesen tiltakozom, Tanácselnök Úr. *(Zajos felkiáltások: Gyilkos!)* Nem ez a felfogásom a dolgokról és kénytelen...

Elnök: Figyelmeztetem, *nincs tisztában azzal, hogy erkölcsileg mihez van joga és mihez nincs.* Csak ennek koszonheti, hogy ezért a kijelentéséért nem kapott újra három napi sötét zárkát. *Figyelmeztetem, ilyen kijelentéseket nincs joga tenni.* Tartózkodjék tőle, mert további fegyelmi büntetésekkel fogok élni.

Szálasi: Kérem akkor körülhatárolni számomra, milyen területen védekezhetem, mert védekezésemet korlátozva látom.

Elnök: Azt mondhatja legfeljebb, hogy *ezt vagy azt nem tette, ezt tagadja, de nem mondhatja, hogy tiltakozik. Nincs joga* tiltakozni. Itt tiltakozik *a nemzet* Ön ellen a népbíróság munkájával. *Rajtunk keresztül a nép tiltakozik.*

Szálasi: Elfogultságot jelentek be.

Elnök: Azt már megtette. Ezen túlvagyunk.

— Lényegében azt mondotta már, — tette fel ez újabb kérdést az elnok — hogy arra az esetre nézve, ahogyan a proklamáció történt, a kormányzó kikapcsolása volt a terv.

Szálasi: A kormányzó a nemzettel szemben elkovetett cselekedetével teljesen eljátszotta azt a jogot, hogy a továbbiakban is mint az államfői jogokat gyakorló személyt vegyék tekintetbe.

Elnök: Mert meg akarta menteni a nemzetet a további oktalan és céltalan vérontástól? Csodálom, hogy Ön még a bekövetkező események szörnyű terhe alatt is ebben a moral insanityben leledzik nemzetével szemben. — Tehát a kormányzót ki akarták kapcsolni. És hol értesült arról, hogy az úgynevezett hadparancsát bemondták a rádióban?

Szálasi A német követségen este rádiót hallgattam.

Elnök: Helyeselte Ön ezt?

Szálasi: Nem, mert az én tudomásom és beleegyezésem nélkül történt a beolvasás.

Elnök: Külön fenntartotta, hogy a hadparancsot Önnek kell beolvastatni?

Szálasi: Külön nem tartottam fenn, de természetes, hogy csak abban az esetben jöhetett ilyen hadparancs, amikor már a lényeges alkotmányos tényezőkkel megbeszéltem a dolgot.

Elnök: Azokkal a tényezőkkel, akiket félre akart állítani? Kik voltak ezek?

Szálasi: Mindenesetre a parlament és a nemzet elsősorban.

Elnök: A nemzettel Ön csak alkotmányos szervei útján érintkezhetett. Ön a parlamentben kisebbségben volt és *mégis mögé akar bújni?*

Szálasi: Ismert dolog, hogy a parlament és a felsőház többsége kimondottan mellettünk állt.

Elnök: Miért van akkor feljegyzésében, hogy ennek a parlamentnek részéről nem lehet semmit várni, legfeljebb egy kisebbség részéről?

Szálasi: Ezek csak beszélgetések, gondolatmenetek voltak.

Elnök: Az Ön beszélgetéseiben csupa valótlanság foglaltatik? Ön csak a német fegyverek árnyékában számíthatott valamire a parlamenttől. Ön tehát azt állítja, hogy a hadparancs beolvasása előtt meg akarta volna kérdezni a parlamentet?

Szálasi: Elsősorban a kormányzóval magával akartam beszélni, hogy a hatalom átvétele a legsimábban végrehajtható legyen.

Elnök: Miért nem akarta megkérdezni legalább a parlamentet lépését megelőzően?

Szálasi: A parlament magatartása

az én szempontom és megítélésem szerint *nem volt kétséges*, már csak azért sem, mert maga a volt kormányzó sem merte a parlament elé vinni ezt a súlyos kérdést.

Elnök: Akkor miért tartotta szükségesnek megkérdezni a hadparancs beolvasása *előtt?*

Szálasi: Hogy a legteljesebb hivatalos felfogásról tudjak.

Elnök: Miért? Ha a parlament hozzájárulása szükséges?

Szálasi: Meg is kaptam.

Elnök: Nem a dolgok *közepette*, hanem *előtte* kell megkérdezni.

Szálasi: A dolgok előtt Szöllősivel tisztáztattam.

Elnök: Akkor nem lett volna szükséges még külön is megkérdezni a hadparancs beolvasása előtt.

Szálasi: Ez teljesen egyéni vélemény volt.

Elnök: Látja, ha egyéni véleményre hivatkozik, ez már elég. Ez már egyenlő a teljes indokolatlansággal és össze-visszasággal.

— Tett Ön valami lépést, amellyel a hadparancs beolvasását helytelenítette?

Szálasi: Nem.

Az *elnök* most elővette a hadparancs egyik példányát s megkérdezte, tud-e arról, hogy ezt röpirat formájában repülőgépről terjesztették Budapesten. Szálasi igenlő válasza után megmutatta az egyik példányt, amelyet Szálasi hitelesnek ismer el. Az elnök vázlatosan ismertette annak lényegét. A hadparancs egyebek között az európai közösségbe való bekapcsolódásról beszélt és így folytatódik: „Igyekezetem, hogy az európai közösségnek nemzetünk is tagjává váljék, meddő maradt. Választani kellett *nemzetem és az alkotmány, az igazság és a jog, az élet és a törvény között.* Nemzetünket, az igazságot és az életet választottam."

— Miért nem meri ezt itt is megmondani — kérdezte az elnök — miért próbál itt állandóan alkotmányosdit játszani. Ez nem volt Önnek lényeges, *Ön az alkotmány helyett a nemzetet választotta.*

Ön nem talál ellentétet *a nemzet igazi, őszinte szolgálata és a hazaárulás között sem.* Ehhez hozzá vagyok szokva az Ön részéről. (Az elnök ezután részletesen felolvasta a hadparancs folytatását, amely a háború győzelmes befejezéséről szól és állást foglal azok ellen, akik meggátolják a nemzet legteljesebb háborús erőkifejtését, majd ezeket mondja: „Harcunk alapelve: vagy megsemmisítünk vagy megsemmisülünk. Más alapelvet nem ismerek el sem józannak, sem tárgyilagosnak."

— *Ezzel a mondattal mondotta ki a legszörnyűbb erkölcsi ítéletet önmaga és a mozgalom fölött.*

— A megsemmisítés vagy megsemmisülés lehetett *Önnek, vagy vezérkarának a sorsa, de nem a nemzeté.* A nemzetet ilyen alternatíva elé állítani *a legnagyobb hazaárulás volt az egész magyar történelem során,* mert történelmünk nagyjai nem erre adtak példát. Ha elbukott egy küzdelem — akár helytálló, akár nem — nem akarták a nemzetet is maguk után rántani, *elbuktak legfeljebb maguk, de a nemzet számára meghagyták a kiutat, azt, hogy a nemzetet igazi nagyjai ismét életre vezethessék. (Taps)* Önök a nemzetet akarták megsemmisíteni, *nem önökön mult hogy élünk és fel fogunk támadni. (Viharos taps).*

Szálasi: Ennek nem ez a magyarázata. Meg vagyok győződve róla, hogy ez a harc kimondottan rendszer-harc. Egy régi világ legteljesebben rombadőlt és egész biztosan új világot kell megépíteni, amely szellemi és anyagi alapjait semmi körülmények között sem fogja a régi világtól venni, hanem csak az erkölcsi alapokat.

Elnök: Ön ezt a parancsot nem mozgalmához, hanem a fegyveres nemzethez intézte.

Szálasi: Igen, hogy figyelmeztessem, hogy élet és halál kérdéséről van szó.

Elnök: Az élet és halál kérdése az volt, hogy *ezt az őrült, oktalan küzdelmet abba kell hagyni.* Az önök küzdelme elbukott, *s ahogy mennyire nem volt egyenlő a halállal, azt mutatja hogy élünk, jövőnk van és mi fogjuk felépíteni Magyarországot.* (Nagy taps).

Szálasi Az én meggyőződésem az, hogy az általunk hirdetett világnézet egyáltalában nem bukott meg, *(Piszszegés és élénk derültség)* s a nemzet a mi világnézetünkben olyan szilárd alapokat fog találni, amelyeknek segítségével egyedül fogja megépíteni nagy jövőjét. *(Derültség).*

Elnök: Ezen az oktalan, nevetséges feltevésen nem csodálkozhatunk, mert Ön bízott a német győzelemben a világ ellen egy őrült gazembernek a csodafegyverekre való hivatkozása alapján. Ez összhangban áll azzal, hogy Önnek most ezek a reménységei.

Szálasi: Ezek nem az én reménységeim s akár mennyire képtelennek tűnnek, de igazak maradnak. *(Derültség).* Mi a nemzet akaratát hajtottuk végre, amikor elutasítottuk a kormányzó kezdeményezését. *(Nagy zaj, pisszegés, felháborodás).*

Elnök: Miből győződött Ön meg a nemzetnek erről az akaratáról?

Október 15-én nem volt épeszű ember, aki háborút akart.

— Minden józaneszű ember előtt teljesen bizonyos volt, hogy ez a háború a tengely részéről elveszett.

Szálasi: Az én meggyőződésem más volt.

Elnök: Akkor Önnek nem volt józan esze. (Nagy taps). De nem hiszem, hogy a józan ész hiányzott Önnél. Ön életét akarta *nyujtani a nemzet élete árán is.* Önnek nem az volt a fontos, hogy a nemzet él, vagy elpusztul, hanem az, hogy ha a nemzet el is pusztul, *utolsó óráiban a Szálasi és a hungarizmus lesz uralmon.*

Szálasi: Lelkiismertem nyugodt abból a szempontból, hogy mindenkor nemzetem szolgálatában cselekedtem. *(Felháborodott moraj).*

Elnök: (tovább ismertetve a hadparancsot) Tudatában van Ön a krisztusi tanoknak?

Szálasi: Úgy vélem, igen.

Elnök: Mit szólt volna Krisztus az önök faji elméletéhez?

Szálasi: Krisztus tanával egyáltalán nem áll ellentétben a fajnemesítés.

Elnök: Krisztus *nem a fajra helyezte* erkölcstanának alapjait és nem arra, hogy *megkülönböztetést* tegyünk faj és faj között, hanem azt mondotta: *szeresd felebarátodat.*

Szálasi: A felebaráti szeretet arra vonatkozik, aki mint felebarát viselkedik, de nem arra, aki nem akarja tudomásul venni, hogy neki felebaráti kötelességei is vannak. (Zaj.) A hungarizmus erkölcsi alapjai egyáltalában nem a faji elméleten nyugszanak, lehet, hogy a német nemzetiszocialista gyakorlat ezt csinálta, de nekünk nem ez volt az alapunk.

Elnök: Nincs alacsonyabbrendű és magasabbrendű faj. Hogy önök hova züllöttek faji elméletükkel, azt mutatja, hogy elfogadták a magyarság másodrendűségét a germánsággal szemben. Önök felajánlották szolgálatukat a hitlerizmusnak. Aki korpa közé keveredik, azt megeszik a disznók.

Szálasi: A hungarizmus a legteljesebben önállóan alakította ki világnézetét.

Elnök: Miért nem akarta elképzeléseit a másik oldallal megvalósítani? Saját maga írja, hogy látja, hogy a

németek a háború után imperialisztikusan fognak berendezkedni. Miért nem hitt akkor a másik oldalban?

Szálasi: Meg voltam győződve róla, hogy a német vezetés tanul az eseményekből és lenyesi ezt az imperializmust.

Elnök: Ön nem ezt mondotta, hanem azt, tudatában van annak, hogy a németek megkísérlik a háború után az imperialisztikus berendezkedést és *akkor jön a hungarizmus szabadságharca,* amely az igazság eszméjének alapján győzni fog.

— Miért kötötte le magát csak az egyik fél mellé, ha azt tartja, hogy az igazság szelleme mindenképen győzedelmeskedik.

Szálasi: Azért, mert a másik fél egész gyakorlati felépítését nem ismertem, nem az én hibámból, hanem a másik fél elzárkózó politikája miatt.

Elnök: Nem kellett ismernie. A németeknél megismerhette a kis népek szabadságával szemben követett imperializmust. Ha ön a szellem és igazság erejében bízott, nem lehetett fontos önnek, hogy melyik oldal győz, mert a szellem és igazság győzelmében mindkét oldallal szemben bízhatott.

Szálasi: Ezt nem értem. *(Derültség.)*

Elnök: Minthogy ennek ellenére a túloldal győzelme következett be, ebből *az ön elméletének logikus kifejtése szerint* következik, hogy a szellem és igazság a túloldalon volt.

Szálasi: Egyáltalán nem.

Elnök: Mikor ment el a Gellérthegyről?

Szálasi: 16-án a késő reggeli órákban és Veesenmayer követtől értesültem arról, hogy a kormányzó velem beszélni akar.

— Ekkor tudtam meg, hogy a kormányzó, a magyar és a német kormány között megegyezés jött létre és a kormányzó német védelem alá akarja magát helyezni. A kormányzóval egy magánszobába vonultunk félre.

Elnök: Hogyan érezte Ön magát, amikor teljesen tájékozatlan volt. Nem tartotta azt furcsának, hogy nem tájékoztatták, amikor Ön a hungaristák szerint akkor Budapest polgárai közül az első volt?

Szálasi: Tudtam azt, hogy a nemzet elfordult a kormányzótól, senki sem akart a szózatnak megfelelően cselekedni. *(A vádlottnak erre a kijelentésére nagy nevetés támad a nézőtéren.)* Szálasi ezután szinte sértődötten jelentette ki: *Ez határozottan így volt.*

Elnök: Ön semmiről nem tudott, hogyan akart akkor a nemzet akaratának eleget tenni?

— Akkor még azok sem akarták a háború folytatását, akik azelőtt mellette voltak. Honnan tudja Ön azt, hogy a nemzet folytatni akarja a háborút?

Szálasi: Jöttek be távbeszélő jelentések.

Elnök: Kiktől, a nemzet átkozódó millióitól, akik oklüket rázzák önökre?

Szálasi: Erről nem tudok.

Elnök: A nemzet újjongott, amikor a proklamációt hallotta és *megdermedt a lélek mindenkiben,* amikor a hadparancsot hallották.

Szálasi: Én éppen ellenkezőjét hallottam. Érkeztek jelentések az egész csendőrség és rendőrség vidékről...

Elnök: A csendőrségre, amely a magyarság szégyenét jelenti, erre hivatkozik maga? A csendőrség volt azonos a nemzettel? Honnan kapott jelentéseket?

Szálasi: Más felelni valóm nincs.

Elnök: Tehát nem tud felelni arra, hogy a csendőrségen kívül kitől kapott jelentést a nemzetnek állítólagos azonos álláspontjáról?

Szálasi: Azoktól, akik a nemzetet ilyen súlyos időkben vezették: főpol-

gármesterektől, alispánoktól, jegyzőktől.

Elnök: Azok nem a nemzet voltak, *azok a nemzeti akarat elnémítói és guzsbakötői, a nemzet sanyargatói voltak, akik miatt itt állunk most.*

Szálasi: Nem tudom elképzelni, mert én azután a megnemszállott részeken országjárást végeztem és amit ott tapasztaltam a nemzet részéről annyira szép volt és annyira egyöntetű megnyilvánulás volt a mi döntő lépésünkkel kapcsolatosan, hogy csak helyeselhettem, amit október 15-én csináltunk.

Elnök: Mi szükség volt a drákói rendszabályokra *a katonai szökevényekkel* szemben, mi szükség volt a szolgálati szabályzatnak *a felkoncolásra való kiterjesztésére?* Ha Önök mellett lett volna a nemzet hangulata, nem szöktek volna meg a katonák.

Szálasi: Nem akkor szöktek, amikor mi vettük át a hatalmat, hanem az előtt.

Elnök: Akkor is egyre megy, ha később nem szöktek meg, azért nem, mert legfeljebb *meg volt nehezítve számukra.*

Szálasi: Nem volt több szökevény, mint más hadseregben.

Elnök: Önnek ez volt az információja?

— De nem is kell ezt a kérdést tovább feszegetni. A nemzet *meghallotta most véleményét, hogy Szálasi Ferenc neki tulajdonítja itt most saját bőre megmentése érdekében mindazt, amit tagadni akar.*

Szálasi: Nem a saját bőrömet féltem. Én nyugodtan állok a nemzet ítélőszéke elé bármikor.

Elnök: Ha a nemzetvezetői észretérése folytán október 15-én kikapcsolódunk a háborúból, ezt a háborút elveszítettük akkor is, de nem így állunk, ahogy állunk, mert mi látjuk, következtethetünk, hogy *azzal a jóindulattal, amely így is nyilvánult irántunk, a jelentéktelen kis nép által provokált nagyhatalmak részéről, micsoda jóindulatban lett volna részünk akkor, ha október 15-én kiválunk. Meglennének hídjaink, meglennének lakásaink, nem pusztulnának újszülötteink 40%-ban és ezt Ön csinálta, Szálasi Ferenc!* (Közönség: Pfuj, gyilkos!)

Szálasi: A nemzet egészen biztosan most is hősi életszemléletének megfelelően...

Elnök: A nemzet élni akar, nem pedig hősi életszemléletet az Ön hatalomrajutása érdekében.

Elnök: Mi volt a konkrét eredménye a kormányzóval történő beszélgetésnek?

Szálasi: Az volt, hogy szóbeli megbizatást kaptam arra, hogy a közjogi kérdéseket elintézzem és az ő jogkörét is gyakoroljam.

Elnök: Mi volt alkotmányjogi formája ennek a dolognak?

Szálasi: Mintahogy eddig is történt, a megbizatást mindig szóbelileg kapták meg és később a kabinetiroda foglalta írásba.

Elnök: Micsoda jogi alapja volt annak, hogy a kormányzó Önnek az államfői jogok gyakorlására jogot adott?

Szálasi: Éppen ezért kértem tőle *írásban. Nagyon jól tudom, hogy nem volt joga.* (Közönség derül).

— Szükség volt írásra. A kormányzó lemondásával kapcsolatban csak kellett valamilyen okmány!

Elnök: Csak arra akarok rámutatni, hogy Ön aki mindig az alkotmányra hivatkozik, alkotmányellenesen vette át a hatalmat.

Szálasi: Nem követtem el alkotmánysértést, mert hiányzott az alkotmányközjogi alap, amelyet megsérthettem volna.

Elnök: Ne beszéljen alkotmányszerűségről, ne akarjon az alkotmány-

védelme, annak látszata mögé bújni akkor, amikor *az egész eljárásnak a legcsekélyebb alkotmányjogi alapja sem volt.*

Szálasi: Nekem ez a véleményem.

Elnök: Mit gondol, mi lett volna, ha a kormányzó azt mondja, hogy államfői jogainak *továbbra is* gyakorlatában akar maradni.

A vádlott szerint, ha felmerült volna ez a kérdés, akkor koalíciós kormány jött volna létre és ő csak mint miniszterelnök használhatta volna fel a felhatalmazást.

Elnök: Szóval meghagyták volna a kormányzót.

Szálasi: Természetesen, de jogkörét megkötöttük volna úgy, hogy ilyen lépések többé ne történhessenek.

Elnök: Szóval megmarad állítása mellett, hogy a kormányzó teljesen önként lemondott és Önt megbízta az államfői jogok vitelével és a miniszterelnöki teendők ellátásával. Mi történt ezután?

Szálasi: A szóbeli felhatalmazás alapján a hivatalos közlönyben kiadtam az első rendeletet.

Az elnök kérdésére kijelentette, hogy ez *16-án* történt, a pontos időre nem emlékszik, sem arra, hogy a hivatalos közlöny mikor jelent meg.

Elnök: A miniszterelnök ellenjegyezte a kormányzói iratot?

Szálasi: Úgy tudom, hogy talán *október vége felé ellenjegyezte.*

A vádlott a továbbiakban azt vallja, hogy a nyilatkozatot Veesenmayer adta át neki, majd később Szöllősinek adta át. *Ekkor került szóba, hogy hiányzik róla az ellenjegyzés.*

Lészay Béla népbíró emlékeztette a vádlottat, hogy szerinte a rendőrség és katonaság mögötte állt.

— Elégségesnek tartotta-e a rendőrség és a katonaság erejét arra az esetre is, ha például a németek nem álltak volna melléje? Vagy a párt fegyveres ereje elég lett volna, ha a hadsereg ellene fordul?

Szálasi: Egyáltalában nem számoltam ezzel, annyira tiszta volt előttem a fegyveres erőnek és a nemzetnek a hangulata. Polgárháborúval egyáltalában nem számoltam.

Lészay: Nem számított rá, *mert háta mögött német szuronyok voltak.* Ebben az időben, mikor a harc volt fontos Ön szerint, miért nem vett részt a harcban?

A vádlott arról beszélt, hogy ő „felelőssége szelvényében" teljesítette kötelességét. Lészay bíró kérdéseire azonban képtelen volt meghatározni, mit ért „szelvényen".

Lészay: Vannak bizonyítékok arra, hogy Ön Svájcba akart kiszökni, amivel szemben Ön azt állítja, hogy önként akart hazajönni.

Szálasi: De mennyire önként, én önként jelentkeztem az amerikaiaknál. Tisztában voltam azzal, hogy az amerikaiak ki fognak adni. Odavezették az amerikai csapatokat az én lakásomba és bevezették a szobámba. *Az én rendelkezésemre* történt. *(Gúnyos derültség).*

Ezután *Horváth* népbíró intézett kérdéseket Szálasihoz, majd *Mérő* népbíró kérdezett.

Mérő: Hogy került Veesenmayerhez a kormányzói lemondó irat?

Szálasi: Ennek technikai útjára nézve kérem *Lakatost* és *Veesenmayert* kihallgatni.

Mérő: Nem gondolta Ön, hogy ez nem egészen tiszta dolog?

Szálasi: Nekem lényeges *a szóbeli* megbizatás volt.

Mérő: Ön elhitte, hogy a kormányzó szabad akaratából adta a szóbeli megbizatást?

Szálasi: Természetesen.

Mérő: Ha Ön mindent így elhisz, akkor nem csodálkozom, hogy idáig juttatták a nemzetet, a sírba.

Szálasi: Nem sírba vittem.

Mérő: Csodálkozom Önön. Ön akkor, amikor béketárgyalás előtt áll a magyar nemzet, akkor Ön ideáll és még a magyar nemzetet akarja magával ragadni?

Szálasi Én a magyar nemzetnek új útját a hungarizmusban látom. *(Gúnyos derültség).*

Elnök: Nagyon helyesen mutatott rá a népbíró úr arra, hogy Ön a béketárgyalások előtt rágalmazza nemzetét.

Korbacsics népbíró: Miben látja Ön az október 15-én beolvasott kormányzói proklamáció népellenes és nemzetellenes jellegét?

Szálasi: Nekem határozottan az volt a meggyőződésem, hogy a volt kormányzó ezzel a lépésével a legteljesebben lehetetlenné teszi a nemzet hősi erőfeszítését.

Korbacsics: Nem látta, nem gondolt Ön arra, hogy a kormányzó itt a nemzet akaratának adott pillanatra kifejezést?

Szálasi: Nem, a kormányzó és a nemzet között a kapocs egészen megszünt már.

Korbacsics: Önnek tudnia kellett volna, hogy abban az időben a szocialisták, kommunisták, polgárok, értelmiség, parasztok, katonák a legteljesebb szabotázst és ellenállást fejtették ki, hogy a kormányzót rábírják arra, hogy Magyarország kiugorjon a háborúból. Ezt mindenki tudta Magyarországon.

Szálasi: Mindegyik mozgalomnak meg volt a maga meggyőződése, csak arról volt szó, hogy az egyik szerint Moszkva, a másik szerint London, a harmadik szerint Berlin fog győzni. Mind a három a maga meggyőződésének megfelelően akarta a nemzet akaratát beállítani.

Korbacsics: Abban az időben kevés kivétellel minden magyar meg volt győződve arról, hogy ki fogja megnyerni ezt a háborút. Mindenki, aki ezt a magatartást elnyomta, népellenes magatartást fejtett ki, *a népnek az árulója volt.*

Önök feláldozták a nemzetet *a németek érdekében*, azért, hogy Hitler uralmát pár hónappal meg tudják hosszabbítani. *(Nagy taps).*

Szálasi: Mi nem a német érdekek szempontjából akartuk beállítani a nemzetet, hanem az új világnézet szempontjából. Miután a németek közelítették meg a mi felfogásunkat a legjobban, a németek felé állítottuk be. Ha London lett volna közelebb álláspontunkhoz, akkor afelé állítottuk volna be.

Korbacsics: És ha Moszkva, akkor Moszkva felé. Nem volt világnézet a hungarizmus. Zagyvaság volt. A német imperialista érdek megkövetelte, hogy Magyarország az ő oldalukon álljon és ezzel kapcsolatosan legszükségesebb volt egy belső mozgalom megindítása.

Szálasi: Nem. Ezt a mozgalmat én már 1931-ben kezdeményeztem, amikor még szó sem volt arról, hogy háborús kezdeményezésre kerülhet sor. *Én tudom, mi a világnézet.* (Nagy zaj, a vádlott szavait teljesen elnyomja a közönség derüs zajongása).

Sipos népbíró: Hallott-e a német propagandának azokról a rádióban közölt nagyhangú kijelentéseiről, hogy „Drang nach Osten" „Herrenvolk" és arról, hogy csak egy uralkodásra alkalmas nép van Európában, ez a nép a német. Minden más nép csak szolgája a németnek. A vádlott kijelentette, hogy természetesen hallott ezekről, és a németeknek ez a felfogása a legélesebben ellentétben állott az ő felfogásával.

Az elnök ezután Szálasinak egy memorandumából olvasott fel részletet, amelyben vallomásaival szemben *Szálasi elismeri a német nép minőségi*

fölényét. A memorandum szerint „a német nép minőségi és mennyiségi kiválósága folytán kétségtelenül és vitathatatlanul, elidegeníthetetlenül természetes módon jelenti az európai nagytérbe szervesen beépülő nacionalista és szocialista európai közösség irányító hatalmát." Majd a hungarista naplónak egy részét olvassa fel a tanácselnök. A naplónak ez a része a kormányzói proklamáció megjelenése után készült. Eszerint a pártvezető koalíciós kormányt alakít és ennek segítségével a rendszerváltozást az országban végrehajtja. A pártvezető és a hungarista mozgalom a kormányzó elhatározását tudomásul nem veszi és a hatalmat átveszi egyetértésben a nemzet legszélesebb rétege, a hadsereg, a csendőrség, a rendőrség *és a németek segítségével.*

Ebből kitűnik — állapítja meg az elnök, — hogy a kormányzó elhatározását tudomásul sem vették, tehát nem a kormányzóval való egyetértésben vették át a hatalmat.

Frank népügyész: Tudja-e Ön, hogy Kovarcz gyilkos volt, *Somogyi és Bacsó gyilkosa?* Tudta-e Ön, hogy Kovarczot 13 évi fegyházra ítélte a magyar bíróság *bombamerénylet miatt* és az ítélet elől Kovarcz hősiesen kiszökött az országból? Gondolt-e Ön arra, hogyan nézett volna ki a magyar történelem előtt, ha Ön uralmon marad, az, hogy az Önök uralmát egy gyilkos bombamerénylő készítette elő?

Szálasi: Ezt mozgalmi harcnak minősítettem és mozgalmi harcban egészen másképen ítélik meg a dolgokat.

Frank: Abban gyilkosok is résztvehetnek?

Szálasi: Én nem tartottam gyilkosnak.

Frank: Ön tehát képes lett volna egy gyilkost bevenni a magyar történelembe. Ez az Ön felfogása.

Frank: A kormányzó proklamációjában enyhén szólva nem hízelgő módon nyilatkozott a németekről. Gondolja, hogy ezután a proklamáció után meg lett volna a módja Horthynak, hogy kormányzó maradjon?

Szálasi: Meglehet, hogy nehézségek támadtak volna.

Frank: Lakatost mikor mentették fel miniszterelnöki tiszte alól.

Szálasi: Nem kellett felmenteni, mert október 15-e előtt lemondott.

Frank: Akkor milyen jogon hitelesítette azt a bizonyos kormányzói írást.

Szálasi: Azért, mert október 15-e és 16-a alkotmányjogilag interregnumnak tekinthető és egy ilyen személynek a hitelesítése kellett.

Frank: Lakatos olyan ember volt, mint bármelyikünk itten. Alkotmányjogilag Lakatos nem volt Magyarország miniszterelnöke, ennek következtében hivatalos okiratot miniszterelnöki minőségben nem írhatott alá.

Szálasi: De ott volt és fontos tárgyalásokat vezetett. Másodszor a kormányzó nem fogadta el a lemondását.

Frank: Ha a kormányzó nem fogadta el lemondását, egy meglévő miniszterelnök mellé miért nevezett ki másik miniszterelnököt Szálasi Ferenc személyében. Ismer a magyar alkotmány két miniszterelnököt?

Szálasi: A kormányzó már júliusban Lakatost egy másik mellé nevezte ki.

Frank: Érdekes, ezt csak Ön tudja.

Szálasi: Mindenki beszélt róla egész Magyarországon.

Frank: Az országjárás alkalmával Ön kikkel szokott beszélgetni?

Szálasi: Mindenkivel, akár párttag volt, akár nem volt párttag. Nagyon büszke vagyok, mert kivétel nélkül az egész nemzet jött el ezekre a megnyilvánulásokra.

Frank: A megszállott kétharmad részből is kapott olyan telefonértesí-

test, hogy ott is kívánták Szálasi Ferencet és a háború folytatását?

Szálasi: A kérdésben benne van a felelet.

Nagy Vince politikai ügyész: Legyen szíves, adjon felvilágosítást, ki rendelte el a német tankok és fegyveresek felvonulását.

Szálasi: A német követségen tartózkodtam és ott úgy tudtam, hogy semmiféle fegyveres alakulat nem volt a Várban.

Nagy: Ön hallotta a lövöldözéseket?

Szálasi: 16-án reggel, Lázár részéről történt lövöldözés.

Nagy: Díszlövések voltak az Ön hatalom-átvételére?

Szálasi: A kormányzó rendeletére azután beszüntették az ellenállást.

Nagy: A nemzetnek nem volt fegyver a kezében. Csupán a németeknek és az Ön karszalagos csőcselékének. Azt Önnek kell tudnia, hogy a nyilasokat kik és milyen fegyverrel szerelték fel.

Szálasi: Majd Kovarcz meg tudja mondani. Mindenesetre annyit akarok rögzíteni, hogy a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalom tagjai fegyverrel a délután folyamán még nem voltak ellátva, ez csak késő este következett be.

Nagy: Október 15-én délután ötóra körül *Vörös* János vezérkari főnöknek rádiófelhívása hangzott el. Vörös János azt vallotta, hogy tudomása sem volt róla és közönséges hamisítvány, misztifikáció. Kérdem, tud-e Ön arról, hogy ez hamis.

Szálasi: Én semmiféle hamisítványról nem tudok. Tudok arról, hogy tényleg Vörös János részéről ilyen bemondás történt a rádióban. Kértek, mit szólnék ahhoz, ha Vörös Jánost éppen ezért őrizetből szabadlábra helyeznék. Őrizetbe volt véve, tekintettel bizonytalan magatartására.

Nagy: Igaz-e, hogy ön vagy más, esetleg a németek azzal vették rá a kormányzót, esetleg később, hogy bizonyos lelki kényszert gyakoroltak azzal, hogy elrabolt fiát fogják visszaadni?

Szálasi: Én Lakatossal is beszéltem 16-án és feltettem neki a kérdést, hogy gyakoroltak-e kényszert. Ő nekem határozottan kijelentette, hogy nem. *Hennyei* Gusztáv, a Lakatos-kormány külügyminisztere kijelentette többek előtt — Csia is fültanú erre — hogy ő nyugodt lelkiismerettel meri állítani: kényszert nem alkalmaztak. Őt is mint tanút kérem majd annakidején kihallgatni.

Nagy: Tehát azt sem tudja meghatározni, hogy a délelőtt és a délután között, amikor a kormányzó lemondását és az ön megbizatását írásba adta, milyen lényeges változás állhatott be a kormányzónál?

Szálasi: Én nem tudom.

Zbóray védő: Milyen tényeket tud megjelölni arra vonatkozóan, hogy a németek önnel szemben bizalmatlanok voltak?

Szálasi: Amikor kijöttem a fegyházból, felkeresett *Michaelis* német újságíró, akiről később megtudtam, hogy német hírszerző. Michaelis üzenetet hozott Berlinből, hogy látta Délkelet-Európa új térképét. A térképet *Rothen* Ferenccel együtt látta és Rothen azt üzeni, *fogadja el azt a német álláspontot, hogy a hungarizmus már régen idejét múlta és fogadja el a német nemzeti szocializmust.* A németek Délkelet-Európában Magyarország területét is népi államokra akarják felbontani s ezeket közvetlenül *Berlinhez akarják kapcsolni.* A közvetítést nem voltam hajlandó elfogadni, sem pedig a német álláspontot. Emiatt a kijelentés miatt igen erőteljes ellenszenv nyilvánult meg Berlinben ellenem s pár hétre rá azt a hírt kaptam, hogy ottani felfogás

szerint a fegyházban meghibbantam, megtébolvodtam, vallási tébolyban szenvedek és ezért nem tartanak alkalmasnak a hungarizmus vezetésére.

Az elnök figyelmeztette a védőt, hogy ide nem tartozó kérdésekkel ne húzzák fölöslegesen az időt, mire a védő rámutatott arra, hogy vádlott nagy súlyt helyez annak bizonyítására, hogy a németekkel való kapcsolatai nem voltak olyanok, mint ahogyan azt a vád beállítja.

Latkóczy védő: Milyen értesülései voltak atekintetben, hogy ha a nyilaskeresztes párt október 15-én nem veszi át a hatalmat, illetve nem hajlandó erre, akkor a németek milyen intézkedést tesznek?

Szálasi: A legteljesebb mértékben meg voltam győződve arról, hogy a németek a legerőszakosabb úton és módon érvényesítették volna akaratukat és mindaz, ami Csehszlovákiában történt, az egy pár hét alatt véresen végigsziguldott volna egész Magyarországon.

Elnök: Milyen formák között történt a mozgósítás?

Szálasi: 12—17-éves korig nemre való tekintet nélkül.

Hangoztatta, hogy a nőket nem fegyveres szolgálatra, hanem front mögötti szolgálatra, a férfiak helyettesítésére mozgósították. Ténylegesen csak két-három hadosztályt tudtak fölszerelni és ezeknek lészáma is alatta maradt a 12.000-nek, mert a felszerelés nem tudott a tervekkel lépést tartani.

Elnök: A németektől is kaptak felszerelést?

Szálasi: Igen, legnagyobb részt.

Elnök: Mi volt az oka, hogy a felszerelést nem kapták mind meg?

Szálasi: A német ipar ezekben az időkben súlyos angolszász repülőtámadások hatása alatt állott. Ezenkívül pedig a németek is fölállítottak új hadosztályokat és ezek felszerelését előbbre helyezték.

Elnök: Ilyen lassúságú fegyverkezés mellett nem látta, egész hatalmi berendezkedésüknek teljes tehetetlenségét?

Szálasi: Nem.

Elnök: Persze, hogy nem látta.

Az elnök ezután a statáriális rendelkezésekre vonatkozóan ad fel kérdéseket.

A vádlott elismeri, hogy tud ilyen rendelkezésekről, azokat az illetékes miniszterek adták ki. Amennyiben minisztertanács elé kerültek, ő is aláírta.

Elnök ezután az „Összetartás" 1945 március 10—11-i számából olvas fel részleteket. A hivatalos pártlap szerint „több katonaszökevény elnyerte méltó büntetését *a nemzetvezető személyes ítélete folytán*".

Szálasi: Az „Összetartás"-nak az a közleménye, hogy én személyesen halálos ítéleteket hoztam, nem felel meg az igazságnak.

Védő: Nem hozott ítéletet?

Szálasi: Egyetlen egyet sem.

Elnök: Ön a harcot az ország határának elhagyása után is folytatta és intézkedéseket tett a harc folytatására.

Szálasi: Természetesen. A harcot mindig is folytattuk.

Elnök: Milyen konkrét rendelkezéseket tett?

Szálasi: Nem nagyon tudtam, mert nem voltak meg az összekötő lehetőségek.

Elnök: És mit csinált ön ekkor, mint nemzetvezető?

Szálasi: Hát... az egész áttelepítést irányítottam.

— Ez a legteljesebb mértékben elfoglalta időmet, hiszen április 1-től május 1-ig tartott a hatalmas mozgás, ameddig az áttelepülő nemzetrész a megfelelő felvevő területekre be tudott érkezni és ott be tudott rendezkedni.

Elnök: Tudott Ön Budapest ostromáról?

Szálasi: Igen, a katonai összefoglalókból.

Elnök: Milyen álláspontot foglalt el ebben a vonatkozásban?

Szálasi: Álláspontom az volt, hogy Budapest tartását csak abból a szempontból tartanám szükségesnek, ha erről a területről *offenzív* hadműveletek fognak kiindulni. Ha ezt nem akarják, akkor Budapest kiürítését feltétlenül végre kell hajtani és a hadászatilag még kínálkozó dunántúli hegyekbe kell visszavonulni. A németek szerint Budapestnek a védelme a legteljesebben lehetséges lesz már azért is, mert a németek részéről jövő erősítések nem fogják lehetővé tenni az ellenségnek azt, hogy Budapestet mint várost meg tudja támadni.

Elnök: Mit szólt Ön ahhoz, amikor Budapest ostroma heteken keresztül folyt, akkor, amikor Önnek mint katonának különösképen látnia kellett, hogy offenzív hídfőül való beállításról már szó sem lehet, akkor, amikor az orosz hadsereg Budapesten messze túl ment és Budapest katonailag teljesen körül volt zárva.

Szálasi: Még akkor is lehetett offenzív hídfőről szó, ezt nyugodt lelkiismerettel tudom vallani.

Elnök: Olyan lehetőség ez, mint hogy csillag esik le az égből és az orosz hadsereget agyonvágja Budapesten.

Szálasi: Nem. 1944 december első felében vagy közepe táján váltották le *Friessnert* és jött *Wöhler* tábornok, akivel szintén megbeszélést folytattam Budapest védelméről. Kifejezésre juttattam előtte, hogy Budapest felszabadítása feltétlenül szükséges. Akkoriban az oroszok már körülbelül körülzárták Budapestet. Ezért feltétlenül szükséges felszabadítása a nehéz ellátási viszonyok miatt. Ha azonban ezt a hadműveletet végrehajtani nem lehet, arra az esetre felhívtam figyelmüket arra, hogy a budapesti helyőrség nyugat felé törjön ki és hagyjon fel a város további védelmével. Ő erre azt válaszolta, hogy ez a megoldás szóba sem jöhet azért, mert neki személyes, szóbeli parancsa van Hitler részéről, hogy a hadműveleteket úgy folytassa le, még januárban, Budapest felszabadításával egyetemben, hogy január végéig az egész budai vonal a szövetséges német-magyar hadseregek kezében legyen.

Elnök: Nem volt bizonytalan ez az igérgetés annak a hadvezetésnek részéről, amelynek részéről évek hosszú sora óta egyetlen jóslás, katonai helyzetmagyarázás a következmények tekintetében be nem igazolódott?

Szálasi: Dehogy is, beigazolódtak, csak...

Elnök: Hosszú évek óta a német hadvezetésnek hivatalos magyarázkodása és igérgetése egyetlen lényeges ponton be nem igazolódott és akkor Ön hogyan várta ezeknek az igéreteknek valóraválását? Ezt azért kérdezem, mert kíváncsi vagyok, hogy akkor, amikor Ön látta, hogy kis szegény népének szegény fővárosa elpusztult, elpusztultak hídjai, épületeink nagyrésze, akkor Önnek visszatekintve, mi a véleménye, hogy helyes vagy bűnös dolog volt-e ezt a várost odadobni, ilyen helyzetbe hozni?

Szálasi: Én semmit oda nem dobtam. Meg vagyok győződve arról, hogy mindaz, ami Budapest érdekében történt, a mi részünkről, az helyes volt.

— Felfogásom ebben a kérdésben, az, hogy minden nemzet szabad akarata szempontjából cselekszik, hősi életmegnyilvánulása akár elbukik, akár győzelmesen állította be harcát...

Elnök: Ön azt meri állítani, hogy a nemzet hősi elhatározása volt Budapestnek a védelme?

Szálasi: Igen!... A német helyőrség részéről. (Pfuj! Gyilkos! — kiáltások és zúgás a közönség köréből.)

Elnök: Hát ezt a feleletet akartam kihozni magából. Ebből a feleletből önmagából meg lehet a nemzetnek az állásfoglalása. (Hosszantartó taps.)

Szálasi: Meg vagyok győződve...

Elnök: Az önök felfogása odáig fajult, azt hiszik, hogy a hungarista ideológiáért szívesen akár meg is halt volna?

— A nemzetet romokba döntötték, de az építés nem az Önök ideológiáján nyugszik. Az Önök ideológiája egyszersmindenkorra elrettentő tiltakozás a nemzet számára.

Szálasi: Meggyőződésem, hogy az igazságot hirdettem és az igazság fog győzni is. *(Gúnyos derültség.)*

Elnök: Mi is hisszük, de annak utána, hogy önök elpusztultak. *(Hosszantartó taps.)*

Szálasi: Ha a nemzet új jövőjének megépítéséhez szükséges a pusztulás mint áldozat, akkor igen... *(Piszegés és zúgás.)*

Egy hang az emeleti karzatról: Most gyere országot járni csak az előcsarnokig! (Hosszantartó taps.)

Elnök: Önnek az erkölcsi érzéke odáig sem terjed, hogy azt sem tudja megkülönböztetni, hogy nem Ön és mozgalma az áldozat, hanem Önnek és mozgalmának áldozata elég jelentős részben a nemzet.

— Mi szükség volt a kormányzó védő-őrizetére a Waffen-SS épületében, miért nem lehetett ezt megcsinálni a Vár épületében, amely teljes mértékben a németek uralma alatt állt? Kitől kellett félnie a kormányzónak?

Szálasi: Miután valószínűleg tudta már, hogy az egész nemzet szembehelyezkedik az ő kezdeményezésével... (Zúgás.) Lakatos mondta nekem, hogy a kormányzó már október 15-én a kora esti órákban értesült arról, hogy senki nem követi őt ezen az úton. (Gúnyos derültség.)

Elnök: Erre már rámutattam; a kormányzó életében ekkor cselekedett a legjobban, a nemzet érdekének megfelelően, ekkor találkozott legegyetemesebb nemzeti helyesléssel. (Helyeslés!)

— Ezt önöknek nálunknál jobban kellett volna tudniok.

Szálasi: Éppen ezért másképen ítéltem meg a helyzetet.

Elnök: Hogyan történt kormányának megalakítása?

Szálasi: A miniszterelnöki palotába kérettem és ott kivettem tőlük az ideiglenes esküt. Önként vállalkoztak. Egészen május elsejéig nem találkoztam egyetlen olyan ellenvetéssel sem, amelyből arra következtettem volna, hogy valaki nem saját akaratából vállalkozott.

Elnök: Október 15-e előtt a pártban ki volt a vezérlő akarat? Az Ön akarata érvényesült a pártban?

Szálasi: Igen, ezt megköveteltem.

Elnök: A kitelepítési rendelkezések kitől származtak?

Szálasi: Az irányelveket én alakítottam ki.

Elnök: Mi volt ennek az alapelve?

Szálasi: Az, hogy mindazok kitelepülnek, akikre a kormány további működése szempontjából szükség van. Először az volt a nézetem a dologról, hogy akit lehet, mindenkit áttelepítünk az új területre, később megváltozott ez az irányelv, mert közölték velem, hogy az eszközök nem állanak rendelkezésre. A vasútvonalak össze voltak rombolva. Úgy értesültem, körülbelül 500.000—1,000.000 fő lehetett a kitelepültek száma.

Elnök: Milyen kényszerintézkedések voltak?

Szálasi: Erre nézve az egyes szakminiszereket kellene megkérdezni. Én

azt mondottam, hogy kimondottan az eskü alapján kell eljárni a közalkalmazottaknál.

Elnök: Az ország vagyonának, az élelmiszernek, az állatállománynak és egyéb értékeknek kivitele kinek az akaratára vezethető vissza?

Szálasi: Ugyancsak katonai szempontok figyelembevételével rendelték el ezt a kiürítést is, amelynek gyakorlati keresztülvitele az egyes szakminiszterek feladata volt.

— A végrehajtás nem sikerült teljesen. Gondolom, csak úgy 40—50 százalékban.

Elnök: Önnek a krisztusi tanoknak és elveknek megfelelően meg volt a fajelmélete. Fajelméletének eredményeképen egy beszédében válaszolt azoknak, akik azt mondották, hogy ők nagyon sok becsületes zsidót láttak, mégpedig egy pártszolgálatos szavaival: Ha egy háziasszony nagytakarítást végez és egy csomó poloskát talál, azokat nem aszerint fogja agyonverni, hogy ezek megcsípték, ez meg nem csípte meg, hanem mind. Éppen úgy a zsidókérdésben sem lehet ez az álláspont, mert van becsületes zsidó és nem becsületes zsidó, de mintahogy a poloska is megcsípheti az embert, éppen úgy a becsületes zsidó is elkövethet becstelenséget.

Szálasi: Nem az én véleményem volt.

Elnök: Ön ezzel felelt.

Szálasi: A zsidókérdés megoldása beletartozott a hungarista célkitűzésekbe.

Elnök: Mi volt az ön álláspontja?

Szálasi: A zsidókat először ki kell kapcsolni a nemzet életéből, egy új országot kell nekik adni, hogy ott politikai, gazdasági adottságaiknak megfelelően megszervezzék saját életüket.

Elnök: Szóval fajelméletének alapján állva, hivatalbalépésekor kiadta a zsidókérdést tárgyaló rendeletét.

Az elnök ezután ismerteti ezt a rendeletet. Ez a zsidókat hat csoportba osztja. Az első csoportba tartoznak a külföldi mentesített zsidók, ezeket az úgynevezett Palatinus-házakban kellett gyüjteni.

— A kölcsönzsidók közül a munkaképeseket a németbirodalomnak adják át, hogy ott munkába állítsák őket. Ezek a zsidók, mondja a rendelet, a magyar nemzet javára teljesítenek munkaszolgálatot. A belügyminiszter állandó bizottságot delegál Németországba. A magyar államhatalom az európai szempontoknak megfelelően fogja megoldani a zsidókérdést. A velük való bánásmód magatartásuktól függ

Elnök: Hány főnyi zsidóságot szállítottak ki?

Szálasi: Én nem tudom megmondani, mennyit. Három miniszter volt érdekelve, a belügyminiszter, a külügyminiszter és a honvédelmi miniszter.

Elnök: A zsidók harmadik kategóriája a Magyarországon visszamaradó zsidók, akiket gettóba tömörítenek. A gettót is felállították.

Szálasi: Igen, ha jól tudom, a Klauzál-téren.

Az elnök ezután tovább ismerteti a rendeletet, mégpedig a kormányzó által mentesített zsidók kategóriájára vonatkozólag. Ezek a zsidók akik közül a vitézséggel és aranyéremmel rendelkezőket a nyilasok is mentesítettek, teljes mentességet élveznek ugyan, de a politikai, gazdasági és társadalmi életben nem vehettek részt.

Elnök: Szóval az önök hősi életszemléletének megfelelően még az arany vitézségi éremmel rendelkező zsidókkal is így bántak.

Szálasi: Ezek átmeneti rendelkezé-

sek voltak, mert rendet akartunk teremteni.

Az elnök a rendeletet ismertetve az egyházi személyekre vonatkozó szakaszra tért át. A zsidószármazású egyházi személyeket el kellett különíteni a rendházban. A hatodik pont a külföldi állampolgárságú zsidókra vonatkozott, akiknek mihamarább el kellett hagyniok az ország területét.

Elnök: Tudott-e arról, hogy a kiszállított zsidóságnak mi volt a sorsa odakint?

Szálasi: Nem.

Elnök: Hát arról tudott-e, hogy a külföldről, semleges részről, a római pápától súlyos vádak hangzottak el, a nemzeti becsületnek súlyos megbélyegzését jelentő vádak, arra vonatkozóan, hogy a Magyarország által kiszállított és a németeknek átadott zsidókat megkínozzák, gázkamrákban és egyéb módokkal meggyilkolják nemcsak a betegeket, hanem az egészségeseket is.

Szálasi: Nem tudtam róla semmit.

Elnök: Érdekes, hogy Ön a külföldre vonatkozó hírekből csak a hitleri hülyeségekről tudott, csodafegyeverekről s hasonlókról. Ebben a vonatkozásban minden zagyvaságról értesülve volt, de ezt nem hallotta Azt sem hallotta, hogy ebben a kérdésben Magyarországon a Sztójay-kormány alatt június 21-én és 24-én minisztertanács volt?

Szálasi: Csak arról hallottam, hogy a kormányzót külföldi részről megkörnyékezték, hogy a zsidóknak további munkaszolgálatba való beállítását Németország felé akadályozza meg. De a részleteket nem tudtam.

Elnök: Szóval a két minisztertanácsról nem tudott. Még koronatanács is volt a két minisztertanács után 26-án. A kormányzó ezután ki is adta az utasításokat, hogy további deportálás nincs.

— Arról sem tud, hogy október 15-e után az egyes zsidó menetoszlopok nyomán, Budapest belterületén is ott feküdtek a hullák?

Vádlott kijelenti, hogy többször járt be Csobánkáról Óbudára, de „nem találkozott egyetlen hullával sem" *(Ismét elemi erővel tör ki a felháborodás a hallgatóság köréből.)*

Az elnök megjegyzi, hogy most következő kijelentése talán nem egészen perrendszerű, de ennek a pernek légköre felmenti őt: Ő is látott hullákat a bécsi úton.

Szálasi: Én nem láttam.

Elnök: Különösen öreg emberek hulláit, akik nem tudtak együtthaladni a menettel. Hát arról tud-e, hogy maga Winckelmann Kovarczhoz fordult, hogy szűnjenek meg a zsidó öldöklések.

Szálasi: Nem.

Elnök: Nem hallott éjszaka lövöldözéseket Pesten?

Szálasi: A pesti oldalra nem jöttem át november elejétől kezdve.

Az elnök ezután megadja az engedélyt kérdések feltevésére.

Lészay népbíró: Arról tud-e, hogy százával lőttek agyon aggokat, hetvenéves öregasszonyokat a „munkaképesek" menetében? Tud-e róla, hogy az úgynevezett: nyilas házakba behurcolt zsidókat halálra kínozták pártszolgálatosai?

Szálasi: Mindezekről részben Augsburgben értesültem, részben mikor idehoztak a Hűség Házába. Csak ekkor értesültem, hogy ilyen kilengések történtek.

Vádlott arról sem akar tudni, hogy mi történt a zsidósággal Budapest körülzárása után, majd azt hangoztatja, hogy a párt első garnituráit be kellett állítani az országvezetésre és a megmaradt negyedik-ötödik garnitura, valamint a konjunktúrából a párthoz csatlakozottak már nem tartották be a pártfegyelmet.

Lészay: Pártjának tagjai kezdettől fogva csak a konjunktúrát akarták

kihasználni s Ön volt a konjunktúralovagok hadvezetője. (Nagy taps.)

Nagy Vince politikai ügyész ismertet egy október 11-éről származó helyzetjelentést, amely nyilván a honvédelmi minisztériumból származott.

— Ebben egy bizonyos „Ede", aki nyilván az Ön besúgója volt, — folytatta a politikai ügyész — azt jelentette, október 11-én, hogy a hidak felrobbantása csak a németekkel egyetértésben fog megtörténni. Nem azt jelenti ez, hogy Ön már a hatalom átvétele *előtt* aziránt érdeklődött, hogy a hatalom átvétele esetén saját stratégiai elgondolása alapján szükség esetén felrobbantatja a hidakat?

Szálasi: Nem, ez helyzetáttekintés volt.

Nagy: Önnek milyen utasítására és milyen kérdésére érkezett ez a válasz, mert ez úgy tűnik fel, mintha valaki kérdezte volna a honvédelmi minisztériumtól, hogy a hidak felrobbantására lesz-e joga magának a magyar hadvezetőségnek és erre az a válasz érkezett, hogy „a hidakat csak a németekkel egyetértésben lehet majd felrobbantani".

Szálasi: Ez helyzettájékoztatás volt számomra, helyzetkép megadása.

Nagy: És Ön, amikor ezt a helyzetjelentést megkapta, már gondolt arra, hogy a hidakat szükség esetén stratégiai okokból a németek visszavonulásának védelmére fel is kell robbantani?

Szálasi: Nem, egyáltalán nem.

Nagy: Mit tartott Ön a stratégiai helyzetről német visszavonulás esetére?

Szálasi: Ahogyan a szerződés is megállapította, a hidaknak a bénítása a fontos.

Nagy: Tehát bénítás céljából kellett a katonai tárgyakat, hidakat felrobbantani.

Szálasi: Nem, a tárgyakat bénítani, nem pedig felrobbantani. Katonai műszaki szempontból *a bénítás nem felrobbantás,* hanem egy fontos hídmezőnek a felrobbantása, mégpedig a legfontosabb hídmezőnek, legtöbbnyire a középső összekötő résznek a felrobbantása.

Nagy: Ön Horthy Miklós kormányzót fegyverszüneti kiáltványa miatt alkotmányszegőnek, úgyszólván nemzetárulónak tekintette, mert megpróbálta megakadályozni a háború továbbfolytatását. Azt kérdezem, hogy a finn Mannerheimet vagy a román királyt szintén saját nemzetük árulójának tekinti Ön azért, mert ők előbb mint Horthy Miklós kiugrottak a háborúból.

Szálasi: Ahogyan kiálltak a háborúból, az az én felfogásom szerint nem elítélendő, mert a kiállást az ott fennálló tételes törvények alapján hajtották végre.

Nagy: Ne beszéljen a tételes törvényekről Ön, aki minden törvényt felrúgott.

— *Bajcsy-Zsilinszky, Tarcsay, Kiss* és társai kivégzéséről tudott Ön előre?

Szálasi: Tudtam, hogy eljárás folyik ellenük.

Nagy: A kegyelmezés joga Önt illette meg minden bizonnyal.

Szálasi: Nem emlékszem kegyelmi kérvényre.

Nagy: Hát olyan gazemberek voltak az Ön bírói, hogy fel sem terjesztették a kegyelmi kérvényt? Mert a kegyelmi kérvényt Bajcsi-Zsilinszky védője beterjesztette, ezt itt mint tanú, majd vallani fogja.

Szálasi: Hozzám nem érkezett semmiféle kérvény. Csak arról tudtam, hogy elítélték őket és az ítéletet végre is hajtották.

Nagy: Térjünk rá ezután a zsidókérdésre. Ön azt mondotta, nem tudott semmit arról, hogy a zsidókat akár Budapesten, akár Németországban megkínozták és meggyilkolták Nem

tudott arról, hogy a római pápa közbelépett, azt mondja, angol rádiót nem hallgatott. Én láttam az Ön lapját, az Ország nevű lapot, amelynek a baloldali emberek is hálásak voltak, azért, mert a lapnak sikerült a külföldi lapszemléket megszereznie és a nyilaskeresztes ideológia szempontjából igen érdekes részleteket közölt. Közölte a lap a canterburyi érsek fényképét is a newyorki érsek tiltakozását is a zsidók ellen elkövetett brutalitások miatt. Ezt a saját lapjában nem olvasta.

Szálasi: Nem volt közöm ehhez a laphoz. Nem volt nyilas lap és ezekről nem értesültem belőle. A hungarista ideológiának meg volt a nézete a zsidókérdésben... Amit egyesek a zsidókérdésben végeztek, azért nem vonható felelősségre az egész nyilaskeresztes mozgalom.

Nagy: És ha a békeszerződések alkalmával — ahol pedig nem lehet maszlaggal traktálni a diplomatákat — felelnie kellene arra, hogy Magyarország kormányzata elnézte azt, hogy az állampolgárok ezreit kivégzik és megkínozzák, mit válaszolna?

Szálasi: Ott is megadtam volna azt a felvilágosítást, amit itt a népbíróság előtt megadtam.

Nagy: Na, ebbe a felvilágosításba az ország belepusztult. Ön azt mondja, hogy csak arról tudott, hogy a zsidókat munkaszolgálatra viszik. Hogyan gondolta, hogy a 70—80 évesekkel is munkát végeztetnek?

Szálasi: Az általános munkaszolgálat 12—70 között vett igénybe minden magyar állampolgárt.

Nagy: A 12—70 éveseket képesnek tartotta munkára?

Szálasi: Bizonyos keretek között elvégezhettek volna munkákat. (Nagy zaj.)

Nagy: Emlékszik-e arra, hogy *Kemény* Gáborné, az Ön külügyminisztérének felesége eljárt Önnél egy arany vitézségi érmes volt főhadnagy ügyében, akinek egész családját kiirtották és kérte közbelépését a további atrocitások megszüntetésére?

Szálasi: Nem emlékszem. Én november 17-étől kezdve ezzel a kérdéssel egyáltalában nem foglalkoztam.

A politikai ügyész ezután odamegy a vádlotthoz, és egy folyóiratot mutat, amelyben fényképek voltak az auschwitzi, buchnwaldi és dachaui koncentrációs táborokról. Az amerikai csapatok készítették ezeket a felvételeket közvetlenül bevonulásuk után. A fényképek mutatják a tábor borzalmait, hatalmas hullahegyeket, a gázkamrákat, a kivégzés előtt a zsidók szájából kivert fogsorok tömegeit. Látható a fényképeken, amint a gázkamrákból fogókkal hurcolják ki a hullákat és láthatók azok az emberek is, az úgynevezett „eleven emberek", akik a politikai ügyész megjegyzése szerint még csontváznak is soványak. Szálasi Ferenc merev arccal, minden megindultság nélkül nézi a politikai ügyész által eléje terjesztett fényképeket. Nagy Vincze, amikor végiglapozza a folyóiratot, megkérdezi a vádlottat: Mit szól Ön ezekhez.

Szálasi száraz, flegmatikus hangon válaszol: A multkor kijelentettem már, hogy a zsidó kérdés ilyen elintézési módját el kell vetni.

Nagy: Ilyen hideg, részvétlen arccal engedte, hogy nemzete fajmagyar tömegei is elpusztuljanak, természetes, hogy hidegen nézi a képeket az Ön által megvetett, de magyar állampolgárok, külföldre kiadott magyar állampolgárok tömeges pusztulását.

Az elnök visszatérve a vádlott egy korábbi kijelentésére, megállapítja hogy a vádlott teljesen tetszése szerint magyarázza a dolgokat. Ha a *tételes törvényekre kell* hivatkozni, akkor azokra hivatkozik, de ha az ő

felfogásának és elképzeléseinek az *élet* felel meg jobban, akkor az életre hivatkozik, mint ahogyan azt a fegyveres nemzethez intézett hadparancsában is tette.

Ezután Szálasinak azt a beszédét ismertették, amely a Virradat 1942 január 11-i számában jelent meg és amelyet Szálasi a tisztségviselők előtt mondott. Nincs már bizonytalanság — mondotta a többi között — választani kell vagy *Berlin* vagy *Judea*. A totális világháború Japán közbelépésével kezdődött és folytatódik mindaddig, amíg a nacionalista-szocialista világrend meg nem születik. A régi világ kardélre kerül és oda, ahonnan jött és ahová régen való: a pokolba. 1942 a döntés esztendeje lesz. A német nép minden politikai, gazdasági, társadalmi és katonai erejének bevetésével elhárította a borzalmas bolsevista veszedelmet Európa felől. Feltétlen meggyőződésünk, hogyha ebben a döntő évben nem a magyar nemzeti-szocialista állami, nemzeti rendre fog támaszkodni nemzetünk, akkor ez lesz nemcsak nemzetünk, de Délkelet-Európa legnagyobb tragédiája.

A vádlott 1943 január 27-én mondott beszédében kijelentette, hogy a most duló fegyveres viszály nem világháború hanem világnézeti harc, és ebben a harcban, vagy megsemmisítünk, vagy megsemmisülünk." Ebben a harcban nincs és nem is lehet megalkuvás. El fognak pusztulni a plutokrata erők, tehát nem kerülhet sor béketárgyalásra és békeszerződésre, mert halott emberekkel se tárgyalni, de szerződéseket kötni sem lehet. Az 1944 január 8-i beszédben a vádlott megállapítja, hogy 1943-ban a tengelyhatalmak védelemre szoritkoztak, mert mind a három a totális háborúra szervezi át nemzetét. Ha ezek az előkészületek befejeződnek akkor a tengelyhatalmak döntik majd el, hogy mikor, hol, mivel és hogyan fogják végrehajtani tervüket, az ellenség megverését. Még néhány beszéd és újságcikk ismertetése után az elnök feltette a kérdést:

— Látva a következményeket, most módjában van megítélni mi volt helyes, mi volt tévedés, mi volt a nemzet érdekében álló s mi volt a nemzet elleni bűn; most a következmények ismeretében ismét úgy cselekedne, mint cselekedett?

Szálasi: Természetes, hogy most a jelenlegi helyzetnek megfelelően cselekednék.

Elnök: Nem ezt kérdeztem. Hanem azt, hogy látva a következményeket, hogy visszanézve és ismerve a következményeket, helyesli, vagy helytelenítí akkori cselekedeteit.

Szálasi: A bennem élő hit és az új világ szempontjából én mindíg olyan lépéseket tettem, amelyek meggyőződésem szerint a magyar nemzet dicsőségét és boldogságát voltak hivatva szolgálni.

Kemény Gábor

Az elnök ezután szünetet rendelt el, aminek elteltével *Kemény* Gábor volt nyilas külügyminiszter kihallgatását kezdte meg a bíróság. Kemény kijelentette, hogy nem érzi bűnösnek magát. 1944 május végén lett a párt külügyeinek vezetője.

Elnök: Mi volt az Ön megbizatásának alapcélkitűzése a pártvezér részéről?

Kemény: Első volt a párton belül tudatosítani a párt belpolitikai felfogását a kormánnyal kapcsolatban és a külpolitikai elveket.

Elnök: Ön úgy tekintette a jelenlévő németeket, mint akiknek ingerenciájuk van belpolitikai viszonyokba is és akikkel éppen azért tárgyalnia kell? Tájékoztatta őket a belpolitikai viszonyokról.

Kemény: Nem tájékoztattam, mert ők tájékozódva voltak teljesen közigazgatási, politikai és katonai szempontból.

Elnök: Egyéb célja mi volt az Ön megbizatásának.

Kemény: Én a német követséggel is érintkezést tartottam, a pártvezető utasítása szerint.

Elnök: Ebből a célból mit kért a németektől? Miért kerülgeti, ki fog derülni. Mi volt a célja, amit Szálasi Ferenc megjelölt a küszöbönálló hatalom átvételének előkészítése körül?

Kemény: Arról volt csak szó, hogy a jelenlévő német hatalom ellene van-e vagy nem.

Elnök: Még magyarabbul megkérdezem. Talán az volt az Ön megbízatásának célja, hogy a német hatalomtól a belpolitikai átállításhoz az önök hungarizmusa jegyében német támogatást kérjen?

Kemény: Egyetértést és szoros kapcsolatot csupán.

Elnök: Támogatást kértek vagy vártak a németektől?

Kemény: Nem vártunk semmi mást.

Az elnök ismerteti a naplónak azt a részét, amely a vádlott 1944 június 26-i jelentését tartalmazza Veesenmayernél tett látogatásáról. A napló szerint a nyilaskeresztes párt különböző vélt sérelmeit tárták Veesenmayer elé.

Elnök: Mi célja volt ennek? Ez is mutatja, hogy segítséget vártak a németektől. A naplóból kitűnik, hogy Veesenmayer fölényes, atyai, de mindenesetre jóindulatú hangon tanácsokat adott önöknek. Az ellenben egyáltalában nem tűnik ki, amit Ön állított az előbb, hogy megfenyegették volna, hogy szembetalálják magukat velük.

Az elnök által ismertetett más napló feljegyzés szerint a vádlott több társával június 21-n megjelent Veesenmayernél abból az alkalomból, hogy Hitler megmenekült az ellene végrehajtott merényletből és „a magyar hungarizmus vezérférfiai katonás fegyelemmel felsorakoznak Veesenmayer előtt".

Elnök: Hova juttatták önök a magyarság önérzetét!

A vádlott lehajtott fejjel hallgat.

Elnök: Ön minek minősíti azt a ténykedését, hogy a kormányhatalom terveit Ön besúgja a németeknek?

Kemény: Ez nem volt a magyar kormányhatalom, hanem illegális előkészítés. Hír jött, amely általában tudott, ismert volt.

Elnök: Mit ért Ön azon, hogy „nem kormányhatalom", Lakatosékat-e, mint az akkori kormánnyal szemben álló tényezőket?

Kemény: Igen.

Elnök: önök hatalomrajutásukhoz miért nem kértek előre felhatalmazást?

Kemény: A háborúba való belépés és abból való kilépés a magyar parlament hozzájárulását igényli.

Elnök: Önök itt nem tartották szükségesnek bizonyos törvényhozási intézkedéseket előre, csak a háborúból való kiválás kérdésében voltak annyira aggályosak, pedig a dolog természeténél fogva itt sokkal inkább nélkülözhető volt az alkotmányos forma, mert itt minden perc életet jelentett. Az államfői jogok gyakorlásának kérdésében egész nyugodtan bevárhatták

volna az alkotmányos tényezők érvényesülését.

Kemény: Érvényesült is, viszont az azelőtti államfő mulasztásának.

Elnök: Önöknél ez egész iskola. Ön ugyanabban a stílusban kertel, mint vezére és kitér a felelet elől.

A továbbiakban az elnök kérdésére elismeri a vádlott, hogy augusztus 5-én Veesenmayernél volt és közölte vele, hogy hajlandók további koalíciós tárgyalásokra az államfővel és a nemzettel együtt, kibontakozás céljából.

Elnök: Ön átnyujtotta Szálasinak ugyanezen a napon a kormányzóhoz intézett emlékiratát?

Kemény: Úgy emlékszem, ez zárt boríték volt, tartalmát nem is olvastam, nem emlékszem rá.

A napló a továbbiakban lerögzíti, hogy Veesenmayer megbízta Keményt, köszönje meg Szálasinak, hogy a kormányzói jelentés másolatát megküldte neki. Kemény a napló e részletére megjegyzi, hogy ezek azt bizonyítják, hogy Veesenmayer részese volt a magyar belpolitikai életnek. Az augusztus 26-i feljegyzésben Kemény fölemlíti, hogy Hallernak előző nap feltett kérdésére, hogy nem tudná-e megállapítani, magyar részről ki tárgyalt a szovjettel, most már közölheti, hogy értesülése szerint a francia követség kultúrattaséja közvetlenül tárgyal Moszkvával. Fölemlíti a napló azt is, hogy a beérkezett jelentések szerint az intelligenciának nem kell félni a Szovjettől, mert a Szovjet ezen keresztül akarja megalapítani európai politikáját.

Az elnök abban az irányban faggatja a vádlottat, kihez intézték a németek azt a kérdést, hogy magyar részről ki tárgyal a Szovjettel A vádlott végül bevallja, hogy tőle kérdezte Haller. „Az, hogy Ön erre nem válaszolt azonnal, nem azon mulott, hogy Ön erkölcsileg lehetetlennek tartotta a választ nemzethűség szempontjából, hanem annak, hogy nem tudott akkor még többet" — állapítja meg az elnök. Kemény Gábor a szövetséggel igyekszik magyarázni tettét, az elnök azonban a hallgatóság élénk helyeslése közben oktatja ki: a nemzethűséggel szemben nem kötelez semmiféle szövetség, *ha a nemzet életéről van szó, akkor pusztuljon minden szövetség, de a nemzet éljen.*

Elnök: Önök szerint a katonai diktatúrának következménye lett volna a háborúból való kilépés.

Kemény: Nem, Antonescu kiirtotta a vasgárdát.

Elnök: Antonescu kiirtotta a vasgárdát, de folytatta az oroszok elleni háborút. Önök szerint a katonai diktatúrának számba jöhető feje Lakatos volt, aki az önök saját beállítása szerint akkor már tárgyalt az oroszokkal

Az elnök továbbolvasva a hungarista naplóból, ahhoz a részéhez ér, amelynél Veesenmayer felvetette a kérdést: a párt tömegtüntetésre, vagy például a rendőrség megrohanására képes volna-e. Vádlott a napló szerint megfelelő fegyverek hiányára hivatkozott. Ezeket a fegyvereket már régen kérték, most legfeljebb néhány géppisztolyuk van, a rendőrség pedig jobban fel van szerelve, mint a katonaság, így tehát összeütközés esetén a párt helyzetét nem látja biztatónak.

A napló szerint Veesenmayer megkérdezte, tudna-e Szálasi 48 óra alatt akciót megszervezni. A válasz erre az volt, ha megadják a lehetőségeket és Szálasi bizonyos kérdéseket előre tisztázhat, akkor igen.

A vádlott most arról beszél, hogy valamennyi délkelet-európai néppel ki akartak békülni.

Elnök: Miért nem a Szovjet-Unióval, az angolszászokkal, az amerikaiakkal?

Kemény: Nem mirajtunk mulott. Az akkori helyzet a 38-as politikából származott.

Sokkal reménytelenebb dolog volt a magyarfaló Horia Simával kibékülni, ahogyan akartuk, mint a szövetségesekhez az utat megtalálni. Önök a magyarság legnagyobb ellenségével akartak szövetkezni. Önök olyan javaslatokat tettek, hogy a délerdélyi csapatokat helyezzék német parancsnokság alá. Igaz ez?

A vádlott mellébeszéléssel próbál a kérdés elől kitérni, mire az elnök erélyesen felszólítja: feleljen világosan, igennel vagy nemmel. Tettek-e ilyen javaslatokat?

Kemény: Felmerült. (Nagy zaj, derültség.)

Az elnök ezután előrebocsátja, hogy most nagyon fontos részlet következik, minthogy a naplónak ez a része a szeptember 10-éről, a fegyverszünet kérdésében tartott kormányzótanács utáni napról szól.

Kemény: A kormányzótanács nem volt alkotmányos szerv, mert nem volt azonos az országtanáccsal.

Elnök: Nem vagyok hajlandó alkotmányjogi bibelődésekkel vesződni, pláne nem olyanokkal, akik egyszer alkotmányosdit játszanak saját céljaik érdekében, máskor pedig ugyancsak saját céljaik érdekében maguk rúgják fel az alkotmányjog legsarkalatosabb pilléreit

Az elnök olvassa: 1944 szeptember 11-én közli Haller, hogy amennyiben a vasárnap tartott kormányzótanács határozottan fegyverszünetet kér az angolszászoktól, az amerikaiaktól és a szovjettől, Szálasi már most kijelenti, hogy a határozatot nem ismeri el a nemzet számára kötelezőnek; ettől a pillanattól kezdve a kormány és a kormányzó működését törvény- és alkotmányellenesnek bélyegzi; saját elhatározásából azonnal saját kormányát beállítva átveszi az uralmat. Ennek egyetlen előfeltétele, hogy az e szempontból lényeges politikai rendőri intézkedéseket a németek kezdeményezzék, miután mi nem tudjuk, például a miniszterelnököt letartóztatni.

Kemény: Nem így van, másik jelentésem . . .

Elnök: Ne kerteljen. Arról van szó, mondotta Ön ezt, vagy hamis naplót írt?

Kemény: Nem írtam hamis naplót!

Elnök: Mondotta Ön ezt?

Kemény: Nem emlékszem rá.

Elnök: Önök rengeteg dologra nem emlékszenek, különösen arra, hogy akkor mit cselekedtek.

Kemény: Az írás szerint mondottam, de nem egyezik a valósággal.

Elnök: (Erélyes hangon.) Megint gyáva, nem mer felelni. Felkiáltások: Gyáva!)

Nagy Vince n. ü. Erdélyi fejedelmi ivadék, aki így hazudja le cselekedeteit és saját írásait!

Elnök: A bujkáló nyilasok büszkék lehetnek gyáva vezetőikre. Mégegyszer azt kérdezem: két alternativa van, vagy hamis napló, vagy hogy Ön ezt mondta?

Kemény (hosszas hallgatás után): A napló nem hamis.

Elnök: Tehát Ön ezt mondta.

Kemény: Ezt nem tudom, kérem felolvasni naplómnak másik részét, ami éppen az ellenkezőjét mondja. Kérdezte Haller azt is, hogy „tehát német kezdeményezést akarunk" és azt válaszoltam, hogy nem.

Elnök: Ez nem német kezdeményezésről beszél, hanem arról, hogy Szálasi fog kezdeményezni, de ennek a kezdeményezésnek az előfeltétele az, hogy a rendőrpolitikai tényezők a németektől kapjanak támogatást.

Nagy Vince n. :ü. Butábbnak akarják magukat feltüntetni, mint amilyenek!

Kemény: Mindkét helyen kezdeményezés szerepel.

Elnök: Legjobban megérti talán, ha az önök terminológiáját használom, vagyis hogy a hatalomátvételre irányuló akciónak a rendőrpolitikai intézkedések csak egyik „szelvényét" képezik. (Gúnyos derültség.)

Az elnök ezután a napló szeptember 12-i feljegyzéseit ismerteti. Eszerint szeptember 12-én sikerült semlegesíteni egy puccs-kísérletet, amikor a fegyverszünetet puccs-szerűen akarták végrehajtani.

A február 11-i tárgyaláson az elnök felolvasta Kemény értesüléseit a kormányzótanácsról. Ezen Bethlen volt a hangadó ő követelte a fegyverszünetet, a kormányzó ehhez azonnal hozzájárult.

A napló szerint Lakatos azt a feladatot kapta, hogy néhány nap alatt készítse elő a fegyverszünet lehetőségét a németek nélkül, úgyhogy legfeljebb következtethessenek erre az akcióra. Szálasi ekkor megbeszélést kívánt a németek katonai és politikai megbízottaival, hogy beavatkozhassanak az események folyásába.

Elnök: Ön azt mondotta, hogy a németektől segítséget nem vártak, csak negatív magatartást. Mi szükség volt akkor arra, hogy Veesenmayeren kívül, aki teljhatalmú politikai megbízottja volt Hitlernek, Greifenberggel és Winckelmannal is, tehát a katonai és a rendőri megbízottal is megbeszélést folytassanak?

— A további szöveg megint megerősíti, amit mondtam, mert Szálasi Ön szerint azt mondja (olvassa): Meg kell teremteni a politikai és politikai rendőri feltételeket, egyedül nem kezdeményezhet, ezért óhajtja a tárgyalást... — Ez is a közreműködés kieszközlésének szándékára mutat, egyúttal gyengéd figyelmeztetés kifelé, hogy ne kezdeményezzen ezúttal semmit. „Mindíg azt halljuk, hogy várjunk és várjunk"... „Senki sem kívánhatja, hogy lőjjem le Lakatost, miközben hátulról engem lőnek le"... „Sokkal nagyobb döntés előtt állunk. A döntés küszöbén határozott választ várunk. Nem cselekedhetünk úgy, hogy az a német szervekkel ne legyen összhangban." — Írja a napló. — Veesenmayer azonban még három heti haladékot tart szükségesnek.

Elnök: Ha önök negatív magatartást vártak a németektől, nem tudom, miért kellett volna német erősítések beérkezését bevárni. A németek halogatták a hatalomátvételt, a vádlottak pedig sürgették, tehát a németektől nemcsak passzív magatartás biztosítását, hanem aktív támogatást is vártak.

A vádlott azonban makacsul kitart amellett, hogy mindez a naplóból nem olvasható ki, ők csak a németek „semlegesítését" akarták biztosítani.

Elnök: A továbbiakban így szól a jelentése (olvassa): Kijelentettem Hallernak, ne csodálkozzék, ha én következetesen visszatérek a dolog megismétlésére. Ez nem türelmetlenség, de a helyzet világos felismerése és parancsa. Ceterum censeo...

— Tudja Ön, hogyan folytatta annak idején minden becsületes magyar ember ezt a mondást, hogy ceterum censeo Carthaginem esse delendam? Körülbelül így: különben az a véleményem, hogy a nyilasokat el kell pusztítani. Tudja Ön egyébként, ennek a ceterum censeo mondásnak az eredetét és az értelmét?

Kemény: Igen.

Elnök: Mit ért ezalatt?

Kemény: Hogy meg kell hozni a döntést.

Elnök: Honnan származik ez a mondás? Mondja, hogy kicsoda mondotta!

Kemény: A belpolitikai nyugtalan-

ság veszélyezteti a háborús erőkifejtéseket, tehát döntést kell hozni...

Elnök: Nem ezt kérdeztem. Ki és milyen okból mondotta.

Kemény (hallgat).

Elnök: Nem válaszol? Persze, mert nem tud válaszolni. (Derültség.) Művelt külügyminiszter! Mit ért Ön az alatt, hogy Szálasinak ninesenek továbbmenően gátlása, mióta a kormányzó és a kormány az alkotmányt sorozatosan megsértették?

Kemény: A megoldást illetően állandóan az volt az álláspont, hogy a nemzet és az államfő közös akaratából jöjjön létre.

Elnök: Megint másról beszél. Arról van szó, hogy Szálasinak nincsenek továbbmenően gátlásai. Ez azt jelenti, hogy nincsenek gátlásai az irányban, hogy a kormányzó ellenére is cselekedjenek. A pártvezető is közölte, hogy a kormányzó háromszor megszegte az alkotmányt: a pártok feloszlatásakor, a Lakatos-kormány kinevezésekor és a fegyverszünet mellett való állásfoglaláskor. Szeptember 21-én találkozik Ön és Haller. Ön ismét rátereli a beszélgetést arra, hogy miért nem jön már döntés a magyarországi helyzettel kapcsolatban.

— A politikai foglyok kiadásával kapcsolatban megjegyezte, mire volt akkor egyáltalán jó a márciusi fordulat. Miért fájt Önnek a magyar foglyok kiadása?

Kemény: Mint külügyminiszter magam is kértem a kiadást.

Elnök: Jelentése ezzel ellentétben áll. Szeptember 26-án Ön Szálasi jelenlétében beszélt Veesenmayerrel, aki közölte, hogy a Führer kívánságára Szálasit azonnal fegyveres német védelem alá kell helyezni. Közölte azt is, hogy Magyarország részéről egyedül Szálasit tekintik felelős tényezőnek. Szálasi kijelentette, esze ágában sincs a hatalom-átvételt az országgyűlés hozzájárulásához, mint előfeltételhez kötni. Emlékszik erre?

Kemény: Nem emlékszem.

Elnök: Emlékszik-e arra, hogy Szálasi közölte, a megoldást csak úgy tudja elképzelni, ha az a legszorosabb együttműködésben történik a magyarországi német erőkkel

Kemény: Valószínűleg vonatkozott ez a szoros együttműködés a semleges magatartására. Mert ha nincs, akkor nem lehet. (Derültség.)

Elnök (Szálasihoz): Fenntartja védekezését?

Szálasi: Úgy értelmeztem, hogy a német erők és hatalmi tényezők teljesen semleges álláspontot foglalnak el.

Elnök: Szálasi közölte azt is, hogy a legnagyobb veszélyt az átállítással szemben a határon küzdő két magyar hadsereg jelenti. Beregfy révén ő megtette az intézkedéseket, hogy adott jelre a magyar parancsnokságok leváltása megtörténjék. Miért jelentette ez a legnagyobb veszélyt?

— Abból, hogy csak Miklós Béla ment át, nem következik, hogy a többiek szívesen és lelkesen harcoltak Önök mellett. Ellenkezően, Önök maguk is veszélynek látták.

Kemény: Ha a hadsereg ellenünk lett volna, nem lett volna október 15-e.

Az elnök Szálasihoz: Az Ön tájékoztatásainak lényeges tartalma az volt, hogy az események kedvezően fejlődnek?

Szálasi: Nem láttam olyan kedvezőnek a fejlődést, mert a késedelmet hátránynak láttam kezdeményezésünk szempontjából, mert ebből kifolyólag a németek kezdeményezhettek volna nélkülünk.

Az elnök Szálasihoz: Mi volt a Pasaréti-út?

Szálasi: A Kovarcz által összeállított csoport munkahelye.

Elnök: Mi volt ennek a célja?

Szálasi: Arra az esetre, ha bárki

részéről olyan lépés jön, amely a nemzet életét veszélyezteti, hogy a hungarista mozgalom ezt a veszélyt elhárítsa.

Elnök: Tehát a hungarista mozgalom fellépésének fegyveres előkészítése volt Kovarcz célja.

— Tudott Ön erről, — kérdezi ezután az elnök Keményt.

Kemény: Nem, én csak azt tudtam, hogy találkozó lesz ott október 15-én.

Szálasi az elnök kérdésére kijelenti, egészen biztos az, hogy Kemény erről nem tudott, mert neki semmi dolga nem volt ezzel kapcsolatban. Csak az működhetett közre, aki erre vonatkozóan megkapta az utasításokat. Nemcsak Keménynek, de a többieknek sem volt közük ehhez a dologhoz.

Elnök: Tudomása sem?

Szálasi: Nem.

Elnök Keményhez: És mit talált ott?

Kemény: Mások is gyülekeztek. Kovarczot találtam ott, ő említette a kormányzói szózatot, mire én azt mondam, hogy felmegyek a Várba Veesenmayerhez a követségre. Ott ültünk és vártunk.

Elnök: Önnek fogalma sem volt arról, hogy mi fog következni?

Kemény: Igen, gondoltam, hogy Szálasi Ferenc intézkedik.

— Amit megtudtam, azt a rádióból tudtam meg, körülbelül hét órakor hallottam a hadparancsot.

Elnök: Csak innen értesült a hatalom átvételéről?

Kemény: Igen.

Elnök: Mit gondolt, milyen célból gyülekeznek a nyilasok, azért, hogy a kormányzó fegyverszüneti parancsának érvényt szerezzenek?

Kemény: Nem, hogy Szálasi parancsát teljesítsék. A tárgyalások arra mentek, hogy tisztább helyzetet teremtsünk.

Elnök: A pártszolgálatosok összecsődítése azt a célt szolgálta, hogy ha kell, erőszakkal szembehelyezkedjenek a felhívással. Tudta ezt?

Kemény: Nem. Erre nézve Vajna Gábor és Szőlősi tudnának felvilágosítást adni. Én a külpolitikai szolgálatot láttam el.

Elnök: Mégis belpolitikai kérdésekről tárgyalt. Önnek tudnia kellett azt is, hogy a fegyverszüneti proklamáció elhangzásakor a nyilas összefogás az ezzel szemben való erőszakos állásfoglalást célozza. Be meri ismerni vagy nem?

Kemény: Erre a kérdésre nem-mel tudok csak válaszolni.

Elnök: Szálasi Ferenc, lehet, hogy nem tudott róla?

Szálasi: Lehet, hogy tudott, az is lehet, hogy nem.

Elnök: Mit gondolhatott?

Szálasi: Rátartozik, hogy mit gondolhatott. Egyáltalán én sosem közöltem a dolgokat.

Elnök: Más dolog, hogy közölt-e vagy nem és tudta vagy nem.

Szálasi: Ez rá tartozik.

Elnök: Okos felelet, üljön le! (Keményhez fordulva): Október 16-án mi történt?

Kemény: Összegyültünk a miniszterelnökségen, öt órakor megalakult az új kormány és esküt tett. Azután átmentem a külügyminisztériumba. A városromról másnap szereztem értesülést, amikor lent a miniszterelnökségen voltunk.

Elnök: Szóval Ön nem is tudott semmit a hatalomátvétel részleteiről?

Kemény: Nem.

Elnök Szálasi Ferenchez: Mikor voltak a kormányzónál?

Szálasi: Kétszer voltunk, egyszer délelőtt, egyszer délután.

Elnök: Kemény Gábor mikor volt?

Szálasi: Mindig négyszemközt tárgyaltam a kormányzóval, Kemény csak elkísért. 16-án voltam nála, egy-

szer délelőtt, egyszer délután. A kormányzó írásbeli lemondása ugyancsak 16-án este jöhetett ki, ha a 17-i lapokban megjelent, tehát 16-án voltam fent kétszer nála.

Elnök: Hogy lehet, hogy ilyen lényeges dolgokra nem emlékszik Kemény Gábor? Ez kizárt dolog, hogy Ön pártja történetének mondhatni erre a legválságosabb, legszomorúbb napjának eseményeire ne emlékezzék. Nem mer vallomást tenni, mert fél a többi vádlottársa vallomásától.

Elnök: Mikor a kormányzótól kijött Szálasi Ferenc, mit szólt, mit végzett?

Kemény: A részleteket nem ecsetelte, azt mondta, hogy különböző előterjesztései voltak és a kormányzóval ellentétben volt, nem akart aláírni bizonyos rendkívüli javaslatokra vonatkozókat.

Elnök: Szálasi Ferenc! Mi a megjegyzése erre?

Szálasi: Tizenhatodikán délelőtt a szóbeli megbízást megkaptam, de az írásbelit nem akarta ideadni. Valószínűleg ezzel téveszti össze Kemény Gábor úr a dolgot.

Elnök: Várjunk! Ez új dolog. Szóval a kormányzó írásbeli megbízást nem akart adni?

Szálasi: Feleslegesnek tartotta. Különben a népügyész urak kérdéseire erre már feleletet adtam.

Elnök: Vádlott-társának vallomása arra látszik utalni, hogy ellentéttel váltak el a kormányzótól, nem akceptálta az Ön javaslatát a hatalomátvétellel kapcsolatban.

Szálasi: A kormányzó azt akceptálta, a budapesti hivatalos közlönyben is megjelent.

Elnök: Akkor miért ment másodszor a kormányzóhoz?

Szálasi: Ő hivatott engem, úgy tudom, 16-án délelőtt.

Elnök: Szóval harmadszor nem volt a kormányzónál, mint Kemény mondja?

Szálasi: Nem.

Kemény: Akkor tévedtem.

Elnök (Szálasihoz): Hány órakor voltak a kormányzónál?

Szálasi: Délelőtt 11 és 2 óra között.

Elnök: Hol?

Szálasi: A Waffen-SS házában.

Elnök (Szálasihoz): Miért nem közölte Ön Keménnyel, hogy szóbelileg megkapta a felhatalmazást?

Szálasi: Mert minisztertársaimmal már a minisztertanácson közöltem. A hivatalos közlönyben is megjelent. Többször is közöltem vele.

Az elnök itt rámutat a Kemény és Szálasi kijelentései között látható ellentétre, majd tovább kérdezi Keményt, hogy miután Szálasi beszámolt a kormányalakítási megbízásról, mit mondott, mivel bízta őt még meg a kormányzó?

Kemény egyáltalában nem emlékszik arra, hogy az eskütételkor valami mást mondott volna Szálasi.

Elnök: Jól gondolja meg most, utána megint fog emlékezni, majd ha a vezére elébetárja. (Derültség.) — (Szálasihoz): Ön azt állította vallomásában, hogy a kormányzó megbízta Önt az államfői jogkörnek időlegesbetöltésével. Közölte ezt?

Szálasi: Igen. Közöltem. Azért, mert esküt kellett a miniszteréknek tenniök. (Derültség és zaj.)

Elnök (Keményhez): Most már emlékszik?

Kemény: Nem. Ennek a két napnak az eseményeire nem emlékszem vissza tisztán részletekben. Arra emlékszem, hogy az államfő felhatalmazása alapján felolvasta a kormánylistát. Egyéb közlésre nem.

A népbírák kérdeztek ezután.

Lészai: A követek részéről hallott panaszt arról, hogy a menlevelek dacára mégis összefogtak zsidókat és nyilas házakba vittek vagy deportál-

tak. Kapott panaszt a nunciustól vagy más követek részéről, igen vagy nem?

Kemény: Jöttek panaszok. Minden panasz ügyében az illetőnek közreműködésével folyt le a vizsgálat és elégtételt kaptak. (Derültség.) A pápai nuncius kijelentette, hogy a legteljesebb bizalma az én személyemben összpontosult. (Élénk derültség.)

Lészai: Mégis kivégeztek embereket.

Kemény: Hozzám egyetlen bejelentés nem érkezett halálos atrocitásokról. (Mozgás és zaj.) Viszont munkatáborokban is voltak bizonyos menlevelesek és állandóan kellett tárgyalni honvédelmi miniszterrel, belügyminisztériummal és a sok adminisztratív nehézség miatt időbe telt az eljárás.

Horvát népbíró veszi át a kérdezést:

— Tudatában voltak-e a háború kimenetele következményeinek?

Kemény: Nekünk első feladatunk volt a magyar reakció megdöntése. (Mozgás és zaj. Felkiáltások: Nekünk is! Derültség.)

Horváth: Hogyan lehet, hogy Ön semmit sem tud? Önt külügyminiszternek jelölték, erre készült és semmit sem tud külföldi államférfiakról, akik Magyarországra jöttek?

A vádlott szerint utólag informálódott Veesenmayer személyét illetően. Tudta, hogy járt azelőtt Magyarországon, Horvátországban, megtudta, hogy iparos ember volt, lakatos... (Zaj.)

Horváth: Szóval ön megtudta, hogy kicsoda Veesenmayer és mégis tárgyalt vele, adatokat szolgáltatott ki neki.

Kemény: Tagadom az adatszolgáltatást. Itt megbízottként szerepelt, s a tényleges helyzetet tudomásul kellett venni.

A továbbiakban vádlott arra hivatkozik, hogy már a Sztójay-kormány idejében is beleszóltak a németek belpolitikai ügyekbe, mint például lapengedélyek kérdésében.

Horváth: Ön azt hangoztatja, hogy magyar ember. Hogyan tartotta összeegyeztethetőnek, hogy csak a németek engedélyével vállalhattak valamit, hogy tőlük függött, hogy a hatalmat átvehetik.

A vádlott ismét „tényleges" helyzetre hivatkozik, arra, hogy ez a háborús helyzetből adódott. Különben is az államfő mint birodalmi megbízottat fogadta, tehát az államfőnél kezdődött a kérdés.

Horváth népbíró emlékezteti a vádlottat a Somogyi—Bacsó gyilkosságra, az orgoványi eseményekre s arra, hogy Kovarcz Horthy vezérkari tisztje volt, a kormányzó 25 éves politikáján nevelkedett. Így kerülhetett sor Bárdossyn és Imrédyn keresztül Szálasi uralomra jutására.

Korbacsics: népbíró ezután rámutat Kemény előtt, hogy az ő politikájuk abból állott, hogy még fokozottabb mértékben akarták kiszolgálni a németeket, mint Horthyék.

Kemény: Ha mi a németeket akartuk volna kiszolgálni, akkor már 1938-ban nekünk kellett volna jönnünk, de legkésőbben 1944 március 19-én.

Korbacsics: Kinek kellettek Önök 1938-ban? a kutyának sem kellettek, még 1944-ben sem. Még a németeknek sem kellettek. A németek megmondották önöknek világosan, hogy nagyobb koncepciójú dolgokat önök keresztülvinni nem képesek.

Kemény: Mert nekik nem tetszett Délkelet-Európa és nem tetszett a hungarizmus.

Korbacsics: Akkor miért tetszettek a németek olyan nagyon önöknek, hogy mindent a németek jóváhagyásával csináltak?

Kemény: Ezek tényleges helyzetek voltak. Az államfő tudtommal felhatalmazta májusban Szálasi Ferencet bel-

és külpolitikai kezdeményezésre. Jelentést is kapott a tárgyalásokról.

Korbacsics: Az volt a differencia az önök és Horthy szerepe között, hogy amikor olyan utolsó aljasságot kellett elkövetni a nemzettel, amelyre Horthy sem vállalkozott, akkor önök a hatalomrajutás érdekében minden aljasságra készen voltak.

Ezután Sipos népbíró tett fel kérdéseket a vádlotthoz.

— Önök nap-nap után jártak a németeknél és kunyeráltak, hogy segítsék már végre önöket hatalomra. Nem vették észre, hogy a németek azon az alapon támogatták önöket, hogy ha majd eljön az idő, amikor nem lesz ló, akkor legyen szamár?

Rokona Önnek Kemény Zsigmond az író?

Kemény: Dédapám.

Sipos: Csodálatos elfajulás. Kemény Zsigmond nagy magyar író, akadémikus, szabad gondolkodó. Önön keresztül meg lehet állapítani, a Kemény családra is azt, amit a krumplira. A java földben van. Ami a föld felett van az csak olyan haszontalan gaz. (Derültség.)

Frank: Ön Hallerrel közölte, hogy SAS-behívója van, de a vezér intézkedése folytán az SS-hez fog bevonulni, hogy mint magyar állampolgárnak, ne kelljen katonának mennie.

Kemény: Igen.

Frank: Hány tagja volt a pártnak?

Kemény: Két-háromszázezer.

Frank: Az Ön vezére azt mondja, hogy a lakosság 1—1½ százaléka. Hogyan állott akkor önök mellett a nemzet?

Kemény: A szervezési törvény szerint 2 százalék... És ha beszőrzom a hozzátartozókat? (Élénk derültség.) Nem tudom, hogy volt-e olyan párt Magyarországon, amelynek ennyi tagja volt.

Frank: Hol az a törvény, hogy amennyiben egy pártnak 1—1½% tagja van, akkor a párttal szimpatizálók az ország lakosságának 51 százalékát teszik ki.

Kemény: Én azt hiszem, ez vezérkari... (Szálasi bólint)

Frank: Ön azt mondotta, hogy 1935 óta önök szenvedték a legtöbb börtönbüntetést. Annak a mozgalomnak a vezére, amely a kormányzótól jobbfelé állott, három és fél évi fegyházat kapott és annak a mozgalomnak, amely balra állott, nem is vezére, hanem egyik két aktív tagja, kötelet kapott.

Nagy Vince: Arról beszéljen, hogyan vállalta Ön azt a szerepet, amit kitűzött az Ön vezére, hogy nem egy szuverén Magyarországnak lesz a külügyminisztere, hanem külügyminiszterség címén valamit adminisztrálni fog, de ennek az egész Berlin által imperialista politikai szellemben irányított közösségnek a központja Berlin lesz. Hogyan tudta ezt a leálázó szerepet vállalni?

Kemény: Erre a kérdésre nem tudok válaszolni, mert teljesen más beállítása az ott lefektetett elveknek.

Nagy: Mit gondolt, német győzelem esetén milyen lesz Magyarország viszonya az európai „élettérben" Németországhoz. Nyugodtan belehelyezkedhetik ebbe az élettérbe?

Kemény: Igen, mert ez a magyar nemzet erejétől függ és a magyar nemzet erejében hiszek. Az volt a véleményem, hogy Németország barátságot fog fenntartani Magyarországgal és nem fogja elnyomni.

Nagy Vince ezután Kemény elétárja Szálasinak az Andrássy-út 60-ban tett vallomását, mely szerint Szálasi meg volt győződve arról, hogy német győzelem esetén Németország imperialista elnyomó politikát fog folytatni Magyarország ellen is, ami ellen nincs más védekezés, mint szabadságharc. Ezután dr. Kemény Vilmos védő

intéz kérdéseket Kenényhez: — Volt önnek valami önálló elhatározó joga bármilyen cselekményre?

Kemény: Totális párt volt, a pártvezető akarata parancs volt a párt számára.

Védő: Ha önnek más volt a véleménye, mondjuk egy kérdésben, akkor mit csinált?

Kemény: Akkor ezt jelentés formájában előterjesztettem.

Védő: És ha nem fogadták el, akkor is teljesíteni kellett?

Kemény: A pártvezető döntését végre kellett hajtani.

A védelem kérdéseinek befejeztével a bíróság szünetet tartott, majd az elnök folytatta a kérdezést.

Elnök: Arról beszéljen, hogy mint külügyminiszter mit tevékenykedett.

Kemény: A semleges államokkal való kapcsolat fenntartása volt lényege működésemnek.

Elnök: Igaz az, hogy Ön a külügyminisztérium több tisztviselőjét letartóztatta?

Kemény: Nem. Csak egyet, Papp Álmos államtitkárt, mert Zágrábban a követség feljelentette, hogy lent a háború ellen üzsított.

Elnök: Ön a külügyi szolgálatban volt 18 külügyminisztériumi tisztviselőt feljelentett a honvédvezérkar főnökének a totális harcbavetés minisztériuma mellé kirendelt bíróságnál.

Kemény: Igen

Elnök: Van egy távirat 1944 október 12-ről keltezve, az ankarai követségtől, amelyben Vörnle ezeket táviratozza: „A magyar rádió folyó hó 11-én este 8 órai hírközlésében német forrás alapján gúnyolta és becsmérelte az orosz hadsereget Ezt aggodalommal hallottam, mert véleményem szerint Sztálin oly hatalmas ellenfél, hogy megsértése nem csak időszerűtlen, hanem felette veszélyes is." — Nyilván ez a távirat volt a Vornlével szembeni feljelentés alapja.

Kemény: A feljelentésben ez is benne van.

Elnök: Tehát a hazájával és népével szembeni felelősségérzet és az adott jótanács szolgált alapul e példaszerű egyénnel szemben a feljelentésre?

Kemény: Nem az, hanem mert a közszolgálatot megtagadta és tudtommal novemberig, letartóztatásomig nem vette fel. Disszidáltak körülbelül hatvanan. Ebből 18-at feljelentettem.

Elnök: Ezeket az egyéneket azután hűtlenség címén kötéllel végrehajtandó halálra büntették. Ön 1944 december 4-én Szálasival és Beregfyvel Németországban volt Hitlernél?

Kemény: Igen.

Elnök: Arról volt szó, hogy Hitler a csodafegyvereket kilátásba helyezte?

Kemény: Igen. Részletesen elmondotta a hadfelszerelési programmot, az akkori helyzetet és a kilátásokat

Szálasi: Azonkívül szó volt Magyarország várható felszabadításáról és arról, hogy a hadműveletek 1945 májusában illetve tavaszán fognak ebből a célból megindulni.

Elnök: Szálasinak úgynevezett nemzetvezetővé történt választása körül Önnek mi szerepe volt?

Kemény: Nem volt semmi:

Elnök: Milyen alapon van az, hogy önök Szálasit még mindig nemzetvezetőnek tartják? Ön az előbb is úgy említette őt, hogy nemzetvezető. Nem szóltam közbe, meghagytam ebben a privát passziójában. (Derültség.)

— Ismertetem az 1945 május elsején Mattseeben készült jegyzőkönyvet, ahol Szálasi a leghatározottabban kijelenti, hogy nemzetvezetői tisztségéről le nem mond, kényszernek nem enged A parlament ugyanúgy elveheti tőle a méltóságot, ahogyan adta, de a parlament csinálja meg ezt a lépést, ha jónak látja megtenni az ellen, aki

a nemzetet meg akarta menteni. — Mi nem láttuk ezeket a rémségeket, amiktől önök meg akartak menteni. Az Ön vezére azt mondja, hogy a parlament elveheti tőle a méltóságot. Tehát még az Ön álláspontjuk szerint sem jár neki a nemzetvezetői titulus, mert nem tudom tud-e róla, hogy Magyarországon az állampolgári jogok teljes szabadsága mellett kényszermentesen és titkosan megválasztott parlament Magyarország államformáját köztársaságban állapította meg és annak élére nem Szálasi Ferencet tette.
(Derültség.)

Kemény: Nem tudom, hogy mi történt, az országtanácsnak a szerepét sem látom, amelynek hét tagja volt...

Elnök: Nem országtanácsról hanem, Parlamentről van szó amely a nemzet mostani akarata alapján jött össze és megállapította, hogy Magyarország államformája köztársaság és köztársasági elnököt választott. Ezzel a magyar alkotmányosság kérdését véglegesen rendezte. Milyen alapon tulajdonít ezzel szemben Ön nagyobb hatályt az akkori parlamenti döntésnek?

Kemény: Nincs átmenet az egyikről a másikra.

Elnök: Miféle átmenet?

Kemény: A legitimitás, amit biztosít az országtanács.

Elnök: Nem a formai jog, hanem a nemzet és a nép akarata szentesít mindent.

Kemény: Erről nem értesültem. Nem látom a kinti helyzetet.

Elnök: A nép akarata minden kétséget kizáróan úgy döntött, hogy a köztársaság mögött áll és a népakarat ítélkezik most önök felett.

Szálasi: az elnök hozzáintézett kérdésére: A zsidó munkaszolgálatosokkal kapcsolatban arra az álláspontra helyezkedtem, hogy azok dolgozzanak itthon és csak akkor adtam hozzájárulásomat kiszállításukhoz, amikor Veesenmayer biztosított arról, hogy a magyar hadsereg felszerelésén dolgozó gyárakban fognak munkát kapni.

Elnök Keményhez: Tudott-e arról, hogy a határokon kívül a kiszállított zsidókra milyen sors vár?

Kemény: Úgy hallottam, Németországban voltak, amikor kimentünk márciusban, találkoztunk is velük.

Elnök: Arról nem tudott, hogy már 1944 júliusában a külföldi rádiók ontották a híreket, hogy a Magyarországról kivitt zsidókat a németek egyes táborokban megölik?

Kemény: Annyit tudok, hogy Vajna Gábor decemberben kint volt Himmlernél s feltette a kérdést, igazak-e ezek a hírek. Himmler azt mondotta, hogy ez nem felel meg a valóságnak, mert a finom mechanikai munkálatokban alkalmazzák őket.

Elnök: Ha a németek ezeket az embereket munkára vitték ki, mi szükség volt az idős, munkaképtelen emberek kivitelére?

Kemény: Ezt akadályoztuk meg akkor, amikor november 17-én az aszszonyokra, gyermekekre, öregekre és betegekre külön rendelkezés ment ki.

Elnök: Naponta haladtak menetoszlopok a Bécsi-úton.

Kemény: Én magam is kimentem a Bécsi-úti téglagyárhoz, akkor azonban már nem volt ott semmi. Akkor le is állították a dolgot. Én is tiltakoztam Veesenmayernél, aki azt mondta, hogy nem tud róla. Ekkor közöltem a belügyminiszterrel és ekkor leállították. Úgy tudtam, hogy Winckelmann intézkedése volt.

Elnök: De nem a németek szedték össze a zsidókat, hanem a nyilasok. Tudja, hogy számos zsidót, különösen akik nem megfelelő tempóban haladtak, menetközben lelőttek?

Kemény: Nem tudok róla, mert énhozzám december 22-én estig nem érkezett be jelentés a követségek részé-

ről, holott mindennap érintkeztem velük.

Az elnök ezután kérdezi a vádlottat, hogy ő írta-e a vádiratban említett sajtóközleményeket. A vádlott ezt elismeri, csak az egyik cikkről állapítja meg, hogy azt nem ő írta, hanem valószínűleg rádióbeszéde alapján írták az Új Magyarságban.

Elnök: Beismeri-e Ön, hogy ezeknek a sajtóban megjelent cikkeinek tartalma az volt, hogy az országot a háború fokozott mértékben való továbbfolytatására serkentse?

Kemény: Meggyőződésem szerint, ha egy háborúban benne vagyunk, akkor nem lehet kétfelé haladni, mert a hadsereg elvérzik.

Elnök: Milyen más helyzetbe kerültünk volna, ha október 15-én kilépünk a háborúból és nem mi maradunk a legutolsó csatlósként a küzdelemben, szemben azzal a Romániával, amelyivel szemben önöknek is, azt lehet mondani, a legnagyobb területi igényeik voltak.

Kemény: Nem tudok róla, nekünk nem voltak területi igényeink, nekünk más politikánk volt.

Elnök: Önöknek nem voltak területi igényeik? Ezt most hallom először.

Kemény: A hungarizmus egészen mást hirdet. Beszédemben benne van, hogy nekünk nincsenek területi követeléseink a háború alatt.

Elnök: Önök tehát nem voltak revizionisták?

Kemény: Soviniszta és irredenta alapon nem voltunk, a történelem és az élettörvény alapján követeltük a magyarság életjogait Európától. A trianoni békeszerződés kísérőlevele fenntartotta a határok módosítására a lehetőséget. Ebből a szempontból revizionisták voltunk.

Kemény e kitérő válaszára az elnök megállapítja, hogy ez nagyon „hungarista stílus.'

Kemény: Lehet, hogy száz év mulva kihal a magyarság és akkor nem lehet joga a Kárpátokban. (Zugás.)

Elnök: Felemlítem azt, a programmot, amit az önök pártvezetője, Szálasi képviselt, hogy ez a háború Magyarország részéről megnyerhető. Az Ön vezére kíváló jóstehetséggel van megáldva. 1945 május 1-én a Mattsee-ben készült jegyzőkönyvben kifejtette: A háborút Németország vesztette el és nem a nemzetiszocializmus. Németországot nem az ellenség mennyisége és minőségi háborús túlsúlya győzte le, hanem Németország önmagát győzte le diplomáciai, katonai és politikai ostobaságaival, amelyeket sorozatosan követett el. Németország és Japán összefogása dacára Japán nem fogja elveszteni a háborút. (Gúnyos derültség.) Mert igen kedvező politikai és hadászati konjunktúrában van és kerül különösen most".

Kemény: Közismertek voltak a japán-szovjetorosz kapcsolatok.

Elnök: Itt arról van szó, hogy nincs egy pont, amiben az önök jóslása valóra vált volna.

A népbírák és a védő kérdezett ezután.

Kemény: Beszámol arról, hogy a vegyes-házas zsidók sárgacsillagos házakba költözése ellen is interveniált Szöllősinél és ezt a rendeletet vissza is vonták.

A védő megkérdezi, tud-e arról, hogy feleségét a zsidók mentesítése érdekében való közbenjárásaiért le akarták tartóztatni.

Kemény: Megjelent nálam Orelli és Láday ezredes és megkérdezték, van-e tudomásom feleségem közreműködéséről. Mondtam, hogy van, és hogy ezek mindig törvényes keretek között Vörös Keresztes működéséből folynak. Közölték velem, hogy különböző politikai tényezők kifogásolják. Én vállaltam a

felelősséget, kijelentve, hogy mindent jelentettem a nemzetvezetőnek, ő minden intézkedésemet helybenhagyta.

A védő kérdéseire ezután elmondja a vádlott, hogy Szálasi felhatalmazására közölte a svéd és svájci megbízottakkal, hogy amennyiben házaikban van hely, rendelkezésükre bocsátanak bizonyos mennyiségű zsidót. Veesenmayer azonban kijelentette, hogy nincs szállítási lehetőség. Angelo Rotta pápai nuncius állandó vendége volt reggeltől estig a külügyminisztériumnak. Ennek eredménye volt az, hogy a menlevelesek létszámát általában tízszeresére felemelték és ugyanúgy a területen kívüli követségi épületek számát is. A Vatikánnak később már 16 épületét ismerték el az addigi kettő helyett s ugyanez volt az aránya többi követségnél is.

Védő: Igaz-e, hogy letartóztattatott négy-hat nyilast, akik gyilkosságot követtek el?

Kemény: Nem. A Palatinus-házakban tilalom ellen pártszolgálatosok léptek be. A svájci követ kérésére Bagosy kabinetfőnök ott megjelent és az ő intézkedésére letartóztattak többeket.

Csia Sándor

Az elnök kérdéseire Csia kijelenti, hogy a vádat megértette, de nem érzi magát bűnösnek. Elmondja, hogy 1939-ben a párt megalakulásakor lépett be a Nyilaskeresztes Pártba a választások előtt. A szentendrei kerületben választották meg képviselővé. A párt megalakulása után a belügyeket intézte a pártban, továbbá a parlamenti csoport anyagi ügyeit, valamint a jogi és szociális osztályt vezette a pártban.

Elnök: Október 15-e előtt Önnek volt valami szerepe a Veesenmayer—Szálasi találkozó létrehozása körül?

Csia elmondotta, hogy nem volt szerepe, de a találkozón résztvett.

Elnök: Elméletileg milyen terveket hallott.

Csia: Nem tudnám megmondani.

Elnök: Emlékszik arra, hogy Veesenmayer arra kérte Szálasit, hogy a kibontakozás ütemezésénél, amennyire egyáltalán módjuk lesz, teljes realitással és őszinteséggel vázolja a helyzetet és mondja meg, mit tud végrehajtani, nehogy újra azokon a keserves napokon kelljen átesnie, amelyek sok csalódást okoztak.

Csia: Erre nem emlékszem.

Elnök: Veesenmayer ezzel kapcsolatban ismételten kérte Szálasit arra, hogy őt mindenkor ezt a kérdést illetően teljes őszinteséggel előre tájékoztassa.

Csia: Nem emlékszem.

Elnök: Nem emlékszik ebben a vonatkozásban semmire?

Csia: Nem tudok annyira németül; ha magyarul folyt volna le a beszélgetés, visszaemlékeznék. Gyenge nyelvtudással a beszélgetésbe bekapcsolódni nem lehetett.

Elnök: Ön azt mondotta, hogy ezeknek a tárgyalásoknak lényegéről tájékoztatták önöket. Mi volt a tájékoztatás szerint a tárgyalásoknak lényege?

Csia: A párttal kapcsolatos munkáról, a kormányzó fogadja Szálasit, megkísérli a pártok szabad szervezkedését elérni.

Elnök: Mondotta Szálasi, hogy ebben az irányban folynak tárgyalások

hogy valamilyen együttműködés biztosíttassék a németek között és a hungarizmus között a hatalom átvételének irányában.

Csia: A hatalom átvételét Szálasi mindig a nemzet akaratából és a kormányzó akaratából német segítség nélkül óhajtotta átvenni.

Elnök: Ha ön azt tudta volna, hogy ilyen tárgyalások folynak német vonalon, mit szolt volna Ön ehhez annakidején.

Csia: A pártvezető tekintélyének alávetettem volna magamat, amíg tagja voltam a pártnak, nem tudom, mit tettem volna azonban, ha láttam volna ezt az ellentétet, ami fennállott az ő álláspontja és a között, amit hirdetett.

Elnök: Ön azt mondotta, hogy a nemzet akaratából akarták átvenni a hatalmat. Hát október 15-én a nemzet akaratából történt a hatalom átvétele?

Csia: Október 15-én a kormányzó akaratából történt az átvétel.

Elnök: Meg volt győződve, hogy ennek a kormányzónak október 15-én szabad elhatározása volt az, hogy önöknek a hatalmat átadja?

Csia: Erről meg voltam győződve

Elnök: Miért?

Csia: Előzőleg már hallottam, hogy a kormányzó le akar mondani.

Elnök: Kitől hallotta?

Csia: Szálasinak is mondotta amikor kihallgatáson járt nála, hogy le akar mondani.

Az elnök Szálasihoz fordulva megkérdi: Szálasi Ferenc, mit szól ehhez?

Szálasi: Nekem nem mondta ilyen formában, hogy le akar mondani.

Elnök: Le akart mondani abból a célból, hogy fiának adja át a hatalmat, de nem önöknek.

Szálasi: Vörös Jánostól hallottam, hogy le akart mondani, ő azt mondotta nekem, hogy az ő tanácsára vonta vissza lemondási szándékát.

Elnök: Azt állítja a kormányzóról, akinek dinasztia-alapítási celjai voltak, hogy ő le akart mondani, úgy hogy az államhatalom a maga és fia ládja kezéből teljesen kiessék?

Szálasi: Hogy hogyan akart lemondani, azt nem tudom megmondani, ezt az tudná megmondani, akivel erről beszéltem, Vörös János.

Elnök: Az a kormányzó akart lemondani az önök javára, aki a nemzet érdekei ellenére görcsösen ragaszkodott ahhoz, hogy sem erkölcsileg, sem tehetségileg arra nem alkalmas családja számára biztosítsa a hatalmat? Önöknek nagyon jól kellett tudni azt, hogy a kormányzó a hatalom gyakorlásáról nem akar lemondani.

Csia: Valószínűleg tanácsadói befolyásolták. A kormányzóságnak kulisszatitkai voltak, amelyeket én nem tudhattam.

Elnök: De az Ön szeme előtt voltak azok a tények, amelyekből következtetni lehetett. Nem tudott arról, hogy itt álltak Budapesten a német csapatok? Mit gondolt Ön, a németek belenyugodtak volna a fegyverszünet proklamálásába és ennek következtében már pakolóban voltak, hogy itthagyják Budapestet?

Csia: Sőt ellenkezőleg, az ittlévő német csapatok ellenállást fejtettek volna ki, hogy megakadályozzák a fegyverszünetet.

Elnök: Rendbenlévőnek találta Ön azt, hogy az államfőt ilyen, a nemzet létét közvetlenül érintő elhatározásnál külföldi hatalomnak jelentevő katonai ereje befolyásolja?

Csia: Befolyásolhatta.

Elnök: Ön ennek ellenére nyugodt lélekkel odaadta magát az október 15-ét követő eseményeknek Szálasi irányvonalában?

— Tudta azt, hogy a kormányzó ekkor már német őrizetben volt?

Csia: Nem tudtam. Ha tudnám, megmondanám.

Elnök: A vár ostromáról tud-e?

Csia: Semmit sem tudok.

Elnök: Érdekes, egész Budapest tudott a Vár ostromáról és éppen Önök, a nyilaskeresztes vezérek sorban nem tudnak semmit.

Csia: Erről csak utólag hallottam.

Elnök Ekkor már értesült arról is, hogy a kormányzó német őrizetben van. Ekkor nem erősödött meg az aggálya abban az irányban, amire az előbb utaltam?

Csia: Nem erősödött meg, mert a lemondás Lakatos miniszterelnök ellenjegyzésével történt, a megbizatás tehát alkotmányjogilag szabályszerű.

Elnök: Mikor látta Ön ezt?

Csia: Tegnap volt szó erről, mert közös zárkában vagyunk Szászsal, Beregfyvel, Rátz-cal... (Zúgás és moraj a közönség soraiban) — ott van azután Budinszky és Buócz is.

Elnök: Az október 15-i helyzetben hogyan vállalkozhatott arra, hogy támogatja ezt az irányzatot, amely a nemzetet az őrült, bűnös megkezdett úton tovább vitte.

Csia: Nem láttam reménytelennek akkor a helyzetet.

Elnök: Mire alapította Ön a reményt?

Csia: Németország és Japán erejére.

Elnök: És nem gondolt Ön Amerikának, Angliának, Oroszországnak, Kínának, Dél-Amerikának és a többinek az erejére, amely mind Németország ellen sorakozott fel, sőt akkor már egyre nagyobb hatékonysággal sorakoztak fel a leigázott államok is?

Csia: Még mindig bíztam abban, hogy sikerül kiegyezéses békét kötni. Voltak hírek akkor a Szovjettel kötendő békéről is.

Az elnök további kérdéseire vádlott kijelenti; ezt részleteiben nem tudja megindokolni, de ez a meggyőződése. Ő erősnek tartotta a németeket.

Elnök: Ön számolt azzal a lehetőséggel is, hogy a háborút elveszítjük?...

Csia: Ezzel nem számoltam. Mint legrosszabb lehetőséggel egy megegyezéses békével számoltam az oroszok felé, amelybe Magyarország is belekapcsolódhatott volna.

Az elnök rámutat, hogy még Szálasi is — bár valamivel később — számolt a háború elvesztésének lehetőségével.

Elnök: Tehát Ön október 15-én követően a kormányzótanácsnak lett tagja?

A vádlott igennel felel, s a további kérdésekre kijelenti, hogy semmi különös tevékenységet ebben a minőségben nem fejtett ki. A kormányzótanács tanácsadó szerv lett volna, de gyakorlatilag Szálasi soha sem kérdezte meg őket.

Elnök: S a pártban nem tevékenykedett?

Csia: A párt fel volt oszlatva.

Elnök: (Gúnyosan.) Hogyan nélkülözhette a pártot ezekben a vészes időkben, amikor állandóan a totális bevetés szükségességét hirdették. Akkor az Önök működése annyiban merült ki, hogy tisztséget viselt amelynek semmiféle tényleges ügyköre nem volt?

Csia: Így volt.

Elnök: Mennyiben vette ki részét a sokat hirdetett totális bevetésből?

Vádlott kijelenti, hogy katona volt, november elsején bevonult, 10-én azonban kérésére a helyettes hadügyminisztertől különleges megbizatást kapott s ennek értelmében különböző helyeken a csapatokat látogatta. Feladata a csapatok lelkesítése volt.

Elnök: Szálasi Ferenc, mi volt az oka annak, hogy Csia Sándor, aki az önök pártjának egyik legillusztrisabb tagja volt, október 15-ét követően nem elsőrendű beosztást kapott. Kegyvesztett lett?

Szálasi: Nem, a kormányzótanácsot be akartam közjogilag építeni, de a beépítés nem volt lehetséges.

Elnök: Hova akarta beépíteni?

Szálasi: Ez a kormányzótanács az én tervem szerint lett volna az a legvégsőbb fórum, amely ugyancsak államfői jogokat gyakorolt volna mindaddig, amíg az államfői kérdésben az ideiglenesség megszűnik.

Az elnök ezután Csia beszédeit és cikkeit ismerteti, majd újra folytatja a kérdezést:

Elnök: Most sem látja be, hogy helytelenül cselekedtek?

Csia: Ha újra kellene cselekedni, ugyanúgy cselekednék; hogy mit, azt az adott viszonyok mutatnák meg.

Elnök: Ha önök szerették volna nemzetüket, most össze lennének törve és azt mondanák: nekünk bukunk és pusztulnunk kell, mert a nemzet elpusztult. Nem érez ebben a vonatkozásban felelősséget?

Csia: De igen, érzem a felelősséget.

Elnök: És ennek milyen további következményeit vonja le? Most mit mond az Ön lelkiismerete.

Csia: Nekem is megvan, Elnök Úr, a bajom, szomorúságom. A családomat is elvesztettem. Nekem is megvan a magam keresztje.

Elnök: Belátja-e azt, hogy az önök mozgalma különösen október 15-én — akkor teljesedett be ez a végzet — a nemzet helyzetét súlyosbította?

Csia: A nemzet helyzete akkor olyan súlyos volt, hogy azt hiszem nem súlyosbítottuk.

Elnök: Nincs Ön tudatában annak, hogy egy elvesztett háború minden feleslegesen tovább harcolt nappal jobban és jobban elvész és egyre több veszteség éri a nemzetet minden nappal? Nincs ennek tudatában?

Csia: Igen.

Elnök: Most, visszatekintve, látnia kell azt is, hogy október 15-ke után minden nappal a nemzet többet és többet vesztett, mint amennyi október 15-én a veszteségállománya volt.

Csia: Kétségtelen, ezt belátom.

Elnök: Akkor be kell látnia azt is, hogy ezt a veszteségtöbbletet az a tény okozta, hogy az önök mozgalma október 15-én támogatta a németeket abban, hogy a kormányzó fegyverszüneti proklamációjának valóraválását meghiusítsák.

Csia: Nem támogattuk a németeket.

Elnök: Nem veszi észre, mennyire nem mer helytállni, kibújik az erkölcsi felelősségvállalás szempontjából minden kérdésre való egyenes válaszadás alól?

— A nemzeti szövetségnek tagja volt Ön — kérdezi ezután az elnök.

Csia: Nem tudom, azt hiszem nem voltam. (Gúnyos derültség.)

Elnök: Önnek tudomása volt Szálasi Ferencnek a zsidókra vonatkozóan kiadott rendelkezéseiről?

Csia: Nem volt tudomásom.

Elnök: Nem tudott arról, hogy a zsidókat átadták a németeknek?

Csia: Ez még májusban történt.

Elnök: Október 15-e után a budapesti zsidókkal kapcsolatban.

Csia: Arról nem volt tudomásom, én egyáltalán a zsidókérdéssel nem foglalkoztam. A minisztertanácsnak egyáltalán nem voltam tagja.

Elnök: Tudott Ön arról, hogy a pártszolgálatosok a budapesti zsidókkal és általában a zsidókkal szemben súlyos kegyetlenkedéseket követtek el?

Csia: Nem volt tudomásom.

Elnök: Ön a vád szerint egy alkalommal tanúja volt a hűség házában a zsidók megkínzásának és Ön helyesnek tartotta. Tud Ön erről?

Csia: Nem.

Elnök: Ön soha ilyesmiről nem hallott?

Csia: Nem.

A politikai ügyész ezután megkérdezte a vádlottat, hogy emlékszik-e arra, miszerint a kormányzótanácsban való tagságán kívül tervbe volt véve egy még magasabb méltóság számára: nádorságra kandidálta Szálasi első helyen önmagát, második helyen Csia Sándort.

A vádlott nem emlékezett rá.

Politikai ügyész: Csak azért mondottam, hogy tudassam, mennyire megbecsülte Önt vezére.

A politikai ügyész ezután elmondotta, hogy a fenti tervet Szálasi Veesenmayernek adta át. Ez az átállítás menete volt. Akkor történt ez, amikor Szálasi elkészítette a kormányzó lemondó nyilatkozatát is. Az átállítás menetében két lehetőséget állít fel Szálasi: Ha a kormányzó lemond és ha nem mond le. A tervezet szerint mindkét esetben sor került volna az úgynevezett nádori tisztség betöltésére. Második helyen Szálasi Csiát jelölte meg. A vádlott kijelentette, hogy ezekről a tervekről nem tudott. A vádlott tagadta azt is, hogy Szálasi megbeszélte volna vele a kormányzói lemondó nyilatkozatot

Gera József

Az elnök ezután Csia Sándor kihallgatását befejezte és utasította a fogházőrt, hogy vezessék elő Gera József vádlottat.

Gera: Belátom azt, hogy tévedtem, hibáztam, amikor az egyoldalú német propaganda, sőt blöff kockázatát vállaltam, de tagadom, hogy tudatosan bűnöztem volna nemzetem ellen.

A vádlott ezután az elnök kérdésére elmondja, hogy október 15-ét megelőzően, augusztus végén, amikor a kormány betiltotta a pártokat, ő vidéken tartózkodott, azután feljött Budapestre, ahol a pártvezetőtől azt a rendelkezést kapta, hogy igyekezzék a szervezetek szétesését megóvni, lehetőleg kézben tartani és az érintkezést fenntartani a pártszervezetekkel. Ennek a feladatnak elvégzése végett jelentem én meg, — miután az Andrássy-út 60. alá nem mehettünk — Kovarcz Emil lakásán. Ennek módozatait tárgyaltuk meg az általános szervezet vezetőjével és a propagandaosztály akkori vezetőjével. Abban állapodtunk meg, hogy valahogyan személyesen futár útján és propagandaanyag kijuttatásával kívánjuk az érintkezést fenntartani a szervezetekkel. A tervet azonban nem lehetett végrehajtani. Amikor bizonyos idő mulva elmentem Kovarcz lakására, nem találtam ott senkit. Később, úgy szeptember 17-e—18-a körül megtudtam, hogy a Hüvösvölgyben tartózkodik. Kimentem hozzá és ott a pártvezetővel beszéltem, aki nagy vonásokban tájékoztatott a helyzetről. Elmondotta, hogy meglehetősen kiéleződött a magyar kormányzat és a németek között a helyzet. Szálasi azt is elmondotta neki, hogy minden valószínűség szerint rendszerváltozás fog bekövetkezni, amelyben a párt is szerepet kap.

Elnök: Azt nem mondta, hogy a döntés magának Hitlernek kezében van?

Gera: Ezt nem mondta.

Elnök: Volt-e arról szó, hogy a Kovarcznak adott utasításban az is benne van, hogy az előkészületi munkálatokkal kapcsolatosan a németektől is fegyvert kaptak? A nyomozás során Ön azt mondta, utólag sikerült megtudnia, hogy Kovarcz bizalmas utasítást kapott a németekkel való kapcsolatok felvételére, ami már hatalomátvételi szándékra mutat. Miért mondta Ön ezt?

Gera: Nem emlékszem, hogy mondtam.

Elnök: Szálasitól nem hallott mást? Nem érdeklődött a közelebbi módozatokról, hogy mikor és hogyan fog történni a Kovarcz által megszervezendő hatalomátvétel? Milyen további utasításokat kapott Ön Kovarcztól?

Gera: Pártvonatkozású utasításokat. Kovarcz általánosságban arra kért, hogy a szervezeteket éberen tartsam kézben.

Elnök: Milyen célt szolgált az az Önhöz intézett felhívás, „tartsa kézben a szervezeteket"?

Gera: Mint a párt régi tagja kaptam a felhívást.

Elnök: Micsóda feladatokat rótt Önre ez az utasítás?

Gera: Tulajdonképen semmit. Magam is tudtam és éreztem, hogy az ötödik kerék szerepére voltam kárhoztatva, úgyhogy Kovarccal összeütközésbe is kerültem.

Elnök: Miért? Mert szemrehányást tett Kovarcznak, hogy elintézett mindent, hogy ő nem hagyott Önnek semmit?

Gera: Azért, mert akkor én semmiért nem vállalhatok felelősséget.

Elnök: A nyomozás során tett vallomásban Ön itt is mondott valamit, azt is mondta, hogy Kovarcz hűvösvölgyi lakása, egy SS-ezredes szállásán volt.

Gera: Igen, ezt láttam.

Elnök: És mit szólt Kovarcz, mi az ő feladata?

Gera: Azt mondta, hogy a hatalomátvétellel kapcsolatos előkészületek megtétele. Azt is mondta, hogy totális megbízást kapott erre.

Elnök: Ön a nyomozás során azt mondotta, hogy nyilvánvaló volt, hogy ez az akció a németek tudtával és beleegyezésével történik.

Gera: Azt gondoltam már abból is, hogy egy német alakulat szállásán lakik.

Elnök: Ebből nyilvánvalónak látta, de azt nem látta, hogy tárgyalt volna!

Gera: Egy német őrnagy gyakran megfordult Kovarcznál és tárgyalt vele. Ebből konstruáltam azt, hogy a németekkel együtt történik a dolog.

Elnök: Önnek bizonyos összeköttetésről nem volt szó, egyrészt a párt, másrészt a Kovarcz-féle szervezési akció között?

Gera: Nem, az én feladatom az lett volna, hogy továbbítsam a párt felé Kovarcz utasításait.

Elnök: Tudja azt, hogy a vidéki szervezetek olyan utasítást kaptak, hogy adandó alkalommal vegyék fel a kapcsolatot az ottani német vezetőkkel.

Gera: Erre gyanakodtam.

Elnök: Ön minden eshetőségről beszélt, különösen olyan eshetőségről, amelyben a hatalom átvételéhez erőszak szükséges.

— Mit gondolt, hogy akkor a németek hogyan fognak közreműködni?

Gera: Akkor mindenki tudta, hogy páncélosok vonultak fel stb.

Elnök: Szóval Ön gondolt a lehetőségre?

Gera: Mindenki látta, tudta.

Elnök: De mit gondolt, mi lesz a németek szerepe?

Gera: Ugyanaz, mint március 19-én volt. Hogy presszíót gyakorolnak a kormányzatra és a kormányzóra.

Elnök: Tehát ez azt jelenti, hogy aktív segítséget nyujtsanak a hatalom átvételéhez. Tehát Ön gondolt erre, mégpedig nemcsak lelki, hanem fizikai presszióra?

Gera: Március 19-e után mindenki látta, hogy a magyar szuverénitás csak látszat-szuverénitás.

Elnök: Azt kérdezem, Ön minek volt tudatában? Hogyha elérkezik a hatalomátvételre irányuló akció és a kormány ellenszegül, akkor mit csinál a Nyilaskeresztes Párt. Egyszerűen belenyugszik és lemond a hatalomról?

Gera: Egy percig sem gondoltam, hogy a párt önmaga erőszakkal veszi át a hatalmat.

Elnök: Tehát német segítséggel?

Gera: Az alkotmányos tényezők..

Elnök: Ön elismerte, hogy a Kovarcz-féle szervezkedés minden eshetőségre történt. Ez a hatalmi szó érvényesítésére is vonatkozik. Hogyan mondhatja tehát, hogy egy percig sem gondolt arra, hogy hatalmi szóval történik az akció.

Gera: Arra nem gondoltam, hogy erőszakot fognak alkalmazni.

Elnök: Egészen megdöbbentő cinizmus.

A továbbiakban arra vonatkozóan tesz fel kérdést, miről tárgyaltak október első napjaiban Szálasival.

Vádlott szerint Kemény Gábor társaságában járt Szálasinál és Szálasi egy körrendeletet diktált le neki. Kovarcz ekkor már egy másik SS-szálláson tartózkodott.

Elnök: Mire vonatkozott ez a körrendelet?

Gera: A párt működésének megindításáról abban az esetben, ha az átállítás megtörténik.

Az elnök kérdéseire hangoztatja, hogy Szálasi azt mondta neki, hogy a döntés Hitler kezében van. Ezt azonban részletesen nem magyarázta meg, mert közben valaki megérkezett a német követségről s azzal elvonult tanácskozásra.

Elnök: Ön azt mondta, Szálasi akkor kijelentette, hogy a döntés Hitler kezében van. Hogyan értette Ön ezt?

Gera: A magyar válság Hitlerig jutott. Hitler fogja eldönteni, milyen módozatokat követünk, a kormányzó hogyan adja át a hatalmat, a kormány lemond...

Elnök: Mindenben külföldi állam fog dönteni?

Gera: Fájdalom, ez március 19-én is így volt.

Elnök: Fájdalom, hogy ehhez egy magyar párt módot nyujtott. Mert ha ellen nem is álltak volna, legalábbis passziv rezisztenciához folyamodhattak volna. Minden személyi veszélyeztetettség nélkül ez minimum lett volna. Nem látta Ön azt, hogy a hitleri hozzájárulás éppen arra mutat, hogy erőszakra készülnek?

Gera: Sajnos, a németek által megszállva tartott területen Hitler nélkül nem történhetett semmi.

Elnök: Megint mást beszél. Hitler abban a pillanatban megadta volna hozzájárulását, hogy egy olyan párt símán hatalomra jusson, amely a háborút intenzívebben akarja folytatni. Nem látja Ön ezt? Ez is arra mutat, hogy itt az erőszakos hatalomátvételnek eshetőségéről volt szó.

Gera: Ez feltétlenül erőszakot jelentene.

Elnök: Mi aggálya lehetett volna Hitlernek arra, hogy önök símán kormányhatalomra juthassanak.

Gera: Nem tudok feleletet adni.

Az elnök ezután az 1944 október

15-i eseményekkel kapcsolatban kérdezte ki a vádlottat.

Elnök: Mit gondolt Ön, minek alapján jutott Szálasi hatalomra? Mi segítette Szálasit?

Gera: Nem voltam tájékoztatva, hogy minek alapján. Hogy a háttérben mi történt, milyen tárgyalások előzték meg, nem tudom.

Az elnök kérdésére ezután a vádlott elmondotta, hogy Hitler kijelentései alapján bízott a V fegyverekben.

Elnök: Hitt ennek a világszédelgőnek?

Gera: Nem tudtam, hogy világszédelgő.

Az elnök megállapítja, hogy október 15-én a nép nagy tömegei igazán már nem akarták a háborút. A nép legfeljebb nem mert fellépni önökkel szemben, — folytatta — mert ott voltak önök mögött a német fegyveres erők. Az elnök ezután **Szálasi** Ferenchez fordul és megkérdezi tőle, hogy a tárgyaláson elhangzottak után változatlanul fenntartja-e a népre való hivatkozását. **Szálasi** igennel válaszol az elnök kérdésére. Az elnök ezután **Kemény** Gáborhoz fordul és megkérdi: Ön is fenntartja változatlanul a népre való hivatkozást? — Én nem hivatkoztam a népre — mondja Kemény. — Majd így folytatja: Ilyen értelemben a nép többsége nem állott mögöttünk. Meg voltunk győződve arról, hogy kormányra jutásunk után hozzánk csatlakozik.

Elnök: Szóval meg voltak győződve, hogy az önök hatalomrajutása befolyásolni fogja a népet.

Kemény: Igen.

Elnök: Ez egészen új dolog. Milyen alapon remélték?

Kemény: A hatalom birtokosaival szemben a parlamenti pártok magatartása mindig úgy nyilvánult meg, hogy csatlakoztak.

Elnök: Na tessék! Szóval abban bíztak, hogy önökhöz, mint hatalom védőkhöz a tömegek tódulni fognak.

Kemény: Akik nem tartoztak hozzánk, igen.

Ezután folytatták Gera József vádlott kihallgatását. Az elnök kérdéseire a vádlott elmondja, hogy 1944 október 15-ének délutánján a Pasaréti-úton Kovarcz Emil szállásán volt. Kovarcz állandóan zárt ajtók mögött tárgyalt, neki pedig nem volt semmi érintkezési területe vele. Csendőrtisztek, katonatisztek, rendőrtisztek jöttek állandóan, hogy miről tárgyaltak, azt a vádlott állítása szerint nem tudja. Fogalmam sem volt arról, mi történik — jelenti ki, kezével is gesztikulálva. Én nem voltam belevonva sem az előkészítésbe, sem az október 15-i események kivitelébe. Kovarcz kapott totális megbizatást, nekem nem volt semmi szerepem.

Elnök: Ön azt sem tudta, hogy most aktuálissá vált a hatalom átvétele?

Gera: De igen tudtam. Természetesen, hatalommegszerzésre törekszik.

Elnök: Szóval tudta, hogy most elérkezett a hatalomátvételének ideje, akár a kormányzó beleegyezésével, akár annak ellenére.

Gera: Ezt nem tudhattam. Nem érintkeztem senkivel, a kulisszák mögötti eseményeket nem láthattam.

Elnök: Arról mit tudott meg, hogyan történt a hatalom átvétele? Hogyan szállták meg az egyes épületeket?

Gera: Nem tudom, hogyan történt a hatalom átvétele. Azt is csak hallásból tudtam meg, hogy a rádiót állítólag megszállták, pártszolgálatos katonák német katonákkal együtt. Hogy mikor, nem tudom.

Elnök: Mikor szerzett értesülést Szálasi és a kormányzó között lefolyt bizonyos tárgyalásokról.

Gera: Magyarországra való visszajövetelem után hallottam bajtársaimtól. Engem egészen megdöbbentett. Nem tudtam, hogy közvetlenül tárgyaltak.

Elnök: Arról sem tudott, hogy a kormányzónak volt egy állítólagos lemondó nyilatkozata?

Gera: Erről sem tudtam, úgy voltam tájékozódva, hogy Horthy megbízta Szálasit a miniszterelnökséggel. Azonban nem közvetlen eszmecsere alapján.

Elnök: Egyszóval erről általában tudott.

Gera: Arról tudtam, hogy a kormányzó átadta a hatalmat.

Elnök: Ön ezt nem tartotta lényeges momentumnak?

Gera: Hogy átadta a hatalmat, nem.

Gera az elnök kérdésére azt mondotta, hogy nem tudja mikor történt a hatalomátadás, de gondolja, hogy 16-án virradóra.

Az elnök emlékeztette a vádlottat arra, hogy ez a kérdés szerepelt az úgynevezett országújjáépítési tervben. Gera nem emlékezett már rá. Először, ahogy az elnök előadta, a Függetlenség október 19-i számában jelent meg ez a tervezet. Szálasi maga is bevallotta ezt. A minisztertanács változtatása után végleges formájában a Függetlenség október 22-i számában jelent meg. Az elnök a Függetlenség október 19-i számából idézte: „A kormányzó 1944 október 16-án a kora reggeli órákban német védelem alá helyezte magát Lakatos miniszterelnökkel egyetemben. A kormányzó szóbelileg kijelentette a felhatalmazást október 16-án reggel, amelynek alapján sürgősen intézkedni kellett az ország felelős legfelsőbb vezetésének megalkotásáról. A kormányzó október 16-án délelőtt szóbelileg visszavonta mindazt, amit reggel kijelentett. Indoka: Nem ura szabad akaratának, így nem szólhat az ügyek további vitelébe és nem tekinti magát államfőnek. A kormányzó október 16-án este visszavonta október 15-i proklamációját. A kormányzó október 16-án este beadott lemondásában a kormányzói ügyek vitelével a pártvezetőt bízta meg."

Elnök: Ez volt az eredeti szöveg?

Szálasi: Igen.

Az elnök előadta, hogy a másik szöveg, amit a minisztertanács elfogadott, a kormányzó október 16-án este bízta meg az új kormány megalakításával a pártvezetőt, akkor mondott le kormányzói tisztségéről.

Elnök: Szálasi Ferenc, mi szükség volt erre a módosításra? Az első szövegben Ön azt mondja, hogy a kormányzó 16-án reggel szóbeli kijelentésben meghatalmazást tett, amelynek alapján sürgős intézkedéseket kell tenni az ország vezetésének megalakítására. Aztán azt mondja, hogy a kormányzó 16-án még ezt a szóbeli kijelentést is visszavonta azzal az indokolással, hogy nem ura szabad akaratának. Csak 16-án este történt volna az, hogy azután írásban visszavonta a fegyverszüneti proklamációt és beadta lemondását. Ez egészen más, mint ahogy Ön vallomást tett. Tudniillik azt mondotta éppen, hogy a kormányzó már 16-án a reggeli órákban Ön előtt lemondó nyilatkozatot tett szóban és Önnek megbízást adott. Ebben az Ön fogalmazásában erről egy szót sem szólt. Reggel csak egy általános kormányzói kijelentésre hivatkozik, amelynek alapján gyorsan intézkedni kell, de a kormányzó még ezt a délelőtti kijelentést is visszavonta. A további szöveg szerint írásbelileg történt volna a lemondás és az Önnek adott megbízás.

Szálasi: Fenntartom, amit mondot-

tam Felmerült ez a gondolat részéről, de elállt tőle, ezt határozottan állítom. Délelőtt folyamán történt az én megbizatásom.

Elnök: Saját maga szolgáltat dokumentumot. Kijelenti, hogy a kormányzó felhatalmazó nyilatkozatot adott, amit azután 16-án délelőtt vissza is vont, tehát az Ön saját maga nyujtotta dokumentum szerint akkor, amikor Ön megkapta a kormányzást, akkor az volt a helyzet, hogy a kormányzó azt a nyilatkozatot, amit reggel állítólag tett, visszavonta azzal az indokolással, hogy nem ura szabad akaratának.

Szálasi: Fenntartom, amit mondottam.

Elnök: A többi vádlott, mit szól ehhez? Kemény Gábor, nem lát ebben ellentétet? Ön is eddigi vallomása során azt mondotta, hogy amikor 16-án a délelőtti órákban Ön Szálasi Ferencet elkísérte a kormányzói kihallgatásra, Szálasi visszajövet közölte önnel, hogy a kormányzó lemondott szóban és neki adott megbízást az ügyek vitelében és az államfői jogkör ideiglenes ellátására. Ezt mondotta?

Kemény: Igen.

Elnök: Itt azonban, az első szövegben az úgynevezett országépítési tervben egészen más volt, nem is szólt lemondásról, csak felhatalmazásról, amelynek alapján intézkedni kellett az ország megüresedett vezetésének megalkotásáról Sőt a kormányzó ezt a felhatalmazási nyilatkozatot október 16-án délelőtt szóbelileg visszavonta.

Kemény: Erről nem tudok.

Elnök: Az az érdekes, hogy ennek megfelel az Ön nyomozati vallomásának az a része, amelyben arról beszél, hogy Szálasi háromszor volt a kormányzónál, amit Ön most módosítani látszik. Ez arra mutat, hogy háromszor volt nála. Ezért kérdezem Önt, mert Ön a tegnapi nap folyamán egészen meglepő váratlan őszinteséget mutatott éppen a tárgyalás végén feltett kérdésemmel kapcsolatosan, nem lehetne Öntől most is hasonlóan őszintének mutatkozó választ kapni?

Kemény: Én reggel voltam a kormányzónál és én azt tudom, hogy este Lakatos tárgyalt Veesenmayerrel.

Elnök: Ne menjünk ilyen messzire. Szálasitól nem kaptam megfelelő választ a két szöveg ügyében. Az igaz, hogy Szálasi Ferenc Önnek, amikor kijött a kormányzótól azt mondotta, hogy a kormányzó lemondott és őt kifejezetten megbízta a miniszterelnöki teendőkkel és az államfői jogkör ideiglenes ellátásával? Mert Szálasi saját szövegezése mást mutat.

— Önnek erre minden valószínűség szerint emlékeznie kell, mert hiszen az akkori helyzet megítélése szempontjából lényeges. Szálasi azt mondotta Önnek, hogy nehéz volt tárgyalni. Miért?

Kemény: Mert bizonyos szempontból megmakacsolta magát.

Elnök: Ebből következik, Szálasi szándéka az volt, hogy a kormányzó lemondjon. Ha a lemondás kérdése függőben maradt, ez azt jelenti, hogy Szálasi a lemondást forszirozta.

Kemény: Nem tudom, forszirozta-e.

Elnök: Szálasi Ferenc! Megkérdezem, de kifejezetten igennel vagy nemmel feleljen, megtörtént-e ez a visszavonó nyilatkozat a kormányzó részéről október 16-án délelőtt az előző kijelentést illetőleg vagy nem.

Szálasi: A visszavonó nyilatkozat ilyen formában nem történt meg.

Elnök: Ön állandóan más formáról beszél. Ön kifejezetten azt írta a kormányzó október 16-án visszavonta mindazt, amit reggel kijelentett.

Szálasi: Fenntartom azt, amit már mondottam.

Elnök: Akkor miért fogalmazta meg így?

Szálasi: Nem az én fogalmazásom. Az újságban jelent meg. Én fogalmaztam, de nem tudom, hogy az újság hogyan közölte.

Elnök (ismét Keményhez): Ön nem tudna jobban emlékezni. Nem hallott valamit a kormányzói visszavonó nyilatkozatról akkoriban? Nem beszélgettek erről?

Kemény: Azt hiszem, hallottam. Ezzel volt kapcsolatos az esti tárgyalás Lakatossal.

Elnök: Ön tárgyalt?

Kemény: Igen, Beregfyvel együtt voltam ott.

Elnök: Szóval, Ön már 16-án hallotta, hogy a kormányzó szóbeli kijelentését visszavonta.

Kemény: Úgy gondolom, igen. Úgy emlékszem.

Elnök: Nem lehet csak úgy emlékezni. Ezek életbevágóan fontos dolgok. Nem is egy ember élete függ ezektől. Szóval a tárgyalás Veesenmayernél folyt.

Kemény: Lakatos volt a közvetítő. Ő megbeszélte a fogalmazványt a kormányzóval, vagy odavitte, mert visszajött azzal, hogy stiláris módosításokat javasolnak.

Elnök: Tehát az alatt, amíg önök ott voltak Veesenmayernél, Lakatos felment a kormányzóhoz? Azzal jött vissza, hogy a kormányzó stiláris módosításokat akar. Így volt?

Elnök: Elvben megvolt a kormányzói hozzájárulás a lemondáshoz?

Kemény: Igen.

Elnök: A Szálasi részére adandó kabinetátalakítás és államfői jogkör ideiglenes betöltésére felhatalmazást illetőleg?

Kemény: Ez lett volna a szövegben: amiről tárgyaltak.

Elnök: De lényegileg e három pontban megvolt a kormányzói hozzájárulás?

Kemény: Igen.

Elnök: Figyelmeztetem, hogy Önben egészen váratlanul már tegnap is bizonyos őszinteségi jelek mutatkoztak. Talán belátja a nemzetével szemben elkövetett bűnöket és érzi azt a kötelességet, hogy legalább azt tegye meg, hogy őszinte kijelentéseivel járuljon hozzá azoknak a bizonyos, részleteiben még homályban lévő eseményeknek a felderítéséhez.

Kemény: Én csak azt tudom arra mondani, hogy Lakatos az új fogalmazású szöveggel Veesenmayerrel együtt ment vissza a kormányzóhoz.

Elnök: Miért, hogyan került sor erre a tárgyalásra. Tud arról, hogy Veesenmayerrel közölték, hogy a kormányzó nem hajlandó semmire, tartja magát?

Kemény: Én azt hiszem, igen.

Elnök: Arról nem tudott, milyen a kormányzó helyzete, igaz-e, hogy szabad akaratelhatározásból járhat el?

Kemény: Az én véleményem szerint ő maga kérte német védőőrizetét. Ezt Veesenmayer mondta.

Elnök: Ez nem sokat jelent.

Kemény: —... és Horthy az SS-parancsnokság épületében volt.

Elnök: Önöktől kellett félnie? Miért kellett neki védőőrizet?

— Ez is az akkori világ hazug frazeológiájának egyik alkateleme. Védőőrizet... lefogták, magyarul így hívják, nem pedig védőőrizetnek.

— Nem hallott Ön olyasmit, — kérdezi ezután az elnök, — a kormányzót azzal próbálták befolyásolni, hogy ebben az esetben remélheti csak azt, hogy fiát visszakapja?

Kemény: Ezt utólag hallottam.

Elnök: Ön tehát mire következtetett Lakatos kijelentéseiből? Önnek tisztán kellett látni a helyzetet, hogy

a kormányzó, aki Szálasi saját fogalmazása szerint is már 16-án délelőtt arra hivatkozott, hogy nem ura szabad akaratának, Ön hogy látta a helyzetet akkor abban a vonatkozásban, hogy ura vagy nem ura a helyzetnek?

Kemény: Emberileg százszázalékosan nem volt ura, azonban én úgy fogtam fel... Ez valószínűnek is tűnik fel, hogy ő befolyás alatt állt, hogy ő akkor államfői kötelességét... mert ő megtagadhatta volna. (Kemény a válaszadás során egy mondat közben is többször hosszabb ideig hallgat, gondolkozik.)

Elnök: Szóval kényszer hatása alatt, azonban éppenúgy teljesítette államfői kötelességét, hogy nem volt ura szabad akaratának, így érti ezt?

Kemény: Így látom utólag, azonban visszagondolva valószínűnek tűnik, hogy befolyásolva érezte magát.

Elnök: Kitől?

Kemény: Már a helyzetben, ami akkor volt...

Elnök: Lakatos ebben a vonatkozásban nem tett kijelentést? Nézze, Lakatos tanúként lesz kihallgatva ebben az ügyben.

Kemény: Lakatos mondta, nem, pont ezzel kapcsolatban, hogy Horthy nem jól érzi magát. (Gúnyos derültség.)

Elnök: Miért nem érzi magát jól?

Kemény: Nyugtalan és... nem tud továbbiakat...

Elnök: Na és azután mi lett a végeredménye ezeknek a Lakatos közvetítésével folytatott tárgyalásoknak?

Kemény: Az, hogy Veesenmayer Lakatossal visszajött és közölték az aláírt lemondási nyilatkozatot.

Az elnök ezután újból Gerát hallgatja ki.

— Szálasitól Ön utasítást kapott a párt vezetésére, — kérdezi mi volt a leglényegesebb rendelkezése ezt követően?

Gera: Rendelkeztem a pártszolgálatról is a pártvezető kívánságára.

Elnök: Az volt a feladata a pártszolgálatnak, hogy támogassa a rendészeti alakulatok munkáját, vagyis lényegében egy rendészeti teendőkkel megbízott alakulat volt?

Gera: Azonban később olyan rendezést nyert, hogy a pártszolgálat önállóan nem járhat el csak rendőrrel, vagy csendőrrel együtt és ilyen esetekben a rendőr, vagy csendőr mint szakközeg parancsnokol abban az esetben is, ha ketten járnak el.

Elnök: Van Önnek tudomása arról, hogy ez a pártszolgálat milyen visszaéléseket és atrocitásokat követett el?

A pártszolgálatosokat — így folytatta — nem ő látta el fegyverrel, nem tudja kitől kapták a fegyvert, valószínűnek tartja, hogy az október 15-i felfegyverzésből maradt náluk. Ezenkívül Budapest hadműveleti terület lévén, mindenki könnyen juthatott fegyverhez.

Elnök: A rendelkezést ki adta ki arra vonatkozóan, hogy a pártszolgálat felfegyverzendő.

Gera: Én nem adtam ki.

Az elnök ezután felolvassa a vádlottnak a nyomozás során tett vallomását, amelyben elismerte, hogy 1944 novemberében ő rendelkezett a pártszolgálatosok fegyverviseléséről. A vádlott azzal védekezik, hogy ennek a rendelkezésnek inkább az volt a célja, hogy elvegyék a fegyvert azoktól, akik engedély nélkül fegyvert viseltek.

Elnök: Öldöklésről nem hallott?

Gera: Konkrét formában ilyen jelentés hozzám nem érkezett.

Elnök: Mit csinált ön ekkor?

Gera előadta, hogy határozott utasítást adott Kiszelynek a benyujtott panaszok haladéktalan megvizsgálására és orvoslására. Ez volt a lényege rendelkezésének.

Elnök: S amikor megkínozták az embereket, erre hogy intézkedett?

Gera: Hozzám megkínzásról jelentés nem futott be. Sokszor szögezték ellenem ezt a vádat, azonban kiderült, hogy ezek a bestialitások jórészt a körülzárt Budapesten történtek, amikor én már nem tartózkodtam itt.

Nagy Vince (közbeszól): Már októberben is történtek.

Gera: Ezeket nem pártszolgálatosok követték el, rablóbandák garázdálkodtak a fővárosban.

Elnök: Az Önök párttagjai közül kerültek ki.

Gera: Könnyen hozzá tudtak jutni nyilas karszalaghoz és mindenki ezzel járt.

Elnök: A kiürítéssel kapcsolatban adott ki rendelkezést?

Gera: Adtam, a pártvezető rendelkezésére.

Az elnök most ismertette **Gera** József beszédeit.

Gera a többi között azt mondotta, „százszor inkább kell a hősi halált választani, mint a becstelen életet". Nem nagyon látom, hogy az önök díszes vezető-társaságában valaki inkább a hősi halált választotta volna, — jegyezte meg az elnök, majd a népbírák kérdeztek.

Lészay: Tud-e arról, hogy a Katona József utca 21. számú házból 273 zsidót éjszaka elvittek a Szabadság-térre, ott félig levetkőztették őket, nyolcvan munkaszolgálatost kiválasztottak közülök a Duna-partra vitték és agyonlőtték őket. A többit pedig a gettóba hurcolták, holott védett házban voltak.

Gera: Ezt most hallom először életemben.

Mérő: Ön kiadott intézkedést, hogy orvosolják az ilyen eseteket. Kapott jelentéseket arról, hogy valóban orvosolták is?

Gera: Én ezt átadtam a rendőrkapitánynak.

Mérő: Egészen jól orvosolták az ilyen eseteket, mert akkor kivitték az embereket a Dunapartra, összelövöldözték és belelökték a Dunába. Ezzel orvosolták azokat az eseteket, amelyekről Ön hallott.

Mérő népbíró további kérdésére, hogy meglátogatta-e Szálasit a Verbőczy-utcai SS házban, Gera kijelenti, hogy egyszer volt ott.

Mérő: Hallott a hidak felrobbantásáról?

Gera: Igen, azt hiszem a Dunántúlon értesültem már róla.

Korbacsics népbíró: Ön úgy akarja magát beállítani, mint aki nem ténykedett, mint akinek nem volt megfelelő hatásköre. Ön Szálasi után a legmagasabb funkcionáriusa volt a pártnak és Kovarcz Önnek alárendeltje volt.

Gera: Régebben.

A népbíró megállapítja, hogy a vádlott felelőssége szempontjából az a lényeges, hogy az ő működése alatt követték el ezeket a cselekményeket olyan egyének, akik alája tartoztak és akiknek az irányelveket a vádlott adta meg. Korbacsics a vádlott elé tárja, hogy itt nemcsak a zsidókat bántották, mert amikor már megtörtént a zsidók gettóba szorítása, akkor sem lehetett katonaköteles korban lévő férfiaknak az utcán mozogni és egymásután kutatták át a házakat.

A vádlott a népügyész kérdésére kijelenti, hogy 1945 augusztusában Csatay honvédelmi miniszternek a partizánok elleni harcra felajánlották a kárpátaljai, erdélyi és délvidéki nyilas pártszervezeteket, ez azonban a pártvezető rendeletére történt. A népügyész ezután azt kérdezi a vádlottól, emlékszik-e arra a november 19-i minisztertanácsra, amelyen elhatározták, hogy arra való tekintettel, hogy a svéd kormánytól az elismerés még nem érkezett meg, három-

napos ultimátumot adnak és ha addig sem érkezik meg az elismerés, akkor a svéd védlevelekkel rendelkező zsidókat átadják Vajnának. A vádlott erre nem emlékszik, mire a népügyész Kemény Gábort kérdezi meg, aki kijelenti: Tudomása szerint a kormányzat úgy rendelkezett, hogy amennyiben az elismerés záros határidőn belül nem érkezik meg, úgy ezeket a kivételezett zsidókat átadják a zsidó ügyekkel foglalkozó osztályoknak.

Frank: Milyen elismerésről van szó.

Kemény: A svéd kormány elismeréséről.

Frank: Ha a svéd kormány a magyar kormányt nem ismeri el, akkor a menleveleseket nem tekintik azoknak, átadják a csendőrségnek s ugyanolyan elbírálás alá esnek, mint nem menlevelesek.

Kemény: Igen.

Vajna Gábor

Az elnök intézkedésére **Vajna Gábort,** a következő vádlottat vezetik a terembe.

Elnök: Bűnösnek érzi magát?

Vajna: Nem. (Gúnyos derültség.)

Elnök: Ön 1944 március 19-ét követően milyen tisztséget viselt a nyilaskeresztes pártban?

Vajna: A pártvezetőtanács tagja voltam és ellenőrzés vezetője.

Elnök: És ebben a minőségben folytatott Ön a németekkel tárgyalásokat?

Vajna: Nem ebben a minőségemben. A volt pártvezetőtől Szálasi Ferenctől külön megbízást kaptam arra, hogy a német nemzeti szocialista párt felé ideológiai alapon keressek összeköttetést. Ezt a megbízást körülbelül 1942-ben kaptam.

Elnök: Milyen lépéseket tett Ön ennek a megbízásnak alapján?

Vajna: Akkor a német nemzeti szocialista pártvezető személyiségével szerettem volna párthivatalosan érintkezést keresni, bizonyos kérdésekben tájékozódni felvilágosításokat kapni és minthogy ez akkor nem sikerült, Himmlerhez levelet intéztem, amelyben megírtam ...

Elnök: Himmlerhez? Nem Hitlerhez?

Vajna: Nem, Himmlerhez. A vádiratban tévesen szerepel, hogy Hitlerhez.

Elnök: Mi volt ebben a levélben?

Vajna: A levélben megírtam, hogy ajánlatos a háború győzelmes befejezése érdekében amelyet csak úgy látok elérhetőnek, hogyha az ideológiailag összefogott európai népekkel közösen harcolunk, lehetővé teszi ezt Hitler Adolf, mint a Német Birodalomnak a vezére és a nemzeti szocialista pártnak ugyancsak legfelsőbb személyi vezére (Gúnyos derültség) hogy az Európa ezen a területén élő országok nemzetiszocialista alapon működő pártjai ideológiailag is összejönnek és együttes erővel követnek el mindent a háború győzelmes befejezésére.

— Közöltem azt is, hogy miután Magyarországon mi, a hungarista mozgalom meglehetősen erős nyomás alatt áll, nem tudunk ilyen kezdeményező lépést megtenni, ezért ennek a kezdeményező lépésnek, amely kizárólag párt- és ideológiai szempontból jött számításba, a Német Biroda-

lomból Hitlertől kell kiindulnia. Az volt a felfogásom, hogy ha Szálasi Ferenc pártvezető meghívást kap a Német Birodalomba egy ilyen értekezletre vagy megbeszélésre, akkor erről feltétlenül jelentést tesz a miniszterelnöknek, a miniszterelnök őt ezzel kapcsolatosan fogadja és mielőtt kimegy, Horthy Miklós is fogadja. Ezzel azután a régóta várt kibontakozás a kézfogás, a magyarországi politikai pártok között ezekben a kritikus és súlyos időkben be fog következni.

Elnök: Lett valami következménye ennek?

Vajna: Nem. Nem lett eredménye. Több kérdést tettem fel a németekhez, különösen egy Kemm nevű kormánytanácsoshoz, aki az ottani belügyminisztériumnak egyik tisztviselője volt. Megkérdeztem, mit értenek ők az új Európa alatt és mi lenne az új Európában a középeurópai nacionalista országoknak, így Magyarországnak is a szerepe.

Elnök: Ennek az információnak az eredményeként mire jött rá? Arra, hogy a német nemzetiszocializmus és az Önök Hungarista Mozgalma ugyanazt akarja?

Vajna: Az eltérés ott volt, hogy Szálasi Ferenc elrendelte, hogy a Hungarista Mozgalomnak csak az lehet a tagja, aki a Magyarországon elismert valamelyik keresztény felekezetnek tagja, s a hitleri szocializmusban bizonyos eltérések voltak az SS vonalán. Ezenkívül ők faji alapon állottak, hiszen ott alig volt idegen faj a németeken kívül, nem mint nálunk.

Elnök: A német nemzetiszocializmus a német fajt tekintette a fajok között vezetőnek.

Vajna: Ezt hírdette Rosenberg.

Elnök: Ezt hírdette az Ön vezére is.

Vajna: Erről nem tudok.

Elnök: Pedig ezt hírdette, ezt írta egy Veesenmayerhez intézett emlékiratában Micsoda közös érdeke volt Magyarországnak és Németországnak?

Vajna? Szomszédok. Benne voltunk a háborúban, nem mi csináltuk, kisebbségi párt voltunk, ha azért felelős valaki, akkor elsősorban Horthy és kormánya felelős.

Elnök: Ebben igaza van Önnek, de azért, hogy önök ezt az utat folytatták és ehhez jelentős támogatást nyujtottak, ezért önök felelősek. 1944 március 19-t követően mi történt, erről beszéljen?

Vajna: A német orientáció akkor hivatalos álláspontja volt a törvényhozásnak.

Elnök: Ez nem igaz. Ha ez lett volna hivatalos álláspontja önök nem beszéltek volna hintapolitikáról. A hivatalos álláspont legalábbis ingadozott.

Elnök: 1944 március 19-ét követően mi volt az önök célja?

Vajna: A vezetőség célja az volt, hogy a nemzetet ezekben a kritikus és tragikus időkben megmentsük a legjobb belátásunk szerint.

Elnök: Megint üres szavak. Hogyan látta megmenthetőnek a helyzetet?

Vajna: Ha fegyvert szerzünk és harcolunk. (Derültség.)

Elnök: Hogyan egyezteti ezt össze azzal, hogy Ön hazaárulónak minősíti azt, aki a háborút megüzente, csapatokat kiküldte s önök ugyanezt akarták csinálni.

Vajna: Akkor kint voltak a csapatok, elvérzett nem tudom hányszázezer magyar.

Elnök: Inkább vissza kellett volna hozni a meglevőket.

Vajna: Állandóan követeltük ezek felszerelését, jó fegyveres kiállást,

mert akkor van értelme a harcnak, ha szereznek valahonnan jó fegyverzetet és felszerelést, hangulatot, hazaszeretetett...

Elnök: Szóval hangulat sem volt a harcoló katonák között?

Vajna: Nem, a hadsereg egy része kettéhasadt lélekkel harcolt. Ezt szóvá tettem a parlamentben.

Elnök: Ön egészen őszinte, ezért a kijelentéséért megdícsérem. Eddig azt hallottuk, hogy egységesen harcoltak. Amikor látta, hogy fegyverek sem jönnek, miért nem mondta: tessék visszahozni a csapatokat, kilépni a háborúból, amelybe való belekeveredést Ön épp az előbb hazaárulásnak minősítette.

Vajna: Megfelelő felszerelés nélkül nekimenni egy háborúnak hazaárulás.

Elnök: De hazaárulás az is, ha egy ilyen háborút nem megszüntetni hanem minden erőszakkal továbbfolytatni akarják. (Helyeslés és taps.) Ön sajátmaga felett mondott ezzel ítéletet.

Vajna: Akkor a nemzet léte vagy nemléte veszélyeztetve volt.

Elnök: Ön azt hiszi, ha ez a nemzet erőit akár az utolsó 13—14 éves gyermekig összeszedi, akkor ezzel változtani tudtak volna a háború kimenetelén?

Vajna: Akkor még úgy nézett ki a helyzet, hogy változtatni lehetett volna. A kormányzónak lett volna kötelessége a pártok vezetőit összehívni és megmondani, ez és ez a helyzet.

— Mik voltak akkoriban a tervezett cselekmények és eljárási módok? Ön a kormányzónak milyen cselekedeteit minősítette a nemzet érdekei ellen irányulóknak? Ha nem akarja folytatni a háborút?

Vajna: Ha nem akarja folytatni a háborút, egy szerencsétlen kiugrás a nemzet megkérdezése nélkül lelki összeomlást eredményezett volna az országban.

Elnök: A lényegre megkaptam a választ. Csak arra kívánom felhívni a figyelmét, hogy Ön azt hangoztatja a nemzet megkerülésével és megkérdezése nélkül. Hogyan képzelte Ön abban az időben a nemzet megkérdezését abban a vonatkozásban, hogy akarja-e folytatni a háborút vagy nem. Akkor, amikor az Ön saját kijelentése szerint még azt sem tartotta lehetségesnek, hogy a multban kiéleződött helyzetben a parlamentben felszólaljon a hadüzenet, a magyar csapatoknak a határon kívüli bevetésével szemben. Hogyan gondolta a fegyverszüneti kérdés ilyen megoldását előzetes, hosszadalmas eljárással? Nyilvánvaló, hogy a megbeszélések előkészítése után, a megvalósulás előtt erről tudomást szereztek volna a németek, akik itt bent voltak az országban. Ennek a fegyverszüneti próbálkozásnak szükségképen titokban kellett maradnia. Nem lehetett nyilvánosságra vinni, nem lehetett a nemzetet formálisan megkérdezni. Itt a nemzet lelkét ismerni kellett volna és ezen az alapon kellett volna vállalnia a felelősséget fegyverszüneti megoldáshoz.

A vádlott hosszabb magyarázkodásba kezd, amire elnök figyelmezteti, hogy a kérdésre és kizárólag a kérdésre feleljen.

A vádlott arról beszél, hogy akkoriban az országgyűlés nemigen ülésezett, ellenben megvoltak a pártok és azok vezetői. A kormányzó magához kérethette volna őket, feltárhatta volna a helyzetet és megvalósíthatta volna a kommunistáktól a nyilaskeresztesekig terjedő totális összefogást. (Nagy zaj.)

Elnök: Milyen irányban?

Vajna: A fegyverszüneti tárgyalások tekintetében.

Elnök: Totális összefogásról beszélt, de aztán kijavította azzal, hogy a fegyverszünetre gondol. Ön lett volna az első és pártvezetője, Kemény Gábor és hasonlók, akik rögtön jelentették volna Veesenmayernek. (Úgy van! Úgy van! Taps.) Épeszű ember nem gondolhat erre. Az ittlévő fegyveres német erővel szemben olyan pártok elé vinni ezt a lépést, akikről nyilvánvaló, hogy teljes mértékben a német álláspontot fogadják el. Hogyan képzelhet ilyen őrültséget?

Vajna: Sajnos, az volt a helyzet, hogy Szálasi Ferenccel szemben a kormányzó éppen a klikk nyomása következtében bizalmatlan volt és sohasem engedte magához, nem tárgyalt vele.

Az elnök Vajnának az 1944 március 19-ét követően különféle német személyiségekkel folytatott megbeszéléseiről szóló feljegyzéseket veszi sorra. Idézi a Höttl és Vajna megbeszéléseiről készült feljegyzéseket, amelyek szerint Höttl azirányt érdeklődött, hogy ha a nyilas párt tagjai belépnek a kormányba, Szálasi mit fog tenni? Ha megmarad csupán pártvezetőnek és sem képviselőséget, sem miniszterséget nem vállal, hogyan tud akkor felelősen beleszólni a vezetésbe. Erre a jegyzőkönyv szerint Vajna azt válaszolta, hogy amint Attila Isten ostora volt, Szálasi megmarad ostornak a szó szoros értelmében. Ostor lesz, amelyről senki sem tudja, mikor és hova fog levágni és ezt megteheti, mert a pártmozgalom a kezében van Ez jelenti Szálasi tekintélyét és hatalmát.

Vajna kijelenti, hogy emlékszik erre.

Elnök: Nem érzi ezt nagyzási jelenségnek, a XX. században Szálasit Attilához hasonlítani és Isten ostoráról beszélni? Volt benne valami igaz, de nem Isten ostora volt, hanem a Gonosz ostora, amely rávágott saját nemzetére.

Vajna elkezdi magyarázni a kormányalakítási tárgyalások hátterét.

Elnök: Ön szerint mik voltak a mult hibái?

Vajna: A németek szövetséget kötöttek Kállay Miklóssal és Teleki Pállal, akikről soha nem tudta az ember, hogy a németekkel őszintén kötöttek-e szövetséget, vagy pedig ez cirkusz. Le kellett volna tárgyalni azt, hogy ideológiai alapon egy nemzetiszocialista irányzat, egy koalíciós irányzat jusson hatalomra, amelyben az összes nemzeti erők képviselve vannak.

Elnök: Magyarországon Önökön kívül más pártok is voltak és Önök bizonyára nem azokra a pártokra gondoltak, amelyek fenntartás nélkül szembehelyezkedtek a német érdekekkel és a német kívánságokkal, hanem azokra a pártokra, amelyek német vonalon számításba jöhettek. Úgy látom, olyan koalicióra gondoltak, amelyben Bakyéké lesz a vezető szerep.

Vajna: Azt óhajtottam bejelenteni, hogy csak olyan koalicióra gondoltunk, amelyben Szálasi maga vezet.

Elnök: Az volt tehát a hiba, hogy a németek nem ilyen koalíciós kialakulást támogattak?

Vajna: Amelyben a Hungarista Mozgalom vezet.

Az elnök ezután tovább olvassa a jelentést, amelyben egy egyén „seriff" néven szerepel. Vajna megjegyzi, hogy ez fedőnév, az illető Urbán József, a Dunagőzhajózási Társaság alkalmazottja. A július 21-i bizalmasnak jelzett jelentésben ez a seriff a következőket mondja: „Kállay sze-

mélyével kapcsolatban Vajna képviselő felvetette a kérdést Urbán előtt, vajjon tudna-e erkölcsi támaszt nyujtani arra, hogy ellopják Kállay Miklóst a török követségről. A német külügyminiszter válasza szerint ilyen lépés török részről mindenképen a németekre ütne vissza. E pillanatban ez nem lenne kellemes."

— Emlékszik Ön erre? — kérdezi az elnök az irat ismertetése után, majd megállapítja: érdekes, hogy bizonyos dolgokat Önök jobban forszíroztak, sürgettek, mint a németek. Ez volt Önnek a Höttl-vonalon folytatott megbeszélésének a lényege.

Vajna: Március 19-e után a németek megkeresték a pártot, hogy a szociáldemokrata szakszervezetek vezetésére a párt bocsásson rendelkezésre vezető embereket. Engem rendelt ki a párt, hogy menjek el tárgyalni valahol a Svábhegyen. A tárgyalás nagyon rövid volt és közöltem velük, hogy mi nem vagyunk hajlandók a szakszervezetek élére hungarista munkásokat, szakembereket állítani.

Az elnök ezután ismerteti Vajnának Höttl-lel folytatott további beszélgetését. Az 1944 július 22-i jelentés szerint megint belpolitikai válságot emlegettek.

Vajna a következőkben foglalja össze jelentése lényegét:

— Úgy látszik, a követség és a német vezető személyiségek belátták, hogy sem Imrédy, sem a hatalmon lévők nem tudják megoldani a sürgető kérdéseket. Ezért szeretnék bekapcsolni a nyilasokat is az új kormányba, mert érzik, hogy náluk nélkül csőd következik be. Szálasinak is szeretnének valamilyen állást.

— Másokkal Ön tárgyalt német vonalon? — kérdezi ezután az elnök.

Vajna: A német követségen voltam Szálasival együtt.

Az elnök ezután ismerteti Kemény egyik jelentését, mely szerint Kemény azt ajánlotta a németeknek, hogy Vajnával tárgyaljanak, mert tőle olyan adatokat tudhatnak meg, amit egyébként csak elkésve hallanának, majd Kemény augusztus 22-i jelentését, mely szerint Vajna Kemény lakásán közölte Hallerrel, a puccselőkészületekre vonatkozó adatokat. Haller hálásan megköszönte Vajna kimerítő információját és azt közölte Veesenmayerrel.

Elnök: Ebből a jelentésből kitűnik, hogy Haller megköszönte az Ön kimerítő információját. Milyen kimerítő információt adott Ön Hallernek?

Vajna: Nem emlékszem. Valami információ volt, de nem tudom megmondani, hogy micsoda. Én akkor annyi politikussal tárgyaltam.

Elnök (Vajnához): És miféle puccselőkészületekről szolgáltatott Ön adatokat?

Vajna: Voltak különféle puccskísérletek többízben. Talán az úgynevezett Baky-féle puccs, amikor csendőrzászlóaljakat hoztak.

Elnök: Az július első napjaiban volt, nem augusztusban.

Vajna: Azt én nem tudom, azt Horthy tudná megmondani.

Elnök: Ezt Ön nem tudja? Egy katonai puccskísérlet, amely félre akarja állítani a jobboldali erőket 1944 augusztusában, nem tudja, hogy a háború folytatását illetően milyen álláspontot foglalt volna el.

Vajna: Többször beszélgettem a német követségen, amikor elkísértem Szálasit, várakoztam és ott beszélgettem.

Elnök: Hogy kapcsolódott be Ön 1944 október 15-ét megelőző időben a Kovarcz előkészítési akciójába?

Vajna: Én Kovarcztól kaptam utasítást, hogy egy Olbrich nevű őrnaggyal ismerkedjem meg, meg is

ismerkedtem vele, ez volt a feladatom.

Elnök: Kovarcz feladatának mi volt a lényege?

Vajna: Kovarcz foglalkozott egy esetleges forradalom, vagy puccs, vagy ilyen esetben előkészületeknek megtételével.

Elnök: A hatalomátvétel céljából?

Vajna: Igen, hogyha ezt meg akarják akadályozni.

Elnök: Ebbe az előkészítő munkába hogy kapcsolódott be?

Vajna: Olbrich őrnaggyal rövid diskurzusom volt, de a vele való részletes tárgyalásra nem került sor, mert az események folyása gyors volt.

Elnök: Olbrichnak mi volt a feladata?

Vajna: Nem tudom, vele azért jöttem csak össze, hogy amennyiben a középületeknek megszállása a hungarista pártszolgálatosok által a rendőrség, a csendőrség által szükséges lesz, ezen a téren együttműködjünk.

Elnök: Ebből következik, hogy a rendőrségnek és csendőrségnek irányítása és utasítása egy esetleges forradalmi, vagy puccsmegmozdulás esetén ez az ön hatáskörébe tartozik. Ki adta Önnek ezt az utasítást?

Vajna: Szálasi Ferenc pártvezető.

Elnök: Részletesebb utasítást kapott ön ezen a téren?

Vajna: Nem, erre nem kellett részletes utasítás, mert az elgondolás az volt, hogy a csendőrségben és rendőrségben seregszemlét tartsunk, kik azok, akik megbízhatók, kikre lehet számítani.

Elnök: Mi volt a célja ennek?

Vajna: Hogyha esetleg egy forradalom kiütne.

Elnök: Amennyiben a kormányzó Szálasit kinevezi, erre az esetre önöknek micsoda ellenállástól kellett tartaniuk?

Vajna: Egy katonai klikktől, amely a kormányzót acélgyűrűvel vette körül. Ez állandóan valamilyen titokzatos készültségben volt, semmit nem lehetett tisztán látni, hogy tulajdonképen mit akarnak.

Elnök: Nem volt szó arról, hogy a Kovarcz által létesített szervezet akkor is működésbe lép, hogyha a kormányzó nem ad Szálasinak megbízatást? S ellenkezőleg, önök ellen foglal állást és fegyverszünetet akar?

Vajna: Ezt Kovarcz tudná megmondani.

Elnök: Ejnye, de naiv ember volt Ön. Ön azután Olbrichhal érintkezésbe lépett.

Vajna: Igen, de további lépésre nem volt szükség, mert az események oly váratlanul következtek be.

Elnök: Mire jutottak, mit beszéltek meg?

Vajna: Hogy majd beszélgetni fogunk részletesen és összehozom a csendőrség és rendőrség vezetőivel.

A vádlott a továbbiakban az elnök kérdéseire ismerteti az október 15-i eseményeket: Amikor a kormányzói szózat a rádióban elhangzott, a Pasaréti-útra ment érdeklődni. Ott akkor nem történt semmi, mert Kovarcz nem volt ott. Közölték vele, hogy Szálasi a német követségen várja, mire odament. Úgy emlékszik, Kemény is ott volt. Késő estig ott vártak. Akkor még nem tudott róla, hogy a párt átvette a hatalmat. Ezt csak 16-án délelőtt tudta meg, mikor Szálasival együtt a kormányzóhoz ment. Ha jól emlékszik, délelőtt 10—11 óra körül Keménnyel együtt kísérték el Szálasit a kormányzóhoz a Werbőczy-utcai palotába. A kormányzó fogadta Szálasit. Szálasi, ha jól emlékszik, annyit mondott, hogy a kormányzó lemondott és az államvezetést, valamint a főhadúri jogokat Szálasira ruházta át. Utána együtt

mentek át a honvédelmi minisztériumba.

Elnök: Szálasi közölte, hogy véglegesen megállapodott a kormányzóval?

Vajna: Nem merem állítani, hogy véglegesen.

Elnök: Tehát Ön úgy fogta fel, hogy a végleges alkotmányos megoldás még nem történt meg.

Vajna: Alkotmányos megoldásra nézve törvényes intézkedések voltak.

Elnök: Tehát Ön sem tartotta ezt alkotmányos rendezésnek?

Vajna: Nem.

Elnök: Mielőtt Önök a kormányzóhoz mentek, Önök még nem voltak hatalmon? Hol volt a kormányzó akkor?

Vajna: A kormányzó, ahogy a német követ velünk közölte, a németek védelmét kérte és a Werbőczy-utca 7. számú épületben volt.

Elnök: Tehát ki volt akkor hatalmon, a kormányzó vagy Önök?

Vajna: Abban a pillanatban átmeneti állapot volt.

Elnök: Önök még nem voltak hatalmon?

Vajna: Úgy tudom, még nem.

Az elnök rámutatott arra, hogy ekkor a nyilas alakulatok már minden fontosabb pontot megszálltak Budapesten, ágyúkat állítottak fel, még pedig a német alakulatokkal együtt. Ezt vádlottnak tudnia kellene.

A vádlott úgy próbál kitérni, hogy ez Kovarcz feladata volt, ő erről semmit sem tudott. Végül a keresztkérdésekre azonban annyit beismert, hogy 16-án délelőtt, mielőtt még a kormányzóhoz mentek volna, beszélgetés során hallott arról, hogy nyilas és német alakulatok „katonailag biztosítottak" egyes középületeket, hidakat stb.

Elnök: Tehát az Ön saját kijelentései alapján is megállapítható, hogy még mielőtt a kormányzó állítólag lemondott, amikor még csak a kormányzói fegyverszüneti proklamáció volt ismeretes, már akkor Önök nyilas alakulatokkal és a németek segítségével karhatalmilag Budapestet hatalmukba kerítették. Tehát a Kovarcz és Ön által létesített szervezetek akcióba léptek és a hatalmat átvették a kormányzó ellenére is. Nyilván ellenére is, mert az Ön kijelentése szerint is csak annyi történt, hogy elhangzott a fegyverszüneti proklamáció.

A vádlott szerint nem az ő általa létesített szervezetek, hanem a párt működött közre.

Az elnök ezután a Magyarság október 19-i számából idéz, amelyben Vajna azt mondja, hogy a hungarista mozgalom október 16-án az áruló félreállítása után átvette a hatalmat. Ez nem azt jelenti — teszi hozzá az elnök — hogy Horthy átruházta a hatalmat. Mi szükség volt arra, hogy Szálasi egy árulótól fogadjon el kormányelnöki megbízást? Az árulókat csakugyan félre kellett volna lökni, Önöket kellett volna félrelökni.

Vajna a továbbiakban az elnök kérdéseire a kormányalakítás részleteiről vall. A miniszterelnökségen Szálasi kormányzótanácsot alakított s kijelentette előttük, hogy a kormányzó megbízta őt a kormány alakításával. Tudott arról, hogy már előzőleg kiszemeltek belügyminiszternek. Nem tud róla, hogy Beregfyt, aki nem volt nyilas párttag, miért nevezték ki miniszterré.

Az elnök ezután **Beregfyhez** fordul, hogy megkérdezze, miért lett miniszter, majd ismerteti a júniusi hungarista napló 138. oldalán szereplő feljegyzést: Mecsér szerint a németek foglalkoztak egy magyar katonai kormány beállításának lehe-

tőségével és felmerült állítólag Beregfy vezérezredes neve, aki erre talán legalkalmasabb lenne. (Beregfyhez): Tehát Mecsér már olyan jelentést tett, hogy az Ön neve felmerült a magyar katonai kormány létesítésével kapcsolatban, mint erre a célra legalkalmasabb személyé.

Elnök: (Vajnához): Ön Kovarcztól október 15-e előtt kapott egy jegyzéket, amely 40—50 baloldali vagy kommunistagyanus egyén nevét tartalmazta, akiknek azután Ön elrendelte az internálását.

Vajna: Mutatott nekem egy jegyzéket, amelyen nem tudom hányszáz személy volt felírva. Azt mondtam neki; Nézzen ki 30 vagy 50 személyt, akik veszedelmesek, legfeljebb ennyit szabad internálni, azonban semmi célja mártirokat kitermelni. Ezt a jegyzéket én nem kaptam meg, nekem csak megmutatta.

Elnök: Hát mi lett a Kovarcz listán szereplő egyének sorsa?

Vajna: Nagy részüket nem is lehetett volna őrizetbe vétetni. Akiket Kovarcz már előzőleg őrizetbe vétetett, azoknak nagyrészét felülvizsgálat révén elengedtem, szabadlábra helyeztem, (Mozgás és zaj) a többieket internálták, de nem sokat. (Zaj.) Elvitték őket a németek.

Az elnök áttér arra a listára, amelyet Vajna Feketehalmi-Czeydnertől kapott.

Elnök: A népügyészségen beismerte, hogy a Feketehalmi által átadottak közül 50—60-nak internálását rendelte el.

Vajna: Nem is tagadom, tanácselnök úr.

Elnök: 1944 november elején a veszprémi főispán Mindszenthy ottani püspököt őrizetbe vette. Az ügy önhöz került. Mi történt ott?

Vajna: Éjjel telefonjelentést kaptam. Azonnal vizsgálóbizottságot küldtem ki gépkocsin Veszprémbe. A vizsgálatvezető másnap a kora reggeli órákban érkezett vissza jelentésével. Az esetet azonnal jelentettem Szálasi nemzetvezetőnek, aki meghallgatta a jelentést.

Elnök: Mi volt az eset lényege?

Vajna: Mindszenthy akkor katonai beszállásolással kapcsolatban eljáró rendőrkőzegekkel összetűzésbe keveredett. Jelen volt az esetnél a főispán is.

Elnök: Végül is mi volt a döntés?

Vajna: A főispán, illetve a veszprémi rendőrkapitányság internáltatta Mindszenthyt. Amikor ezt Szálasinak jelentettem, úgy intézkedett, hogy az internálást fenn kell tartani és fenntartja magának a jogot arra, hogy mikor szünteti meg.

Az elnök (Szálasihoz): Igaz, hogy Ön döntött a kérdésben?

Szálasi: Igen. Azt mondtam, hogy a vizsgálatot le kell folytatni és én fogok dönteni.

Elnök: Mi volt a székesfehérvári püspök esete?

Vajna: Pintér főispán rendelte el Shvoy székesfehérvári püspök internálását.

Elnök: Mikor történt az internálás?

Vajna: 1945 január végén, vagy február elején. Az internálás akkor történt, amikor a németek visszafoglalták Székesfehérvárt. Október elején rendeletet adtam ki a főispáni értekezleten, hogy a főispánok és a csendőrség és rendőrség vezetői minden egyes községig lemenően keressék meg a legmagasabb rangú helybeli papot, minden egyes felekezet papját és kérjék meg arra, hogy az országnak ezekben a tragikus óráiban az istentelenségről és a bolsevizmus elleni küzdelemről vonják be egyházi elgondolásaikat a vasárnapi szentbeszédekbe.

Elnök: Shvoy püspök milyen álláspontot foglalt el ezzel a kívánsággal szemben?

Vajna: Azt mondta, a laikusok nem avatkozhatnak bele, ő a hercegprimás engedélye nélkül ilyen rendelkezést nem adhat ki.

Elnök: Mi lett a következménye annak, hogy Shvoy nem akart beszélni?

Vajna: Akkor írtam a hercegprimásnak és a hercegprimás levélben válaszolt. A levél szerint a hercegprimás az ilyenirányú szentbeszédeket nem tartja a nemzet érdekében állónak.

Elnök: Ezért történt tehát Shvoy internálása. Az internálást ki rendelte el?

Vajna: A székesfehérvári főispán és a rendőrkapitányság hajtotta végre az internálást. Ezt jelentették nekem, én pedig Szálasi nemzetvezetőnek és Shvoyt a soproni Isteni Szeretet Leányai zárdába szállíttattuk.

Elnök: Szálasi megint azt mondta, hogy jóváhagyja az internálást és ő óhajt dönteni a továbbiakról? **Szálasihoz:** Így volt ez?

Szálasi: Az eset kivizsgálását elrendeltem és fenntartottam magamnak a jogot, éppen úgy mint Mindszenthy esetében.

Elnök: Beszéljen most az 1944 november elején kommunista és baloldali álláspontú személyek összeszedésére elrendelt razziáról.

Vajna: Ez a honvédelmi minisztérium illetve a német hadvezetőség kívánságára történt Budapesten és a Budapest körüli hadműveleti területen.

Elnök: Ne honvédelmi minisztériumról beszéljen, hanem nevet mondjon.

Vajna: Hivatalos irat volt.

Elnök: Miért mondta, hogy a német hadvezetőség és Beregfy honvédelmi miniszter részéről is érkezett megkeresés a kommunista elemek összeszedésére?

Az elnök **(Beregfyhez):** Intézett Ön megkeresést ebben az ügyben?

Beregfy: Erről nem tudok.

Elnök (Vajnához): Miért hivatkozott Ön akkor Beregfy nevére, hogy Beregfy kereste meg Önt?

Vajna: Lehet, hogy a helyettese, nem tudom már megmondani. Lehet, hogy ő szólt erről.

Elnök: Hány embert szedtek össze Budapesten és környékén?

Vajna: Pontosan megmondani nem tudom, párezer emberről volt szó.

Elnök: Kommunisták és egyéb baloldali elemek voltak ezek?

Vajna: Kommunisták.

Elnök: Hova szállították ezeket az embereket?

Vajna: Komáromba. Komáromban munkaszolgálatra átadták őket német birodalmi területre.

Elnök: Ki rendelte el azt, hogy ezeket Németországnak adják át munkaszolgálatra.

Vajna: Ez katonai intézkedés volt. Erre nézve kérem Hajnácskői László kihallgatását.

Elnök (Szálasihoz): Ki rendelkezett így? Hogy magyar állampolgárokat, nem zsidókat, munkaszolgálatra adjanak át egy külföldi hatalomnak? Milyen alkotmányos rendelkezés ez?

Szálasi: Általános rendelkezés volt erre a totális mozgósítás és harcbaállítás minisztere révén, aki az irányelveket tőlem kapta. 12—70 éves életkorig mindenki munkára volt kötelezve.

Elnök: Razzián szedték össze a szakmunkásokat?

Szálasi: Nem léptük túl azokat a kereteket, amelyek a szövetséges államok bármelyikében meg voltak.

Elnök (Vajnához): 1945 február havában Ön rendelte el a dunántúli

területen a vegyes házasságban lévő zsidók összeszedését. Ezeket részben internáltatta, részben rendőri felügyelet alá helyezte. Igaz ez?

Vajna: Igen. Ez a németek kívánságára történt.

Elnök: Térjünk vissza az előbbi pontra. Amikor párezer embert összeszedtek, közvetlenül kinek az utasítására történt az, hogy Komáromba vitték és átadták a németeknek.

Vajna: Ezt a VII. osztályban Hajnácskői László ezredes tudja megmondani. Az én minisztériumomból a VII. osztály tárgyalta le a honvédelmi minisztérium embereivel az én tudtommal.

Elnök: A lefolyt beszélgetés eredményeképen történt a munkásoknak németek részére való átadása?

Vajna: Az átadáshoz semmi közöm nem volt.

Elnök Tudta, hogy mi lesz ezekkel az emberekkel?

Vajna: Akkor nem tudtam, csak azt, hogy valahol munkába lesznek állítva. Ez nem az én munkaköröm volt, hanem a totális mozgósítás miniszteréé.

Elnök (Vajnához): Ön rendelte el a zsidóktól elvett és összegyüjtött értékek kiszállítását is?

Vajna: Igen.

Elnök: Hol vannak ezek az értékek most?

Vajna: Brennbergbányára lettek szállítva, majd később Landeckbe. Ezeket átvették az amerikaiak.

Elnök: Ön az előző évek folyamán Szálasi Ferenctől kapott megbízás alapján a pártban kommunistagyanus vagy egyéb baloldali álláspontú egyének jegyzékét továbbította a hatáskörrel bíró szervekhez? Általában önök minden kommunista vagy baloldali gyanus egyént mint szabotázs- és hűtlenséggyanust kezeltek?

Vajna: Annak idején Szálasi Ferenc utasítása alapján jártam Werth Henrik vezérkari főnöknél, bejelentettem ezt a kapott megbízást és ő utasított a kémelhárító osztályhoz.

Elnök: 1944 október 15-e után mi történt Budapesten a zsidók sorsát illetően?

Vajna: Október 17-én vettem át a belügyminisztériumot.

Elnök: Október 16-án megindultak bizonyos atrocitások a zsidósággal szemben? Tud Ön erről?

Vajna: Ami atrocitást bejelentettek, azokban én a nyomozást elrendeltem.

Elnök: Október 15-ét követően hallott-e a pártszolgálat vagy az úgynevezett fegyveres nemzetszolgálat túlkapásairól?

Vajna: Befutottak jelentések.

Elnök: Hallott a Tisza Kálmántérre, a Tattersallba való kihajtásról, lakások kifosztásáról, bántalmazásokról?

Vajna: Igen. Hallottam.

Elnök: Kik csinálták ezeket?

Vajna: Konkréte nem tudom megmondani. Lehet, hogy a Ney-féle csoport. És német SS-ek.

Vajna a továbbiakban azt vallja, hogy semmi része sem volt a zsidóknak sáncmunkára való elhurcolásában. Erre csak a honvédelmi minisztériumnak volt joga. Az ő hatáskörébe csak akkor tartozott ez a kérdés, ha a bevonulási parancsnak nem tettek eleget.

Ezután az elnök intéz kérdést **Beregfyhez:**

— Igaz-e, hogy a honvédelmi minisztérium bevonultatott zsidókat. Beregfy Kovarczra hárítja a felelősséget, akihez védekezése szerint a mozgósítás kérdése tartozott. Szálasi az elnök kérdésére ugyancsak ezt erősítgeti.

Vajna Gábor vallomását módosítva

kijelenti, lehetséges, hogy nem Beregfy, hanem Kovarcz adott ki ilyen behívási rendeleteket. A zsidó házak kapuinak bezárását a rendőrség rendelte el.

Szálasi Ferenc az elnök kérdésére kijelenti, hogy a menlevelek kérdésében hat pontból álló irányelvet rögzített le.

Elnök: Hogyan döntött Szálasi Ferenc ebben a hat pontjában?

Vajna: Úgy, hogy a zsidóság egy része gettóba megy, azután van munkaszolgálat bent az országban, kölcsönadás, munkaszolgálatra németbirodalmi területre, azután voltak menleveles zsidók, akik külön helyeztetnek el abból a célból, hogy legkésőbb, november végéig kiszállítatnak az ország területéről.

Elnök: Ezeknek a végrehajtására ki kapott utasítást?

Vajna: Én kaptam utasítást Szálasi Ferenctől. Kijelöltem a kiszállítandó zsidók számára a Palatinus-házakat a Margit-híd mellett és néhány szomszédos utcának pár házát. Idejött az a kb 18—20.000 menleveles, akit elismertek a külföldi követségek, konzulátusok és a Nemzetközi Vöröskereszt.

Elnök: Megállapították ezzel szemben, hogy csak a svájci követség 22.500 menlevelet adott ki.

Vajna: Nem. Kerek számban 27.500 hamis svájci menlevél volt kiállítva. A svájci főkonzul ezt írásban elismerte és bevonta ezeket. A Palatinus-házakban egyébként az elismert menleveleseken kívül még mintegy húszezer ember bemenekült és kb 40.000 személy volt ott.

Elnök: A nyomozás során beismerte, hogy a zsidókkal való bánásmód terén a nemzetközi jogot is megsértette.

Vajna: Én megsértettem?... (Zaj)

Elnök: Itt van rádióbeszédének tartalma, amelyben azt mondja: nem ismerek római katolikus, evangélikus vagy izraelita hitfelekezethez tartozó zsidót, hanem csak zsidófajúakat. Nem ismerek el semmiféle menlevelet vagy idegen útlevelet, amelyet magyar állampolgárságú zsidó bárhonnan vagy bárkitől kap.

Vajna: Igen... Ez még a kérdésrendezés előtt volt.

Elnök: Nem megsértése ez a nemzetközi jognak, hogy október 19-én Magyarország belügyminisztere ilyen kijelentést tesz? De később elismerte Szálasi rendelkezése után?

Vajna: Október 19-e után rögtön tárgyaltam a külügyminiszterrel és akkor tudtam meg, hogy korábban nemzetközi megállapodások voltak,

Elnök: Szóval akkor már elismerte? Kit bízott meg a gettó felállításával?

Vajna: Ferency Lászlót és Sólymossy János rendőrezredest, ő kapott megbízást a gettó felállítására a budapesti VII. kerületben, a helyiviszonyokkal ismerős Solymossy ugyanis jelentette, hogy itt lakik a legtöbb zsidó, így kell a legkevesebb mozgás.

Elnök: Ezen a területen normálisan mennyi ember lakott?

Vajna: Nem tudom, csak a vádiratból olvastam, hogy hétezer és állítólag 70.000 lett volna oda bezsufolva. Én elrendeltem, tessék megállapítani, mekkora terület szükséges az elhelyezésére.

Elnök: A részletekről nem érdeklődött, hányan élnek egy szobában?

Vajna: Olyasmit mondott, hogy 5—6 ember számára jut egy szoba.

Elnök: A németeknek átadott kölcsönzsidók honnan kerültek? A gettóból?

Vajna: Nem mind a gettóból, — a honvédelmi, illetőleg a totális mozgósítási miniszter behívása alapján.

Elnök: Tud arról: hogy a gettó-

ból is vittek ki Németországba zsidókat?

Vajna: Vihettek, amennyiben a behívásnak megfeleltek.

Elnök: Miféle zsidók voltak akiket az ember naphosszat látott — asszonyokat, öregeket, fiatalokat — hosszú oszlopokban vonulni át valamelyik Duna-hidon, olyan hosszú sorban, hogy a vége nem látszott a sornak a Margit hídtól az Erzsébet hidig a budai Dunaparton és kint a Bécsi-úton?

Vajna ismételt kérdésekre is csak azt hangoztatja, nem tudja megmondani, kiket látott a tanácselnök, de mindenesetre Kovarcz minisztériuma intézkedett róluk.

Elnök: A fegyveres nyilasok, akik kísérték Óbuda felé ezeket az oszlopokat, ki alá tartoztak?

Vajna: A totális mozgósítás minisztere alá, november közepéig. A nemzetvezető ekkor rendelte a belügyminisztérium alá, én pedig ekkor Láday István államtitkárt bíztam meg, szervezze át ezt az egész fegyveres nemzetszolgálatot, amely a Radeczky-laktanyában volt és rendeljen ki csendőr- és rendőrtiszteket és altiszteket. Azt hiszem 20—25 csendőrtisztet és kb 80 csendőraltisztet kiképzés céljából oda be is vezényeltek.

Elnök: Tud Ön arról, hogy akár a gettóból, akár megelőzően kinek a rendelkezésére vittek zsidókat az óbudai téglagyárba és onnan tovább gyalogmenetben?

Vajna: Kovarcz minisztériumának rendelkezése folytán történhetett a rendőrség vagy a fegyveres pártszolgálat emberei útján.

Elnök: A rendőrség mindenesetre Ön alá tartozott, azzal Kovarcz is rendelkezett?

Vajna: Nem. Ha egy társminisztériumnak szüksége volt emberekre, a minisztériumot hivatalosan megkereste és rendelkezésre kellett bocsátani.

Elnök: Az Ön minisztériuma rendelkezésre bocsátotta ezeket az embereket? Hány embert küldtek az óbudai téglagyárba?

— Körülbelül hány embert vittek az óbudai téglagyárba, majd onnan tovább?

Vajna: Nem tudom

Elnök: Azt sem tudja, hogy a meglévő munkaszolgálatosokon kívül hány úgynevezett kölcsönzsidó került nyugatra?

Vajna: Nem tudom.

Elnök: Mit tudott Ön arról, hogy súlyos visszaéléseket, kínzásokat, sőt gyilkosságokat követtek el részben pártszolgálatosok, részben a fegyveres nemzetszolgálat tagjai ennek a procedúrának a során a zsidósággal szemben?

Vajna: Októberben vagy novemberben hallottam először ezekről. Ezek atrocitások, gyilkosságok és fosztogatások voltak, zsidókat vertek meg. Ezekben a cselekményekben részt vettek ismeretlen emberek pártjelvényekkel, a keleti bajtársi szövetség tagjai és nagyon sok német SS-katona egyenruhában. Ezek közül a rendőrség többeket őrizetbe vett. Ezentúl a kérdés engem már nem érdekelt. Ezt a dolgot a minisztertanácson bejelentettem és Budinszky akkori igazságügyminisztert megkértem, érdeklődjék ezeknek a bíróságra átszállított egyéneknek a sorsáról, hogy ügyükben ítélet hozassék.

Az elnök ezután ismerteti Vajnának az 1944 november 17-én tartott értekezletről szóló jelentését, amelyen Szálasi kijelentette, hogy a zsidó-kérdést lezárja, erről nem akar többé hallani, ilyen ügyekben ne forduljanak hozzá.

Elnök: Ezen a Szálasi által tartott

Faraghó helyettese, a csendőr karhatalom parancsnoka jelentette... illetőleg a rendőrfőkapitányságról kaptam jelentést, hogy a németek veszélyeztetik a studiót. Erre kiadtam a parancsot, hogy a csendőr karhatalmi egységek azonnal vonuljanak a studió elé és vegyék birtokukba. Mégegyszer felhívott ekkor Temesváry és közölte, hogy már elkésett, mert a németek könnyűszerrel elfoglalták a studiót.

Az előző napon jelentették, hogy a 24. német páncélos hadosztály beérkezett Budapestre 42 vadonatúj tigrissel. Nem volt kétséges, hogy most nem fognak visszariadni semmitől.

E.: Tulajdonképpen mi volt a kiváltó oka annak, hogy az ügy így elveszett már ebben a stádiumban?

Lakatos: A karhatalmi alakulatok átállása, de döntő volt Szálasi Ferenc rádióbeszéde. Miután ez elhangzott, felmerült bennem a kétség, vajjon el fogják-e hinni a kormányzói proklamációt? Máris kaptam olyan jelentéseket, amelyek szerint a kormányzói proklamáció misztifikáció. Valamit csinálni kellett. A helyzetet Szálasi ellenproklamációja érlelte meg.

Az elnök további kérdéseire tanú kijelenti, hogy nem tudja mi volt a budapesti karhatalmi alakulatok átállásának közvetlen oka. Ő, sajnos, csak polgári miniszterelnöknek tekinthette magát. 14-én délután a minisztertanácson Vattay megnyugtatta, hogy katonai vonalon minden elő van készítve, s rendben van.

Lakatos elmondja, hogy Hennyey a fegyverszüneti proklamáció szövegét átadta a három semleges követnek. Intézkedett a sajtófőnökön keresztül, hogy a szélsőjobboldali lapokat beszüntessék és hogy a régi baloldali lapokat életre keltsék. Miután azonban vasárnap volt, erre nem kerülhetett sor.

Lakatos: Tudomásom szerint a vezérkari főnök, akihez jelentések futottak be a csapatoktól, olyan rendelkezést adott ki, hogy a fegyverszünet nem fegyverletétel.

Hangoztatja, hogy arra vonatkozóan nincs biztos adat a kezében, csak feltételezi, hogy ki adta ki a rendelkezést. Ez adott helyzetben a következő javaslatot tette a kormányzónak:

Visszakövetteli ifj. Horthy Miklóst és Bakayt és ezzel szemben felajánlják — ami már különben is megtörtént, — hogy a fegyverszünetet nem tekintik fegyverletételnek. A csapatok, amíg újabb válasz nem érkezik Moszkvából, tovább harcolnak.

A kormányzó ezzel egyetértett. Hennyeyvel azonnal átmentem a német követségre. Ott meglehetősen feszült légkörben fogadtak. Veesenmayer kijelentette, hogy szóbeli közlés alapján nem tárgyalhat, nyujtsam be írásban.

— Visszamentünk este hét óra felé. Titkáromnak lediktáltam az 5—6 pontból álló javaslatot. Este 9—10 között ezt átvittem a kormányzónak és megmutattam neki. A kormányzó kijelentette, hogy ő az egész helyzetet elveszettnek ítéli meg. A szöveghez azonban hozzájárult.

— Visszamentem a követségre és átadtam. Utána visszatértem a kormányzóhoz, este tíz óra felé és tanácskoztunk.

A továbbiakban elmondja, hogy Ambrózy kabinetfőnök Rakovszky, és Hennyey jelenlétében ismertették Faraghó fegyverszüneti feltételeit.

— Közben bejött a szárnysegéd és jelentette a kormányzónak, hogy a vezérkar főnöke az engedelmességet

megtagadta. A kormányzó rendkívül ingerülten fogadta a jelentést, valami olyasmit mondott, hát akkor mondjon le. Ez este 10—11 körül történt. Hogy ki hozta a jelentést, azt nem tudom.

E.: Mi volt a megállapodás a kormányzó részvételével folytatott tanácskozás után, megkapták a németek írásban azokat a javaslatokat?

Lakatos: Megkapták. Újabb válasz nem érkezett már. Én Rakovszkyval és Hennyeyvel visszatértem a miniszterelnökségre, ahol jóformán majdnem mindegyik miniszter ott volt. Távol áll tőlem a vezérkar főnökéről bármiféle feltevést insinuálni, azonban az a jelentés, amit az előbb említettem, elhangzott. Ennek alapján Rakovszky maga azt mondotta, ha már a legmagasabb katona nyilván egységeivel együtt elfordult a legfelsőbb hadúrtól, a rádió már idegen kézen van, mi történjék? Elhatározásra nem jutottunk. Közben tizenegy órakor Vattay altábornagy jelent meg és előadta, hogy a legmesszebbmenő aggályokkal nézi a kormányzó élete biztonságát.

E.: Mire jutottak a kormányzó részvételével tartott megbeszélésen?

Lakatos: A kormányzó dolgozószobájában olvasta fel Ambrózy kabinetirodai főnök a végleges fegyverszüneti feltételeket. Három fő pontra emlékszem: 1. Magyarország megszállása; 2. a magyar hadsereg visszarendelése a trianoni határok mögé; 3. A németek azonnali megtámadása. Megint ezt a legutóbbit láttam a legnehezebben végrehajthatónak. A kormányzó erre azt kérdezte, mi történik? Erre én azt válaszoltam, az éjszaka folyamán előreláthatólag még egy audienciát fogok sürgősen kérni. Ezzel a gondolattal tértem vissza.

E.: Szóval fél 10-től 10-ig folyt az első rész és azután 11 után ment el Vattay s akkor folytatódott.

T.: Igen. Ennek lényege a következő: befejezett tények elé voltunk állítva. Azt mondottam, hogyha bármi történik is, a kormányhatalmat és az államhatalmat olyan irányba kell terelni, hogy a magyar államot a Német Birodalom exponenseinek átadjuk. Ilyenképpen indokoljuk a német erőszakot.

E.: Vattay önnek azután mit mondott, hogy a kormányzóval miben maradt?

T.: Azt, hogy a kormányzó teljes egészében elfogadta az új ajánlatot, csak azzal a kikötéssel, hogy közvetlen munkatársait salvus konduktus segítségével elvihesse. Tehát az államhatalmat ilyen formán átadja és pedig a Német Birodalom exponenseinek. Erre határozottan emlékszem.

Lakatos ezután előadta, hogy ez még mindig célravezetőbbnek látszott a vesztett helyzetben, mint az, hogy Szálasiéknak átadják a hatalmat, mert így akkor a német hatalomnak egy újabb erőszakos lépését látja a világ.

A hatalmat senkinek sem átadni, és tiltakozni erkölcsi alapon az erőszak ellen. Ez a gondolat volt, amelynek megtárgyalása a minisztertanácsra várt.

Az elnök ezután megkérdezte a tanút, hogy érintkezésbe került-e a német követséggel. A tanú igennel válaszolt. A csonka minisztertanácson az volt az álláspontjuk, hogy ebben a vesztett helyzetben elkerüljék a felesleges vérontást és polgárháborút. Ekkor jött fél háromkor Feine követségi tanácsos.

Lakatos ekkor lediktálta Feinének, hogy a kormány olyan adatok birtokába jutott, amelyre nézve

még egy újabb állásfoglalás szükséges, de erre nincs mód a csonka minisztertanácsban. A felelősséget nem is tudják vállalni, a kormányhatalmat átadják a Német Birodalom exponenseinek. A kormányzó magát és családját németbirodalmi védőőrizet alá helyezi. Kikötés annyi volt, hogy közvetlen munkatársait vihesse magával, azután hogy a sajtó és a rádió a kormányzót ne támadja, harmadszor pedig az volt a kikötés, hogy a szélsőjobboldali elemek erőszakos beavatkozását és a vérontást tegyék lehetetlenné a németek.

Feine ekkor elsietett, ők együttmaradtak a tanácskozáson fél öt óráig. Negyed hatkor érte jött Feine. Közölte, hogy a Vár ellen felvonult csapatoknak parancsuk van arra, hogy ne használják lőfegyvereiket. Ekkor Feine autóján elvitte magával Lakatost a német követségre. Előtte és mögötte német géppisztolyosok állottak. Azt hallottam, hogy a kormányzó személyét és életbiztonságát kell biztosítani, mert reggel hat órakor megindul a támadás a Vár ellen. Arra az ellenvetésemre, hogy minden lövöldözés leállítását igérték meg, Feine nem felelt. Mikor megérkeztek a királyi palota elé, kiszállt az autóból, később a lépcsőházban találta a kormányzót, aki útrakészen volt.

Veesenmayer közölte vele, hogy parancsa van német legfelsőbb helyről, hogy őt és családját kiszállítsák Németországba. A kormányzó ezt köszönettel tudomásul vette. Akkor Lakatos a kormányzóval egyedül ült egy autóba. A kormányzó családja női tagjaiért aggódott. Lakatos erre a nunciatura pincéjéből elhozatta őket.

Lakatos el akart távozni a követségről, hogy minisztertársait összehívja és végleges megállapodásra jussanak. Veesenmayer azt ajánlotta, hogy ne menjen ki az utcára. Lakatos azt mondotta, hogy egy kis lövöldözéstől nem ijed meg. A követ azt mondta háromnegyed hétkor, hogy negyed nyolckor értem jön. Én nem sejtettem, hogy ekkor letartóztatás megy végbe. Később már láttam, hogy le vagyok tartóztatva. Ennek óriási jelentősége van.

Lakatos elmondja, hogy az egész délelőttöt a kormányzó Brunswick, Vattay és Tost szárnysegéd kíséretében egy szobában bezárva töltöttek egészen egy óráig.

12 órakor bejött egy SS-katona, egyenesen a kormányzóhoz fordult: A miniszterelnök úr kíván önnel beszélni. Én ott állottam mellette. A kormányzó megkérdezte, ki az. Azt mondta: Szálasi.

Szálasit egy szomszédos szobába vezették. Lakatos nem volt jelen a megbeszélésen. Az elnök kérdésére kijelenti, a legpontosabban emlékszik, hogy ez 12 óra körül volt. Félóránál nagyobb eltérés semmi esetre sem lehetett.

Mikor a kormányzó visszatért a szobába, súgva megkérdezte tőle, mi történt. Súgva, mert egy német fegyveres SS-tiszt állandóan ott ült velük szemben. A kormányzó szószerint a következőket válaszolta: „Ez a fráter azt kívánta tőlem, hogy a hatalmat adjam át". Nem emlékszem pontosan most már a következő szavakra, de a kormányzó azt válaszolta, hogy kirúgtam, vagy kidobtam. (Nagy ügyész közbekiált: Ez volt a szóbeli megbizatás!)

Az elnök megkérdi Szálasit, mit szól ehhez?

Szálasi: Fenntartom vallomáso-

mat, ahogyan az én főtárgyalásomon mondtam.

Elnök: Szóval ön annyira fogalomzavarban volt, hogy a kirúgást hatalom átadásának értelmezte. (Nagy ügyész: Igy csapta be saját barátait!)

Lakatos: Ennek a jelenetnek tanúi voltak azok az urak, akik a németek által be voltak zárva a kormányzóval együtt. Tehát Vattay, Brunswick és Tost Gyula, aki később főbelőtte magát. Később engemet átvittek a német követségre. Ott egy szobába kísértek, ahol a következők voltak velem szemben: Rahm nagykövet, Veesenmayer követ és Feine követségi tanácsos.

— Tiltakoztam letartóztatásom ellen, amit Veesenmayer nagy elfoglaltságával indokolt. Kérdeztem, miről van szó. Közölte velem, hogy most fél 2 van. Nekik sikerült délután 2 óráig a német sajtót és a rádiót lestoppolniok abban az irányban, hogy a kormányzóról semmiféle gyalázó nyilatkozat ne adassék le. Közölte továbbá, hogy Hitler a kormányzónak fejedelmi bánásmódot helyezett kilátásba, mind saját személyére, mind családjára. De ez csak akkor tartható be, ha az általa kívánt formalitásokat elintézi.

Ezek a következők: 1. A kormányzó formaszerinti lemondása, 2. Szálasi kinevezése miniszterelnökké és 3. olyan irányú proklamáció: „Csak a nevemmel való visszaéléssel vált lehetségessé, hogy ilyen proklamáció megjelenjék."

Lakatos hangsúlyozza, hogy ezt a felháborító javaslatot visszautasította. Kijelentette, hogy nézete szerint a kormányzó erre nem lesz kapható. De ha kényszerítik, elmegy és megkérdezi. Hangsúlyozta, a kormányzó legfeljebb abba megy bele, hogy a proklamációt semmisnek nyilvánítja.

Ezután fegyveres autóban ismét a Hatvani-palotába vitték. A kormányzó előtt vázolta, mivel fenyegetőznek a németek. T. i., hogy az általa kért és Hitler által kilátásba helyezett bánásmódot csak akkor biztosítják, ha ezeket a formalitásokat elintézi. Beszámolt a három pontról is. A kormányzó ekkor szóbelileg azt mondta: *„Nem bánom."* Lakatos ezzel visszament és közölte ezt a németekkel. Ott azt kívánták, hogy mind a három pontot ő bonyolítsa le. Lakatos arra hivatkozott, hogy nem ismeri közelebbről Szálasit és azt a közvetítő indítványt tette. hogy az első két pontot Feine bonyolítsa le, a harmadik elintézését ő maga megkísérli. Ezután ismét a kormányzóhoz ment. Az elnök kérdésére ismét leszögezi, hogy az 16-án délután 3—fél 4 óra felé történt.

Lakatos: A kormányzónak két kívánsága volt. Az egyik, hogy a fiát visszakapja, a másik, hogy a másnapi elszállítás előtt tegyék lehetővé, hogy felkereshesse lakosztályát és csomagolhasson.

Lakatos ismét visszatért a német követségre, ahol azzal az ürüggyel, hogy Hitlerrel és Himlerrel beszélnek telefonon, hosszabb ideig várakoztatták. Később közölték, hogy ifj. Horthy Miklós kiadatását a legmagasabb helyről — tehát Hitlertől, vagy Himlertől elrendelték. Ezt Veesenmayer közölte.

Lakatos visszament a kormányzóhoz, s jelentette ezt.

Lakatos kijelenti, hogy a kormányzó aláírta a proklamációt. Visszatérve az előzményekre, még hozzáfűzi, hogy Rahm, amikor a szerepek szétosztásáról van szó, ki-

fogásolta, hogy a proklamáció így túlrövid lesz és hogy a csapatok felé is kell valamit tartalmaznia.

A szöveget azután a kormányzóval együtt fogalmazták meg. Lényege a következő volt: A tegnap elhangzott proklamációban a fegyverszünet nem jelenti a fegyverletételt. A csapatok tovább harcolni kötelesek.

Az elnök kérdésére Lakatos kijelenti, hogy ezt az írást nem ellenjegyezte, azt csak a kormányzó írta alá. Az írást ezután átadta a németeknek. Név szerint nem emlékszik már, kinek, valószínűleg Veesenmayernek, de semmiesetre sem kisebb embernek.

Lakatos kijelenti még, hogy a nyilatkozatot német nyelven fogalmazták meg, hogy a németek hogyan fordították, azt nem tudja, az ő kezébe nem került többé. Hangsúlyozta, hogy ennek jelentősége van. Az elnök kérdésére kijelenti, hogy az aláírás 4 óra körül történt.

Mikor Lakatos távozott a kormányzótól, látta Szálasit, aki ott várakozott. Ez 16-án, délután 4 órakor történt, a Hatvani-palotában. Szálasi nyilván bebocsátásra várt.

E.: Nem tett említést arról, hogy Szálasival további beszélgetése van?

Lakatos: Nekem nem. Egy árva szóval sem.

E.: Ezt követően beszélt ön a kormányzóval?

Lakatos: Csak este, egy nagyon tragikus pillanatban.

E.: Ekkor nem tett fel kérdést, miért járt ott Szálasi?

Lakatos: Nem. Akkor már nem érdeklődtem. Este egészen röviden beszéltünk.

— Engem egy SS-generálishoz cipeltek úgy fél hat óra tájban, aki írást nyujtott át azzal, hogy szabadlábra vagyok helyezve. Ez ékes bizonyítéka anak, hogy a Szálasi-féle hatalomátadás erőszakos lépés volt, mert letartóztatásom ezt ékesen bizonyítja. Az írás birtokomban van, ezt bátorkodom a népbíróság asztalára helyezni. A németek voltak olyan kedvesek és meggondolatlanok, hogy ezt kezembe adták.

E. (Szálasihoz): Tud erről?

Szálasi: Nem tudok.

E.: (Lakatoshoz): Ezután ön mit tett?

Lakatos: Hazaszállítottak miniszterelnökségi lakásomra, ahol borzalmas kép tárult elém: teljesen kifosztva találtam magánlakásomat, német SS-katonák és állig felfegyverzett nyilasok garázdálkodtak ott.

E.: Nyilasokat is látott?

Lakatos: Nyilasokat olyan tömegben, hogy nem lehetett nem látni. Feleségem arra ment be hálószobámba, hogy az ott hemzsegő német katonák a fehérneműs szekrényemet ürítették ki. Feleségemet és minisztertársaim feleségét egy pincehelyiségbe citálták le és ott gumibottal megfenyegették. Odafent italaimat fogyasztva dorbézoltak. Az egész Sándor-palotának feljárója tele volt nyilasokkal. (Az elnök megkérdezi: Harminc-negyven lehetett? Több.) Hogy kinek a vezetése alatt állottak, nem érdeklődtem. Engem gyanakodva néztek, amint egy német katona lakásomba kísért, de nem beszéltünk.

— Fél nyolc óra tájban értem jöttek és elvittek a német követségre, ahol a követnek jól ismert dolgozószobájában ült Rahm német nagykövet, Veesenmayer követ, Feine követségi tanácsos, Haller követségi tanácsos, vagy titkár, Beregfy Károly, Kemény Gábor és Rajniss

Ferenc. Leültettek. Rajniss külön ült a hátam mögött, a követ íróasztalánál szorgoskodott. Azt mondották: képzeljem, a kormányzó az aláírást megtagadta.

— Ezt természetesnek vettem, de kérdeztem, miért. Elém tettek egy körülbelül három oldalnyi gépelt szöveget, amelyre azt mondották, hogy Szálasi szellemi terméke. Megjegyeztem, semmi közöm az egészhez, de ha már azt akarják, hogy írja alá, fogják rövidebbre. Most Kemény Gábor beleszólt: Szálasi ezt nem fogja elfogadni. Erre fel akartam állni: rendben van, csinálja Szálasi, nekem ehhez semmi közöm, minek hoztak ide?

— Rahm most valósággal kizavarta a magyar urakat, — együtt maradtam a németekkel és kijelentette: ne felejtsem el, nagyon kiéleződött a helyzet, ahol a kormányzónak életbiztonsága és kilátásba helyezett német védnökség alatt tartózkodása még nincs elintézve. „Es muss ein kurzer Prozess gemacht werden. — Mir ist das Leben des letzten auf Ungarns Boden kaempfenden deutschen Soldaten mehr wert, als der Sohn des Reichsverwesers... Der gehört vor Kriegsgericht und müsste erschossen werden."

Tudtam, mennyire aggódik a kormányzó a fiáért és hogy első kérdése, ha az írást elé teszik, az lesz, mi van a fiával.

— Erre Rahm papírt vett elő és szemem láttára megfogalmazta német nyelven a kormányzó lemondási okiratát, amelynek nézetem szerint alkotmányjogi jelentősége is van. En csupán arra szorítkoztam, hogy minél rövidebb legyen. Módosítást javasoltam. Az okmány kinevezésről beszélt, megvilágítottam, hogy a magyar alkotmányjog szerint miniszterelnököt kinevezni akkor szoktak, amikor kész kormánylista teljes megegyezéssel együtt van, itt legfeljebb kormányalakítási megbízásról lehet szó.

— A német szöveg elkészült, behívták Rajniss Ferencet, aki jöttment és később behozta a magyar szöveget. Azt kívánták, irassam alá a kormányzóval. En erre nem voltam hajlandó, legfeljebb arra, hogy a német követet hozzá elkísérjem.

— Veesenmayer autóján magával vitt a királyi palotába, ahol a kormányzó éppen magánholmiját csomagolta. Piszkos német katonáktól hemzsegett a palota. Nyilasokat ott nem láttam. Betereltek egy üres szobába, azt hiszem, fürdőszoba volt, ott előadtam a kormányzónak a dolgot. Az első kérdése volt: „Mi van a fiammal?" Azt válaszoltam, legfeljebb a német követ tudja garantálni, aki itt áll kint. Behívtam, mire a kormányzó kérdésére fölényes mosollyal válaszolt: „Ew. Durchlaucht! Es ist von allerhöchster Stelle befohlen, dass er sich morgen an den Sonderzug anschliessen werde. Ob in Wien, oder Linz, Detailfrage, das ist nicht garantiert, aber das Wesen, ja!"

Lakatos: Erre a kormányzó kérdőleg rám nézett, mire azt mondtam, hogy a német követnek ezt a kijelentését nincs jogom kétségbevonni. Erre a kormányzó ezt a történelmi dokumentumot ott a fürdőszobában aláírta. Az okmányban az volt, amit — mint már említettem — Rahm nagykövet fogalmazott, hogy a kormányzó lemond kormányzói tisztségéről és a valami többségre támaszkodó Szálasi Ferencet kormányalakítással bízza meg. Az államfői jogok gyakorlásáról egy árva szó sem volt benne.

Ezt merem állítani egészen biztosan.

E.: Hová vitték ezt az okmányt?

T.: Az okmányt Veesenmayer követ zsebrevágta. Engem azután hazakísértek a miniszterelnökségre. Többé nem láttam sem az okiratot, sem Veesenmayert, sem a kormányzót.

E.: Ön azt mondta, hogy amikor visszatért a német követségre, ott talált egy szélesebbkörű társaságot, Rajnisst, Keményt és mint mondotta, Beregfyt is. Határozottan emlékszik ön arra, hogy Beregfy is ott volt?

T.: A leghatározottabban emlékszem, azt is meg tudnám mutatni, hogy hol foglalt helyet.

Az elnök Beregfyhez: No maga kis ártatlan!

Beregffy: Lakatos téved, mert én később jöttem és akkor arról volt szó, hogy Lakatost várjuk.

Az elnök Beregfyhez: Mindenesetre, az az új dolog, hogy ön egyáltalában itt volt, nagyon érdekesen hozható kapcsolatba önnek azzal a korábbi vallomásával, hogy ön már a délelőtti órákban látta ezt a kormányzói lemondó és Szálasinak megbízást adó okmányt, amit Lakatos hozott.

Beregfy indulatosan közbeszól: Tessék utánanézni, nem mondottam.

Elnök erélyesen: Ezt mondta, ne nyissa ki a száját...

Beregfy: Akkor nem tudok védekezni.

E.: De arcátlan hazugságra nem nyitja ki többet a száját.

E.: Ön a legélesebben ideirányította védekezését, hogy ön azért vállalta a Szálasi-kormányban a részvételt és azért tett esküt Szálasira, mert megnyugvásban lehetett afelől, hogy ez alkotmányos úton történt, hiszen a magyar miniszterelnök hozta önnek Horthynak erről szóló nyilatkozatát.

Beregfy: Úgy van.

E.: Most pedig kitűnik, hogy a Horthy Miklós-féle írásbeli nyilatkozat még az esti órákban sem volt meg, tehát mindenesetre csakis a miniszteri eskütétel után született meg, amiről önnek is kellett tudni, mert hiszen jelen volt a tanácskozáson, ahol ez a kérdés vajudott.

Beregfy: A tanácskozáson nem voltam jelen, mert később jöttem.

Az elnök Lakatoshoz: Hozott ön 16-a folyamán egy írásbeli nyilatkozatot, mindegy, hogy mikor vagy hova és ott Beregfynek vagy Beregfy előtt mondta-e, hogy itt van a kormányzói lemondó és Szálasit megbízó nyilatkozat?

Lakatos: A leghatározottabban állítom, hogy nem, mert a kormányzó által aláírt nyilatkozatot Veesenmayer követ zsebre vágta. Engem elkísértek a miniszterelnökségre és aznap este én vissza sem mentem a német követségre.

Az elnök ezután elrendeli a tanú és Beregfy szembesítését. A tanú kijelenti: bátorkodom szemébe mondani, hogyha azt állítja, hogy én a kormányzótól aláírt iratot hoztam és önnek megmutattam, ez erős hazugság.

Elnök: És a kormányzó megtört ember, vagy erélyes ember volt ezekben az órákban?

Lakatos: Amilyen erélyes embert mutatott egészen az utolsó napig, olyan megtört ember volt ebben a percben. A letartóztatás nagyon megtörte az ő előrehaladott korában. Azt érezte, hogy az aláírás az ára annak, hogy a fiát visszakapja, ami sohasem történt meg.

Elnök: Ön a kormányzói aláírással ellátott iratot hol adta át a németeknek?

Lakatos: Sehol. Azt Veesenmayer zsebrevágta. Én azt aláírás előtt bevittem a kormányzóhoz, de aláírás után a kezemben sem volt.

Elnök: Az ön ellenjegyzése hogy került rá?

Lakatos: Csak később, október 30-án.

Elnök: Mi volt az oka, hogy nem került rá az ellenjegyzése? Megtagadta, vagy nem is kérték?

Lakatos: Szerencsére nem is kérték.

Elnök: Hogy került ezután rá?

Lakatos: Ezután engem csendőrök kíséretében Tihanyba szállítottak, ahol szabályszerűen internálva voltam, amíg Szálasiék a kőhidai fegyházba nem zártak. Október 30-án Szöllősi Jenő miniszterelnökhelyettes lejött hozzám Tihanyba és hozta magával a kormányzói lemondó okiratot, hogy én azt utólag ellenjegyezzem. Nekem meg voltak az aggályaim és ellenvetésem és húzódoztam tőle. Végül azzal a formulával aláírtam, hogy egy külön jegyzőkönyvet vettünk fel a dologról, amelyből kitűnt, hogy az aláírásom utólagos volt.

Elnök (Szöllősi Jenőhöz): Igy volt ez?

Szöllősi: Igenis.

Mérő népbíró azt a kérdést teszi fel, hogy a kormányzó a németek részéről letartóztatásban, vagy védőőrizetben volt?

Lakatos határozottan kijelenti, hogy letartóztatásban.

Lakatos: Ezek szerint nyilván.

A népügyésznek arra a kérdésére, hogy október 15-e előtt Horthynak milyen véleménye volt Szálasiról, Lakatos kijelenti, hogy Horthy előtte mondotta Szálasiról: „Azt a frátert pedig a fal mellé állíttatom és agyonlövetem."

Frank: Igaz-e, hogy a fegyverszünet keresztülvitelének biztosítására Budapestre összesen egy zászlóaljat hoztak?

Lakatos: Egy karhatalmi zászlóaljat hallottam, ezért az egészet eleve jelentéktelennek tartottam.

Nagy Vince politikai ügyész kérdésére Lakatos kijelenti, hogy nem tudja, ki adta le és ki szövegezte a Vörös-féle hadparancsot.

Nagy Vince: Ön Bajcsy-Zsilinszky Endrén kívül tudtommal még Nagy Ferencnek, ifj. Tildy Zoltánnak és más elfogott politikusoknak szabadlábrahelyezését is elrendelte.

Lakatos: Az elrendelés, sajnos, nem állott módomban, az első naptól kezdve óriási harcot vívtam a német követtel ezen a vonalon.

Nagy Vince: Milyen közbenjárást tett arra, hogy ezeket szabadon bocsássák?

Lakatos: Az első naptól követeltem ezek szabadonbocsátását, mint a magyar szuverénitás legmélyebb sérelmének orvoslását, ebben az értelemben nyilatkoztam a parlamentben.

Nagy: Ezt teljesítették?

Lakatos: Igen. Ilyen értelemben harcoltam Veesenmayerrel az első naptól kezdve. Az a tónus, amit vele szemben érvényre juttattam, elődöm megalázkodó tónusával szemben, már meglepő újítást jelentett Veesenmayer számára. Nap mint nap követelte, hogy a Budapestről még el nem vitt 220.000 zsidót engedjem deportálni, mert Sztójayékkal erre megállapodást kötöttek. Erre azt mondottam magamban, addig, amíg lehetséges, szabotálni fogom ezt, amit az utolsó napig meg is tettem. Húzó-halasztó

ígéretekkel keresztül tudtam vinni, hogy az én kormányműködésem alatt tudtommal legalább is zsidót Budapestről nem deportáltak.

Nagy Vince: Mi történt a letartóztatott baloldali politikusokkal?

Lakatos: En azt követeltem, hogy adják ki a letartóztatott törvényhozókat, ők meg azt követelték, hogy a letartóztatott zsidókat deportáltassam. Nem akarok dicsekedni, de meg kell mondanom, hogy amit én követeltem, az sikerült, amit ő követelt, nem hajtottam végre. Kiszabadítottam ifj. Tildy Zoltánt, Bajcsy-Zsilinszky Endrét, aki, sajnos, később merészen a halálba rohant, ehhez hozzátehetem még: Peyer Károlyt, Laky Dezsőt és Baranyai Lipótot. A többi névre nem emlékszem.

AMBRÓZY GYULA

Az elnök dr. Ambrózy Gyulának, a kabinetiroda főnökének kihallgatását kezdi meg. Első kérdése az, mikor értesült először arról, hogy a kormányzó fegyverszüneti kísérletet tesz?

Ambrózy: Júliusban értesültem arról, hogy Svájc felé próbálkoznak, azonban ez az út járhatatlannak bizonyult azért, mert Svájcban a Szovjetnek nem volt diplomáciai képviselete. A következő lépés az volt, hogy Nádai vezérezredes Rómába küldetett. Közben a Szovjetunióban tudomást szereztek erről a lépésről és Miklós vezérezredeshez, az 1. hadsereg parancsnokához üzenetet küldtek, hogy amennyiben fegyverszünetet akarunk, úgy a megbízottak ott átjöhetnek. A kormányzó erre bizonyos személyeket kiküldött, hogy állapítsák meg, járható-e ez az út? Időközben a kormányzónál megjelent báró Bánffy Dániel földművelésügyi miniszter és Zichy Vladimir, aki határbirtokos volt és közölte, hogy ott a megbízottak könnyebben átkelhetnek. Erre Kubán ezredest küldték ki, lépjen érintkezésbe az oroszokkal. Kubán jelentései kielégítőek voltak. A kormányzó erre elhatározta, hogy a Besztercebányán lévő partizáncsapatok parancsnokához fordulnak, hogy ő továbbítsa a kiküldötteket. A kiküldöttek szeptember vége felé el is indultak, mégpedig Teleki Géza gróf, Szentiványi Domonkos és mint főkiküldött Faraghó vezérezredes.

Ambrózy kijelenti, hogy mindezt magától a kormányzótól tudja, sőt az ezzel kapcsolatos útleveleket, megbízóleveleket, stb. sajátkezűleg állította ki, miután az egész ügyet szigorúan titokban kellett tartani. Lakatos említette, hogy rajta kívül a kormány tagjai nem tudnak a megbízottak elutazásáról.

Elnök: Azt tessék megmondani, hogyan lehet, hogy ennek ellenére hírek szivárogtak ki, különösen a hungarista mozgalomhoz.

Ambrózy kijelenti, hogy a németeknek mindenütt lehettek kémjeik, de belül is kellett árulónak lenni.

A tárgyalások anyagáról rádió útján értesültek. A rádió adó-vevő a királyi palotában volt. A rejtjelzést a kormányzóhelyettes özvegye, ifj. Horthy Miklós és Tost szárnysegéd végezték. A szövegeket bemutatták Vattaynak és Ambrózynak. A válaszok katonai részét a vezérkari főnök, a politikai részt Ambrózy szövegezte meg.

Elnök: Mikor kaptak felhatalmazást Faraghóék az aláírásra?

Ambrózy: Ez 8-a körül lehetett. Az oroszok közölték a fegyverszüneti feltételeket, amelyek nagyjá-

ból megfeleltek a Romániának adott feltételeknek. A feltételek szerint vissza kellett vonulni — a közigazgatásnak is — a trianoni határokra és meg kell támadni a németeket. Hadat üzenni a németeknek és megtámadni.

Elnök: Volt szó ebben a magyar függetlenség biztosításáról?

Ambrózy: A szuverénitásra is volt biztosíték.

Az elnök kérdésére Ambrózy tanú mondja ezután, hogy érintkezésbe lépett Lakatos miniszterelnökkel a koronatanács ügyében. A kormányzó úrnak még egy parancsa volt a proklamáció közzétételének foganatosítására. Intézkedtem is. Magamhoz rendeltem Hlatky sajtókormánybiztost azzal, hogy a publikálásra legyenek készenlétben. Intézkedtem a röplapoknak az államnyomdában történő kinyomatásáról is. Hlatky jelentkezett is nálam másnap reggel. Minden programmszerűen folyt le. Hlatkynak azzal adtam át a proklamáció szövegét, hogy azt abban a percben olvassák be, ha tőlem erre külön utasítást kaptak. Egyúttal felkértem a testőrparancsnokot, hogy megfelelő karhatalomról gondoskodjék, hogy szükség esetén ezt is igénybe lehessen venni. A másnapi koronatanács programmja az volt, hogy a kormányzó először közölje a fegyverszünetet és aztán kérdezze meg a kormány tagjait, hogy ki vállalja vele együtt a felelősséget és ezután én ismertetem a proklamációt a már elvállaló miniszterekből alakított kormány tagjaival, úgyszintén a fegyverszüneti tárgyalásokat. A kormányzó kijelentette, hogy fegyverszünet történt és ki követi őt ezen az úton. A miniszterelnök úr szólalt fel és úgy emlékszem, hogy a vezérkar főnöke ismertette a katonai helyzetet. Ezután az egyes miniszterek nyilatkoztak, a programmra kitűzött kérdések azonban nem kerülhettek mind sorra, mert közben megérkezett Veesenmayer. A programmban egyébként, úgy emlékszem, benne volt az is, hogy a kormány alkotmányjogi nehézségeket fog támasztani a parlament kirekesztése miatt. A kormány lemondása is megtörtént, úgyszintén a kinevezés is. Amikor Veesenmayer jött, a kormányzó úr fogadta és közölte vele, hogy fegyverszünetet kötött. Veesenmayer erre érces hangon felelt, szavait azonban, minthogy hátul álltam, nem hallottam. Amikor visszajött a kormányzó, engedélyt adott a proklamáció beolvasására. Én erre telefonon intézkedtem. A kormány eskütétele közben megjelent egy német megbízott, emlékezetem szerint Rahm, akit Hitler külön kiküldött, nyilván azért, hogy a kormányzót eltanácsolja ilyen lépéstől. A kormányzó fogadta, de már akkor közölte Hlatkyval, hogy a beolvasás mehet. A proklamáció boolvasása után megbeszélés nem volt. Délután két ember jött a Távirati Irodától és viaszlemezre vette fel a kormányzó által bemondott proklamációt. A viaszlemezt magamhoz vettem és eltettem a kabinetiroda egyik szekrényének fiókjába. A viaszlemez elveszett. A kormányzó fogadta a minisztelenököt, a külügyminisztert és Rakovszky Iván minisztert azzal, hogy miután délelőtt nem volt idő a fegyverszünet részleteinek ismertetésére, ott fogom előttük ismertetni a fegyverszünet részleteit. Ez meg is történt. A miniszterek meg voltak lepve azon, hogy a fegyverszünet megkötése tulajdonképpen már

megtörtént. Közelebbi értesüléseim nem voltak arról, hogy mi lett az eredménye Budapesten s általában az országban a proklamáció elhangzásának. Katonai részről Vattaytól kaptam olyan értesüléseket, öt-fél hat tájban, hogy megtörtént az első árulás, a Hindy-féle árulás, letartóztatta Aggtelekyt. Később hallottam, hogy a csendőrség és a rendőrség is átállt. Hogy minek következtében, azt Vattay nem mondta. Nem értünk rá sokat beszélni, csak annyit mondott, hogy a helyzet reménytelennek látszott. A nyilaskeresztes szervezetek megmozdulásáról hozzánk nem érkeztek jelentések. Vattay közölte velem, hogy miután a helyzet teljesen reménytelen, mert a németek olyan túlerővel lépnek fel, hogy ellenállással abszolúte nincs kilátás sikerre, célszerű volna, ha a kormányzó úr a német követség védelme alá helyezné magát és hogy menjünk át ezért a miniszterelnökhöz. Arról nem volt szó, hogy a kormányzó mondjon le kormányzói tisztségéről, vagy vonuljon vissza. Átmentünk a miniszterelnök úrhoz és azután Vattay előadta ezt az elgondolását. Hozzáfűztem, csak arról lehet szó, hogy a kormányzó az ügyek vitelétől visszavonuljon, mert ő kifejezetten lemondásra nem hajlandó. Felmerült a gondolat, hogy a kormányzó esetleg nevezzen ki miniszterelnököt. Én a leghatározottabban kijelentettem, hogy arról nem lehet szó, mert a kormányzó ezzel a továbbiak alkotmányosságának látszatát adná.

— Ugyanaz a tragédia volt, ami március 19-én történt — állapítja meg az elnök.

Ambrózy: Tost szárnysegéd reggel 5 óra tájban mindenkinek az ajtaján kopogtatott, hogy ostrom készül a Vár ellen. Ekkor felkészültünk és a lépcsőházban mindannyian találkoztunk. Vattay maga mesélte el nekem, hogy akkor kapacitálta a kormányzót arra, hogy fogadja el ezt a megoldást, akkor történt a kormányzó rábeszélése.

Ambrózy a továbbiakban előadja, augusztusban a kormányzó azt mondotta neki, hogy fogadni akarja Szálasit. Ő megrökönyödve nézett a kormányzóra, mire az azt mondotta, Szálasi hazafias érzésére akar apellálni, nehogy valami ostobaságot kövessen el. Szálasi látogatása előtt és után hízelgő nyilatkozatokat tett a kormányzóról és azt mondotta, az audiencia felejthetetlen impressziót tett rá.

Elnök: Volt szó a kormányzóval folytatott beszélgetések során arról a lehetőségről, hogy a németeknek adják át a hatalmat?

Ambrózy: Nem, csak arról volt szó, hogy visszavonul a kormányzástól.

Elnök: Nem merült fel lehetőségként a hungarista mozgalom hatalomra törekvése?

Ambrózy: A minisztertanácsokon felmerült. En azt jegyeztem meg, végeredményben még mindig jobb, a németek akár Szálasit ültetik a nyakunkra, mintha a kormányzó alkotmányosan kinevez egy olyan miniszterelnököt, aki a háborút folytatja, mert ez utóbbi a nemzet tényeként jelentkezhet, míg az előbbi a németek ténye.

Elnök: Tett a kormányzó olyan kijelentést, hogy hajlandó lenne Szálasinak megbízást adni?

Ambrózy: Kizártnak tartom, a kormányzó gondolkozását ismerve, ezt szabad akarattal egyáltalán nem tette volna meg, nem tartom valószínűnek, hogy kényszer hatása alatt is megtette, annál is in-

kább, mert tudta, hogy nem ruházhatja át a hatalmat senkire.

Elnök: A kormányzó politikai ellenfelének tekintette Szálasit?

Ambrózy: Egyáltalán nem értékelte; teljesen megvető volt az álláspontja, mindig a legnagyobb lekicsinyléssel nyilatkozott róla.

LÁZÁR KÁROLY

Az elnök elrendelte ezután Lázár Károly altábornagy tanú kihallgatását, aki 1944. október 14-én a testőrség parancsnoka volt. Az akkori eseményekről 14-én délután szerzett először tudomást. A kormányzó magához hivatta s azt a parancsot adta; készítse elő a Vár védelmét.

Az elnök további kérdéseire Lázár kifejti, hogy csak félhivatalosan szerzett tudomást a készülő deklarációról. Ő megtette az intézkedéseket, vagyis összpontosította az egész testőrséget a Várhegyen részben a palotában, részben a Nádorlaktanyában. A régi azelőtti darabont-testőrség létszáma 200 fő volt, s felszerelése meglehetősen korszerűtlen. Csak 50 géppisztolyuk volt és néhány légvédelmi géppuskájuk. Ezenkívül volt egy frontcsapatnak számító önálló zászlóalj, amely már korszerűen volt felszerelve. Ennek létszáma sem volt teljes, 643 fő. Ezenkívül ott volt az őrzászlóalj, amelynek egy páncélkocsi-százada is volt, hét páncélkocsival, továbbá páncéltörői és aknavetői is. Az őrzászlóalj létszáma kb. 800 főt tett ki. Géppuskákat a zászlóalj csak az utolsó napokban kapott, amikor már zavargásoktól kellett tartani.

Jankó elnök a másnapról, tehát október 15-ről tesz fel kérdéseket.

T.: Reggel egy testőrfedezet melletti kocsit bocsátottam rendelkezésére ifjú Horthy Miklósnak, aki előző este már kért, hogy ugyanazt a kocsit bocsássam rendelkezésére, amelyet előzőleg használt. Én figyelmeztettem, hogy másnapra események várhatók, jobb lenne, ha a Várban maradna. De azt mondta, hivatalos ügyben dolga van Pesten, tárgyalnia kell és rövidesen visszatér. Erre a kocsit rendelkezésére bocsátottam három testőrrel. Reggel féltíz előtt lehetett, amikor valami robbanást hallottam. Nem is gondoltam, hogy ez kapcsolatban áll ifjabb Horthy Miklóssal. Telefonon érdeklődtem. Ezután feljött az egyik testőr, aki a kocsit kísérte és jelentette, hogy megtámadták őket lent a Piarista épületnél vagy az Eskü-térnél.

Lázár: Kérdeztem, ki támadta meg őket. Azt a választ kaptam, sok német is volt, de civilek is voltak. A készültség azonnal útnak indult. A követ úr felment az emeletre. A testőr elmondotta, hogy két német katona jött oda és a bokrok között is voltak német SS-emberek. Elment a telefonállomáshoz, tárcsázni akart, azonban sárgacsillagos civilek megtámadták és leütötték. Ekkor egy autó jött oda, amelyből németek lövéssorozatot adtak le a gépkocsira. Erre a testőrök kiugráltak a gépkocsiból és felvették a harcot. Az egyik tüdőlövést kapott, a másik veselövést és haslövést. Ekkor a szomszédház sarkán túlra vonultak vissza. A testőr sebesülten, földön fekve dobta ki a kézigránátot. A mentők elvitték. A másik testőr meghalt. A soffőr karján sebesült meg. Elmondta még, hogy erre a jelentésre két harcikocsi és egy készültségben levő különítmény azonnal elindult. Ez az eset a Galamb-utca és a Piarista-utca sarkán történt.

Ifj. Horthy Miklós ott ment be az egyik házba. Arról, hogy ez összefüggésben lehet a készülő eseményekkel, őt nem tájékoztatták. Egyszer már tárgyalni akart valakivel körülbelül egy héttel azelőtt, de azt mondta, hogy az illetők nem voltak ott. Egyebekben nem nyilatkozott a dologról a követ úr. Jelentették azután azt is, hogy Horthy Miklós eltűnt, nem jött vissza az épületből. Rövidesen, körülbelül félóra mulva egy rendőralezredes és egy rendőrezredes jött, ezeket felkísértem a szárnysegédi szobába. Ők az első kézből jelentették az esetet. Ez körülbelül tizenegy órakor volt.

E.: Hogyan magyarázta ön az akkori helyzetet, hogyan volt összeegyeztethető a Vattay főhadsegéd által közölhető helyzet azzal, ami a Vörös János-féle rádióbemondásban jelentkezett.

Tanú: Mindenesetre meglepő volt, gondoltuk, hogy esetleg illegális dolog történt. Vörös János egy órakor fentjárt és azt mondotta, hogy a helyzet nem változott. Ezt követőleg átküldtem egy tisztemet a hadtestparancsnokságra Aggtelekyhez azzal, hogy tájékoztatást kérek a helyzetről. A főhadnagy nem jött vissza, csak másfél vagy két óra mulva tudott kiszabadulni, hét óra után. Azt mondta, hogy nem engedték el, azt mondták, hogy várjon és nem engedték telefonálni. A hadtest velem közölte a Vörös János-féle parancsot. Arról nem kaptam értesítést, hogy Hindy letartóztatta Aggtelekyt. A katonai helyzet tekintetében teljes elszigeteltségben és bizonytalanságban voltam.

A tanú ezután az elnök kérdésére elmondja, hogy este a helyzet kezdett súlyosbodni. Nyolc óra tájban Latorczay ezredes hívta fel az Andrássy-laktanyából. Latorczayt még a nyár folyamán rendelték fel Pestre karhatalom ellátására. Két könnyű zászlóalja volt és a ceglédi-úti hídfőben foglalt állást, amikor az orosz ék már betört Kecskemétre. Latorczayt ekkor berendelték Pestre és oda este érkezett meg. Telefonon felhívott és kérdezte, hogy tulajdonképpen mi a helyzet. Jelentkezett a hadtestnél és ott nagyon furcsa választ kapott. Telefonon azonban többet nem tudott mondani, csak azt kérdeztem, hogy mérvadó-e az eskü. Erre azt a választ adta, hogy csak részben. Ő azonban ragaszkodik tett esküjéhez és ezt fogja végrehajtani. Közöltem vele, hogy kap majd parancsot a rádió visszavételére. Ez körülbelül nyolc óra tájban volt. Fél tíz órakor lelőtték őt, valamint még két alezredest és két utászfőhadnagyot. Latorczay meg is halt, három lövést kapott.

E.: Kik lőtték le?

T.: Az első pótezred parancsnoka, nem személyesen, hanem az alantasaival. Betörtek a laktanyába.

T.: Még délután körülbelül hat óra tájt adtam parancsot a Várhegynek lezárására és aknák lerakására. A feladatom nem volt ugyan csak az, hogy a palotát és a vidékét megvédjem, azonban a helyzet úgy hozta magával, hogy az egész Várhegyet lezárattam, miután ez egy előbbi terv volt, amit még Bakay altábornagy kidolgozott. A kampók már régen le voltak rakva. Az alárendelt Gál ezredes még saját elhatározásából a budai telefonközpontot is megszállta.

E.: Így érte el az este. Éjszaka történt valami jelentős dolog?

T.: Felrobbant két akna. Egy nyi-

las főhadnagyot széjjeltépett. Ez az Ostrom-utcában történt, a másik a Palota-téren. Az aknazárat piszkálták. Azután hét-nyolc óra volt, amikor Bach altábornagy német páncélos tábornok telefonált nekem, ultimátumot adott, hogy 11 órára szedjem fel az aknákat, különben páncélosaival megindul. Hosszadalmas beszélgetés volt, mire a végén azt mondottam, hogy én csak parancsot teljesítek és majd holnap reggel talán felszedjük az aknát. Tíz órakor lent a kabinetiroda egyik főnöki helyiségében voltam, ott volt egész biztosan Csatay, Hatz Ottó szárnysegéd, Ambrózy, Lakatos és Hennyey. Azt mondotta valamelyik az urak közül, hogy a német követ tiltakozott, mert szabad mozgásában meg van akadályozva az aknák miatt. Tudniillik a német követség és az SS-parancsnokság is a zárógyűrűn belül volt. Valamit kell csinálni. En megjelentettem legfelsőbb helyen, a kormányzó úr azt a parancsot adta, kérdezzem meg a német követtől, hol akar távozni, azon a helyen az aknát felszedik.

Erre elmentem a kabinetirodába és onnan telefonáltam a német követségre. A német követtel beszéltem, megkérdeztem, hol akar távozni. Veesenmayer szószerint azt mondotta, amióta itt vagyok, mindent az ön országa érdekében cselekedtem. Azt kívánta, hogy ne gyalog kelljen neki távoznia.

E.: Mi indokolta ezt a helyzetet? Ez furcsaság, hiszen akkor nyilván látszott már, hogy kenyértörésre került a sor a németek és Magyarország között, hiszen a németek elfoglalták a rádiót. Hogy lehetett szó egy ilyen helyzetben, hogy a német követnek mozgási szabadságot biztosítsanak? Ez a tragédiának még nehezítése volt. Mi indokolta ezt a helyzetet, határozatlanság? Az, hogy a szabadmozgást megadják, még rosszabbítja a helyzetet.

T.: Csak mozaikszerűen tudom összerakni az eseményeket. A német követnek például szüksége volt arra, hogy beszéljen a Führerrel, ezt mondotta.

E.: A Várban nem beszélhetett volna?

T.: Nem tudom. Mannerheim is hónapokig tárgyalt és a németeknek határidőt szabtak, hogy 15 napon belül ürítsék ki az országot. Különben is hallottam privátim, hogy Weichs marsall azt az indítványt tette, hogy ürítsék ki a Balkánt és Magyarország nagy részét.

Veesenmayer ezután a Bécsi-kapun távozott, ment, jött is, nem tudom hányszor.

E.: Mikor került sor az összeütközésre?

T.: Reggel 4 órakor kaptam jelentést, hogy egész éjjel harcfelderítés folyik a németek részéről. Jelentést kaptam, hogy csoportosulnak a támadáshoz. Ezt feleségem által jelentettem a kormányzónak. Öt órakor összeült az egész család az előcsarnokban, lent a bejáratnál. Az előbbi terv szerint a család nőtagjainak a nunciatúrára kellett menniök. A kormányzóné először nem akart menni.

E.: Altábornagy úr beszélt ekkor a kormányzóval?

T.: Igen. Öt óra tájt.

E.: Mit szólt ő az éjszaka eseményeiről? Szólt ő arról, hogy az éjszaka folyamán Vattay altábornagy ott volt nála Ambrózy kíséretében? S ott felmerült az a kérdés, hogy esetleg ő német védelem alá helyezi magát?

T.: Nem szólt, sőt mondotta, hogy itt ellenáll, történjék bármi.

Ezután a tanácselnök emlékeztette Lázár Károlyt Lakatos tegnapi vallomására, amely szerint a kormányzó hozzájárult a német védelem alá való helyeztetéséhez.

Lázár: Nem. Erről semmit sem tudok.

E.: És valószínűnek tartotta szemben azzal, hogy a kormányzó másfél órával ezelőtt azt mondta: ellenállunk.

T.: En tudom, hogy tárgyaltak, de hogy mit, azt nem.

Lázár a továbbiakban elmondja, hogy a 92. zászlóalj Mészáros ezredes parancsnoksága alatt átállott. Igy látta, hogy csak saját csoportjára támaszkodhatik. Erre elhatározta, hogy rövidebb vonalra vonja vissza a védelmet. A németek az ultimátumban előző nap ugyanis azt követelték, hogy vonja vissza csapatait, mert nekik az a parancsuk, hogy a német követséget és SS-épületet felszabadítsák. A kormányzó hozzájárult ahhoz, hogy a csapatokat rövidebb vonalra vonják vissza. Erre eltávozott az irodából.

— Alig érkeztem oda, egy testőraltisztem telefonált, aki a Várpalota déli kertjében volt állásban. Jelentette, hogy a németek feszegetik a kaput és készülnek a támadásra. Mondottam: Tud németül?, kiáltson nekik oda, ha belép valaki a kertbe, a tüzet megnyitjuk. Az altiszt egy idő múlva megint telefonált. Segédtisztem vette fel a kagylót. Hallottam, amint mondja: Már megkapta a parancsot, hajtsa végre maradéktalanul. Ez negyed hatkor volt és itt indult meg a harc.

— Utána rögtön Lakatos telefonált nekem. En előzőleg kiadtam a parancsot az északi csoportnak a visszavonulásra. Utána Lakatos telefonált, még pedig azt, hogy egy lövésnek sem szabad esnie, mert a megállapodás megvan a németekkel. Azt feleltem, ez lehetetlen, mert a csapatok mozgásban vannak visszafelé. Közben hallottam, hogy Lakatos németül fordítja a választ valakinek, aki mellette áll és németül beszélget vele. Erre megint megismételte, hogy nem szabad egy lövésnek sem eldördülnie, mert borzasztó dolgok történnek. En kijelentettem, hogy így nem vállalhatom a felelősséget. Ha a csapatok már visszavonultak és elfoglalták állásaikat, akkor ki lehet adni a parancsot.

E.: Akkor nem érdeklődött, honnan érkezik ez a parancs? Nem látott ellentmondást a kormányzó előző kijelentésével szemben?

Tanú: Olyan gyorsan pergett le minden. En visszahívtam öt perc múlva Lakatost, mert a helyzet zavaros volt. A miniszterelnökségen azt mondták, a német követségen van. Felhívtam. Azt mondták nincs itt. Elmondtam, sürgősen akarok vele beszélni, nehogy a németek előrenyomuljanak, mert különben harcra kerül a sor. Nem tudom, kivel beszéltem. Az illető erre azt mondotta: Látom, hogy a kapott parancsot maga nem teljesíti. Látom az ablakból, hogy egy zárt osztag teljes rendben halad visszafelé. Azt feleltem: Igen, az én parancsomra. Amíg vissza nem érkeznek, nem lehet más parancsot adni.

— Akkor a németek még nem nyomultak előre. Letettem a kagylót, ebben a pillanatban hallottam, hogy elhangzik a díszjel és az őrség fegyverbe lép. Nem tudtam ki jött, talán a nuncius. A nyitott ablakból láttam, hogy két autó távozik a Várból. Rövid idő múlva cseng a telefon és jelentik, hogy a

kormányzó eltávozott Lakatos miniszterelnök és a német követ kíséretében. Ez reggel háromnegyed hat után volt.

Az elnök megkérdi, hogyan hozta összefüggésbe a két ellentmondó dolgot.

Tanú kijelenti, utólag értesült arról, hogy Lakatos a német követtel együtt a palota elé hajtatott. Lakatos, aki talán a lépcsőn állott, odaszólt az őrségnek, hogy ő a miniszterelnök, egyenruhában is volt és erre beengedték. A kormányzót valószínüleg lehívták, talán telefonon, rövid ideig tárgyaltak, majd beszálltak a kocsiba és elhajtattak. A kormányzó még odaszólt az ott állóknak, hogy ellenállás nincs.

Az elnök megállapítja, hogy a kormányzó reggel öt órakor még azt jelentette ki: Ellenállunk. Háromnegyed hatkor pedig azt: „Nincs ellenállás". Mi történhetett a háromnegyed óra alatt?

Lázár erre nem tud feleletet adni, mire az elnök Lakatos volt miniszterelnököt szólítja a mikrofon elé.

Lakatos is ellentmondást lát tegnapi vallomása és Lázár mostani vallomása között. Ezt csak úgy tudja megmagyarázni, hogy őt és az egész kormányt akkor félrevezették.

Az elnök ezután azt kérdezi Lázár Károlytól, hogy ha a Budapesten állomásozó katonai erők kitartottak volna a kormányzói eredeti parancs mellett, sikerült volna-e a német seregekkel és a nyilasokkal szemben helytállni?

A tanú kijelentette, hogy a nyilasokkal szemben nagyon könnyen, az őket támogató németekkel szemben azonban feltétlenül csak egy ideig. Ott kellett volna egyébként lenni az érdi és az óbudai folyamőrségnek is.

Elnök: Tulajdonképpen altábornagy úr szerint min bukott meg az ügy, a szervezettségen?

Lázár: Átálláson és áruláson feltétlenül! Tele volt a hadsereg árulókkal!

Elnök: És ezek az árulók hol találkoztak különösképpen, a legénységben, vagy a tisztikarban?

Lázár: A legénység jó volt, a vezérkarban elsősorban!

E.: Tele volt a vezérkar svábokkal...

Korbacsics népbíró kérdezi ezután Lázár tanút:

— Ön azokat a vezérkari tiszteket, akik október 16-án a kormányzó álláspontja ellenére — és, mint ahogyan ön mondotta, az akkori honvédség teljes többségének véleménye ellenére — átálltak a németekhez és Szálasihoz, hazaárulóknak tartja?

Lázár: Feltétlenül!

Korbacsics: Akkor ön Beregfy vezérkari tisztet is hazaárulónak tartja?

Lázár: Hogyne!

Frank: A németeknek mennyi lehetett a veszteségük?

T.: Azt jelentették nekem, hogy 17 embert vesztettek.

Frank: A németek jöttek-e fel tankokkal?

T.: A Bécsi kapu-tér felől jöttek a legmodernebb párducokkal.

A tanú ezután elmondotta, hogy a németek a Vár körül négy hadosztályt csoportosítottak. Ezután Nagy Vince megkérdezte, hogy mi történt a Várat védő tisztekkel és legénységgel?

A tanú elmondotta, hogy a legénységet lefegyverezték. Tost alezredes szárnysegéd 16-án hajnalban agyonlőtte magát, mert összeköttetésben volt Moszkvával. Nála volt a chiffre-kulcs. Attól tartott,

hogy a németek elteszik láb alól.

Nagy Vince: A többi tiszt urak közül öngyilkos lett valamelyik?

T.: Földes százados, aki meghasonlott önmagával. Eleinte németbarát volt. Akkor, amikor megtudta azt, hogy itt harcra kerül a sor a németekkel s kiadtam a parancsot, láttam, könnyei végigszántják arcát és a parancsot végrehajtotta. Azután felesküdött Szálasira s később agyonlőtte magát. Keresztes nevű régi testőrtisztje szintén felesküdött Szálasira, s később agyonlőtte magát.

CSONTOS BALÁZS

Csontos Balázs tanút hallgatja ki ezután az elnök.

Csontos a kérdésekre elmondja, hogy 1944 októberében a vezérkari főnökség hírközpontjában teljesített szolgálatot. Feladatuk a honvédségi táviratok közvetítése volt. Az október 15-i eseményekről a következőket mondja el:

— A kormányzó szózatának elhangzása után azt a parancsot kapta feletteseitől, hogy a kormányzóságból érkező táviratokat nem szabad továbbítani, hanem előbb be kell mutatni. Körülbelül egy vagy két óra felé a honvédelmi minisztériumból hoztak egy táviratot. Ez a hadseregekhez volt címezve és lényege az volt, hogy a március 20-i rendeletet azonnal hajtsák végre. Az aláíró Vörös János volt.

Talán három perccel a távirat érkezése után lejött a gépterembe Csontos felettese és érdeklődött, megjött-e már a távirat a honvédelmiből. A százados a táviratot átvette azzal, hogy nem kell továbbítani.

— Később, négy-öt óra felé egy táviratot vitt be Szörényi századosnak, akkor hallotta, amint Szörényi gépírónőjének diktált egy táviratszöveget. Ennek értelmében a rádióban elhangzott kormányzói beszédben fegyverszünetről nincs szó, hanem csak tárgyalásokról s ezt úgy kell értelmezni, hogy a harcot tovább kell folytatni, aki a fegyvert leteszi, agyon kell lőni.

— Később Szörényi behivatta Csontost azzal, hogy ezt a táviratot továbbítani kell a hadseregparancsnokokhoz, illetőleg létesítsen összeköttetést a három hadsereggel. Először az első hadsereg jelentkezett, amit Csontos távbeszélőn jelentett Szörényinek. Szörényi átjött a gépterembe az előbb említett távirat szövegével. A távirat nem volt a vezérkari főnök által kiadványozva, bár Vörös János neve alatt lett kiadva. Csontos felhívta erre Szörényi figyelmét, de az kijelentette, hogy ennek ellenére továbbítani kell. Csontos a távírógép mellett állott s látta, hogy továbbította a táviratot mind a három hadseregnek. Utána a százados a távirat szövegét elvitte magával.

Az elnök kérdéseire Csontos kijelenti, hogy később ismét összeköttetést kellett keresnie a hadseregekkel, mert meg akarták kérdezni, mi a hadseregek állásfoglalása. Csontos ezt pontosan nem tudta megfigyelni, mert igen nagy forgalom volt a gépteremben. A választ, amely a harmadik hadseregtől beérkezett, látta. Eszerint a harmadik hadsereg teljesen azonosította magát. Az első és második hadsereg nem adott választ.

— A második hadseregtől a délután folyamán, öt vagy hat óra felé jelentkezett valaki, talán a hadseregparancsnok és Vattay altábornagyot kérte a géphez. Csontos ezt

jelentette az I. osztálynak. Szörényi százados kijelentette, ez nem lehetséges. Mondja, hogy rossz a vonal, vagy mondjon valamit. Csontos hangoztatta, hogy ezt a parancsot így nem tudja teljesíteni, mire a százados rászólt, csináljon, amit akar.

Csontos: Nagyon furcsának találtam a választ, mire visszamentem a hírközpontba és saját felelősségemre felhívtam a kormányzóságot. Hosszas kísérletezés után sikerült beszélnem Vattayval, s kértem, fáradjon át a távírógéphez, mert a 2. hadsereg parancsnoka beszélgetést akar folytatni vele. Azt mondta, rögtön jön. Minthogy azonban bizonyos idő után sem jött, még egyszer szóltam telefonon. Vattay altábornagy úr helyett Pogány vezérkari ezredes jött a távírógéphez. A távírószalagon folytatott beszélgetésből csak apróbb részleteket tudtam az ezredes diktálásából, illetve a szalagról megjegyezni. A hadseregparancsnok első kérdése az volt, mi történt a kormányzó úrral és családjával. Az ezredes azt válaszolta, hogy a kormányzó és családja jól van. A másik kérdés az volt: miért kell a kormányzói beszédet másképp értelmezni? Az erre adott választ már nem értettem.

Frank népügyész kérdésére válaszolva előadja a tanú, hogy Heszlényi altábornagytól, a 3. hadsereg parancsnokától olyan válasz jött, mind maga, mind csapatai nevében hajlandó a harc folytatására és Szálasihoz való átállásra. Ez a távirat este 7—8 óra tájban érkezett.

Nagy Vince politikai ügyész kérdezi ezután a tanútól, hogy amikor a Vörös János vezérkari főnök által nem kiadványozott táviratot megkapta, nem lett volna-e hivatali kötelessége ezt ellenőriztetni?

A tanú kijelenti, hogy a vezérkari főnök kiadványozása nélkül az ő nevében adnak át táviratokat, mire Szörényi vezérkari százados maga ült a távírógép mellé és továbbította a táviratot. Ő két ízben is felhívta a százados figyelmét erre a körülményre. Délután, vagy este a vezérkari főnök kiadványozásával már semmiféle távirat nem jött. A távirat leadása után Szörényi visszament a maga szobájába.

Nagy Vince: A nem kiadványozott távirat szövege körülbelül azonos volt, vagy szószerint azonos azzal, ami a rádióban elhangzott Vörös János nevében.

T.: Szószerint azonos, mert a rádióban is hallottuk.

Nagy Vince: Hogy nem volt kiadványozva, ez azt jelenti, hogy Vörös János sajátkezű aláírása nem volt rajta.

T.: Igen.

VEESENMAYER EDMUND

Szünet után került sor Veesenmayer kihallgatására. Tanú érdektelennek vallotta magát s kijelentette, hogy noha mint német követ a kötelességét teljesítette és ilyen szempontból részese volt az eseményeknek, ez nem befolyásolja abban, hogy az igazat mondja.

Emlékezete szerint április első felében lépett érintkezésbe Szálasival, április 8-a vagy 9-e táján.

E.: Ki tette az iniciatívát erre a találkozásra?

Tanú: Tőlem indult ki, azonban mindkét fél részéről megnyilvánult a kívánság.

E.: Mi volt az első megbeszélés tartalma?

Tanú: Alapvető elvi megbeszélés volt. Nem jött létre kifejezett megállapodás. Abban állapodtunk meg, hogy egy összekötő tartja fenn köztünk a kapcsolatot arra az esetre, ha kapcsolatunk később szorosabbra fűződnék.

E.: Miből gondolta, hogy szorosabb együttműködés jöhet létre később?

Tanú: A Sztójay-kormány létrejövetelének körülményei nem nyujtottak biztosítékot arra, hogy hosszú életű lesz a kormány.

E.: Tehát arra gondolt, hogy Szálasinak nagyobb szerepe lesz, ha a Sztójay-kormány megbukik.

Tanú: Akkor még inkább arról volt szó, hogy Szálasi és csoportja belépjen a kormányba. Szálasi azonban visszautasította a kompromisszumot. Azon az álláspontón volt, hogy csak akkor vállalhatja a felelősséget, ha valóban beleszólása lesz a kormány ügyeinek vitelébe és ezt nem látta biztosítottnak, ha két-három minisztert delegál a kormányba.

E.: Ha az volt a benyomása, hogy kompromisszumról nem lehet szó, mi célját látta a Szálasival való összeköttetés további fenntartásának?

Tanú: Arra kellett számítani, hogy egyes erők gyengítik vagy esetleg meg is buktatják a Sztójay-kormányt és erre az esetre kellett mérlegelnem, van-e másik nemzeti irány, amely adott körülmények között hajlandó lenne a felelősséget vállalni.

E.: Mikor érlelődött meg önben az a meggyőződés, hogy a Szálasi-irányzat alkalmas a hatalomátvételre.

Tanú: Tulajdonképpen csak a Lakatos-kormány idején.

E.: Addig nem tartotta alkalmasnak?

Tanú: Egyrészt nem ismertem eléggé, másrészt a polgári irányzatoktól olyan információt kaptam, amelyek kételyeket támasztottak bennem.

E.: Amikor meggyőződött, hogy Szálasi alkalmas arra, milyen indokok váltották ki ezt a meggyőződését?

Tanú: Különböző okok voltak. A Sztójay-kormány után Lakatos lanyhább irányzatba tolódott el és Szálasi csoportja mutatkozott az egyedüli olyan csoportnak, amely alkalmas a hatalom átvételére.

E.: És ennek a csoportnak mik voltak azok a célkitűzései, amelyek őket a német szempontok alapulvételével a hatalom átvételére alkalmassá tették?

T.: Az alapelv az volt, hogy látszólag a nemzeti szocialista irányzathoz elvben csatlakoztak és minél intenzívebben vesz részt Magyarország a háborúban, annál nagyobbak lesznek az előnyök, amelyekhez esetleges győzelem esetén Magyarország jut.

E.: Szálasi, illetve Kemény Gábor vagy esetleg mások is nyilvánították azt az álláspontjukat, hogy Magyarországnak minél intenzívebben részt kell venni a háborúban s amennyiben ők hatalomra jutnak, akkor Magyarországot totálisan akarják belevonni a háborúba?

T.: Igen, ez volt az alapvető beállítottságuk. Arra nem emlékszem, hogy ezt kitől hallottam, Szálasitól vagy Keménytől, de fontos kérdésekben másokkal nem álltam összeköttetésben.

E.: Emlékszik-e arra, hogy mikor történt az, amikor ön közölte Szálasiékkal, hogy Hitler hozzájárult

ahhoz, hogy a hatalmat ők fogják átvenni?

T.: Az időpontot nem tudom pontosan megmondani, szeptember közepén vagy második felében lehetett, azt az üzenetet hoztam Szálasinak, hogy elvárják tőle, hogy felelősséggel átvegye a hatalmat.

E.: Azt a választ is, hogy Hitler egyedül őt tekinti Magyarországon felelős tényezőnek.

T.: Ilyen pontosan sem kint nem mondták, sem itt nem mondtam, mert nem lehetett áttekinteni akkor a helyzet további fejlődését.

E.: Közölte-e akkor azt, hogy Hitler döntése szerint a kormányzó nem maradhat helyén, helyéről el kell távolítani?

T.: Ebben a formában nem, de azt közöltem, hogy a birodalmi kormánynak információi vannak, hogy a kormányzó a közös akcióból esetleg kilép.

E.: Kapott-e ön Hallertől olyan jelentést, hogy Szálasi őt, általában a németek meggyőzni igyekszik az ő hatalomátvétele szükségességéről és kívánatosságáról.

T.: Igen, ilyen jelentések jöttek, mert természetes igyekezet volt a hatalom átvétele.

E.: Milyen német együttműködésre számított Szálasi?

T.: Itt ismeretlen tényezők jöttek számba. Nem lehetett tudni, Horthy hogyan viselkedik, a honvédség hogyan viselkedik. Mindezek a tényezők szükségessé tették, hogy a német hatalom által való elintézést nyerjenek.

E.: Tehát nyilvánvaló volt, hogy a hatalomátvételhez a nyilaspárt nem lesz elegendő és a német karhatalom támogatására lesz szükség.

T.: Teljes mértékben az volt a benyomásom.

E.: Ne benyomásról beszéljen, ott volt a megbeszélésen?

T.: Ilyen megbeszélések csak az utolsó fázisban történtek.

E.: Arról tud, hogy mindenesetre a megbeszélések olyan irányban folytak, hogy a német karhatalom segítsége szükség esetén rendelkezésre áll?

T.: Igen.

E.: Feltételezetten, hogyha október 15-e előtt Szálasi részéről nincsenek felajánlkozások, a kormányzó félreállása után őt tették volna oda? Voltak más jobboldaliak is.

T.: Igen, őt.

E.: Miért éppen őt?

T.: Ő volt az egyetlen, aki hajlandó volt a felelősséget ilyen szörnyű körülmények között vállalni.

E.: Október 15-e előtt tudott-e valamit a fegyverszüneti proklamációról?

Veesenmayer kijelenti, pontosan nem, de ismeretes volt Faraghó eltűnése. Azt hiszi, ezt a német hírszolgálatból tudta. Szálasival bizonyára szóba került ez is, de ő úgy emlékszik, hogy előbb tudott a dologról, mint Szálasiék. A proklamáció váratlanul érte. De nem teljesen. Néhány nappal azelőtt már bejelentette magát a kormányzónál, hogy a birodalmi kormány nevében megkérdezze, mi igaz a szállongó hírekből. Látogatását nem vették tudomásul, de a látogatás időpontjául 15-e déli 12 óráját tűzték ki. Ebből gondolhatta, hogy vasárnap történik valami.

Az elnök folytatólagos kérdéseire elmondja, hogy 15-én 12 órakor jelent meg a kormányzónál. Először a kormányzó fiának ügye került szóba. A kormányzó szemrehányást tett és igen izgatott volt. Ezután közölte, hogy az ellenséges hatal-

maktól fegyverszüneti feltételeket kért. Veesenmayer emlékezete szerint négyen-öten voltak jelen, közöttük Lakatos is, másra név szerint nem emlékszik.

E.: Ön mit válaszolt?

Veesenmayer: Sajnálom, hogy ilyen fontos kijelentéssel kapcsolatban magam nem tudok állást foglalni. Azonnal jelentenem kell az esetet a birodalmi kormánynak.

Ezután visszahajtott a követségre. Meg kell jegyeznie, hogy amikor a helyzet kiéleződése ismeretessé vált, Rahm követet különleges megbizatással Magyarországra küldték, hogy igyekezzék Horthyt befolyásolni, nehogy kiugorjék a közös frontból. Ezt a tényt kihallgatása alkalmával közölte a kormányzóval és kérte, hogy fogadja Rahmot. Ehhez a kormányzó hozzájárult és közvetlenül utána fogadta is.

E.: Tudja-e, hogy mi történt ezen a megbeszélésen?

Tanú: Rahm közölte velem, hogy a megbeszélés háromnegyed óra hosszat tartott. A kormányzó nagyon meg volt rendülve és hangoztatta, most látja csak be, tulajdonképpen mit csinált. Megkísérli az egész dolgot visszacsinálni. Ugyanekkor azonban már elhangzott a rádióban a proklamáció.

E.: Erre mi történt?

Tanú: Kötelességszerűen jelentettem a főhadiszálláson. Onnan közölték velem, hogy most már hatalmi úton fogják elintézni az ügyet a következő napon.

E.: A következő napon?

Tanú: Igen, a következő napon, hétfőn. Reggel hat órára volt kitűzve az időpont.

E.: De már előbb, vasárnap is történt hatalmi úton való beavatkozás.

Tanú: Erről csak utólag értesültem. Különben is csak vasárnap délután lehetett.

E.: Ki adta ki erre a rendelkezést?

Tanú arról beszél, hogy páncélököl fedőnév alatt kifejezetten erre az esetre létesült egy karhatalmi szervezet.

E.: Ez a Panzerfaust szervezet közvetlenül a főhadiszállástól kapta meg az utasításokat?

T.: Igen.

E.: Ki volt ennek a szervezetnek a parancsnoka?

T.: Von der Bach. Az előkészületek már valamivel korábban megtörténtek és amikor Rahm beszélt a kormányzóval, mialatt beszéltek, a proklamációt beolvasták, ebből arra következtettem, hogy a kormányzó nyilatkozata csak látszatnyilatkozat.

E.: Arra is következtethetett volna, hogy a proklamáció beolvasása a kormányzó korábbi lépésének következménye.

T.: Lehetséges, de egy ilyen dolgot már nem igen lehet visszavonni.

E.: Tett a kormányzó valamit a visszavonás érdekében?

T.: Tudomásom szerint nem.

E.: Milyen lépések történtek vasárnap délután a német csapatok részéről?

T.: Csak a rádió megszállásáról tudok. Tudtam arról, hogy Esztergomnál páncélos haderők állnak készenlétben, de ez egyébként katonai rendészeti ügy volt, amelyet velem nem közöltek s amire nekem nem is volt befolyásom.

E.: Szálasival azonban már ezen a délután összeköttetésbe lépett.

T.: Igen, hozzám jött, vagy magamhoz hívattam.

E.: Szálasi Ferenc, hogy volt ez?

Szálasi: Winckelmann jött értem és fél 3 tájban átvitt a követségre.

E.: Miről beszéltek Szálasival.

T.: Keveset, mert az első zűrzavarban nem volt idő és legfőbb feladatomat abban láttam, hogy megakadályozzam az összetűzést a német és magyar haderő között. Egész igyekezetem a Lakatossal való megbeszélésre koncentrálódott.

E.: Mi volt akkor a helyzet. A nyilaspárt elég erős volt-e a helyzet biztosításához, vagy német csapatokra volt szükség?

T.: Német segítség nélkül nem ment volna.

E.: Éjjel mi történt?

T.: Nyolc óra tájban kétórás megbeszélésem volt Lakatossal és Hennyeyvel. Lakatos kijelentette, hogy a kifejlődést ilyen formában nem akarta és a maga részéről mindent el fog követni, hogy elhárítsák a katonai összetűzést. Az volt a feltevésem, hogy a kormányzó küldte őt. Megállapodásra nem jutottunk, mert közben megtudtam, hogy a Vár környékét aláaknázták és a magam részéről elutasítottam a további megegyezéseket addig, amíg ezt az állapotot meg nem szüntetik. Lakatos nem hitte el, hogy alá van aknázva a Vár környéke. Telefonon felhívta Lázárt, aki igazolta, hogy ez az aláaknázás felsőbb parancsra megtörtént. Közölte, hogy beszélni fog a kormányzóval és meglátja, van-e valami lehetősége az erők összecsapásának elkerülésére. Később telefonon értesített, hogy beszélt a kormányzóval, majd Feine útján ajánlatot tett, hogy a kormányzó hajlandó német védelem alá helyezni magát, hajlandó lemondani és olyan kormányt kinevezni, amely bírja a Német Birodalom bizalmát.

Ezután sor került Lakatos és Veesenmayer szembesítésére.

E.: Ennek következményeképpen mentek aztán Horthyért reggel?

T.: Igen. Azonnal telefonon beszéltem a főhadiszállással körülbelül 1—1 és félóra hosszat. Nagyon sürgős volt már a dolog, mert reggel hat órára volt kitűzve a Vár területének megszállása. Lakatos körülbelül húsz perccel hat óra előtt jött a követségre és vele együtt mentem gépkocsin a kormányzóhoz. A záróvonalakon keresztül mentünk be a Várba egészen az udvarig. Ott volt már a kapun belül néhány úr és közölték, hogy a kormányzó azonnal jön. Valóban egy-két perc múlva teljesen felöltözve, felsőkabátban meg is jelent a kormányzó. Közöltem vele, hogy ajánlkozását felfelé jelentettem és hogy megvan a Führer hozzájárulása. Személyes biztonsága érdekében kértem, hogy jöjjön velem együtt a Hatvani-palotába.

E.: A kormányzó ment?

T.: Igen, még karon is fogtam, nem azért, hogy kényszerítsem, hanem udvariasságból segítettem neki. Ez két perccel hat óra előtt történt.

Az elnök kérdésére elmondja ezután Veesenmayer, hogy a következő délelőtt megjelent nála Szálasi.

Korábbi vallomásához hozzáfűzve elmondja ezután, hogy Lakatos miniszterelnök útján Lázár Károly altábornagyhoz olyan utasítás ment, hogy a lövési parancsot ne adják ki.

Lakatos: Ez lehetett fél hat órakor reggel.

E.: Szálasi miért kereste fel a kormányzót október 16-án délelőtt?

Veesenmayer: Az én kérésemre és abból a célból ment oda, mivel

meg volt az ajánlat, hogy a kormányzó visszalép és most új kormányhatalmat kellett alakítani. Es mivel Szálasi nagy súlyt helyezett arra, hogy legális úton kerüljön hatalomra. Ezt csak a kormányzó útján lehetett lebonyolítani.

E.: Szálasi mennyi idő múlva jött vissza a német követségre?

Tanú: Húsz perc múlva.

E.: Mit szólt?

Tanú: Nem tudok pontosan visszaemlékezni.

E.: Mire emlékszik vissza?

Tanú: Arra, hogy kudarcot vallott és semmi sem jött létre. (Nagy Vince közbekiált: Még a német cimborája is meghazudtolja magát).

E.: Szóval lényegileg azt mondotta, hogy nem kapott megbízást Horthytól?

Tanú Akkor tudomásom szerint nem.

E.: Mit szól ehhez Szálasi?

Szálasi: Fenntartom, amit mondottam. Csak annyit mondottam, hogy a kormányzó írásban nem akarja ideadni a meghatalmazást, nekem azonban nincs időm, megyek és megalakítom a kormányt.

E.: A tanú szerint ön azt mondotta, hogy sikertelenül járt el, mert Horthy önnek nem adott megbízást.

Szálasi: Valószínű, hogy ez lehetett a benyomása, én ezt nem mondottam neki.

E.: Azok az emberek, akiknek akkor a helyzet kulcsa a kezében volt, ilyen kérdésben kizárt dolog, hogy félreértették volna.

Az elnök felszólítja Veesenmayert, mondja Szálasi szemébe, hogy Szálasi a kormányzótól visszajövet vele azt közölte, hogy sikertelenül járt el, mert kormányalakításra megbízást nem kapott. A szembesítés nem sikerül, mert Szálasi megint fenntartja vallomását és németül azt mondja tanú szemébe, hogy szóbeli megbízást kapott s csak arról volt szó, hogy írásbeli megbízást nem kapott.

Tanú: Hogy lehetséges ez akkor, amikor egy vagy két órával később újból elmentem Horthyhoz és Horthy saját maga mondotta nekem, hogy esze ágában sincs kinevezni Szálasit.

Tanú: Közöltem vele, hogy most már valamilyen megoldásnak kell jönnie. Szálasi volna az az ember, aki számításba jöhetne s aki bírja a német kormánynak a bizalmát. Akkor azt mondotta, hogy Szálasit nem.

E.: Szóval, akárki mást?

Tanú: Bárki mást igen, de Szálasi Ferenc iránt érzett ellenszenvét egészen erősen kifejezte.

E.: Miben maradt ez a megbeszélés ön és a kormányzó között?

Tanú: Aztán Lakatos miniszterelnökkel voltak megbeszéléseink, aztán Horthyval folytattam a tárgyalásokat és valamikor másnap jutottunk valamilyen írásbeli megállapodásra.

E.: Ne menjünk ilyen gyorsan! Emlészik-e arra, hogy Lakatos miniszterelnökkel megbeszélésre jöttek össze este hét óra tájban?

Tanú: Igen.

E.: Aznap, amikor a megbeszélés hármas irányban volt, hogy Horthy vonja vissza a proklamációt, mondjon le és adjon kormányalakításra megbízást Szálasinak?

Tanú: Igen ez volt a három fő pont.

E.: Ebben a vonatkozásban Lakatos Géza vállalkozott arra, hogy a kormányzónál ezt a dolgot közvetíti?

Tanú: Igen.

E.: Es még aznap elment a kormányzóhoz?

Tanú: Azt hiszem, talán kétszer is.

E. (Lakatoshoz): Vezérezredes úr azt vallotta, hogy akkor már a kormányzó hajlandónak mutatkozott mindhárom kívánság teljesítésére azzal, hogy visszakapja a fiát.

Lakatos: Igen, így volt.

E. (Veesenmayerhez): Tehát Lakatos Géza át is ment a kormányzóhoz és ő hozta a kormányzó beleegyezését mind a három ponthoz. Emlékszik erre?

Tanú: Igen. Nehézség volt a fiával.

E.: Szóval, éppen a fiára való tekintettel járult hozzá mindhárom ponthoz?

Tanú: Ez előbb kívánság volt, később feltétel.

E.: Arra emlékszik-e, hogy a proklamáció visszavonását illetően Lakatos Géza azt mondotta, hogy ilyen visszavonásba a kormányzó nyilván nem fog beleegyezni, csak abba, hogy semmisnek nyilvánítsa.

Tanú: Igen, ez így van.

E.: A kormányzónak azt a nyilatkozatát, amelyben semmisnek mondja a proklamációt, Lakatos hozta a kormányzótól délután.

Tanú: Kicsit másképpen történt. Együtt voltam Lakatossal a Várban Horthynál és akkor írta alá.

E.: Az a kérdés, hogy egyidőben került-e aláírásra a mindhárom kérdés tárgyában tett nyilatkozat?

T.: Emlékezetem szerint szétválasztották a két ügyet.

E.: Hogyan született meg a kormányzó állítólagos lemondó nyilatkozata és a Szálasi részére szóló kormányalakítási megbízás?

T.: Egyes fázisokra pontosan már nem tudok emlékezni.

E.: Nem is ez a lényeg. Együtt mentek fel Lakatossal a kormányzóhoz? Előre elkészítették a formulát?

Veesenmayer kijelenti, hogy ezt a nyilatkozatot Rahm ő maga, Lakatos és Rajnis fogalmazták meg előre. Tartalma lényegileg az volt, hogy a kormányzó visszalép. Különben is ennek az írásnak meg kell valahol lennie, ő átadta Szöllősinek később.

Az elnök megállapítja, hogy ez az írás nincs meg, s felteszi a kérdést, lemondott-e vagy visszalépett a kormányzó?

Veesenmayer hosszabb gondolkodás után kijelenti, hogy ilyen finomságokra már nem tud visszaemlékezni.

E.: Ezek nem finomságok. Erre emlékeznie kell. Szálasit megbízta a kormányalakítással?

Veesenmayer kijelenti, hogy igen s az iratot ő vette át Lakatos jelenlétében.

E.: Mi volt a benyomása, hogy a kormányzó minek következtében változtatta meg elhatározását, mikor nemrégiben még azt mondta, hogy Szálasiról szó sem lehet.

T.: Személyes benyomásom az, hogy a fiáról volt szó.

E.: Ki követelte a kormányzótól, hogy Szálasit bízza meg?

T.: En.

E.: Szálasi tudta azt, hogy Veesenmayer kívánja a megbízatást?

T.: Igen, természetesen, ismerte ilyenirányú igyekezetemet.

E.: Tett ön olyan kijelentést Horthy előtt, hogy az aláírás ellenében visszakapja a fiát?

T.: Igen, ehhez megkaptam a külügyminiszter felhatalmazását.

E.: Ez volt tehát a feltétel?

T.: Igen, ez volt a feltétel.

E.: Mikor tett Veesenmayer Szálasinak közlést a történtekről.

Veesenmayer kifejti, hogy valószínűleg közvetlen ezután még aznap este.

E.: Talán most oszlathatjuk el az ellentéteket. Amiről most beszél, az aláírt lemondó és megbízó nyilatkozat aláírása mikor történt? 16-án este, vagy csak másnap?

Veesenmayer úgy emlékszik, hogy 17-én. A további kérdésekre azonban ő maga is beismeri, hogy itt akkor olyan időbeli űr van, amit emlékezetéből sem tud kitölteni, tehát lehet, hogy mégis 16-án történt.

Az elnök ezután megkérdi Veesenmayert, mi a véleménye Szálasiról mint vezérlő egyéniségről. Alkalmasnak tartotta-e?

Veesenmayer arról beszél, hogy Szálasi olyan időkben vette át a hatalmat, amikor emberfeletti nehézségekkel kellett megküzdeni.

Az elnök megkérdezi, hogy az adott helyzetben volt-e valami remény reális elgondolások alapján?

T.: A német csodafegyverek talán nem jelentettek teljesen üres reményt és olyan férfiú, mint Szálasi, esetleg építhetett erre. (Derültség).

E.: Ön hitt a csodafegyverekben?

T.: Reménykedtem bennük.

E.: De hinni nem hitt?

T.: Nem! Túlsokat tudtam és láttam, mert igen reális életiskolán mentem keresztül, semhogy illúzionista lehettem volna.

E.: Szálasi tehát illúzionista volt?

T.: Úgy érezte, hogy misszionáriusa elveinek. A magam részéről a háború évei folyamán megtanultam józanul nézni, de rá kell mutatnom, hogy bár a végletekig teljesítettem, vagy teljesítettem volna kötelességemet, vannak az életben dolgok, pl. az eskü, amelyek többet jelentenek, mint a tiszta ész mérlegelése. Úgy gondolom, hogy a német nép százezrei és milliói ugyanígy gondolkodtak és cselekedtek.

E.: A vezérnek tett esküről beszél?

T.: Igen.

Lészai: Tudja, hogy a magyar SS-csapatok Hitlerre és Szálasira esküdtek?

T.: Csak hallottam. A magam részéről helytelennek tartottam volna az ilyesmit s ezt a kettősséget a legjobb barátok között is helytelenítettem volna.

Lészai: Becsületével össze tudott volna egyeztetni egy ilyen esküt?

T.: El sem tudom képzelni.

Horváth: Kinek volt az eszméje a kormányzó fiának elfogása?

T.: Ezt a biztonsági szolgálat intézte.

Mérő: Beregfy milyen személy volt az ön szemében?

Tanú: Beregfyt csak futólagosan ismertem és nem érzem magam illetékesnek arra, hogy katonai szempontból bíráljam. Csak annyit tudok mondani, vezérének, Szálasinak száz százalékig híve volt. Politikai szempontból határozottan németbarát volt. A nyilas fronton is megbízható volt.

Mérő: Ifj. Horthy Miklós elfogatása nem abból a célból történt-e, hogy Horthyt ezzel megzsarolhassák.

Tanú: Bizonyos mértékig igen. Ennek két oka volt. Az egyik az, hogy a biztonsági szolgálatnak tudomása volt arról, hogy ifjabb Horthy külföldi hatalmakkal áll összeköttetésben és a német hatóságok részére nem közömbös, ha ilyen fontos személyiség, mint ifj. Horthy, ilyen lépésre határozza el magát. A másik ok az volt, hogy az apa és fiú politikailag szorosan együttműködnek és annak feltéte-

lezése, hogy amit a fiú csinál, az az apa beleegyezésével és tudtával történik. Az elfogatás részleteiről nem tudok, tudomásom szerint Scorzeniék fogták el. Hogy magyar személyek is résztvettek volna ebben, nem tudom elképzelni.

Korbacsics: Tud-e arról, hogy Szálasiék mozgalmát anyagilag vagy fegyverrel előmozdították-e?

Tanú: Ezt nem tudom elképzelni. Német politikai körök nagy része hosszú ideig bizonyos óvatosságot tanusított Szálasi iránt és a birodalomban hosszú ideig határozott tartózkodás mutatkozott irányában.

Korbacsics: Lényegében a Führer meg volt elégedve Horthyval egészen az utóbbi időkig, amíg Horthy segédkezet nyujtott a háborús erőfeszítésekhez?

Tanú: Igen, meglehetősen bent a háborúban is. Nem száz százalékig, de mindenesetre.

Sipos népbíró: Ha Szálasi nem vállalkozik erre a szerepre, volt valami más megoldási lehetőség is a németek számára?

Tanú: Pillanatnyilag nem tudom megmondani, de valamilyennek lennie kellett volna.

Sipos: Akkor a németek nem tudták volna magukat ilyen sokáig tartani Magyarországon és az ország nem lett volna ekkora pusztulásnak kitéve.

Tanú: Nem hiszem, hogy ez valamit változtatott volna a helyzeten, mert a másik oldalon ott állt volna a Nemzeti Szövetség, amely tartalékot képviselt.

Sipos: Mindenesetre azok után, ami bekövetkezett, nem valószínű, hogy a helyzet úgy alakult volna, ahogy a tanú mondta, mert ennek ellenére elég gyorsan takarodtak ki a németek az országból. Hát még akkor, ha a magyar hadsereg nemhogy semleges marad, hanem ellenük fordul.

Tanú: Akkor lényegesen hamarább ment volna.

E.: Ha nincs se Szálasi, se Nemzeti Szövetség mint rezervoár és a magyar csapatok engedelmeskednek a kormányzói felhívásnak, akkor mindenesetre egészen más lett volna a helyzet. Mi erről a tanúnak a véleménye?

Tanú: A németek részére mindenesetre lényegesen rosszabbodott volna a helyzet.

Nagy Vince: Mi volt a meggyőződése, hogy ha nem teljesítette volna a német kormány Horthy kérését fiával kapcsolatban, Horthy aláírta volna a lemondást és Szálasi kinevezését.

T.: Igen.

Nagy Vince: Miért?

T.: Családja és saját személye biztonságáért való aggódásból.

Arra a kérdésre, hogy az ittlévő német csapatok elegendőek lettek volna-e egy esetleges összetűzés esetén a magyar csapatok leverésére, Veesenmayer kijelentette, hogy nézete szerint nem.

WINCKELMANN OTTÓ

Ezután Winckelmann Ottó rendőrtábornok tanú kihallgatására került sor. Winckelmann kijelentette, hogy habár az eseményekben neki is szerepe van, ez a vádlottak szerepére vonatkozóan nem fogja vallomásában gátolni.

Winckelmann az elnök bevezető kérdéseire elmondotta, hogy 1945 március 19-én jött Magyarországra mint SS és magasabb rendőrségi tiszt. Azzal a feladattal, hogy mindazokat a szolgálati helyeket, amelyek Himmlernek alá voltak

rendelve, koordinálja. A Magyarországon lévő különböző német alakulatok különféle személyek parancsnoksága alá tartoztak. Neki csupán annyi volt a feladata, hogy ezeket a különféle Dienststelléket összhangba hozza. Az elnök kérdésére még elmondotta, hogy ha a Dienststellék között véleménykülönbség volt, neki Berlinhez kellett folyamodnia. Winckelmannak a szerepe annyiból állt, hogy javaslatot tett a szolgálati helyek között felmerült ellentétek megoldására s ha nem fogadták el ajánlatát, akkor Berlinhez kellett fordulnia.

Winckelmann Ottó ezután elmondotta, hogy 1944 augusztus 1-én ismerkedett meg Szálasival, Szálasi volt nála.

E.: Mit beszéltek?

T.: Szálasi azt mondotta, hogy a német követtel egyetértőleg felkeres megismerkedés végett. Azt mondotta még, hogy véleménye szerint Horthynak és a kormánynak közeli kiugrása küszöbön áll.

E.: Részleteket nem mondott, hogy ezt honnan vette?

T.: Horthynak és a kormánynak magatartásából következtetett erre.

E.: Semmiféle kívánságot nem juttatott kifejezésre?

T.: Olyasmit közöltem vele, hogy bár talán nem tartozik hatáskörömbe, ha bármit akar tenni, ha a hatalmat át akarja venni, akkor saját veszélyére teszi, mert én a kormányt ismertem el.

E.: Éppen az, hogy a tanú ezt jelentette ki, mi indította egy ilyen kijelentés megtételére. Szálasi valamilyen más álláspontot, vagy reményt hangoztatott.

T.: Azt mondotta, hogy hajlandó volna a kormányt átvenni.

E.: Nem hajlandó. Azt mondotta, hogy akarja.

T.: Hajlandó átvenni. Megkérdeztem, hogy Horthyval, vagy Horthy nélkül? Szálasi azt mondotta, akár Horthyval, akár Horthy nélkül.

E.: Nyomozati vallomásában azt mondotta, hogy Szálasi kijelentette: De szívesebben Horthy nélkül. Erre határozottan emlékszik?

T.: Igen, meg vagyok győződve róla.

E.: Szálasi Ferenc! Igaz ez?

Szálasi: Nem! Kérném az iratot. erre vonatkozólag ismertetni.

E.: Na jó, önök csinálták a feljegyzéseket. (Winckelmannhoz): Megfelel-e a valóságnak, hogy Szálasi ezt mondotta?

T.: Így emlékszem.

E.: Először azt mondotta, hogy erre határozottan emlékszik.

T.: Meg vagyok győződve, hogy ezt mondotta.

E.: Mondja szembe Szálasinak!

Szembesítésre kerül sor. Winckelmann szemébe mondja Szálasinak, hogy igenis ezt mondotta, Szálasi németül felel, hogy nem, téved.

E.: Szálasival folytatott beszélgetései során tapasztalta-e, hogy sürgeti a hatalomátvételt és emiatt ideges?

Tanú kijelenti, ez volt a benyomása. Ezt az egész légkörből következtette. Winckelmannak mindig az volt az érzése, hogy Szálasi nem helyez súlyt a német támogatásra, ellentétben másokkal, akik ezt mindig sürgették.

Elnök megkérdi, kitől kaptak a német karhatalmi alakulatok utasítást az október 15-i beavatkozásra?

Tanú kijelenti, hogy Berlinből Hitlertől. A parancsok von der Bach tábornokhoz érkeztek, aki október 13-a és 17-e között Winckelmannt helyettesítette. Friesner hadseregparancsnok ugyanis kb. egy

héttel azelőtt megkérdezte tőle, tudja-e garantálni, hogy Budapesten nem lesznek zavargások. Ezt ő nem biztosíthatta, ezért erre az időre leváltották.

Az elnöknek arra a kérdésére, ha annakidején a magyar csapatok és a karhatalom nem állott volna a németek mellé, mi történt volna, azt válaszolja tanú, hogy a magyar és német csapatok között összetűzésre került volna a sor s a németeknek a budapesti hidakon keresztül vissza kellett volna harcolniok magukat Nyugat-Magyarországra.

— Mi volt az ön meglátása az október 15-i háborús helyzet kérdésében? Látott-e reményt akkor még a háborúnak Németország és szövetségesei részére való megnyerhetésére?

T.: Nem. Legutóbb már úgy vallottam, hogy nem, ha csak a híres csodafegyverek nem idéztek volna elő valami változást.

E.: De ha ön Szálasi helyében lett volna, aki nem parancsra tette azt, amit tett, hanem saját elhatározásából, ön úgy cselekedett volna, mint Szálasi?

T.: Ezt már nem tettem volna.

Tanú elmondotta, hogy további hadosztályok felállítására azért nem került sor, mert a birodalomnak nem volt módjában ellátni ezeket fegyverekkel.

Frank: A németek hány nap alatt mentek volna ki innen, ha a fegyverletétel végbe is megy?

Tanú: Egy hónapig a harcok biztosan eltartottak volna.

Nagy Vince: Kik adtak fegyvereket Kovarcznak a nyilasok felfegyverzésére?

Tanú: A 22. lovashadosztály.

Nagy Vince feltette a kérdést, hogy a tanú szerint a hungarista mozgalom szerepe Magyarországra nézve ártalmas vagy hasznos volt-e. Tanú azt válaszolta, hogy attól függ, jót akartak-e vagy nem.

Nagy Vince: Az eredményt kell nézni.

Tanú: Ha nincs a hungarista mozgalom és Szálasi, akkor a kormányzó fegyverletételi parancsa érvényben marad és Magyarország kilép a háborúból. Ez kevesebb veszteséggel járt volna, mint a németek mellett való kitartás.

Abban az időben bűnnek tartotta, hogy Budapestet védjék. Szálasi Berlinbe utazása előtt Feketehalmy-Czeidnernek azt mondotta, hogy ő ellene van Budapest védelmének.

Az elnök megjegyzi, hogy a tanú által használt „verbrechen" kifejezés sokkal súlyosabb erkölcsi megbélyegzést jelent, mint a tolmács által használt „bűn" kifejezés.

VÖRÖS JÁNOS

Vörös János elmondja, hogy október 14-ről 15-re virradó éjszaka jött fel Balatonfüredről Budapestre, mert a kormányzó küldött érte gépkocsifutárt. Balatonfüreden a hadiakadémia tisztikarát tájékoztatta a németek gyalázatos erdélyi magatartásáról és figyelmeztette őket a Hadúrnak adott hűségesküjére.

11 után érkezett meg Budapestre és pár perc múlva a kormányzó kihallgatáson fogadta. A kormányzó tájékoztatta arról, hogy nem tud kitérni a német követ kérésének, mert az péntek óta naponta kér kihallgatást és valószínűleg másnap, 15-én törésre fogja vinni ezt a kérdést.

Tanú még előzőleg, 13-án jelentette a kormányzónak, hogy a városban elterjedt hírek szerint Szálasiék kormánylistája már készen áll

és arról beszélnek, hogy a hatalmat rövidesen át fogják venni. A kormányzó ekkor erősebb kifejezést használt Szálasival szemben és kijelentette, nem nevezheti őt ki, mert hogyan állhatna a szövetséges hatalmak elé, amikor a megbízottai Moszkvában fegyverszünetről tárgyalnak.

A 14—15-i éjszakai megbeszélés folyamán három-négy ízben is felhívta a kormányzó figyelmét arra, hogy jobb lenne kimenni Husztra, a hadsereg körébe. Az 1. hadsereg színmagyar, a csatlakozó egységek is magyarok, úgy, hogy Uzsoktól Dornavatráig egységes magyar arcvonal áll. A kormányzó ez elől kitért. Hangoztatta, hogy mint tengerésztiszt, nem hagyhatja el a süllyedő hajót.

A koronatanács után azonnal még a kormányzó előszobájában aláírt egy fedőrendeletet, amelynek lényege az volt, hogy a csapatok álljanak át és a velük szemben álló orosz parancsnokságokkal vegyék fel az összeköttetést. A hadseregparancsnokok erről a fedőrendeletről előre tájékoztatva voltak, kivéve Heszlényit, a 3. hadsereg parancsnokát, akit nem tartottak megbízhatónak és akinek leváltását régebben nem tudta keresztülvinni.

Mikor a proklamáció elhangzott, átadta Pogány ezredesnek a fedőrendeletet azzal, hogy a hírközponton át továbbítsák a hadseregparancsnokságokhoz. Csak utólag tudta meg, hogy ez a rendelet a hírközpontban lévő vezérkari tisztek szabotázsa folytán nem ment ki.

Az elnök ezután felteszi a kérdést, mi az eredete annak a Vörös János nevével kiadott rendeletnek, amely szerint a fegyverszünet nem jelent fegyverletételt.

Vörös János kijelenti, hogy ez a parancs abszolúte távol állott tőle, erről nem is tudott.

— Erről a vezérezredes úr nevében beolvasott parancsról nem is tudott vezérezredes úr? — kérdezi az elnök.

Vörös János: Erről este 7 órakor hallottam, mikor 15-én visszamentem, hogy a parlamentairek kiküldéséről tárgyaljunk, akkor közölték velem segédtisztjeim és feleségem, az irodahelyiségemben. Közölték, hogy egy ilyen parancs lement a nevemben, holott egy egészen más parancsnak kellett volna lemenni. Ezt nem én szerkesztettem meg, hanem az én parancsom helyett csináltak egy hamis parancsot, amit nem is hoztak át hozzám aláírásra.

E.: Mikor vezérezredes úr meghallotta, hogy a nevében ilyen hamis parancsot adtak le a hírközponttól, nem tett ennek hatálytalanítására semmit?

T.: Este 10 órakor már nem lehetett tenni semmit. Az volt a tervem, hogy reggel megyek a kormányzóhoz. A vezérkar különben sem engedte volna leadni az én parancsomat. Ők határozták meg, hogy mi mehet és mi nem mehet. A karhatalom Hindy tábornok vezetésével ekkor már a németekhez, illetve a nyilasokhoz csatlakozott és Aggteleky altábornagyot, aki addig a karhatalom parancsnoka volt, Hindy tábornok letartóztatta.

E.: Október 15-én már alá volt írva a fegyverszünet?

T.: Az előzetes fegyverszünet, ha jól emlékszem, már október 12-én alá volt írva Moszkvában.

E.: Ezt honnan tudja vezérezredes úr?

T.: A 14-ről 15-re virradó éjjel a kormányzótól hallottam.

E.: Arra emlékszik, hogy a kormányzó szeptemberben le akarta

volna tartóztatni Szálasit és több tarsát?

T.: Ezt a kormányzó közölte velem, hogy elrendelte ennek a bandának a letartóztatását, mert addig az országban nem lesz nyugalom, amíg ezek szabadlábon vannak.

E.: Azt mondotta a nyomozás során, hogy a kormányzó panaszkodott, hogy a belügyminiszter és a miniszterelnök nem teljesítették ezt a parancsot.

T.: A kormányzó panaszkodott, hogy ő kiadta a kormánynak és külön a belügyminiszternek is a parancsot, hogy tartóztassák le, de hiába parancsolta, nem teljesítették.

E.: Arról nem tud vezérezredes úr, hogy Szálasi akkor német védelem alatt állott?

T.: Azt nem tudom, hogy akkor már német védelem alatt állott-e vagy nem. Lehetséges, hogy szó volt róla, és ezzel kapcsolatban említettem meg, hogy Bakay altábornagy a budapesti karhatalommal rendelkezésre áll.

E.: Vezérezredes úr katonai megítélése szerint október 15-én miért bukott el a fegyverszünet ügye?

T.: A katonai helyzet a fegyverszünet megkötésére egyáltalán semmi kihatással nem volt, mert a fegyverszünetet ekkor minden körülmények között meg kellett volna kötni. A fegyverszünet elbukásának oka egyéni megítélésem szerint az volt, hogy az egyik oldalon megszervezve álltak a németek, a nyilasok, a vezérkar nagy része és a tábornokok egy része, míg a másik oldalon nem volt meg az egységes irányítás és vezetés.

E.: Ezt előre nem sejtették?

T.: A katonai előkészületekkel a kormányzó személyes utasítására Vattay altábornagy volt megbízva. Én október 14-ről 15-re virradó éjszaka érdeklődtem a katonai előkészületekről a kormányzónál, aki azt mondta, hogy azokkal most nem is törődik, különben is Vattay mindent elintézett, a hadseregparancsnokokat tájékoztatta, azok tudják a dolgot.

Ezután a népbírák tesznek fel kérdéseket Vörös János tanúhoz.

Horváth népbíró: Vezérezredes úrnak van-e tudomása arról, hogy Kovarczék honnan kapták a fegyvereket?

T.: Utólag hallottam, hogy volt a hadseregnek körülbelül 25—30.000 géppisztolya készenlétben és ebből Beregfy honvédelmi miniszter annak idején állítólag 18.000 géppisztolyt a pártnak utalt ki. Erről egyébként Németh Dezső akkori hadtest anyagi vezérkari tiszt inkább tudna beszámolni.

Horváth népbíró (Beregfyhez): Elismeri ezt?

Beregfy: Most hallom először, hiszen nekem semmiféle hatáskörröm nem volt. A hadseregtől visszatérve póthadseregparancsnok voltam, névleg, de a valóságban semmiféle alakulat nem volt alárendelve.

T.: Mint tényt mondották nekem.

Sípos népbíró: Vezérezredes úr meg tudná mondani, hogy Beregfy Károlyt miért váltották le az első hadseregparancsnokságról?

T.: Igen. Mikor Beregfy kiment az első hadsereg parancsnokának, külön eligazítottam, hogy vigyázzon nagyon a németek által kiadandó parancsokra, mert a németek arra törekednek, hogy a magyar haderőt minél jobban széjjelszórják és ellenőrizhessék. Mikor a támadás megkezdődött rajtaütésszerűen, a csapatoknál nagy zűrzavar támadt és akkor sajnálattal kellett

tapasztalnom, hogy a hadseregparancsnok nem vezetett. Elment a jobbszárnyon lévő 6. hadtesthez, ahol a legnagyobb biztonság volt, a vezérkari főnöke pedig elment Husztra szállást csinálni. Ezért a vezérkari főnököt külön felelősségre vontam. Tehát a hadseregparancsnok mint vezetési szerv teljesen kiesett és az alparancsnokoknak volt köszönhető, hogy a hadsereg balszárnya nehéz harcok árán, de mégis visszajött a Kárpátok gerincére. Azonkívül jelentés érkezett be hozzám, hogy Beregfy hadseregparancsnok még nem volt az első vonalban, ellenben az arcvonal mögött a legénységnek a gombjait igazgatja és fegyelemre tanít, kórházat látogat hátul és a vérben, gennyben fetrengő sebesülttől legelőször azt kérdezte, hogy bátor voltál-e, amikor megsebesültél? Ezek után a jelentések után Beregfynek a leváltását el kellett rendelnem. Csatay Lajossal tárgyaltunk a kérdésről és ő azt mondotta, hogy egyelőre valami beosztást kell neki adni. Éppen megy a kormányzóhoz, majd a kitüntetési ügyét is elrendezi. A mellékes beosztásból azután januárban el fog menni nyugdíjba, de rendes formák között kell elbocsátani.

Korbacsics: Amikor ön azt az ajánlatot tette a kormányzónak, menjen ki Husztra és ő azt a kijelentést tette, hogy mint tengerésztiszt a süllyedő hajót nem hagyja el, ebből arra lehet következtetni, hogy ő áldozatokat akart hozni. Már most mi a véleménye, hogy az ilyen kijelentés ellenére Lakatos első felhívására kinevezte Szálasit, illetve visszavonta proklamációját.

Tanú: Az az érzésem, hogy az csak presszió alatt történhetett. Magam sem tudom megmagyarázni. Kifejtettem neki, hogy akkor nem hagyja el a hajót, ha elmegy a frontra.

Korbacsics: Itt van bizonyos ellentét a kormányzó lemondása és viselkedése között.

Vörös: Lelkivilágát később, 15-én és 16-án nem ismertem, nem tudok hozzászólni.

Korbacsics: Azt mondta, hogy 12-én már megtörtént a fegyverszünet aláírása. (Tanú: Igen.) Tudjuk, hogy az oroszok első feltétele Magyarországgal szemben az volt, hogy a fegyverszünet következtében a magyar csapatoknak szembe kell fordulniok a németekkel, Horthy pedig proklamációjában erre nem szólította fel a csapatokat. Hogyan képzelhető akkor, hogy a fegyverszünetet megkötötték? Hiszen nem feleltek meg a fegyverszüneti feltételnek?

Tanú: A proklamációból ez hiányzott. Ennek megfelelően ment volna ki egy parancs, amelyet nem továbbítottak, sőt később kiment egy apokrif parancs.

Mérő: Nyilvánvalóan azt akarták elkerülni, hogy a magyar csapatok német kézre kerüljenek. Az volt a főhiba, hogy a németekkel szembefordulásra nem adtak ki parancsot.

Frank: Ön október 15-én este hét órakor szerzett tudomást arról, hogy parancsát meghamisították és egészen mást olvastak fel. Mit adott ki?

Tanú: Kiadtam egy parancsot a hadműveleti osztálynak, szerkesszenek egy parancsot, amelyik szerint a csapatok a hadseregparancsnokok intézkedései szerint a harcot bármelyik oldalról jövő támadással szemben felveszik. Ennek előzménye volt részint a szóbeli eligazítás, részint az a parancs, amelyet

nem adtak tovább. Az oroszokkal az összeköttetést fel kellett venni, Az oroszok előzőleg velünk szemben az Alföldön nagyon lojálisan viselkedtek, megállították arcvonalukat. Biztos volt, hogy ellenünk nem mennek át támadásba s így az is, hogy a német csapatok ellen kell majd védekezniök a magyar csapatoknak. Október 15-én reggel került asztalomra Hitler parancsa, amelyben megjegyzi, minden előkészületet megtett arra, hogy az arcvonal felbomlását megakadályozza és ha én parancsaimat vissza nem vonom, Magyarországot hadszíntérré teszi. Erre én azt válaszoltam, parancsaimat vissza nem vonom, a továbbiakra a magyar kormány fogja a német követ útján a választ megadni. Erre tehát kilátás volt. Később megtudtam, hogy tényleg kiment egy erőteljes német parancs, amely a magyar csapatok megtámadását és lefegyverzését tárgyalta.

Frank: Már most ezt a parancsot ön rádió útján akarta adni vagy a hírközpont útján?

Tanú: A hírközpont útján, de ezt nem is fogalmazták meg.

Frank: Kinek adott utasítást ennek megfogalmazására?

Tanú: Nádas vezérkari ezredesnek.

Nagy Vince politikai ügyész: Tudomásom szerint ön vezette a kormányzóhoz titkos kihallgatásra Tildy Zoltánt és Szakasics Árpádot. Mikor volt ez? Mit határozott a kormányzó, amikor ezek az ellenzéki vezérek őt a háborúból való kilépésre szándékoztak rábírni?

Tanú: A napot pontosan nem tudom. Találkoztam Tildyvel és Szakasitscsal, akikkel teljesen egy vonalon mozogtunk. Kérdeztem, akarnak-e a kormányzóhoz menni vagy nem. Azt mondották: Igen, nagyon szívesen. Ez már késő éjszaka volt, másnap délelőtt jelentettem a kormányzónak, aki azt mondta, jöjjenek még ma. Közöltem, hogy nem lehet, mert bujkálnak, előbb elő kell szedni őket. A kormányzó kívánta, hogy jöjjenek délután fél öt órakor. Mondtam, akkor nem lehet, mert még világos van. Végül a következő napon este fél kilenc-kilenc óra körül jöttek. Úgy volt elrendezve, hogy Hadácsy alezredes kísérte őket és a bejáratnál csak az alezredest igazoltatták, ők pedig feljutottak a kormányzóhoz.

— Másnap beszéltem a kormányzóval. Ő azt mondta, hogy minden lényeges kérdésben egyetértünk és az, amiben még eltérés van, nem olyan dolog, hogy rendbe ne lehetne hozni. A tárgyalás részleteiről velem nem beszélt.

Nagy Vince: A csapatoknak, a megbízhatónak tartott 1. és 2. hadseregnek milyen része fogadott szót a kormányzói parancsnak? Átállás az oroszokhoz történt-e és történt-e a csapatparancsnokok vezető részéhez felhívás, hogy álljanak át?

Tanú: Az átállási vonalat a hadseregparancsnokokon keresztül Vattay altábornagy irányította. Én csak azt tudtam, hogy itt-ott egy-egy zászlóalj eltűnt, ezek megadták magukat az oroszoknak.

Nagy Vince: Ez még a Horthy-féle parancs előtt volt?

Tanú: Igen. Október 17-én kiadtam egy felszólítást, amelyet később a sajtó is hozott. Malinovszkij tábornagy főhadiszállásán adtam ki, amikor már szökésben voltam.

Vörös: Beregfynek törekednie kellett volna, hogy- elődénél leg alább is lényeges dolgokról tájé-

kozódjék. Én nem tudtam kimenni, mert géppisztolyok és szuronyok között voltam, ő pedig karszalaggal járhatott, tehát egész nyugodtan bejöhetett volna hozzám.

A védőnek azzal kapcsolatos kérdésére, hogy a tanú kérte Beregffyt, hogy bocsássák őt szabadon, előadja, hogy felesége két ízben telefonált Beregffynének, szóljon a férjének, hogy őt szabadítsa ki. Közben október 16-án délután megjelent nálam László altábornagy — folytatja a tanú. — Elmondtam neki, hogy milyen súlyos idegállapotban vagyok és összes irataimat, feljegyzéseimet október 15-én Balatonfüreden gondosan elrejtettem. Kértem, legalább engedjenek kialudnom, kipihennem magamat, mert szuronyok és géppisztolyok között nem tudok pihenni. Erre László azt mondta, hogy mihelyt megtalálja Beregfyt, azonnal kérni fogja, hogy adjanak nekem pihenőt. Este 9—10 óra tájban Beregffy felhívott telefonon és közölte velem, hogy mindent elkövet szabadlábrahelyezésem érdekében, hogy kipihenhessem magam és irataimat összegyűjthessem. Kijelentette, hogy ez nagyon nehéz munka, mert a németeknél igen súlyos vádak vannak ellenem és csak úgy engednek erre a pihenésre is, hogy ő garanciát vállal értem. Még aznap este nyilatkozatot írtam alá, hogy én a Szálasi-politika ellen nem dolgozom és nem szököm meg, ezt Beregfy garantálja. Az éjféli órákban az őrség elvonult, én azonban semmiféle olyan írást nem kaptam, amely szabadlábrahelyezésemet biztosította. Másnap, 17-én leutaztam Balatonfüredre és 18-án már SS-katonák és nyilasok lerohanták a házamat, ahol én már szökésben voltam. Az volt az érzésem, azért engedtek le Balatonfüredre, hogy elrejtett irataimat összegyűjtsem és így azok kéznél legyenek, hogy azután a fegyverszüneti szerződést előkészítő egész frontot felgöngyölítsék. Egyébként feleségem szüleinél is az iratok után érdeklődtek. Az én pihenésem megengedésének tehát kizárólag az iratok megszerzése volt a célja.

Dr. Zboray védőnek az átállás sikertelenségének okaival kapcsolatos kérdésére a tanú előadta, hogy az egyik oldalon teljes megszervezettség volt a német fegyverek alatt a nyilasok, a vezérkar nagy része és a tábornokok egy részének közreműködésével. A védőnek arra a kérdésére, hogy ez többség vagy kisebbség volt, a tanú kijelenti, a vezérkarnál, sajnos, többség volt.

POGÁNY IMRE

Pogány Imre vezérkari ezredes, a kormányzó katonai irodájának főnökhelyettese volt a következő tanú, aki elmondotta, hogy október 16-án reggel Vattay altábornagy közölte vele, hogy számolni kell a Vár közvetlen megtámadásával. Erre lementek a főbejárathoz a hallba, ahol már várakozott Veesenmayer. Néhány perc múlva lejött a kormányzó, akinek Veesenmayer a következőket mondotta: „Az a kellemetlen feladat hárul rám, hogy az ön biztonságáról gondoskodjam, mert a támadás tizenkét perc múlva megkezdődik". A kormányzónak arra a kérdésére, hová viszi, Veesenmayer azt mondotta, hogy a Hatvany-palotába. Ekkor a kormányzó kíséretével az oroszlános kapu elé ment s Lakatos miniszterelnökkel beszállt az egyik várakozó autóba. Veesenmayer kijelentette még, a Führer engedélyezte, hogy

a kormányzó szűkebb törzséből magával vigye azokat, akiket óhajt. A kormányzó erre Lázár holléte iránt érdeklődött. A tanú azt kérte, hogy a főhadsegéd mehessen a kormányzóval, ebbe Veesenmayer beleegyezett. Vattay altábornagy erre felállott a hágcsóra s elindultak.

— Teljesen érthetetlen volt előttünk az egész jelenet — vallja a tanú, — mert azzal számoltunk, hogy az államfővel együtt küzdünk és halunk.

E.: Mivel indokolható, hogy a kormányzó nem szólt semmit arra, hogy tizenkét perc múlva kezdődik a támadás? Ha a kormányzó tovább akar harcolni, nem megy el Veesenmayerrel. Ha pedig nem akar harcolni, akkor elesett az őrizetbevétel indoka. Itt éles ellentétet látok.

Tanú: Később rájöttünk arra, a Vár megtámadására azért volt szükség, hogy utána kirabolhassák.

E.: A kormányzó állásfoglalását nem értem. Pszichológiailag indokolatlan.

Pogány: Elfelejtettem mondani, hogy amikor Veesenmayer azt mondotta, tizenkét perc múlva kezdődik a támadás, Lakatos hozzáfűzte: Már nincs is annyi idő.

E.: Utána megkezdődött a támadás?

Tanú: Pár percre azután megindult a lövöldözés.

E.: A katonai erők védekeztek a támadás ellen?

Tanú: Igen.

E.: Minek következtében szüntették be a védelmet?

Tanú: Lázár altábornagy parancsára, illetőleg magam is arra az elhatározásra jutottam, miért védjük a Várat, ha a kormányzó és családja elment.

E.: Emlékszik-e arra, október 15-én önt hívták a vezérkari főnök hírközpontjába azzal, hogy Veres Lajos altábornagy óhajt beszélni Vattayval. Mi volt e beszélgetés során?

Tanú: Veres altábornagynak mégegyszer megismételtem a kormányzó hadparancsát.

Pogány ezredes elmondja, hogy Veress Lajos hadseregparancsnok távirati összeköttetés útján utasítást kért tőle, hogy mit csináljon, mert ellentétes és ellentmondó parancsok jönnek. Ő azt felelte, hogy haladéktalanul vegye fel az érintkezést az oroszokkal és ha ezt a németek gátolnák, akkor harccal kell kikényszeríteni.

KLÁR ZOLTÁN

Ezután Klár Zoltán tanúkénti kihallgatását kezdi meg az elnök.

Klár elmondja, hogy már régebb idő óta a mathauseni táborban volt és mint orvos működött. Október 15-e után először november 20-án érkezett Magyarországhól egy szállítmány. Ezek a kiürített kőhidai fegyház közönséges bűncselekmények miatt elítélt foglyai voltak. Kb. nyolcvanan. Január 8-án érkezett ezután az első zsidó-szállítmány, kb. 2300-an. 1700-at közülük mindjárt abba a kórházba szállítottak, ahol Klár működött. Az elnök kérdéseire elmondja tovább, hogy január 16-án egy 1500—1600 főből álló szállítmány érkezett, január 28-án 700, február 16-án 2300, április 30-án pedig kb. 6000 ember. Ezek jórészt munkaszolgálatosok voltak. A januári szállítmány majdnem mind Pestről érkezett. Vegyesen, fiatalok, öregek, nők, gyerme-

kek. Teljesen kiéhezve, összefagyva, a legborzalmasabb állapotban érkeztek ezek az emberek és a táborban a 240 embert befogadó barakokba 1900—2000 embert zsúfoltak össze. Egy-egy 87 cm széles priccsen 5—6—7 ember feküdt rétegekben egymás fölött. A rossz bánásmód, a leromlott állapot és a rossz élelmezés folytán a halálozási arányszám öt héten belül 98 százalékra szökött föl. A többi „árja barakban" jobb volt a helyzet, a zsidók és az oroszok barakjaiban voltak ilyen embertelen állapotok.

Klár Zoltán tanú elmondja aztán, hogy a mauthauseni kivégzéseknek egyik eszköze volt az úgynevezett kék autó, egy rendkívül erős falú és teljesen zárt, kétszeres autobusznagyságú gépkocsi, amelybe 290 embert lehetett bezsúfolni. Ezeket az embereket félóra hosszat kocsiztatták és közben gázzal megölték. Félóra mulva hozták őket vissza a krematóriumba, Mauthausenbe.

Az elnök kérdésére elmondja, hogy körülbelül 200 magyarországi zsidó lelt ilyen módon halált. Majdnem minden héten volt ilyen kivégzés. Az áldozatok 70 százaléka orosz volt és zsidó, a többi vegyes nemzetiségű. Az áldozatokat SS-orvosok jelölték ki ötletszerűen az amúgy is meztelenül tartózkodó foglyok közül, miközben azoknak az udvaron el kellett sétálni előttük.

Az egyik védőügyvéd kérdéseire válaszolva elmondja még a tanú, hogy a január 8-a óta oda kiszállított zsidók úgyszólván mind elpusztultak, azok közül egyetlenegyet sem kellett volna kiszállítani. Újabb zsidószállítmányok akkor kezdődtek, amikor október 15-én a nyilasok átvették a hatalmat. Kijelenti, hogy minden október 15-e után elpusztult zsidó kifejezetten a nyilas rendszernek áldozata.

FERENCZI LÁSZLÓ

Zajos tüntetés előzte meg a következő tanú, Ferenczi László csendőralezredesnek kihallgatását.

Az elnök kérdésére a tanú elmondja, hogy október 15-e után a belügyminisztériumban volt Vajna Gábor akkori miniszter alatt.

E.: Emlékszik-e arra, hogy abban az időben rengeteg fosztogatás, rablás, gyilkolás volt a nyilas pártnál.

Tanú: Igen.

E.: Ön a nyomozás során azt mondotta, hogy hihetetlen mértékben követtek el párttagok ilyen bűncselekményeket és állandóan jelentette a belügyminisztérium közbiztonsági osztályának. Honnan tudott ezekről?

Tanú: Hallomásból. Több felől hallottam. Én magának a belügyminiszternek tettem jelentést.

E.: A nyomozás során azt is mondotta, hogy a visszaélések elleni küzdelem Szálasin bukott meg.

Tanú: Nem. Ilyet nem mondtam.

E.: Sőt azt mondta, hogy önnek ilyen jelentésén látta Szálasi saját kezűleg írott széljegyzetét.

Tanú: Ez már a nyugatmagyarországi kitelepítés után volt. Valóban fordultak elő fosztogatások a párttagok részéről. A nyomozásra rendelkezést kaptam. Ezeket a jelentéseket összefoglalták és a nemzetvezető elé terjesztették fel. Hajnácskőy ezredes, volt osztályvezető egy alkalommal mutatta is a széljegyzetet, amelyet Szálasi vezetett rá az összefoglaló jelentésre a pártszolgálatosok által elkövetett atrocitásokról...

E.: Nagy mértékben voltak ilyenek?

Tanú: Igen nagy mértékben. En nem ismertem az írást, Hajnácskőy mondta, hogy Szálasinak széljegyzete, amely pártszolgálatosok által elkövetett bűncselekmények ellen nyomozni nem engedett.

E.: Szóval Hajnácskőy mutatta önnek, hogy Szálasi rendelkezett így és mutatta is az elintézést jelentő széljegyzeteket azzal, hogy ez Szálasitól származik. Elolvasta a széljegyzeteket?

Tanú: Igen. Az volt benne, hogy a pártszolgálatosokkal szemben további eljárást, nyomozást egyáltalában nem enged.

E.: Szálasi! Megfelel ez a valóságnak?

Szálasi: Nem.

E. (tanúhoz): Az oroszok kezéről időlegesen német kézre visszakerült magyar területekre nézve volt valami speciális intézkedés, hogyan vonják felelősségre azokat a magyar állampolgárokat, akik közreműködtek az oroszok sikere érdekében. Emlékszik erre?

Tanú: Emlékszem. A rendelkezés szerint hármas bizottság alakult meg e célra. Ez a bizottság ítélkezett volna is, de úgy tudom, ez a dolog később a minisztertanács elé került és úgy állapították meg, hogy ennek a bizottságnak csupán a véleményét kérik ki, a büntetést hadbíróság hajtja végre. Úgy emlékszem, a belügyminiszter adott ki ilyen rendelkezést.

Elnök: On a nyomozás során azt is mondta, tudomása volt arról a Szálasitól eredő intézkedésről, hogy a nyilaskeresztes párt tagjai nemcsak a multban elkövetett bűncselekményre kaptak salvus conductust, hanem ezt biztosították részükre a jövőben elkövetett bármilyen cselekményre is. Hogyan értette ön ezt?

Ferenczy: A VII. osztályból szereztem erről tudomást, ezenkívül a Hajnácskőy által adott széljegyzetből is.

HAJNÁCSKŐY LÁSZLÓ

A tanúkihallgatások során Hajnácskőy László volt csendőrezredes került sorra. Jelenleg letartóztatásban van.

Az elnök kérdésére elmondotta, hogy a nyilas éra alatt a belügyminisztériumban dolgozott október 29-től. A VII. osztálynak vezetője volt, ez a a közbiztonsági osztály.

Elnök: Hallott ön a nyilas pártszolgálatosok súlyos kilengéseiről?

Tanú: Ilyen kilengések voltak vagyon, személyi és életbiztonság ellen.

A tanú ezután elmondotta, hogy egy ezredestől hasonló tájékoztatást kapott. Ez is elment Ládayhoz vagy Vajnához, most nem tudja határozottan. A tanú ezután beszámolt arról, hogy Budapesten történtek gyilkosságok zsidókkal szemben. Ezt jelentette Vajna Gábornak és erre Vajna hivatkozott Szálasira, mégpedig úgy, hogy a forradalomnak velejárója a pártszolgálatosok tevékenysége. Nem szabad ezek ellen az emberek ellen tenni semmit.

Elnök: Vajna Gábor! Igaz ez?

Vajna: Nem igaz.

A tanú ezután elmondja, hogy 1945 januárjában helyzetjelentéseket készített Szálasi részére, amelyben a párt kilengései ismét szerepeltek. Ez a jelentés visszajött Szálasi széljegyzetével. A tanú elmondja, hogy Szálasi kézjegye volt a széljegyzetek mellett. Szálasi írásának lényege az volt, hogy ha kilengések

fordulnak is elő a párttagok részéről, ez természetes, ez velejárója a forradalomnak.

Elnök: Szálasi, igaz?

Szálasi: Kaptam helyzetjelentéseket általános körvonalozással és valószínű, hogy ez a megjegyzés lehetett rajta, amit már megmondottam.

Elnök (Hajnácskőihez): Mondja szemébe!

Tanú: Láttam, rajtam kívül tanúval is tudom igazolni.

Szálasi kijelenti, hogy ilyen idétlenséget nem írt.

Hajnácskőy a népügyész kérdésére kijelenti, hogy egyszer a városparancsnoktól kapott utasítás értelmében elnökölt a totális mozgósítás minisztere mellé beosztott bíróság ülésén, amely a disszidens külképviseleti személyek ellen hozott ítéletet, majd részleteket mond el a Kiss János, Bajcsy-Zsilinszky Endre és társai ellen indított perről, amelyben ülnök volt. Előadja, hogy a tárgyaláson, amely két napig tartott, a hallgatóság soraiban három padsort töltöttek be a nemzeti számonkérőszék tisztjei és legénysége, ott volt a parancsnokhelyettes, Radó százados, a tiszteknek oldalfegyverük volt. Ez a bíróság tizenegy vádlott ügyében ítélkezett. Ő maga — vallja — nem kapott semilyen utasítást az ítéletre vonatkozóan. Bajcsy-Zsilinszky ügyével kapcsolatban figyelmeztette Dominics tárgyalásvezető őrnagyot a parlamenti kiadatásra vonatkozóan, mire ügyét elkülönítették. Voltak bizonyos jelenségek — vallja tovább, — amelyek nyomasztólag hatottak. A tárgyalást megelőzőleg a számonkérőszék tagjai hangoztatták, hogy a tárgyalási jegyzőkönyvet, amely zárt boritékban őrzendő, felnyitják és megnézik, ki hogyan szavazott. Ugyancsak a tárgyalást megelőzőleg egy másik ügyben, ahol egy fiatalabb tiszt ellen az volt a vád, hogy a Dunahidakat mentesíteni akarta a robbanóanyagtól és fel akarta venni a kapcsolatot a Szovjettel, a bíróság illetéktelennek nyilvánította magát és ezért a számonkérőszék a szavazóbírák közül egyiket elfogta. Tudott ezenkívül arról is, hogy osztályáról hét tisztet elfogtak, részben a németek, részben a számonkérőszék. Ezek mind kihatással voltak rá.

— Ezek szerint ön nem érezte magát szabad és független bírónak — teszi fel a kérdést a népügyész.

— Nem — válaszolja a tanú.

DOMONKOS MIKSA

A szünet után 12 óra 50 perckor folytatódott a tárgyalás Domonkos Miksának, a pesti izraelita hitközség ügyvezetőjének kihallgatásával.

A tanú elmondja, hogy a nyilas uralom alatt ügyvezetője volt a zsidó tanácsnak. Az elnök kérdésére, hogy Budapestről a nyilas uralom alatt hány főnyi zsidóságot vittek el, azt válaszolja, hogy körülbelül 100—120.000-nyit. Ezt abból állapította meg, hogy a nyilas uralom előtt 220.000 zsidó volt, az ostrom után a gettóban 69.000 ember maradt meg s a védett házakban maradtak levonása után adódik ez a szám.

Az elszállítások október 16-án egészen kis csoportokban kezdődtek, ezeket az embereket nyilas pártszolgálatosok szedték össze, rendszerint valamilyen gyüjtőhelyre vitték, például a Tisza Kálmán-téren, továbbá a Tattersaalban, az óbudai iskolákban csoportosították, később tömegesen a téglagyárban. Majd-

nem kivétel nélkül Hegyeshalom felé vitték őket a bécsi országúton.

Elnök: Milyen korosztályok voltak ezek?

Tanú: Korosztályra egyáltalán nem voltak tekintettel. Kezdetben egészen rendszertelenül összefogdosták az embereket és elvitték.. Minden válogatás nélkül gyermekeket, aggokat, betegeket és nyomorékokat egyaránt vittek.

Elnök: Mikor fejeződött be a budapestről való elszállítás?

Tanú: Mindaddig tartott, amíg nyitva volt az ostromgyűrű Budapest körül.

Elnök: Szóval a gettó felállítása után is? Onnan is vittek csoportokat?

Tanú: A gettóból keveset vittek, a gettón kívüli részekből, az úgynevezett védett házakból igen. Ezt a fegyveres nemzetszolgálat csinálta.

Elnök: Mindezt honnan tudja?

Tanú: Minderről határozott tudomásom volt, tapasztaltam. Cselekvő tényező voltam akkor. Magam is láttam, jelentéseket kaptam. Beosztásomnál fogva szabad mozgásom volt. A szálak lényegében kezemben futottak össze.

Elnök: Ön tehát saját ellenőrzésében is ismerte a helyzetet (Igen.) Hová vitték ezeket az embereket?

Tanú: Ezeket kivitték a határon túl. Legnagyobb részük haláltáborokba került, ahonnan nem jöttek vissza.

Elnök: Mekkora helyen, hány főnyi lakossága lakott eredetileg azon a helyen?

Tanú: Eredetileg, mielőtt a gettósítás történt, ott körülbelül 20.000 ember lakott. Negyvenezer emberre méretezték a gettót a belügyminiszter szervei és a zsidó tanács közötti megbeszélések során.

— A zsidótanács akkori megállapításai szerint ez a szám túlságosan magas volt, mindazonáltal, amikor a 40.000 embert behozták már, fokozatosan, gyors tempóban további tízezres csoportokat hoztak be, úgyhogy a végén a gettót érintő bombatámadások és sok minden egyéb baj során 69.000 ember maradt benn úgy összeszorulva, hogy valóságos Dante pokla volt a gettó.

— A halálozás arányszáma kolosszális volt, mert a gettó élelmezése megoldhatatlanná vált, a nyilas pártszolgálatosok megakadályozták még annak az élelmiszernek behozatalát is, amelyet a főváros hivatalosan utalt ki vagy a semleges követségek juttattak a gettó lakóinak. Azután nem lévén férőhely az óvóhelyeken 60—70.000 számára, a gettó lakosainak nagy része kénytelen volt lakásokban elhelyezkedni és az ostrom következtében természetesen rendkívül sokan pusztultak el.

— Előfordult, hogy a pártszolgálatosok a gettó területén az utcán lőttek agyon embereket, egy esetben pedig 43 embert lőttek agyon egy óvóhelyen. A gettó létszáma egyébként folyton változott, mert közben vittek el zsidókat a németek és pártszolgálatosok. Hogy a nyilas uralom alatt mennyi volt a halottak száma, azt pontosan megmondani nem tudom, mert voltak olyan napok, amikor a temetetlen hullák százával feküdtek és amikor temetni tudtunk, nem számolhattuk meg őket, de általában háromezer halott is volt egy napon.

Elnök: De ez nem mindennapi eset volt?

Tanú: Igen gyakran fordult elő.

Elnök: A nyilaskeresztes pártszolgálatosok öldökléseiről tud-e valamit?

Tanú: Már október 16-án kezdőd-

tek a rendszeres gyilkosságok. Jelentették nekem ezen a napon délelőtt, hogy a Dohány-utcai egyik házában lelőttek nyolc embert és hogy megakadályozták a mentőket abban, hogy bemenjenek ebbe a házba, hogy segítsenek a szerencsétleneken. A mentők három ízben telefonáltak nekem abban a hiszemben, hogy én olyan hatósági szerv vagyok, aki segíteni tudok. Végre be tudtak jutni a házba, de közben a sebesültek meghaltak. Jelentésekből tudom, hogy az utakat, amerre a halálmenetek haladtak, hullák szegélyezték. A dunaparti kivégzésekről csak annyit tudok, hogy a védett házak lakóit többször vitték ki a Duńapartra és az Andrássy-út 60, úgynevezett Hűség Házába. Ezek közül rengeteg sokat lőttek agyon, de számukat nem tudom.

Elnök: Igaz az, hogy Wallenberget nyilasok ölték volna meg?

— Abban az időben századosi egyenruhát viseltem — folytatja vallomását a tanú — és így szabadon közlekedhettem a városban. Láttam többek között, hogy az Opera előtt egy napon nyolc embert lőttek agyon. Öt perccel agyonlövetésük után érkezhettem oda, láttam a földön a holttesteket. Ez körülbelül december legvégén lehetett. Személyesen láttam itt a Zeneakadémia előtt tíz-tizenkét agyonlőtt embert december végén vagy január elején az ostrom alatt. A Klauzál-téren az ostrom előtt is láttam egy agyonlőtt embert.

Elnök: Megkísérelték-e önök, hogy az atrocitások miatt az akkori nyilas uralom vezetőihez forduljanak?

Tanú: Minden emberileg lehető módot megragadtunk ebből a célból. Az utolsó napig minden hatóságot ostromoltunk szóval, távbeszélőn vagy távírón, amelyek elérhetők voltak számunkra. Meg kell azonban mondanom, hogy egyetlen esetben sem volt hajlandó fogadni bennünket az akkori kormány felelős minisztere. Egy esetben véletlenül összekapcsoltak bennünket Vajna Gábor akkori belügyminiszterrel. ő azonban ott hagyott bennünket a telefonnál és mást küldött a készülékhez. Szálasi Ferencet ismételten kerestük, kihallgatást kértünk tőle, Gömbös százados azonban, aki szárnysegéde volt, azt a sztereotip választ adta, hogy a nemzetvezető zsidókérdésben egyáltalán nem tárgyal. Vajna Gáborral csak szervein keresztül tudtunk tárgyalni, eleinte Ferenczy alezredesen, később pedig Solymossy rendőrtiszten keresztül.

VALLÓ DEZSŐ

A következő tanú Valló Dezső 51 éves papírnagykereskedő, budapesti lakos volt.

Az elnök kérdésére elmondja, hogy 1944 november 8-ára virradó hajnalban bevitték a Hűség Házába. Ő kivételezett zsidó főhadnagy volt. Minden kérdezés nélkül azzal kezdődött a dolog, hogy egy feketeinges nyilas letépte karjáról a nemzetiszínű karszalagot és a rangjelzést, majd leütötte fejéről a sapkát és teljes erővel arculvágta, mondván: „No büdös zsidó, itt vagy! Nézzük csak meg ezt a zsidó főhadnagyot". Előzőleg már munkaszolgálatos fiamat is behozták — folytatta a tanú — és így tudták meg az én nevemet, amely szolgálati jegyén szerepelt. Mint kísérőnek kimenési engedélyem volt. „Itt a zsidó, no lássuk a jelentkezést!" — mondották és bevittek egy folyo-

sószerű pincerészbe. Ekkor előhozták fiamat. Ajka össze volt verve, orra-szája vérzett és ekkor két pártszolgálatos revolverrel a háta mögé állt s rákiáltott: „Halljuk! Jelentkezz!" A jelentkezési forma a legerkölcstelenebb, a szülői tiszteletet meggyalázó drasztikus szavakból állt.

Ezután bevittek egy másik pincébe, ahol az asztalnál magasabbrangú nyilasok borozgattak. Azt mondták, hogy vessem le a cipőmet, majd rám kiáltottak: „No büdös zsidó, tedd fel a lábadat a székre". Meztelen talpamat feltettem a székre, mire egy Trucek nevű régi nyilas gumibottal rávert a talpamra. Legalább hatvan ütést kaptam. A másik lábamra szórakozásból puskatussal csaptak le. Ezután bedobtak egy másik pincébe, ahol fiam is volt. Délelőtt 11 óra tájban azután gépkocsin másodmagammal a Radetzky-laktanyába vittek. Bedobtak a fogdába és ott voltam kb. öt napig.

Elnök: Ki volt tanúja ennek a kínzásnak? A vádlottak közül látta valaki?

Valló: Egy volt ott, Csia Sándor, megismertem.

Elnök: Ott volt, amikor önnek a talpát ütötték?

Tanú: Ott. Az ő szórakozásukra történt a produkció.

Elnök: Honnan tudta azt, hogy magasrangú volt a másik kettő vagy három?

Tanú: A viselkedésükből lehetett látni.

Elnök: Felismeri Csia Sándort?

Tanú: A legnyugodtabb lelkiismerettel.

BAKY LÁSZLÓ

Ezután Baky László tanúkénti kihallgatására került sor. Baky László kijelentette, hogy ha van is érdekeltsége a dologban, már nem érzi és nem gátolja tanúvallomásában. Csiával ellenséges viszonyban volt.

Az elnök kérdésére elmondotta, hogy Szálasi Ferenc mellett a nemzetbiztonsági irodának volt a vezetője. Ebben a minőségben tanácsadó volt Szálasi mellett és elkészítette a tervezetet a tábori biztonsági szolgálatnak szervezetéről. Az elnök ezzel kapcsolatban figyelmeztette, hogy ha sajátmagának is folyamatban lévő ügyét ronthatná tanúvallomása, megtagadhatja a válaszadást. Baky kijelentette, hogy válaszolni fog és az igazat mondja.

Elnök: Milyen utasításokat kapott ön Szálasitól?

Baky: Szálasitól azt az utasítást kaptam, hogy az ország hadműveleti területének közbiztonságának megszilárdítása végett egy szervezetet kellene felállítani, amely biztosítani tudja a közbiztonságot.

Elnök: Mi volt a tartalma ennek az utasításnak? Írásban nincs meg?

Baky: Sokezer példányban, minden egyes csendőrnek és rendőrnek kiosztatott.

Elnök: A felkoncolási jogra vonatkozóan mit tartalmazott az utasítás?

Tanú: Két pontot. Egyik, amikor köteles. Köteles volt, amikor valaki megtámadja a közbiztonsági közegeket. A másik amikor jogosult. Jogosult a felkoncolásra katonaszökevényekkel szemben, amikor ez az ellenség részére szolgálatot teljesít.

Elnök: Szóval a katonaszökevé-

nyekkel szemben, hogyha valakit mint katonaszökevényt elfogtak akkor jogosult volt a közbiztonsági közeg felkoncolni.

Baky László kijelenti, mi az alapja a felkoncolási jognak, amely akkor már az egész ország területére kiterjedt. Ennek értelmében, ha bárhol elfogtak egy katonaszökevényt, felkoncolhatták.

Baky elmondja még, szóvátette Vajna előtt, hogy egyes nyomozók bántalmazzák a gyanusítottakat, mire Vajna ingerülten azt mondotta, ki fogja őket — t. i. az ellenállási mozgalomban résztvevőket — „nyírni". Emlékezete szerint Szász Lajos vagy Rajniss olyan kijelentést tettek, hogy Vajnával nem lehet okosan beszélni.

Elnök: Ki adta ki a parancsot a rendőrség és a csendőrség részére, hogy Budapestet a végsőkig tartsák?

Baky: Rendőrtisztektől hallottam, hogy karácsony előtt Vajna a belügyminisztériumban megbeszélést tartott, ahol ezt a parancsot adta ki a rendőrség részére.

Előadja még a tanú, hogy az ellenállási mozgalom kérdése miniszertanács elé egyáltalán nem került, egyes miniszterek csak a kivégzések alkalmával értesültek erről.

Frank népügyész, tekintettel arra, hogy az eddig kihallgatott tanúk teljesen tisztázták a tényállást, indítványozta, hogy a bíróság a vádhatóság által kihallgatni indítványozott tanúk meghallgatásától tekintsen el. A bíróság magáévá teszi indítványát és áttér az iratok ismertetésére.

Elnök ismerteti Szálasi Ferencnek 1944 július 26-án Hitlerhez intézett memorandumát, amelyben felajánlja szolgálatait Hitlernek és lelkes szavakkal magasztalja Hitlert, a nemzeti szocializmust és annak eredményeit.

Az elnök Szálasi felé fordul s megkérdezi, tudott-e a memorandum tartalmáról. Szálasi mosolyogva kijelenti, hogy igen és azonosítja is vele magát, mert hiszen ő csinálta.

Ezután az ügyészek és a védők teszik meg indítványukat a bizonyítási eljárás kiegészítésére.

Kemény védője kéri, hogy védence ügyét különítsék el, mert külföldi diplomaták kihallgatását kéri s ez az eljárást késleltetné.

Az elnök ezután ismerteti az ügyészség által beterjesztett bizonyítási anyagot, majd a bizonyításkiegészítő indítványok tárgyában a bírósággal együtt zárt tanácskozásra vonult vissza.

Utána *Jankó* Péter tanácsa nevében kihirdette a bizonyítás kiegészítési indítványok tárgyában hozott határozatot. A népbíróság a bizonyítást kiegészítő indítványokat az egész vonalon elutasította. A védők a 384. szakasz 9. pontja alapján semmiségi okot jelentettek be.

Jankó tanácselnök a bizonyítási eljárást befejezettnek nyilvánította.

A VÁDBESZÉDEK

A következő tárgyalási napon a vádlottakat az eddigi szokástól eltérőleg az emelvény egyik oldalán ültették le félkörben, szemben az ügyészek asztalával. Az elnök bejelenti, hogy a népügyész vádbeszéde következik.

Halálos csendben, a közönség feszült érdeklődése mellett emelkedik fel *Frank* népügyész, hogy megkezdje vádbeszédét:

— Tisztelt népbíróság! Szálasi Ferenc és társai ügyében három hete

folyik a tárgyalás. Budapesten és szerte az országban ez alatt az idő alatt igen sok hang hallatszott: Miért van szükség ilyen terjedelmű tárgyalásra? Hiszen mindenki tudja, hogy október 15-én mi történt, mindenki tudja, hogy Szálasi és társai mit követtek el.

— Kétségtelenül két út van ahhoz, hogy egy forradalmi megmozdulás tetteseit és bűnözőit felelősségre vonják. Az egyik a lámpavas útja, a másik az az út, amelyet a Magyar Köztársaság ezekkel a vádlottakkal szemben is végigjárt: A törvények útja. Megtartotta azt a törvényt, amelyet a vádlottak soha nem tartottak be. A bűnvádi perrendtartás keretei közötti tárgyalás megad minden módot és alkalmat a védekezésre.

— Szent meggyőződésem, ez az út a helyes. És hogy ennek az útnak a végén, amikor a tanácskozásra fogunk visszavonulni, akkor az eredmény a legtisztább igazság lesz.

— Három hete hívja tetemre a magyar nép Szálasi Ferencet és társait azokért a borzalmakért és elkövetett gyilkosságokért, amelyeket október 15-én vittek végbe a nemzet ellen. Ezt a bizonyítási eljárás befejezése után most nekem kell itt formába önteni és tisztelt népbíróság, tetemre hívom Szálasi Ferencet és bűntársait és azokat a társait, akik nemcsak itt, mert 1944 október 15-e nem egyedül és kizárólag ennek a hét vádlottnak a bűne. 1944 október 15-e 1919 júliusában kezdődött, amikor a szegedi gondolat fehér lovon megindult, hogy ugyanúgy idegen hatalom fegyveres segítségével, mint ahogyan idegen hatalom és fegyverek segítségével kerültek uralomra ezek a vádlottak is. Ahová a fehér ló patája lecsapott, ott vér serkedt a magyar földből. Elérkezett a Balatonhoz, a Sióhoz, onnan Duna-Tisza közén felérkezett Budapestre. A dunai leúsztatások nem október 15-e után kezdődtek, 1920-ban is úsztattak hullákat a Dunán és Kovarcz Emil, aki 1944-ben miniszter lesz, 1920-ban ott volt Horthy gyilkos katonatisztjei között, akik Somogyit és Bacsót a Dunán leúsztatták. Baky László nemcsak 1944-ben államtitkár és október 15-e után a belügyminisztérium belbiztonsági osztályának vezetője, 1919 szeptember 16—17-re virradó éjjel mint Horthy vadászfőhadnagya, négy másik fehérkesztyűs tiszttel együtt behatolt a kaposvári fogházba és a munkásság letartóztatásban lévő öt vezetőjét kihurcolják a nádasdi erdőbe, vadállati kegyetlenkedéssel legyilkolják és ismeretlen helyen elássák. Aki 1919-ben gyilkos, 1944-ben államtitkár és miniszter. Ez a történeti összeköttetés 1919 és 1944 között.

— Október 15-e annak a folyamatnak utolsó stációja, amelybe szervesen beleilleszkedik Bethlen álkonszolidációja, Gömbös, a tengely megteremtője, Darányi győri beszéde, amely a fegyverkezést megindította, Imrédy kaposvári beszéde a csodálatos szarvassal és csodálatos forradalommal, amellyel elkezdődött az országnak a jobboldalra és a háború felé való hajszolása.

— A következő lépés Bárdossy, aki elődének a holttestén át elegáns diplomata lépéssel belemegy a háborúba, anélkül, hogy megkérdezné a nemzet gyermekeit, a parasztot, a munkást: akarsz-e harcolni, akarsz-e menni Oroszországba, ahol semmi keresnivalód nincs, itt akarsz-e hagyni minden szentet és drágát, asszonyt, dalt, búzát; meg akarsz-e halni, mialatt én itthon kényelmesen intézem a diplomácia mesterkedéseit. És utána Kállay, aki, úgy látszik, látja, milyen útra lépett az ország s még sem tesz semmit. Sztójay csak a Golgotára vezető

utolsó stáció, amelynek végén Szálasi Ferenc keresztre feszíti a nemzetet.

— És még egy célom van, mikor őszintén kiteszem a szívem a népbíróság asztalára. Talán a vádlottakban is meg fog szólalni majd valami, ha hallják, hogy itt egy ember beszél. Talán a vádlottak is megtalálják az emberhez vezető utat és ez vonatkozik elsősorban Szálasi Ferencre, akinek az egyik népbíró úr azt mondotta, próbáljon emberi hangon beszélni. Talán Szálasi Ferenc ki bír bontakozni azokból az ideológiai elgondolásokból, amelyek már nem is ruhaként, hanem második bőrként borítják.

— Tisztelt népbíróság! Szálasi Ferenc valamikor volt fiatal, volt ludovikás és meggyőződésem, hogy akkor őbenne ugyanúgy megvoltak az idealista célok, mint mindenkiben és csak később lett azzá, aki lett. Ez a Szálasi Ferenc keresse meg az utat ehhez a fiúhoz, keresse meg az utat ahhoz, aki, amikor hadnaggyá avatásakor kirántotta kardját és minden bizonnyal hitte is azt az esküt, amit akkor mondott, hogy: „A hazáért mindhalálig" és gondoljon arra az útra, amit azóta végigjárt, hogy ezt az esküt hogyan és hányszor szegte meg és hogyan nem tartotta be ennek a tiszta fiúnak a fogadalmát. És ha el tud idáig jutni, akkor egy kis téglával hozzá tud járulni az ország újjáépítéséhez, mert talán ezek a csendesen elmondott szavaim el fognak hangzani a kilométerek százain át oda, ahol Magyarország békeszerződését csinálják, ahol kétségtelenül jóindulat és jóhiszeműség van irányunkban és talán azt fogják mondani, hogy Magyarország számlája 1944 október 15-tel lezártnak tekinthető, ami október 15-e után történt, az nem Magyarország bűne, az Szálasi Ferencé és társaié, hogy azért, hogy a háború legalább egy félévvel meghosszabbodott, ezért nem Magyarország felelős és hogy ez alatt a félév alatt százezer és százezer élet pusztult el ártatlanul és százezer családi tűzhely omlott össze, ez nem Magyarország bűne, ezért nem őt tesszük felelőssé és ezzel nem súlyosbítjuk a békefeltételeket, ez Szálasi Ferencre tartozik és Magyarország Szálasi Ferenccel ezt az ügyet elintézte akkor, amikor ítéletet mondott felette.

— Ha van még Szálasi Ferencben ember, ha van benne a nemzetszeretetnek, amit a főtárgyalás során olyan rengetegszer hangoztatott, egy szikrája, akkor az utolsó szó jogán ezt fogja elmondani.

— Szálasi Ferenc a tárgyalás során azt mondotta itt, hogy ismeri hazája történetét. A legsúlyosabb rosszhiszeműséget követte el, amikor a történelmi adatok tudatában kizárólag talpnyalás céljából azt írja Hitlernek, hogy a hungarizmus a magyar-német élet-, társ- és sorsközösség alapján áll. Szálasi tehát rosszhiszemű volt, amikor ezt mondotta. Tudom, hogy a rosszhiszeműség nem perrendszerű bizonyíték, de a történelem számára szükségesnek tartom annak leszögezését, hogy Szálasi olyan eszméket hirdetett, amelyeknek valótlanságáról és helytelenségéről maga is tudott. Hirdette ezt azért, mert eszközeiben nem volt válogatós, azért, hogy célját elérje. Tudta azt is, hogy a háborút Németország el fogja veszteni. 1944-ben ezt a kérdést naplója szerint fel is vetette és azt írja naplójában, hogy szükség esetén ki fogjuk üríteni az országot a Tiszáig, sőt a Dunántúlt is és elmegyünk Nyugatra. Ezért bízta meg Csiát és a többieket az ország kiürítésének előkészítésével és ezért bízta meg Szöllősit, hogy menjen el tárgyalni abban az irányban, hogy a japánok vegyék át a megszállott Magyarországon a magyar érdekek

képviseletét. Tudta, hogy az országot el fogják foglalni és ennek ellenére belemegy október 15-én a végzetes kalandba. Szálasi rosszhiszemű. Ahhoz, hogy az egyes cselekményeket megérthessük, valamennyi vádlottról rövid jellemrajzot adok — mondja a továbbiakban a népügyész.

— Szálasi nem bályány és nem bolond. Szálasi konok, megátalkodott, eszközökben, céljainak elérésében nem válogatós, hiú és megszállott ember. Konok és megátalkodott, mert nem hajlandó és nem is bír meghallgatni olyan nézetet, olyan véleményt, amely a legkisebb mértékben is eltér az ő elgondolásától. A tárgyalás során láthattuk, hogy abban a pillanatban, amikor valaki bármiről vitatkozni kíván vele, vagy egy nyilvánvaló tényt állít szembe vele, rögtön azt válaszolja: „Fenntartom vallomásomat," vagy a már tőle megszokott „Természetesen" szóval válaszol.

— Hiú. Ha visszaemlékezünk, a Rajniss-pörben Rajniss vallott arról, hogy amikor tárgyalásra indult, kifestette magát.

— És Szálasi megszállott ember. Szálasi a hatalom megszállottja. Ámokfutóként rohan éveken keresztül a hatalom után és aki ebben az útjában eléje kerül, azon keresztüllép. A legnagyobb tragédia az, hogy 1944 október 15-én a nemzet kerül eléje. A nemzeten is keresztülgázol azért, hogy a hatalmat megszerezhesse. Eszközeiben nem válogat. Hitszegő, csal, árulkodik, hogy célját elérje. 1944 május 3-án végre elérte, hogy a kormányzó kihallgatáson fogadta. Bemegy hozzá: „Kitartás! Éljen Horthy!" — köszöntéssel üdvözli. Ugyanekkor már el van készülve arra, hogy a hatalmat akár Horthyval, akár Horthy nélkül meg fogja szerezni. Ugyanekkor azt mondja a kormányzónak, hogy januárban vagy februárban Szentirmay lakásán Veesenmayerrel megbeszélés folyt és lehetséges, hogy ennek eredményeként jöttek be március 19-én a németek. Ha ezt én akkor tudtam volna — mondja, — akkor a német szuronyok ellenére is megakadályozom ezt a tragédiát.

— Kemény, Szöllősi és Gera jellemzésére térek át. Azért veszem ezt a csoportosítást, mert ez a három ember vidékről került Budapestre. Kemény vidéki szolgabíró volt. Felkerült Budapestre és itt a kis vidéki szolgabíró bekerül a nagy politikába. Képességeiről meggyőződtünk akkor, amikor a tanácsvezető úr azt mondotta neki, vázolja a történelmi hátteret pár szóval.

— Szöllősi vidéki patikus, aki azt mondotta magáról, hogy agrárszocialista. Jómenetelű patikája volt, három háza, ezenkívül élvezte 200 hold föld jövedelmének 30 százalékát. Huszonhét hold földbirtoka volt, ehhez vásárolt még 63 holdat, úgyhogy 90 hold birtokkal rendelkezett. Olyan helyen vásárolták el a földet, ahol óriási a földínség. Ez az agrárszocializmus, hogy a gyógyszerész úr azok elől veszi el a földet, akik abból élnek.

— Gera, a volt gyermekorvos kormányzótanácsi taggá lesz, pártvezető lesz és mint a pártépítés vezetője, előzetesen a pártszolgálatot megszervezi. A gyermekorvos, akinek a gyermekek életét kellene megmenteni, a pártszolgálatosok által a gyermekek életét ontja ki.

— Csia Sándor valamennyi vádlott között a legügyesebb, a legravaszabb. A mozgalom megindulása óta Szálasival együtt van, de a háttérben mozog. Ő belőle csak országgyűlési képviselő lesz, csak a kormányzótanács tagja. Erős a gyanúm, hogy még Szálasit is mozgatni tudja. Ő hozza össze Szálasit Veesenmayerrel.

— Vajna Gábor a társaság legsötétebb, legerőszakosabb, legvéresebb kezű tagja. Vajna Gábor a társaság mészárosa, Vajna Gábor az, aki nyugodtan rendelkezésre áll felkoncolási intézkedések véghezviteléhez. Vajna Gábor, amikor jelentik, hogy itten súlyos atrocitások történnek, azt mondja, hogy a forradalomnak ki kell futnia magát. Eszközökben nem válogatós, övé a fegyveres nemzetszolgálat, a számonkérőszék, Hain Péter vezetése alatt a hírhedt politikai rendőrség kint a Svábhegyen.

— Beregfy, aki állítja, hogy hős katona, hadseregfőparancsnok, a kihallgatás alkalmával azzal kezdte, hogy egész éjjel nem aludtam. Nem vagyok tárgyalóképes. Istenem, hányszor nem tudtak jól aludni, kint a Don mellett a honvédek és a munkaszolgálatosok, nem tárgyalniok kellett, nem lehetett azt mondani, kérem, hadseregfőparancsnok úr, nem aludtam egész éjszaka, nem vagyok harcképes állapotban. Magyarország tragédiáját háromféle embernek köszönhetjük: a politikusnak, az újságírónak és a katonatisztnek. A politikus keverte a boszorkányüstöt, az újságíró anyagiakért, érvényesülésért eladta tollát és becsületét. A katonatiszt urak, akik a fegyveres erőt rendelkezésre bocsátották ennek a társaságnak. Beregffy esküdött, hogy a hazáért mindhalálig. Nézzék meg, hogyan tartotta meg esküjét és hogyan tartották meg a többi hivatásos tiszt urak, akik október 15-én délután a kormányzó proklamációjának elhangzása után a hírközvetítő irodába mentek és meghiúsították azt, hogy a nemzet akarata megnyilvánuljon. Nem a hazáért cselekedtek ezek a tiszt urak, ez egy öncélú társaság volt. Rosszabbak voltak a középkori zsoldosoknál.

— Most rátérek a vád tárgyává tett egyes cselekményekre. Hűtlenség tettét követi el, aki a magyar állam fontos érdekeit, különösen nemzetközi helyzetét érintő titkot, amelynek nem a 60. § 1., vagy 2. pontjában meghatározott módon jutott a birtokába, nyilvánosságra hoz, illetőkkel, vagy személlyel közöl abból a célból, hogy a titok idegen állam hatóságának a birtokába jusson. Ezzel a bűncselekménnyel vádolom Szálasit és Keményt. Szálasi Winckelmann vallomása szerint 1944 augusztus 31-én közölte vele, hogy Magyarországnak a háborúból való kiugrása küszöbön áll.

— Keményt vádolom azért, mert dr. Kurt Hallerrel, aki Veesenmayernek belpolitikai referense volt, közölte azt, hogy Magyarország és Oroszország között fegyverszüneti tárgyalások folynak, s ezek a fegyverszüneti tárgyalások a kultuszminisztériumon keresztül bonyolódnak le. Megnevezte azokat a személyeket, akik ebben a tárgyalásban résztvesznek. Ezzel tehát olyan titkot közölt idegen állammal, amely Magyarország helyzetét lényeges módon érintette.

— Az 1930. évi III. t.-c. 58. §-a 1. bekezdésébe ütköző és a 2. bekezdés szerint minősülő büntetendő hűtlenséget követi el az, aki külhatalom kormányával, vagy külföldi szervezettel szövetkezik, vagy érintkezésbe bocsátkozik avégett, hogy a magyar állam ellen ellenséges cselekményre bírja, úgyszintén az is, aki valamely külhatalmat a magyar állam ellen kényszerintézkedésre indítani törekszik. Ebben a vádpontban Szálasi, Kemény és Vajna tettestársak, Szöllősi, Csia és Gera pedig bűnsegédi bűnrészesek.

— Szálasi, Vajna és Kemény hol külön-külön, hol együttesen jártak különböző német agenseknél, mindig Szálasi megbízása alapján, tehát társtettesek ebben a bűnben. Szöllősi és Csia bűnsegédi bűnrészesek azért,

mert ők voltak azok, akik összehozták Szálasit a tárgyalás végett Veesenmayerrel. Gera pedig bűnsegédi bűnrészes azért, mert a német akciót és az ezzel kapcsolatos nyilas akció eredményességét biztosította azáltal, hogy összekötő volt a Kovarcz-féle fegyveres banda és a nyilaspárt között.

— De a németektől ingyen nem lehet ilyen beavatkozást kívánni, valamit ajánlani kell. Szálasi ajánl: 800.000—1,000.000 főnyi emberanyag van még Magyarországon, kihasználatlanul. Ezt még a totális mozgósítás érdekében Németország mellett be lehet vetni és Magyarországon rengeteg anyag és termény van. Az országot ki lehet üríteni és ezeket át lehet vinni Nyugat-Magyarországra és — ha szükséges — Németországba — mint ahogyan át is vitték. De nemcsak ajánl. Szálasi sürget. A németek vonakodnak, húzzák a dolgot. Szálasi azt mondja október elseje után: ugrásra készen áll az egész mozgalom.

— Ez a sürgetés biztosítja legjobban, hogy a magyar történelemnek hitványabb, sötétebb és aljasabb hazaárulója nem volt — és én hiszem, hogy nem is lesz, — mint Szálasi Ferenc.

Az ügyész azután kifejti, hogy a 11. § első bekezdése szerint minősülő háborús bűntettben, Magyarországnak a háborúba való fokozottabb belesodrásában legfőképpen bűnös Szálasi és Beregfy, nemkülönben Kemény. Erre legfőbb bizonyíték az országépítési terv, az „alap", amely rögzíti, hogy a cél a nemzet totális harcbaállítása a hármas hatalmak oldalán, a belső honvédség megszervezése teljes összhangban a német hadsereggel és a külügyminiszter szempontjából Magyarország szerves beépítése a nacionalista és szocialista Európa-közösségbe. Ennél többet nem is kellene mondani. Ennek a tervnek két miniszterre és a nemzetvezetőre vonatkozó elhatározásai önmagukban bizonyítják, hogy büntetőjogilag is fokozottabb mértékben sodródtunk bele a háborúba.

— Szálasi ezt így elrendelte, Beregfy végrehajtotta hadi vonalon, Kemény külpolitikailag.

— Keménynek a fegyverszünet megakadályozásában az a szerepe, hogy ő informálja a fegyverszüneti szándékról Hallert és rajta keresztül Veesenmayerben kialakít olyan véleményt, hogy Magyarország ki akar majd ugrani és erre előre fel kell készülni.

Frank népügyész áttért a zsidók üldöztetésére.

— És én tudom, most olyanokat mondhatnék, amelyek alkalmasak lennének a hangulat felkorbácsolására, de nem teszem. Nem akarom ezeket a sebeket felszakítani. Tudom, hogy aki elvesztette anyját, testvérét és azok, akik elvesztették szüleiket, gyermekeiket, hozzátartozóikat, ezeknek sebe soha nem fog begyógyulni. Lehet új családot alapítani, de a teljes boldogságot elérni és teljes felszabadultsággal nevetni ezek az emberek soha nem fognak. Én nem akarom, hogy ezek a sebek újra vérezzenek. Nem beszélek arról, hogy Pesten, az országutakon, a német táborokban mi történt.

Ezután az ellenállási mozgalommal szemben elkövetett bűncselekményekre tér rá a népügyész.

— Kovarcz mellett egy tábornoki bíróság működött, halálos ítéleteket hozott, amelynek alapján embereket kivégeztek. Bíróságot csak törvény állíthat fel, s ha rendkívüli időkben, rendeleti úton is állítanak fel, akkor is a magyar alkotmány megkívánja, hogy ez később törvénnyel legyen megerősítve, mint ahogy az megtörtént a közelmultban. Arra viszont

semmiféle bizonyíték nem merült fel, hogy a Kovarcz mellett működő Feketahalmy-Czeydner-féle bíróságra törvényt hoztak volna. Ez tehát egy összegyűlt katonai társaság volt, amelynek ítélete nem ítélet; a kivégzései nem kivégzések, hanem közönséges mészárlások. A tárgyalás menete is olyan volt, hogy nem ítéleteket hoztak.

A továbbiakban az újságokban, cikkekben, rádión huzamosabb időn át, folyamatosan elkövetett háborús izgatásra tér rá a népügyész.

A népügyész bejelenti, hogy ezzel végzett a vádirat jogi indokolásával.

— Szükségesnek tartom megemlíteni — folytatta, — hogy célzatosság vezetett, amikor hűtlenség miatt is vádat emeltünk. Az országban ugyanis hangok hallatszottak, hogy „szegény ártatlan embereket bíróság elé állítanak olyan cselekmények miatt, amelyekre nem volt alaki jogszabály, amikor ezeket a cselekményeket elkövették. De nemcsak hangok hallatszottak, hanem levelek is íródtak és befolyást akarnak gyakorolni az igazságügyi kormányzatra. Szomorú jelensége ennek a pernek az irányítható lelkiismeret, amely megszánja a gyilkosokat és nem szánta meg az áldozatokat.

A népügyész hangoztatja, kötelessége az enyhítő, súlyosbító körülményeket tekintetbe venni. Szálasi Ferencet illetőleg, bármennyire keresi is, nem tud enyhítő körülményt találni. A védelem talán enyhítő körülménynek kívánja beállítani azt, hogy a vádlottak a totális pártfegyelem alatt voltak, mindenben parancsot teljesítettek. A felelet egyszerű: ki kellett volna lépniök a pártból, ennek semmi következménye nem lett volna.

— Enyhítő körülmény lett volna, ha a vádlottak mindjárt a tárgyalás kezdetén, még a bizonyítás előtt, töredelmesen beismerik, amit tettek. Ha tényekben is beismerik és alázatosan megkövetik a nemzetet, bocsánatot kérnek a nemzettől. Ez a beismerés azonban nem történt meg, Szöllősi és Kemény részéről sem, hanem csak egy gyönge és erőtlen kísérlet, hogy helytelennek tartják ma azt, ami akkor történt. A nemzet nem ezt a beismerést akarja.

Súlyosbító körülménynek tekinti a népügyész azt a hallatlan ember-, anyag- és becsületveszteséget, ami Magyarországot érte október 15-e után. Súlyosbító a bűncselekmények halmazata. És súlyosbító körülmények azok a bűncselekmények, amelyeket nem tettek vád tárgyává, így pl. a besúgások stb.

— Közeledek vádbeszédem végéhez. Ki kell térnem Szálasinak egy mondatára. Azt mondotta: Én Krisztus tanításai szerint éltem. Én azt mondom, hogy főtárgyaláson ennél nagyobb blaszfémia még nem hangzott el. Krisztus azt mondotta, engedjétek hozzám a kisdedeket és Szálasi uralma alatt ártatlan kisdedeket mészároltak le és 15—16 éves gyermekeket kergettek páncélöklöllel T 34-esek ellen, hogy azok kocsonyává lapítsák őket. És ez a Szálasi Ferenc, akinek keze vértől csepeg, ez ne emelje fel a kezét Krisztus hófehér köntöséhez. (Taps.)

— Tisztelt népbíróság! Ez a második főtárgyalás. Az első főtárgyalást a magyar nép megtartotta. Megkezdődött ez október 15-én. Szomorúbb és véresebb főtárgyalása ennek a nemzetnek nem volt. És azon a főtárgyaláson felvonultak azok a tanuk, akiket ide megidézni nem lehet, mert nem lehet kézbesíteni az idézést és azoknak szavát földi bíró nem tudja meghallani. És abban a perben, azon a főtárgyaláson a magyar nemzet hozott egy ítéletet, és ez az ítélet úgy hangzik: átkozott legyen az emlékük

azoknak, akik ezt a szörnyűséget a nemzetre felidézték.

— Népbíró urak! Önöknek egy hivatásuk lesz: tanácskozásra visszavonulva: Szálasi Ferenc és bűntársai ügyében szentesítsék azt az ítéletet, amelyet a magyar nép és a magyar történelem meghozott!

A népügyész két óra hosszat tartó vádbeszéde végén a tárgyalás közönsége hosszasan tapsolt.

Ezután *Nagy* Vince politikai ügyész kezdte meg vádbeszédét.

Itt nemcsak az a cél, hogy a vádlottak elvegyék méltó büntetésüket, hanem kötelesség, hogy történelmi és politikai reflektorfényben világítsa meg a magyar nemzet e legsötétebb korszakát, amelyben egy ilyen szellemileg sekélyes, erkölcsileg pedig még lehetetlenebb kalandor-társaság az ország nyakára ült és ezt az országot és gyönyörű fővárosunkat majdnem a pusztulásba sodorta. Meg kell világítani az utókor számára, hogy lássák, mit tanulhatunk belőle és mit kell elkerülnünk.

Az elmúlt 25 év különböző történelemhamisítása közül az első és legnagyobb történelemhamisítás az volt, mikor azt hirdették, hogy a magyar nemzet a németekkel ezeréves sorsközösségben él. Azt mondották, Horthyék svábszármazású kultuszminiszterei, Klebelsberg, Hóman Bálint és társaik.

— A németekkel ezeréves kapcsolatunk volt, de az nem volt testvéri és szövetséges kapcsolat. Ezeréves ellenséges viszonyban élt a magyar a némettel. Az ellenségeskedés már Szent István kora előtt, az Árpád-vezérek alatt megkezdődött.

— A katyni és auschwitzi SS-legényeknek az ősei voltak ezek a barbár germánok, akiknek sikerült a későbbi német kultúra, a Schillerék, Goethek és Thomas Mannok vézna kis kultúrrétege alatt átörökíteni késő utódaikra szadista vadságukat.

— Magyarországon minden józan ember tudta és a magyar paraszt is tudta a maga életösztönével, hogy az első és második világháború nem magyar érdekeket szolgál és ha magyar vér és gazdasági áldozatok árán győzne is a német-magyar szövetség, az első világháború esetleges német győzelme után a német császári imperialista országnak lettünk volna egy jöltermő, görnyedve dolgozó, vért és búzát áldozó gyarmata, a második világháború után pedig még lealázóbb helyzetbe kerültünk volna, mert ennek az emberbőrbe bújt gonosz démonnak, Hitlernek az elgondolása szerint, amelyet az ő gyenge és silány kópiája, Szálasi szolgált magyar részről, Magyarország nem egy kis Közép-Európának, hanem a berlini parancsnokság vezénylése alatt álló Európa-közösségnek lett volna egy kis Gauja, amely gazdasági és politikai tekintetben mindenben Berlin dróton rángatott bábja lett volna.

— Ahhoz, hogy Hitler ezt a kitűzött célját elérje, három motorikus erőt állított be.

— Az egyik volt a fajelmélet, az árja faj felsőbbségének hirdetése más népek fölött.

— Hitler e fajelméleten kívül még másik két motorikus erőt állított be hódító céljainak elérésére és saját népének egységbe állítása céljából. A második ilyen erő a zsidók elleni gyűlölet felszítása, a harmadik pedig az angolszászok elleni gyűlölet felszítása volt, amit ő úgy fejezett ki, hogy az angolszász plutokráciát kell megdönteni.

— Magyarországon a német belpolitikai rendszereknek huszonöt év alatt a Horthy-rendszer volt a vetülete, szellemiekben, törekvésekben egyaránt. Ha Hitler és a hitleri Német-

ország történelemhamisításra, hazugságokra és blöffökre alapította a maga uralmát és ilyen eszközökkel igyekezett céljai felé, nem szűkölködött a történelemhamisításban a Horthy-rendszer sem.

— Horthyéknak ez a történelemhamisítása volt az a bázis, amelyen uralkodva kitenyésztették a németbarát politikusok a szervilis németbarát felfogást ebben az országban.

— Horthy kormányzóvá választását nem egy szabad és független nemzetgyűlés döntötte el, hanem Héjjas Iványék revolveres, tiszti csapatai, nyomást gyakorolva a képviselőkre.

— A németbarát vagy sváb szellem már Bethlen István alatt uralkodóvá vált, mind az országos politikában, mind a városházán.

— Gömbös Gyula maga nyílegyenes irányban Berlint vette iránynak, majd elkövetkezett a második világháború, amelybe Horthy és Bárdossy bűnös könnyelműséggel belevitte az országot, annak ellenére, hogy a háromhatalmi paktumhoz való csatlakozásunk okmánya nem tartalmaz olyan rendelkezést, hogy Magyarország köteles belépni a háborúba, csak akkor, ha valamelyik állam támadó háborút indít Németország ellen. Minthogy pedig Hitler volt a támadó ebben az egész háborúban, minket semmiféle kötelezettség nem vitt volna bele a háborúba.

— A Bárdossy után következő kormányok egyike sem vonhatja ki magát a felelősség súlya alól, enyhítő körülményekre, jószándékokra hivatkozhat, de tény, hogy véráldozatokkal táplálta a háború molochját és nem tett elhatározó lépést a további vérontástól való megóvás, valamint a háborúból való kilépés érdekében.

— Ekkor megkezdődött a versenyfutás Imrédyék és a szélsőjobboldali nemzetiszocialista csoport között, két kérdés körül folyt az egymásralicitálás, a zsidókérdés minél radikálisabb megoldásában és a németek minél totálisabb kiszolgálásában.

— Szálasiéknak szükségük volt a licitálásra, mert német részről erős ellenszenvet tápláltak velük szemben.

— Igy következett el 1944 október 15. A két legsúlyosabb bűncselekménnyel, a hűtlenség és lázadás bűntettével szeretnék először foglalkozni.

— A lázadást akkor követték el, amikor a törvényes államfő ellen idegen államhatalomnak, a németeknek, fegyveres segítségét kérték és fogadták el hatalomrajutásuk érdekében. Teljesen lehullt a lepel arról a csalásról, amit Szálasi az alkotmányosdi mezébe öltözve, miniszter-társaival, hungarista hívőivel és az egész országgal szemben elkövetett, amikor azt mondotta, hogy Horthy saját akaratából adta át neki a hatalmat.

— Lehetne órák hosszú során arról beszélni, hogy milyen nívójú és erkölcsi felfogású ember jutott Szálasi személyében Magyarország élére. Olvastam naplóit és figyeltem itteni vallomását. Ezekből egy érdekes megállapítást teszek. Sem a naplóban, sem a népbíróság előtt lefolyt tárgyaláson feleleteiből semmiféle következtetést lehet azokra a misztikus kijelentéseire, amelyeket használni szokott. Itt mondatai aránylag rendesek, mindegyikben van alany és állítmány. Az ember gondolkodóba esik, hogy vajjon a „rögvalóság", „Kárpát—Duna—Nagyhaza" stb. kijelentései csak időleges kihagyásai az elmeműködésnek, vagy mást akarnak. De ő önmagát nem akarta becsapni, önmagával tisztában volt, ő csak akkor beszélt így, amikor aránylag nívótlan szellemű tömeghez beszélt.

— Titokzatos erőt tulajdonított magának, a szegény, jámbor, elbolondított emberek szemében. Miért nem tulajdonított titokzatos erőt magának akkor, amikor elment Hitlerhez és amikor arrról kellett volna beszélni, hogy hídjainkat megvédelmezze, hogy Budapestet nyílt várossá nyilvánítsa. Amikor már Winckelmann is azt mondotta, hogy láttam, a háború elveszett és Budapest védelme nem bűn, hanem bűntett, amikor ő közbenjárt, miért nem árasztotta ki magából a titokzatos erőt, miért engedte elpusztulni ennek az országnak a fővárosát, amikor látta, hogy a józan franciák hogy védték az ő Párizsukat, de Szálasi Ferenc Winckelmannal szemben nem volt hajlandó szót emelni, amikor megkérdezte tőle itt a tárgyaláson, miért nem akadályozta meg a hidak felrobbantását, elkezdett magyarázni, hogy stratégiai szempontokból fel kell áldozni egy várost és annak hídjait. A politikai ügyész ezután Török András könyvéből idéz, hogy rámutasson arra, miképpen gondolkodtak a vádlottakról saját véreik, akiknek alkalmuk volt belelátni a nyilaskeresztes propagandába. A könyv írója már 1941-ben látta, hogy a tragikum abban van, hogy voltak és vannak, akik e szánalmas gyülevész hadat az államhatalom átvételére és az ország kormányzására képesnek tartják és tartották. Maga Szálasi a legügyesebb szemfényvesztő ebben a társaságban. Még elgondolni is rossz, mi lett volna, ha ez a szánalmas társaság csak egészen rövid időre bitorolhatta volna a hatalmat.

— Sajnos, bekövetkezett — mondja a politikai ügyész, — hogy a társaság átvette a hatalmat és tönkretette az országot.

— Volt azonban egy még hatalmasabb és vakmerőbb logikai ellentét, amikor azt mondta és a rendőrség előtt tett vallomásában is célzott rá, hogy számolt azzal az eshetőséggel is, hogy Németország elveszti a háborút, de azt az elgondolását is lerögzítette, hogy mi lesz Magyarország sorsa német győzelem esetén. Erre az utóbbi esetre azt mondta, tudja, hogy Németország imperialista célokat szolgál és ha ezt tenné, akkor elkövetkezik az idő egy újabb szabadságharcra, amelyet meg kell vívnia Magyarországnak az imperialista győztes Németországgal szemben. Hát micsoda ez? Itt már nem is lehet olyan kultúrkifejezéseket használni, hogy logikai ellentét, ez már bornirt butaság, marhaság és gonoszság együttvéve, hogy német győzelemre számít, tudja, hogy német győzelem után a világ 90 százalékát legyőzi majd a 10 százalékos tengelyhatalomnak a népe és akkor indítja meg ez az elvérzett, romokban fekvő kis Magyarország szabadságharcát Németország ellen. Ez mind csak vakmerő blöffölés és talán a rendőrségi nyomozásban olyan alibi-igazolás arra, hogy még mindig a magyarság védelmezőjének és igazi hazafinak tüntesse fel magát.

— És most beszélek a zsidókérdésről. Meg kell mondanom, hogy én, mint keresztény magyar ember, kell, hogy bizonyos objektivitást erőszakoljak magamra. Meg kell mondanom, zsidók és antiszemiták felé, hogy a Szálasi-ügy és mindaz, amit Szálasiék elkövettek, az nem zsidóügy; mindaz a sok szenvedés, brutalitás, kifosztás, megkínzás, gyilkolás, amit ők Magyarországon és külföldön végrehajtottak és végrehajtattak, vagy elnéztek és eltűrtek a zsidókkal szemben, mindaz a sok szenvedés, amit a zsidóság ártatlanul elszenvedett, mindaz csak egyrésze a nagy egész magyar ügynek, annak a gonosz hazaárulásnak, amelyet nemcsak egy kis csoport, pár százezer

magyar állampolgár ellen követtek el. Mert itt a főkérdés és a főbűn az, hogy elárulták és ledöfték saját édes hazájukat, Magyarországot.

— A magyarországi zsidóság üldözése a magyar becsület sérelme és az egyetemes humanizmusnak sérelme, amelyet így kell megítélni és amelyet nem engedek más világításba helyezni.

A politikai ügyész ezután vázolta azt a katonai helyzetet, amely 1944 október 15-én fennállott.

— Most még arról akarok beszélni, tisztelt népbíró urak, hogy mennyire nem a magyar lélekből fakadó mozgalom és nem a magyar lelkiségű embernek mozgalma volt a hungarista mozgalom. Az egész Horthy-rendszer a németbarát vonalon állt. Ezt a németszármazású kultuszminiszterek, németszármazású politikusok alapozták meg, de mindkét vonalon a nagyobbrészt, sajnos, németszármazású vagy legalább is kevert származású emberek kezében volt az intézkedés.

— Kik voltak a vezető katonák? Werth Henrik vezérkari főnök, felesége is német volt, László altábornagy Lausch volt, Barta tábornok anyja és felesége német volt, Sztójay-Sztojakovics, Szombathelyi-Knausz, Kereszt es-Fischer, Ruszkay-Rüdiger, Hellebronth, aki azelőtt Katz volt, s valószínűleg édesanyjának nevét vette fel, Jány-Hautzing, Feketehalmy-Czeydner és Grassy, a másik délvidéki gyilkos, Beregfy úr Berger, majd Szálasi, aki csak anyai ágon egy kis örmény beütésre hivatkozhat, Szöllősi Naszluhác, Reményi-Schneller, Rajniss, Kunder, Jurcsek, Kovarcz, nem tudom Csia és Gera urak is magyar törzsközösség szempontjából mit tudnának mondani. De ott van Mecsér, Gruber, már teljesen hungarista vonalon. Az Omelka, Rupprecht Olivér... Nem olvasom tovább, undorodom ettől a sok idegenhangzású névtől és idegenlelkű emberek felsorolásától, akikkel ők állítólag magyar mozgalmat indítottak és Magyarország nyakára ültek Magyarország tönkretételére.

T. népbíró urak! Önök ítéljenek a tételes törvények és lelkiismeretük szerint a legsúlyosabban, én pedig ezt a szellemi fogyatékosságban, erkölcsi érzék, felelősségtudat és nemzethűség hiányában szenvedő kalandortársaságot átadom a jelenkor és az utókor megvetésének.

A VÉDŐBESZÉDEK

Szünet után a védőbeszédek elmondására került sor. Elsőnek Latkóczy Imre, Szálasi Ferenc védője mondotta el védőbeszédét. Ezután a védő kifogást emelt az ellen, hogy az iratokat nem tanulmányozhatták át kellőképpen, mert nem állott megfelelő idő rendelkezésre.

A külhatalommal való szövetkezés vádjával kapcsolatban a védő utal arra, hogy a németek valóban olyan erővel telepedtek le a magyarság nyakára 1944 március 19-én, hogy az egész magyarságban egyetlen egy szál ember volt csak, aki valóban ellenállt s ez a vértanú magyar Bajcsy-Zsilinszky Endre. A magyarságnak ez valóban nem szolgál nagy dicsőségére, de ugyanúgy az sem, hogy 1944 október 15-én sem volt, aki itt ellenáll. (Egy hang a karzaton: Ságváry!) Voltak, akik be voltak börtönözve, sokan voltak azonban szabadon, akik ellenállhattak volna.

A védő, mint kirendelt védő, a lehetetlenséggel határos helyzetben van s csak azzal fejezheti be, védőbeszédét, hozzon a bíróság olyan ítéletet, amely nemcsak most, hanem a történelem ítélőszéke előtt is meg